

Milgün Demirtaş

TÜSİAD

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

23/OCAK/1982 GÜNÜ

YAYINLANMAK ÜZERE
AMBASOLUDUR

**1982 YILINA
GİRERKEN
TÜRK
EKONOMİSİ**

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

1982 YILINA GİRERKEN

TÜRK EKONOMİSTİ

İSTANBUL

14 OCAK 1982

(Yayın No:TÜSİAD-T/82.1.73)

Cumhuriyet Caddesi, Ferah Apt. 233/9-10, Harbiye/İstanbul

TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği) 1974 yılından buyana Türk ekonomisindeki gelişmeleri devamlı olarak izlemekte ve gelişmelerin yoğunluk ve özelliklerine göre dört aylık veya altı aylık "konjonktür raporları" yayınlamaktadır.

TÜSİAD'a üye sanayicilerin ve işadamlarının ilgileriyle ve maddi katkılarıyla sürdürülen bu araştırma ve yayın faaliyeti, imkan ölçüsünde geniş bir çevreye duyurulmaktadır.

Bu çalışmalar öncelikle TÜSİAD üyelerine ve abonelere gönderilmekte, kalan kısım "bedelsiz" olarak ilgi duyanlara dağıtılmaktadır.

Çalışmalar "TÜSİAD, kaynak gösterilerek" kısmen veya tamamen kullanılabilir.

Çalışmalardaki rakam ve bilgiler TÜSİAD Araştırma Grubu tarafından genellikle ana kaynaklarından derlenmektedir. Bu rakam ve bilgilerin bir kısmı yayınlanmamış olabilir.

TÜSİAD Araştırma Grubu, bu çalışmada yer alan bilgilerin en doğru bilgiler olması için gereken çabayı göstermiştir. Fakat değerlemelerde bunların "kesin" bilgiler olmadığı dikkate alınmalıdır.

Bu çalışma TÜSİAD Genel Sekreteri E.İhsan Özöl yönetiminde, Dr.Hayri S.Ürgüplü, Gülçin Gürkan, Nilgün Demirtaş, Tufan Çınarsoy'dan kurulu TÜSİAD Araştırma Grubu'na yapılmıştır.

Çalışma ve değerlendirmelerde Prof.Dr.Demir Demirgil ve Prof.Dr.Erdoğan Alkin kendi uzmanlık sahalarında önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Raporu yayına Leyla Dinçmen ve Günay Erler hazırlamıştır.

Istanbul, 14 Ocak 1982

1982 YILINA GİRERKEN

TÜRK EKONOMİSİ

Özet ve Sonuç

I-VI

BİRİNCİ BÖLÜM

1981 YILINDA EKONOMİK DURUM

1

I. Milli Gelir, Yatırımlar ve Üretim

1

1. Gayri Safi Milli Hasıla

1

2. Kaynaklar-Harcamalar Dengesi

6

3. Yatırım-Tasarruf Dengesi

8

4. Kamu Kesimi Dengesi

25

5. Üretim

32

6. İstihdam

39

II. Parasal Göstergeler

42

1. Para Arzı

43

2. Emisyon

44

3. Merkez Bankası Kredileri

49

4. Mevduat

54

5. Mevduat Bankaları Kredileri

60

6. Kredi Stoku

62

7. Sermaye Piyasası

65

8. Fiyatlar

69

9. Altın Fiyatları

78

10. Ortalama Sigortalı İşçi Ücretleri

80

11. Destekleme Alım Fiyatları

81

III. Dış Ekonomik İlişkiler

82

1. 1981 Yılında Dünya Ekonomisine

Genel Bir Bakış

82

2. Genel Olarak Türkiye'nin Dış Ticareti

83

3. İhracat

86

4. İthalat

102

5. Dış Ticaret Dengesi ve Genel Durum

111

6. İşçi Dövizleri

116

7. Diğer Görünmeyenler

119

8. Ödemeler Dengesi

123

9. Dış Krediler ve Borçlar

126

10. Özel Yabancı Sermaye

134

İKİNCİ BÖLÜM

1982 YILI PROGRAMI VE BÜTÇESİ 137

I. 1982 Programı 137

1. Gayri Safi Milli Hasıla 137

2. Kaynaklar-Harcamalar Dengesi 138

3. Yatırımlar 140

II. 1982 Mali Yılı Bütçesi 160

1. Konsolide Bütçe 160

2. Bütçe Gelirleri 162

3. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin
1982 Yılı Genel Yatırım ve
Finansman Programı 163

1981 YILI EKONOMİK ÖNLEMLERİ 169

ÖZET VE SONUC

24 Ocak 1980 kararlarının alındığından buyana 22 ay geçmiş bulunmaktadır.

Kararların alındığı günlerdeki ekonomik barometrelerle bugünkülerin objektif bir karşılaştırılması gerek iç ve gerekse dış ekonomik durumumuzda çok önemli düzelmeler olduğu ve sistematik olarak devam ettirildiği takdirde ülkeyi düzlüğe çıkaracak büyük kapsamlı ekonomik bir iyileşme döneminin başlamış bulunduğu açıkça görülmektedir.

1980 yılının Şubat ayında yıllık yüzde 130'u aşan enflasyon oranı 22 aylık bir uygulama sonunda (Kasım sonu itibariyle) yüzde 27-3'e düşürülmüş bulunmaktadır.

Dünya ekonomik tarihinde başarıya ulaşan istikrar programlarında genellikle fiyat düşüşleri ekonomik kalkınma hızında önemli gerilemeleri de beraberinde getirmektedir. Oysa, ülkemizde fiyat düşüşlerine rağmen kalkınma hızı 1980 yılındaki küçük bir gerilemeden sonra 1981 yılında yüzde 4.4 gibi önemli bir hız kaydetmiştir. Bu başarının sağlanmasında sadece iç tüketimin kısılması yeterli olmayıp içerde tüketilmeyen mal fazlaları için gerekli dış pazarların bulunması da gerekiyordu. Böyle bir ekonomik transformasyon sanayileşmiş ülkelerde bile uzun vadede ve önemli bir sorun olduğu halde ülkemizde 1-2 sene içinde sonuç vermeye başlaması gelecek için gerçekten ümit verici bir gelişme olmuştur.

Son otuz yılda ülkemizde uygulanan istikrar programlarında bu ölçüde bir başarı sağlanmadığı halde 1980 programında durum niçin farklı olmuştur. Bunun nedenleri arasında ilk rolü kuşkusuz uygulanmakta olan kısıtlı para politikasına vermek lazımdır.

Gerçekten, 1981 yılı içinde uygulanan para politikası ile on aylık para arzı son yıllarda ilk defa yüzde 17 civarında bir artışta tutulabilmiştir. 1979 ve 1980 yıllarında aynı dönemde para arzı sıra ile %51.2 ve 44.6 gibi büyük artışlar kaydetmişti.

İkinci faktör Türkiye'de bugüne kadar denenmemiş yapısal bir tedbirin, faiz serbestisinin 24 Ocak kararlarından beş ay sonra, 1 Temmuz 1980'de uygulamaya konulması ve bugüne kadar devam ettirilmesidir. Bu karar ülkenin ekonomik görüş açısını baştan başa etkilemiş ve adeta bütün ekonomik mekanizmalarda ve yapılarda bir değişim yaratmıştır.

Faizlerin serbest bırakılması, yıllardır hemen hemen hareketsiz duran tasarruf-yatırım sürecini olumlu olarak etkilemiş ve para verimsiz veya verimi düşük bulunan kullanma yerlerinden verimi daha yüksek olan yerlere süratle kaymaya başlamıştır. Bu hareket kısa ve orta vadede sermayenin daha verimli kullanılmasını sağlamaya başlamıştır. Mali aracı kuruluşların ve onlarla ilgili düzenlemelerde görülen geçici sorun ve aksaklıklar bu önemli iyileştirme hamlesini farklı yorumlamağa veya küçümsemeye sebep olmamalıdır. Serbest faiz uygulaması tüketim harcamalarında önemli vazgeçmeler yanında düşük faize güvenerek yapılan yerli ve ithal malı stok spekülasyonuna, dolayısıyla enflasyonist beklentilere en ağır darbeyi vurmuştur. Ekonomideki fazla likidite eskiden mal stoklarına, arsalarla, kıymetli madenlere, dayanıklı tüketim mallarına, otomobillere ve dövizlere yatırılırken artık banka veya mali aracı kuruluşlara gitmeye başlamıştır. Mali aracı kuruluşlara giden fonların büyük kısmının enflasyonun hızı düştüğü sürece üretim ve yatırıma kanallıze olduğunu, eskiden olduğu gibi spekülasyona gitmediğini söylemek mümkündür. (Şirket sermayelerinin 1981 yılında 1980'ne göre sekiz misli artması fonların kurumlaşmaya önemli katkısını vurgulamaktadır.

Bu suretle, uygulanan sınırlayıcı para ve maliye politikası sonuçlarını vermiş ve ülkede ihraç edilebilir büyük bir mal ve hizmet stoku yaratılmıştır. Programın tam başarısı için bu stokun büyük ölçüde dış pazarlara kaydırılması gerekiyordu. Onbir aylık ihracat rakamlarına göre 1981'de bu talebin 1980'ne nazaran ek 329 1.6 milyar ş'ı dış piyasalara çevrilebilmiştir. Bu başarı batı ülkelerinin daralan ithalat talepleri ve artan himayeci dış ticaret politikalarına rağmen gerçekleştirilmiştir. Yani 24 Ocak programı uygulanmasaydı, 1.6 milyar dolarlık mal stoku da içerde tüketilecek ve bu oranda yabancı ülkelere dış borç istemek durumunda kalıncaktı.

Bu başarıda üçüncü faktör kuşkusuz 12 Eylül'den buyana sistematik olarak gerçekleştirilen vergi reformları aracılığıyla 1981 yılında 333 milyara varan ek bir kaynağın Hazine lehine yaratılmış olması ve bu ölçüde Merkez Bankası kaynaklarının son yıllarda olduğu gibi zorlanmamış olmasıdır. Gerçekten, 1980 vergi gelirlerinin GSMH'daki oranı yüzde 16.9 iken ülkemiz tarihinde ilk defa 1981'de yüzde 20.1'e yükselmiştir.

Sanayi üretimi 1979 ve 1980'de yüzde 5.6 ve yüzde 5.5 gerilemişken 1981'de yüzde 7.2 oranında artmış, tarım ise beklenen gelişmenin altında kalarak sadece 0.4'lük bir artış kaydetmiştir. İstihdam hacmi 12 Eylül kararları ile işçi çıkarılmalarının dondurulmuş olmasına rağmen 1981'de 115.000 kişilik bir artış kaydetmiştir.

Düşük tarımsal üretime rağmen geçen yıla nazaran on ayda 455 milyon dolar daha fazla tarım ihracatı gerçekleştirilmiştir. Bu rakam, faiz serbestisinin tarım sektöründeki enflasyonist beklentiyi dolayısıyla spekülasyonu da önemli ölçüde ortadan kaldırdığını göstermektedir. Başka bir deyimle eskiden tarımsal madde stoku yapanlar bunları elden çıkararak para piyasasının avantajlarından yararlanmayı yeğlemişler, elden çıkarılan tarımsal ürünler ise bu sayede dışarı satılabilmektedir.

işçi dövizlerinin de faizlerin serbest bırakıldığı 1980 Temmuz ayından sonraki dönemde geçen yıllara göre önemli bir tırmanma içinde olduğu bilinmektedir. Bu tırmanmaya, işçilerimizin paralarını yabancı bankalarda tutacak yerde Türkiye'ye getirerek mali piyasada değerlendirmeleri veya görece olarak durgunluğa giren gayrimenkul alımlarında değerlendirmeyi tercih etmelerinin esas neden olduğu söylenebilir.

Kısıtlayıcı para ve maliye politikalarına rağmen sanayi üretim geçen yıla göre yüzde 7.2 oranında bir artış göstermiştir. Geçen yıla göre 1981'de 10 ayda 899 milyon dolarlık daha fazla mamul mal dış pazarlara satıldığına göre ihracatın artık gelişmiş ülkelerde olduğu gibi sanayi üretimin motorları arasına girmiş bulunmaktadır.

Yatırımlara gelince, elimizde kesin istatistikler olmamasına rağmen, alınan teşvik belgelerine ve yapılan yatırım malları ihtalatı rakamlarına dayanarak son görünümünün ümit verici olduğunu söylemek mümkündür.

1981'de GSMH içinde kamu yatırımlarının payı cari fiyatlarla yüzde 12.8'den yüzde 13.1'e, özel sektörün payı ise yüzde 8.5'den yüzde 9.9'a yükselmiştir.

Tarım sektörüne yapılan yatırımların genel içindeki payı 1979-1980 yılında yüzde 7 - 7.5 düzeyinde iken 1981'de yüzde 10'na çıkarılmıştır. Buna karşılık imalat sanayii yatırımlarının payı 1979-1980 yıllarında eriştiği yüzde 26-29 düzeyinden 1981'de yüzde 23.5'e düşürülmüştür. 1981 yılında tarımda oran yüzde 12.5'e, imalatı ise yüzde 20.6'ya düşmesi öngörülmektedir.

Yukarıda açıklanan para ve maliye politikaları sonucu olarak yurt içi tasarrufların GSMH'ya oranı 1980'de 14.9 iken, 1981'de yüzde 19.8'e çıkmıştır. Bir senelik bir devrede tasarruflarda yüzde 5 bir artış ülkemiz tarihinde eşine rastlanmayan bir sıçramayı temsil etmektedir.

Toplam tüketim harcamaları cari fiyatlarla 1980 yılında GSMH'nın yüzde 83.7'sine tekabül ederken 1981'de 2.6 puan azalarak yüzde 80.1'e inmiştir. Bu inişte esas rolü halkın tüketimlerini yüzde 3.1 azaltarak yüzde 67.9'a düşürmesi başrolü oynamıştır. Kamu sektörü bu tasarruf gayretinde biraz geriden de olsa sadece 0.5 puanlık bir tüketim indirimi yapmıştır.

Cari fiyatlarla özel sektör stokları 1980'de GSMH'nın yüzde 1.2'sine tekabül ederken, 1981'de 0.5 puan artışla yüzde 1.7'ye çıkmış, buna karşılık kamu sektörünün stokları yüzde 2.5'den yüzde 2'ye düşmüştür. 1982 yılında her iki sektörde de stokların önemli miktarlarda düşerek kamuda yüzde 2.4'e, özel sektörde ise yüzde 0.9'a ineceği tahmin edilmiştir.

1981 yılında 1980 yılına göre dış kaynaklara daha az dayanılmış, GSMH içinde dış kaynak oranı 1980'de yüzde 5 iken, 1981'de 3.2'ye düşürülmüştür.

25 Ocak 1980 kararlarının alındığı tarihte 685 milyon dolar dolayında olan döviz rezervlerimiz Eylül 1981'de üç misline yakın bir artışla 1.845 milyon dolara çıkmış bulunmaktadır.

Daha geniş ve daha liberal bir ithalat programı realize edilmesine rağmen döviz rezervlerindeki bu artış dış ekonomik ilişkilerimizin de önemli ölçülerde sağlığa kavuşmuş bulunduğunun açık kanıtlarından birisidir.

Yukardaki açıklamalar 24 Ocak kararlarının Temmuz 1980'de alınan para politikası tedbirleri ve 12 Eylül 1980'den sonra gerçekleştirilen vergi reform tedbirleri ile birlikte değerlendirildiği takdirde makro açıdan hayli başarılı olduklarını göstermektedir.

Bu müşahedeyi yaptıktan sonra, 24 Ocak 1980'de başlatılan yeni ekonomi politikasının sağladığı iyileşmelerin kalıcı olmasını sağlamak ve Türk ekonomisini dışa açık gerçek bir piyasa ekonomisi modeline daha fazla yaklaştırmak bakımından yapılması gereken diğer hususlara kısaca değinmek istiyoruz.

Türkiye ekonomisi 1980 yılından buyana merkezden yönetilen kapalı bir ekonomi modelinden batıda olduğu gibi serbest fiyat ve piyasa mekanizmasına dayalı dışa açık bir ekonomi modeline doğru yapısal bir değişim sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu değişim süreci içinde bireylerin, kurumların, sektörlerin rasyonel olmayan, çağdaş dünyamızda bilimsel yönden mevcudiyeti dahi artık münakaşa edilemeyen eski davranış ve hatalarından sıyrılmalrı ve bir an önce yeni düzendeki yerlerini almaları beklenmelidir. Bu konuda olabilecek gecikmeler veya eski davranışları devam ettirmede gösterilecek mukavemet kuşkusuz ülke ekonomisinin düze çıkmasını önemli ölçülerde geciktirebilir.

Ekonomi bütün bireyleri ve sektörleri ile yeni piyasa ekonomisinin kurallarına uymak üzere tüketimlerini azaltarak tasarruflarını artırırken verimsiz çalışan ve bütçeye yük olan kamu iktisadi teşebbüslerinin(KİT)aynen devam ettirilmesine imkan bulunmadığı şüphesizdir.

1981 yılında yapılan çalışmalarla KİT'lerdeki istihdam büyüklükleri küçük bir azalma ile devam ettirilmiştir. (% 0.03 bir azalma) 1982 yılında ise KİT istihdam toplamında yüzde 1.8 gibi cüz'i bir artış öngörülmektedir. KİT yönetimlerini sağlıklı hale getirebilecek yönetim modeli tartışmaları henüz sonuçlanmamıştır. Buna karşılık KİT'lerde eski yıllarda olduğu gibi yıllık programlar ile ilgili yeni yatırım görevleri verilmeğe devam edilmektedir. 1982 bütçesinde KİT'lere direk olarak bütçeden 242 milyar TL. bir transfer öngörülmektedir. Bununla beraber reel fiyatlarla KİT yatırımları 1982'de 1981 yılına nazaran küçük bir azalma gösterecektir. 1981 yılında KİT'ler yatırımlarının yüzde 20.1'i kendi kaynaklarından karşılanırken bu payın 1982'de yüzde 28'e çıkması beklenmektedir. Ancak, bu ölçüde kaynak artışı dahi muhtemelen KİT mamullerine 1982'de yapılacak yeni zamlarla karşılanacaktır.

KİT'lerin 1980 yılında toplam olarak 581 milyon dolarlık ihracat yapmış iken bu rakamın 1981 yılında 847 milyon dolara, 1982'de ise 936 milyon dolara erişmesi tahmin edilmektedir. Genel ihracat artışının yüzde 64'ü bulunduğu 1981 yılında KİT ihracat performansı yüzde 20 civarında daha aşağıdan seyretmektedir.

Sanayici KİT'lerde ihracat artışı yüzde 29, hizmet kuruluşlarında yüzde 32, buna karşılık tarım ihraç eden KİT'lerde yüzde 20.8'i bulmaktadır. Bu durum, sanayici KİT'lerin özel sektör sanayi kuruluşlarına göre ihracat gayretine çok daha az girdiklerini göstermektedir. Bu durum KİT'lerin 25 Ocak 1980 kararlarıyla başlatılan yeni piyasa ekonomisi düzenini bazı sahalarda geriden takip ettiklerini, bazı sahalarda ise hiç etkilenmediklerini göstermektedir.

KİT'lerin milli ekonomiye yük olmaları olayı vatandaştan füzuli yere ek vergi istemekle eş anlamlı olup, sorunun biran evvel halli için tarihi ve acil kararın biran evvel verilmesi lazımdır.

KİT'lerin mülkiyeti konusundaki verimsiz tartışmalarının biryana bırakılarak KİT'lere enaz özel sektör kadar verimli çalışmayı sağlayacak yeni ve uzmanlaşmış bir yönetim modeli getirilmelidir.

1981 yılında ihracatta görülen önemli artışlar halen ihracatla ilgili olarak diğer ülkeler ihracatçılarının yararlandığı bazı kolaylıkların ülkemizde henüz kurulamadığı olayını gözönünden kaçır-mamalıdır. Bunlar hakkında ayrıntılara girmeksizin en önemlilerini aşağıda özetleyeceğiz.

Ihracatı uzun vadede ayakta tutacak ve teşvik edecek ana kuruluş kuşkusuz ülkede bürokrasinin müdahalesinden masun bir döviz piyasasının mevcudiyetidir. Böyle bir borsa başlangıçta birçok ülkede olduğu gibi bankalar arasında döviz piyasası şeklinde başlatılıp daha sonra genişletilebilir. Böyle bir piyasanın kurulması ile birlikte 1567 sayılı kanun ve tebliğleri de yürürlükten kaldırılırsa birçok girişimcinin ihracata daha kapsamlı ve cesur olarak girmeleri sağlanabilir. Kambiyo, dış ticaret ve diğer idari formalitelerin çok olduğu ülkelere ihracat kamu yönetiminde yapılması gereken geniş kapsamlı idari reformlardan sonuç alınmasını beklemeyeceğinden, bir nevi alternatif olarak serbest ihracat bölgelerinin kurulması çabuklaştırılmalıdır.

Serbest bölgeler gerek yerli ve gerekse yabancı girişimciler için ucuz işgücü ve ülkemizin coğrafi konum avantajlarını değerlendiren yeni ihraç konuları geliştirebilirler. İhracatta uzmanlaşmış banka ve sigorta tesisinde ise daha süratli hareket edilmesinde sayısız yararlar vardır.

Serbest faiz uygulaması bankalar ile mali aracı kuruluşlar arasında vergi ve diğer yasalar açısından dengeli bir durum geliştirilmesini zorunlu kılmış, ancak idare belki de teşhis ve diyalog noksanlığı nedenleri ile para piyasasındaki gelişmeleri biraz geriden izlemiş ve tedbir getirmekte gecikmiştir. Bu durum, serbest faizin küçük tasarruf sahiplerine getirdiği avantajları, kısıtlı da olsa olumsuz olarak etkileyebilecektir.

Ülkemizde ekonomik durumu sağlıklı olarak takip etmeye yarayacak istatistikler henüz hem nicelik ve hem de nitelik yönünden yetersiz olup ayrıca çok geç olarak ekonomik tahlil yapan birey ve kuruluşların kullanımına verilebilmektedir. Diğer OECD ülkelerinde uzun yıllardır hazırlanan istatistiklerinde artık ülkemizde toplanması ve değerlendirilmesi zamanı çoktan gelmiştir.

Kritik önem arzeden diğer bir husus önemli bazı ekonomik kararların ve yasaların konuyla ilgili özel sektör kuruluşları ile bir ön fikir alışverişi yapılmadan yürürlüğe konmaları ve alınacak reaksiyonun yoğunluğuna göre bilâhare tadil veya ortadan kaldırılmalarıdır. Oysa, batı ülkelerinde olduğu gibi sorunlar ve muhtemel çözümler birlikte tartışıldıktan sonra kararlar alınmış olsa hem resmi otoritelerin, hem de iş ve sanayi çevrelerinin zaman ve emeklerinde önemli tasarruflar olur, hem de ani uygulamalar yüzünden ülkenin ekonomik hayatı gereksiz sarsıntılara maruz kalmaz.

Bu konuda batı ülkelerinde kamu ve özel sektör temsilcilerinin katıldığı ve belli sürelerle toplanan istişari nitelikte ekonomik ve sosyal kurullar vardır. Daha ekonomik düşünen ve süratle hareket eden bir ülke olmak için karar verme ve uygulama sürecimizde de gerekli modernizasyonu süratle gerçekleştirmek zorunda olduğumuz şüphesizdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1981 YILINDA EKONOMİK DURUM

I. MİLLİ GELİR, YATIRIMLAR VE ÜRETİM

1. Gayri Safi Milli Hasıla

Planlı dönemde her yıl nispeten yüksek bir kalkınma hızı elde etmekte olan ülkemiz son dört yıldır bu sonucu elde edemez olmuştur. Dört yılın kalkınma hızlarında bir önceki yıla göre gerilemeler görülmüştür. 1977'de yüzde 3.9'a inen kalkınma hızı 1978'de yüzde 2.9'a, 1979'da yüzde -0.4'e ve 1980'de yüzde -1.1'e gerilemiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsünce 9 aylık üretim verilerine dayanarak hazırlanan Kasım ayı üçüncü geçici milli gelir tahminlerine göre, 1981 yılında GSMH'nin mutlak değer olarak cari fiyatlarla 6.576, sabit fiyatlarla (1968=100) 215.1 milyar TL.sı olacağı öngörülmüştür. Bu değerlere göre 1981 yılında GSMH gelişme hızının önceki yıllara oranla cari fiyatlarla yüzde 48.4, sabit fiyatlarla yüzde 4.4 oranlarında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Ekonominin başlıca sektörleri olan Tarım, Sanayi ve Hizmetlerde şu gelişmeler gözlenmektedir: Tarım sektöründeki olumlu gelişmenin azalan bir seyir izlediği 1979'da yüzde 2.8 olan gelişme hızının 1980'de yüzde 1.7'ye ve 1981'de yüzde 0.4'e gerilediği görülmektedir. Buna karşılık sanayi sektöründe 1979 ve 1980 yıllarında gerçekleşen yüzde 5.6 ve yüzde 5.5'lik gerilemenin durarak 1981 yılında yüzde 7.2'lik bir artışa dönüştüğü görülmektedir. Hizmetler sektöründe 1979 yılında görülen binde 2'lik gelişme 1980 yılında binde 2'lik bir gerilemeye dönüşmüş olup, 1981 yılında bu sektörde yüzde 4.2'lik bir artış olmuştur.

Gayri safi yurtiçi hasıla ise 1979 ve 1980 yıllarında binde 6 ve yüzde 1'lik gerilemelerden sonra, 1981 yılında yüzde 3.9'luk bir gelişme hızına ulaşmıştır.

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA

(Cari Faktör Fiyatları ile)
(Milyon TL.)

	a 1979*	Artış Hızı %	1980*	Artış Hızı %	1981 ¹	Artış Hızı %
Tarım	465.792.2	54.6	925.353.1	98.7	1.352.768.6	46.2
a)Çiftçilik,Hayvancılık	448.666.6	54.8	891.276.8	98.6	1.311.653.0	47.2
b)Ormancılık	11.843.7	34.9	23.063.6	94.7	27.381.9	18.7
c)Balıkçılık	5.281.9	102.7	11.012.7	108.5	13.733.7	24.7
Sanayi	479.854.6	75.5	1.033.626.9	115.4	1.580.348.6	52.9
a)Madencilik	30.967.9	56.2	70.963.4	129.2	127.091.7	79.1
b)İmalat Sanayii	416.694.6	79.6	877.818.5	110.7	1.321.012.9	50.5
c)Elektrik,Gaz,Su	32.192.1	49.8	84.845.0	163.6	132.244.0	55.9
İnşaat Sanayii	103.873.2	62.3	213.130.2	105.2	290.131.5	36.1
Ticaret	301.822.8	81.9	638.977.0	111.7	969.290.0	51.7
Ulaştırma ve Haberleşme	199.599.1	81.4	408.565.0	104.7	559.232.6	36.9
Mali Müesseseler	36.404.3	40.4	80.392.3	120.8	111.717.1	39.0
Mesken Gelirleri	85.955.0	60.0	191.888.0	123.2	267.512.4	39.4
Serbest Mes.ve Hizm.	106.773.6	70.5	222.852.4	108.7	320.826.0	44.0
Endüstriler Toplamı	1.780.075.7	68.4	3.714.784.9	108.7	5.451.827.7	46.8
Devlet Hizmetleri	235.229.5	76.7	377.626.9	60.5	481.147.4	27.4
GSYİH(Faktör F.)	2.015.305.2	69.3	4.092.411.3	103.1	5.932.975.1	45.0
Dış Alem Gelirleri	43.626.1	173.6	107.189.3	145.7	204.731.6	91.0
GSMH (Faktör F.)	2.058.931.3	70.7	4.199.601.1	104.0	6.137.706.7	46.1
(Eksi)Subvansiyonlar	24.691.0	41.0	32.093.0	30.0	75.085.0	134.0
Vasıtalı Vergiler	165.279.7	61.7	265.151.0	60.4	513.425.0	93.6
GSMH(Alıcı F.)	2.199.520.0	70.4	4.432.659.1	101.5	6.576.046.7	48.4

Kaynak: DİE

*Geçici

¹1981 Tahmini

Üretici fiyatları ile ölçülen - İzafi Barkur hizmet girer

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA

(1968 Faktör Fiyatları)
(Milyon TL.)

	1979*	Artış Hızı %	1980*	Artış Hızı %	1981 ¹	Artış Hızı %
Tarım	44.518.0	2.8	45.268.2	1.7	45.466.1	0.4
a)Çiftçilik,Hayvancılık	42.985.2	2.7	43.621.8	1.5	43.721.3	0.2
b)Ormancılık	993.6	0.5	1.015.3	2.2	1.065.1	4.9
c)Balıkçılık	539.2	22.5	631.1	17.0	679.7	7.7
Sanayi	43.428.7	- 5.6	41.038.2	- 5.5	44.000.3	7.2
a)Madencilik	4.678.1	-16.3	4.236.2	- 9.4	4.485.0	5.9
b)İmalat Sanayii	34.881.3	- 5.3	33.057.9	- 5.2	35.569.3	7.6
c)Elektrik,Gaz,Su	3.869.3	8.0	3.744.1	- 3.2	3.946.0	5.4
İnşaat Sanayii	12.785.7	4.2	12.885.3	0.8	12.908.7	0.2
Ticaret	26.813.3	- 2.3	25.633.6	- 4.4	27.812.8	8.5
Ulaştırma ve Haberleşme	18.641.8	- 4.4	17.964.9	- 3.6	18.472.8	2.8
Mali Müesseseler	4.929.1	3.0	5.017.7	1.8	5.072.9	1.1
Mesken Gelirleri	9.528.3	3.9	9.921.4	4.1	10.161.0	2.4
Serbest Mes.ve Hizmetler	9.448.8	- 0.9	9.349.5	- 1.1	9.762.3	4.4
Endüstriler Toplamı	170.093.7	- 1.1	167.078.8	- 1.8	173.656.9	3.9
Devlet Hizmetleri	19.415.5	4.2	20.545.5	5.8	21.367.3	4.0
GSYİH(Faktör F.)	- 189.509.2	- 0.6	187.624.3	- 1.0	195.024.2	3.9
Dış Alem Gelirleri	2.856.5	52.8	2.165.4	-24.2	2.791.2	28.9
GSMH (Faktör F.)	192.365.7	- 0.1	189.789.7	- 1.3	197.815.4	4.2
(Eksi)Subvansiyonlar	3.497.6	-25.4	2.590.5	-25.9	2.262.8	-12.7
Vasıtalı Vergiler	19.475.0	- 8.8	18.862.0	- 3.1	19.548.5	3.6
GSMH(Alıcı Fiyatlarıyla)	208.343.1	- 0.4	206.061.2	- 1.1	215.101.1	4.4

Kaynak: DİE

*Geçici

¹1981 Tahmini

SEKTÖRLERDEKİ GELİŞME HIZLARI
(1968 Sabit Faktör Fiyatları ile)

Sektörler	1979	1980	1981
Tarım	2.8	1.7	0.4 0.3
Sanayi	- 5.6	- 5.5	7.2
İmalat Sanayii	- 5.3	- 5.2	7.2
İnşaat Sanayii	4.2	0.8	0.2 0.4
Hizmetler	0.2	- 0.2	4.2
Ticaret	- 2.3	- 4.4	8.5 9.3
GSYİH	- 0.6	- 1.0	3.9 4.2
GSMH	- 0.4	- 1.1	4.4 4.3

Kaynak: DİE

SEKTÖR PAYLARI
(1968 Faktör Fiyatlarıyla)

Sektörler	1977	1978	1979	1980	1981
Tarım	23.1	22.7	23.5	24.1 22.0	23.3 21.1
Sanayi	23.6	24.1	22.9	21.9 19.8	22.6 20.4
Hizmetler	53.3	53.2	53.6	54.0 53.2	54.1 58.5
GSYİH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kalkınmanın başlıca göstergelerinden birisi olan sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı 1963 yılında yüzde 15.6 iken bu pay 1978 yılında yüzde 24.1'e ulaşmıştır. Son üç yıla ilişkin oranlar ise sırasıyla 1979 için yüzde 22.9, 1980 için yüzde 21.9 ve 1981 yılı için de yüzde 22.6'dır. Sanayi sektöründe son iki yıl yaşanan resesyona etkileri henüz silinmiş değildir. GSYİH içinde sanayi kesiminin gerilemiş olan payından bunu görmek mümkündür.

Tarım sektörünün 1963 yılında yüzde 38.1 olan payı 1978 yılında yüzde 22.7'ye düşmüştür. Son üç yıllık paylar ise sırasıyla yüzde 23.5, yüzde 24.1 ve yüzde 23.3 olmuştur. Hizmetler sektörünün GSYİH'da 1963 yılında yüzde 46.3 olan payı, 1981 yılında yüzde 54.1'e ulaşmıştır.

1981 yılında zımni fiyat deflatoründeki artış yüzde 42.1, kalkınma hızı yüzde 4.4 ve cari fiyatlarla gelişme yüzde 48.4 olmuştur.

Fert başına 1979 ve 1980 yılları GSYİH ve GSMH'ların reel gelişme hızlarının olumsuzluğu nedeniyle, fert başına düşen GSYİH ve GSMH'ların azaldığı görülmektedir. 1981 yılında ise, kalkınma hızı nüfus artış hızının üzerinde olduğundan fert başına GSYİH'da yüzde 1.8 ve GSMH'da da yüzde 2.2'lik artışlar olmuştur.

FERT BAŞINA GSYİH VE GSMH

(Cari fiyatlarla)

	Yıl Ortası Nüfus (Bin)	GSYİH Milyar (TL)	GSMH Milyar (TL)	Fert Başına GSYİH (TL.)	% Artış	Fert Başına GSMH (TL)	% Artış
1979	43.530	2.015	2.199	46.297	65.9	50.529	66.9
1980	44.438	4.092	4.432	92.093	98.9	99.749	97.4
1981	45.366	5.933	6.576	130.780	42.0	144.955	45.3

Kaynak: DİE

FERT BAŞINA GSYİH VE GSMH
(1968 Faktör Fiyatları ile)

	Yıl Ortası Nüfus Bin	GSYİH Milyar TL	GSMH Milyar TL	Fert Başına GSYİH TL	% Değişme	Fert Başına GSMH TL	% Değişme
1979	43.530	189.5	208.3	4.354	- 2.6	4.786	- 2.4
1980	44.438	187.6	206.1	4.222	- 3.0	4.637	- 3.1
1981	45.366	195.0	215.1	4.299	1.8	4.741	2.2

Kaynak: DİE

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE
GSMH ve FERT BAŞINA GSMH
1923-1981

Yıl Ortası Nüfusu (Milyon)	GSMH (Milyar TL.)		Fert Başına Düşen GSMH TL.		Fert Başına Düşen GSMH Endeksi (1968 = 100)	
	Cari Fiyatlı.	Sabit Fiyatlı.	Cari Fiyatlı.	Sabit Fiyatlı.	Cari Fiyatlı.	Sabit Fiyatlı.
1923 12.5	1.0	11.4	76	912	2.3	27.2
1925 13.0	1.5	14.7	117	1.131	3.5	33.8
1930 14.4	1.6	21.3	109	1.472	3.5	43.9
1935 16.0	1.3	23.0	82	1.431	2.4	42.7
1940 17.7	2.4	33.7	136	1.901	4.1	56.7
1945 18.9	5.5	23.1	289	1.222	8.6	36.5
1950 20.8	9.7	38.5	466	1.850	13.9	55.2
1955 23.9	19.1	56.6	801	2.374	23.9	70.9
1960 27.5	46.7	70.7	1.691	2.576	50.6	76.9
1965 31.2	76.7	90.4	2.463	2.901	73.5	86.6
1968 33.6	112.5	112.5	3.350	3.350	100.0	100.0
1970 35.3	147.8	125.4	4.184	3.551	124.9	106.0
1975 40.0	535.8	181.4	13.373	4.532	399.2	135.3
1980 44.4	4.432.6	206.1	99.749	4.638	2.977.6	138.4
1981 45.4	6.576.0	215.1	144.955	4.741	4.327.0	141.5

Kaynak: DPT

1981 yılında fert başına GSMH 144.955 TL.sına yükselmiş bulunmaktadır. Ayda 12.080 liraya gelen bu gelir, 1968 yılı fert başına GSMH'ya kıyasla 43.3 kat artmıştır. Sabit fiyatlarla artış ise onüç yılda yüzde 41.5 olmuştur. Bu artışın büyük bir kısmı 1970 ile 1975 arasında meydana gelmiş, 1975 ile 1981 arasında ise bir duraklama olmuştur. Çeyrek yüzyıl içinde hayat standardı 70.9'dan 141.5'e yükselerek yüzde yüz bir düzelme göstermiştir. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş yılına kıyasla 1981'de fert başına GSMH beş kat artmıştır.

2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

Kaynaklar ve Harcamalar bakımından 1981 yılı bazı özellikler taşımaktadır.

1981 yılında dış kaynaklara daha az dayanılmış, dış kaynakların GSMH'ya oranı yüzde 3.2 olmuştur. 1973-1977 döneminde bu kalemin nisbi ağırlığı yüzde 3.5, 1980'de yüzde 5 olmuştur. 1973-1977 döneminde yüzde 19.7 olan sabit sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranı 1980 yılında yüzde 17.6'ya inmiş, 1981 yılında ise yüzde 19.3'e yükselmiştir. Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının nisbi büyüklüğü artmaya devam ederek 1980'de GSMH'nın yüzde 10.3'ünden 1981'de yüzde 11.1'ine yükselmiştir. Buna karşın özel sektörün sabit sermaye yatırımları daha düşük düzeyde olmuştur. 1980 yılında GSMH'nın yüzde 7.3'üne kadar inmiş olan özel sektör sabit sermaye yatırımları 1981'de yüzde 8.2'den ibaret kalmıştır. 1973-1977 döneminde kamu ve özel kesim başabaş gitmiş ve her bir kesim GSMH'nın yaklaşık olarak yüzde 10'nu kadar sabit sermaye yatırımı yapmış idi.

1981 yılında stok değişimlerinde önemli bir gelişme olmamış, ancak stokların bileşiminde değişiklik olmuştur. 1980 yılında kamu sektörünün stokları GSMH'nın yüzde 2.5'inden 1981'de yüzde 2'ye gerilerken özel sektörün stokları 1980'de yüzde 1.2'den 1981'de yüzde 1.7'ye yükselmiştir.

Stok değişimlerinin etkisiyle 1981 yılında toplam yatırımlarda önemli bir artış göze çarpmaktadır. Toplam yatırımların GSMH'ya oranı 1980'de yüzde 21.3'ten 1981'de yüzde 23'e yükselmiştir. Bunda her iki sektörün katkısı olmuştur. Kamu sektörü 1980'de GSMH'nın yüzde 12.4'ini, 1981'de ise yüzde 13.1'ini yatırımlara yönlendirmiştir. Özel sektörde ise 1980'de yüzde 8.5 olan bu oran 1981'de yüzde 9.9'a yükselmiştir.

Kamu tüketiminde bir gerileme göze çarpmaktadır. 1980'de GSMH'nın yüzde 12.7'sine eşit olan kamu tüketimi, 1981'de yüzde 12.2'ye gerilemiş bulunmaktadır. 1973-1977 döneminin ortalaması da yüzde 12.2 idi.

1980'de yüzde 71 olan özel tüketim ise 1981'de yüzde 67.9'a gerilemiştir. Buna paralel olarak yurtiçi tasarruflar 1980'de inmiş oldukları yüzde 16.3'lük düzeyden 1981'de yüzde 19.8'e yükselmiştir.

Taman.

KAYNAKLAR-HARCAMALAR DENGESİ
(GSMH'nin Yüzdesi Olarak)

(Cari fiyatlarla)

	1973/ 1977	1978	1979	1980	1981	1982
GSMH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Dış Kaynaklar	3.5	2.7	2.0	5.0	3.2	1.9
Toplam Kaynaklar	103.5	102.7	102.0	105.0	103.2	101.9
Sabit Serm.Yat.	19.7	20.7	19.1	17.6	19.3	19.5
- Kamu	9.9	10.5	10.9	10.3	11.1	11.3
- Özel	9.8	10.2	8.2	7.3	8.2	8.2
Stok Değişmeleri	2.1	2.0	2.9	3.7	3.7	2.4
- Kamu	1.7	1.6	2.2	2.5	2.0	0.9
- Özel	0.4	0.4	0.7	1.2	1.7	1.5
Toplam Yatırımlar	21.7	22.7	22.0	21.3	23.0	21.9
- Kamu	11.6	12.0	13.1	12.8	13.1	12.2
- Özel	10.1	10.7	8.9	8.5	9.9	9.7
Toplam Tüketim	81.8	80.0	80.1	83.7	80.1	80.0
- Kamu	12.2	13.4	13.4	12.7	12.2	13.0
- Özel	69.6	66.6	66.7	71.0	67.9	67.0
Yurtiçi Tas.	18.2	20.0	20.0	16.3	19.8	20.0

Kaynak: DPT

KAYNAKLAR-HARCAMALAR DENGESİ

(Milyar TL.)

	Cari Fiyatlarla			1981 Fiyatlarıyla	
	1981 (1)	1982 (2)	82/81 %	1982 (2)	82/81 %
GSMH	6.623,0	8.643,0	30,5	6.914,4	4,4
Dış Kaynak	212,8	167,6	-21,2	128,1	-39,8
Toplam Kaynaklar	6.835,8	8.810,6	28,9	7.042,5	3,0
Sabit Serm.					
Yatırımları	1.280,0	1.683,1	31,5	1.341,2	4,8
- Kamu	735,0	978,1	33,1	779,4	6,0
- Özel	545,0	705,0	29,4	561,8	3,1
Stok Değişmesi	248,0	210,2	-15,2	168,2	-32,2
- Kamu	133,0	75,2	-43,5	60,2	-54,7
- Özel	115,0	135,0	17,4	108,0	-6,1
Toplam Yat.	-1.528,0	1.893,3	23,9	1.509,4	-1,2
- Kamu	868,0	1.053,3	21,3	839,6	-3,3
- Özel	660,0	840,0	27,3	669,8	1,5
Toplam Tüketim	5.307,8	6.917,3	30,3	5.533,1	4,2
- Kamu	810,0	1.120,0	38,3	876,0	8,1
- Özel	4.497,8	5.797,3	28,9	4.657,1	3,5

Kaynak: DPT

¹Gerçekleşme tahmini²Tahmin

[illegible]

KAMU SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)
(% Olarak)

Sektörler	1978	Pay	1979	Pay	1980	Pay	1981 ¹	Pay	1982 ¹	Pay	82/81 %
Tarım	13.971	10.4	17.911	7.5	33.579	7.0	66594	12.5	101.230	11.0	19.6
Madencilik	10.860	8.0	18.701	7.9	36.359	7.5	65765	8.9	85.867	9.3	42.5
İmalat	27.900	20.7	61.986	26.1	139.664	28.9	180.030	20.6	173.094	18.8	23.8
Enerji	25.163	18.6	57.912	24.4	117.921	24.4	176.780	22.0	218.467	23.7	46.2
Ulaştırma	32.232	23.9	46.414	19.5	87.860	18.2	126.450	18.7	171.089	18.6	35.3
Turizm	1.171	0.9	1.794	0.8	2.319	0.5	4.290	0.8	7.739	0.8	46.3
Konut	3.792	2.8	6.789	2.8	9.928	2.1	13.607	2.0	20.461	2.2	50.4
Eğitim	6.526	4.8	8.038	3.4	17.202	3.6	33.301	4.9	39.561	4.3	18.8
Sağlık	2.946	2.2	3.812	1.6	7.322	1.5	14.900	2.2	19.229	2.1	29.1
Hizmetler	10.400	7.7	14.269	6.0	30.297	6.3	49.905	7.4	84.263	9.2	68.8
Toplam	134.961	100.0	237.626	100.0	482.451	100.0	677.596	100.0	921.000	100.0	35.9
							735.047				

Kaynak: DPT

¹Program

1981 YILI SABİT SERMAYE YATIRIMLARI
(Program)

Özet
53.000
8.500
132.600
3.350
76.700
3.750
243.000
1.100
1.200
21.800
545.000

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

Sektörler	Genel+ Katma	Döner Sermaye	K.i.T.	İller Bankası	Mahalli İdareler	Toplam	% Dağılım
Tarım	70.535	11.000	2.700	-	400	84.635	12.5
Madencilik	7.000	-	53.000	-	240	60.240	8.9
İmalat	18.418	569	118.980	1.111	790	139.868	20.6
Enerji	47.000	-	96.000	5.000	1.400	149.400	22.0
Ulaştırma	75.454	-	45.496	-	5.500	126.450	18.7
Turizm	3.950	150	550	350	290	5.290	0.8
Konut	13.287	-	-	-	320	13.607	2.0
Eğitim	33.021	20	60	-	200	33.301	4.9
Sağlık	14.570	-	30	-	300	14.900	2.2
D.Hizmetler	39.641	443	525	8.296	1.000	49.905	7.4
Toplam	322.876	12.182	317.341	14.757	10.440	677.596	100.0
	47.7	1.8	46.8	2.2	1.5	100.0	

Kaynak: DPT

Yatırımların kurumsal dağılımında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir.

1979 ve 1980 yıllarında genel ve katma bütçe yatırımlarının payı büyük çapta azaltılarak, yüzde 40 civarında tutulmuştur, 1981 yılında ise yüzde 47.7'ye yükseltilmiştir. Buna karşılık KİT'lere yapılan yatırımlar 1979 ve 1980 yıllarında yüzde 53-54 gibi çok yüksek bir düzeye yükseltilmiştir. 1981 yılında KİT'lere yapılan yatırımların payı kamu yatırımlarının yüzde 46.8'ine eşit olmuştur.

**KAMU SEKTÖRÜ SABİT SERMAYE
YATIRIMLARININ KURUMSAL DAĞILIMI**

	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Genel ve Katma Bütçe	44.7	48.9	47.9	40.2	39.8	47.7
Döner Sermaye	2.7	2.0	1.8	1.1	1.3	1.8
KİT'ler	46.5	43.2	44.7	54.0	53.4	46.8
Mahalli İdareler (İller Bankası dahil)	6.1	5.9	5.7	4.6	5.5	3.7
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kamu Yatırımlarının Haziran 1981 Durumu

1981 yılında bitmesi gereken kamu yatırım projelerinde önemli gecikmeler olduğu belirlenmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından derlenen verilere göre, yılın ilk yarısı sonunda, 1981 yılında bitmesi gereken kamu yatırım projelerinin nakdi gerçekleşme oranı yüzde 31, fiziki gerçekleşme oranı ise yüzde 25 dolayında kalmıştır.

1981 yılında, 3097 adet kamu yatırım projesinin 238.7 milyar lira harcanarak tamamlanması planlanmaktaydı. Ancak, yılın ilk yarısı tamamlanırken, gerçekleştirilebilen harcama 72,95 milyar lira düzeyinde kalmıştır. Harcama tutarı üzerinde enflasyonun etkisini gidererek bulunan ve fiziki gerçekleşmeyi ortaya koyan büyüklük ise 59,13 milyar lira olarak hesaplanmaktadır.

DPT yetkililerine göre, 1981 yılında bitirilmesi öngörülen projelerde en yüksek oranlı fiziki gerçekleşme yüzde 33 oranıyla ulaştırma yatırımlarında, en düşük fiziki gerçekleşme oranı ise yüzde 9 ile turizm alanında ortaya çıkmıştır.

1981 yılı yatırım programında yer alan ve 1981 yılı sonrasında da devamı öngörülen 4.151 proje için ise 428.46 milyar liralık ödenek ayrılmıştır.

Yılın ilk yarısı sonunda bu yatırımlar için 127,46 milyar lira harcanırken, enflasyonun etkisi giderildiğinde bulunan büyüklük 111,58 milyar lira olmuştur.

1981 yılından sonra da devam edecek kamu yatırım projeleri için nakdi gerçekleşme oranı %30 düzeyinde, fiziki gerçekleşme oranı ise yüzde 26'da kalmıştır.

1981'de BİTECEK KAMU YATIRIMLARININ
TOPLAM YATIRIMLAR İÇİNDEKİ YERİ

(Cari Fiyatlarla)
'Milyon TL.)

Sektörler	Proje Adedi		1981 Yılı Ödeneği		Yüzde Dağılım (Toplam)	1981'de Biteceklerin Öde.Bakımından	
	Toplam	1981'de Bitecekler	Toplam	1981'de Bitecekler		% Oranı	% Dağılımı
Tarım	1.132	473	84.235	30.871	12,6	37	13,0
Madencilik	315	150	60.000	25.618	9,0	43	10,7
İmalat	891	419	139.078	30.011	20,8	22	12,6
Enerji	1.180	528	148.000	40.559	22,2	27	17,0
Ulaştırma	844	205	120.950	47.000	18,1	39	19,7
Turizm	174	108	5.000	967	0,8	19	0,4
Konut	297	199	13.287	5.872	2,0	44	2,4
Eğitim	1.392	1.123	33.101	24.813	5,0	75	10,4
Sağlık	255	155	14.600	10.285	2,2	70	4,3
Diğer Hizm.	1.578	547	48.912	22.711	7,3	46	9,5
Toplam	8.058	3.907	667.163	238.707	100,0	36	100,0

Eylül durumu (Revize)

Yıl içinde programa alınacak
156 proje ile toplam 8214'e
yükselmıştır.

667 234

4012.

245. 793 (revize).

Enyüksek fiziki gerçekleşme Diğer bütçe ve harç, en altak
fiziki gerç. bütçe gelirleri lerinde görülmüyor.

-12-

KAMU YATIRIMLARININ
SEKTÖREL GERÇEKLEŞME DURUMU

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

Sektörler	1981 Yılı Ödenek	Gerçekleşme		Gerçekleşme %	
		Nakdi	Fiziki	Nakdi	Fiziki
Tarım	84.235	18.323	16.300	22	19
Madencilik	60.000	17.284	7.562	29	13
İmalat	139.078	45.482	52.059	33	37
Enerji	148.000	48.069	33.005	32	22
Ulaştırma	120.950	37.845	32.448	31	27
Turizm	5.000	634	364	13	7
Konut	13.287	4.023	3.179	30	24
Eğitim	33.101	10.075	8.474	30	26
Sağlık	14.600	3.750	2.795	26	19
Diğer Hizm.	48.912	14.927	14.517	31	30
Toplam	667.163	200.412	170.703	30	26
		405.653	207.206		

Ödenek revizyonları Eylül sonunda
677.2 milyar TL'ye yükseldi.

1981 YILI KAMU YATIRIMLARININ
BÜTÇE TÜRLERİNE GÖRE GERÇEKLEŞME DURUMU

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

Bütçe Türleri	1981 Yılı Ödenek	Gerçekleşme		Gerçekleşme %	
		Nakdi	Fiziki	Nakdi	Fiziki
Genel ve Katma Bütçeli İdareler	322.833	82.391	71.628	26	22
Döner Sermayeli İdareler	12.182	1.949	2.383	16	20
Kamu İktisadi Teşebbüsleri	332.098	116.072	96.692	35	29
Toplam	667.163	200.412	170.703	30	26

326.846 168.163 162.130 52 50
12.438 4.427 4.803 36 39
337.950 233.063 140.273 70 42
677.234 405.653 207.206 61 46

Özel Sektör Yatırımları

Resmi rakamlar 1980 senesinde 379 milyar lira olan özel sektör yatırımlarının 1981'de yüzde 47.4 artarak 560 milyar TL.'sına ulaştığını göstermektedir. Özel sektör yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı 1973-1977 döneminde yüzde 50 iken, bu oran 1980 senesinde yüzde 44'e ve nihayet 1981'de yüzde 41'e düşmüştür.

Dikkatle incelendiğinde özel sektörün imalat ve inşaat sektörlerine yaptığı yatırımların azaldığı görülmektedir. Bu kesimlere yapılan yatırımlar cari fiyatlarla yüzde 10-15, sabit fiyatlarla ise yüzde 40-45 oranında düşmüştür. Diğer taraftan yatırım malları ve makina ithalatı ile adet ve TL.sı olarak yatırım müracaatları yüzde 50 artış göstermiştir. Yatırım malları ithalatında ve müracaatlardaki artış ithal edilen makina ve teçhizatın hemen yeni inşaa edilen fabrikalara yerleştirilip faaliyete geçildiğini değil, yakın bir gelecekte yatırım yapma isteğini göstermektedir. Bu nedenle 1981'de özel sektör yatırımlarının azalması ile 1982 ve daha sonraki yıllarda yatırım eğiliminin artması arasında bir çelişki bulunmamaktadır.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(Cari Fiyatlarla)
(Milyar TL.)

	1980	1981	1982
Kamu	482.4	735 801.7	921.0
Özel	379.1	560.0 545.0	765.0
Toplam	861.5	1361.7 1280.0	1686.0
% Dağılım			
Kamu	56.0	58.9 57.4	54.6
Özel	44.0	41.1 42.6	45.4
Toplam	100.0	100.0 100.0	100.0

ÖZEL SEKTÖR İMALAT SANAYİİ YATIRIMLARI

(Milyar TL.)

	1980	1981
Gıda	3.0	2.4
İçki	0.4	0.6
Dokuma	8.3	8.4
Deri	-	0.1
Orman Ürünleri	0.2	0.2
Kağıt	1.4	1.2
Basım	1.0	1.6
Kimya	11.0	6.0
Petrol	0.9	1.0
Lastik	0.7	0.7
Seramik	11.4	6.9
Metalurji	11.6	16.0
Madeni Eşya	1.8	1.8
Makina İmalat	2.2	3.8
Elektrikli Mak.	1.2	1.7
Taşıt Araçları	8.9	6.0
Dağıtılmayan	2.1	1.7
Toplam	65.8	60.2

1981 Ocak-Kasım Döneminde Verilen Teşvik Belgelerinin Dağılımı

Bu yıl Ocak-Kasım döneminde toplam yatırım tutarı 907.7 milyar TL. olan 2.775 projeye teşvik belgesi verilmiştir. Bu projeler için gerekli döviz miktarı 3.7 milyar dolar olup, tamamı gerçekleştiği takdirde 5 yıl içinde 10.8 milyar dolarlık ihracat geliri sağlanacaktır.

Teşviklendirilen yatırımlarda 397.2 milyar TL. ile ilk sırayı ulaştırma alt sektörü almaktadır. İkinci sırada 222.7 milyar TL. ile taşıt araçları, üçüncü sırada ise 59.7 milyar TL. ile gıda-içki alt sektörleri bulunmaktadır.

115.692 kişiye istihdam imkanı sağlayacak olan bu projelerin 471 milyar liralık kısmı Marmara, 147 milyar liralık kısmı İç Anadolu, 109 milyar liralık kısmı Akdeniz, 54 milyar liralık kısmı Karadeniz, 52 milyar liralık kısmı Ege, 37 milyar liralık kısmı Güney Doğu Anadolu ve 35 milyar liralık kısmı Doğu Anadolu bölgelerinde gerçekleştirilecektir.

OCAK-KASIM DÖNEMİNDE TEŞVİK BELGESİ ALAN
PROJELERİN MAHİYETİNE GÖRE DAĞILIMI

	Toplam Yatırım (Milyon TL)	Yatırımda Döviz (000 \$)	İşletmede Döviz (000 \$)	5 Yıllık İhracat Taahhüdü (000 \$)	İstihdam
Komple Yeni Yatırım 2566 2978	790.178	3.319.371	33.365	8.295.495	98.668
Tevsi 130 182	64.349	368.247	25.936	2.981.435	10.982
Tamamlama 21 28	6.157	21.106	-	114.100	1.666
Modernizasyon 5 9	5.023	24.938	338	44.480	261
Darboğaz Giderme 23 26	4.919	16.743	527	159.635	2.367
Yenileme 19 25	6.937	30.743	5.576	93.590	989
Kalite Düzeltme 4 7	26.788	100.901	-	25.000	511
Entegrasyon 7 9	1.536	6.047	200	47.625	248
Toplam 2775 3264	907.667	3.750.938	65.942	10.761.360	115.692

1981 yatırım belgeleri için gerekli döviz miktarı 4,2 milyar \$.
1 husule istihdam sağlayacak için yatırım miktarı 1978: 1,3 milyar TL, 1979: 3,9, 80 2,9, 81 8,1 milyar TL.

OCAK-KASIM DÖNEMİNDE TEŞVİK BELGESİ ALAN
PROJELERİN SEKTÖREL DAĞILIMI

ocak - Ekim
Kasım

	Adet	Toplam Yatırım (Milyon TL)	5 Yıllık İhracat (1000 \$)	İstihdam
Tarım	441	41.261	192.250	8.180
a) Bitkisel Üretim	30	33.650	72.500	1.062
b) Hayvancılık	407	36.791	80.750	51.718
c) Su Ürünleri	4	820	39.000	400
Madencilik	46	13.957	45.865	3.645
İmalat	828	429.012	5.512.170	52.093
a) Gıda-İçki	233 200	59.670	2.542.015	11.276
b) Dokuma-Giyim	56	47.264	637.400	9.730
c) Orman Ürünleri	19	10.223	42.025	1.077
d) Kağıt	5	7.576	51.000	517
e) Deri ve Kösele	13	1.537	87.750	879
f) Lastik	1	1.088	10.000	25
g) Kimya	46	20.329	248.075	1.341
h) Cam	5	1.912	72.750	211
i) Demir-Çelik	4	1.831	13.750	426
j) Demir Dışı Metaller	5	3.139	4.608	10.286
k) Taşıt Araçları	452 408	222.723	1.138.130	14.106
l) Madeni Eşya	27	6.023	163.200	1.262
m) Mesl. Bil. Ölçü Kont. ve Opt. Dona.	3	781	5.000	131
n) Makina İmalat	22	7.523	132.250	1.988
o) Elektrik Makinaları	7	5.406	12.350	714
p) Elektronik	5	2.792	5.000	262
r) Çimento	14	11.967	153.775	1.588
s) Pişmiş Kil ve Çimento- dan Gereçler	45	6.348	-	2.307
t) Seramik	3	2.028	17.250	481
u) Diğerleri	40	8.847	175.850	1.508
Enerji	5	575	-	118
Hizmetler	1.430	411.495	4.838.625	47.562
a) Ulaştırma	1.386	397.192	4.697.900	43.909
b) Turizm	14	3.324	-	1.159
c) Ticaret	6	725	2.500	120
d) Diğerleri	23	10.253	337.625	2.374
İhracata Dönük Teşvikler	25	11.166	173.050	4.094
Genel Toplam	2.775 3264	907.667 1.046.023	10.761.360	115.692 129.000

Tür. hayvancılık ve enerji ile ilgili yatırımlar fazla.

Toplam yatırım = 1 husule istihdam
İstihdam için yatırım tutarı

1980' de
69.820

1980 yılının eşdönemiyle karşılaştırıldığı takdirde 1981 yılının ilk onbir ayında teşvik belgesi verilen yatırımların sayısında da yatırım değerinde de küçümsenmeyecek artışların meydana geldiği anlaşılmaktadır. 1981 yılında belge sayısı 6 katına, yatırım değeri 5 katına yükselmiştir.

Belgelenen yatırımların yüzde 90'a yakın bir kısmı komple yeni yatırımdır. Tevsi yatırımları ise yüzde 7 oranındadır.

İthalat istatistiklerinin incelenmesi yatırım malları ithalatının dolar değerinde 1981 yılının ilk sekiz ayında yüzde 43.1 oranında bir artış olduğunu göstermektedir.

Teşvik belgeleri olsun yatırım maddeleri ithalatı olsun 1982 ve daha sonraki yıllara yönelik özel sektör yatırım eğiliminde önemli artışların oluştuğunu vurgulamaktadır.

Özel sektör yatırımlarının 1981 yılında sönük geçmiş olduğu anlaşılmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatının mevcut imalat sanayii firmalara göndermiş olduğu bir anket 1981 yılında imalat sanayiindeki özel sektör yatırımlarında yüzde 9 oranında bir gerileme olduğunu göstermektedir. Anketin kapsadığı firmaların 1980'de 65.8 milyar liralık yatırım yaptıkları 1981'de ise 60.2 milyarlık yatırım yapmayı tasarladıkları anlaşılmaktadır.

Ancak imalat sanayii dışında özellikle ulaştırma sektöründe önemli bir yatırım eğiliminin olması, anketin yeni kurulmakta olan firmaları kapsamaması 1981 yılında özel kesimin toplam yatırımlarında bir gerilemenin olmadığına işaret etmektedir. En iyimser tahminlerle 1981 yılı özel sektör yatırımlarının reel olarak 1980 düzeyini korudukları, cari fiyatlarla yüzde 40'lık ortalama enflasyon oranı kadar artmış olduğunu söyleyebiliriz.

YATIRIM MADDELERİ İTHALATI

(Bin Dolar)

Aylar	1 9 8 0			1 9 8 1			Artış %
	İnşaat Malz.	Makine ve Teçhizat	Toplam	İnşaat Malz.	Makine ve Teçhizat	Toplam	
I	14.310	190.986	205.296	11.000	142.852	153.852	-25.1
II	25.659	291.917	317.576	22.381	252.490	274.879	-13.4
III	32.542	380.186	412.728	31.872	427.525	459.397	11.3
IV	37.572	437.027	474.599	55.148	641.035	696.183	46.7
V	55.615	539.376	594.991	63.066	830.307	898.373	51.0
VI	64.286	641.541	705.827	83.639	1.062.166	1.145.805	62.3
VII	78.538	762.444	840.982	91.574	1.149.468	1.241.052	62.8
VIII	96.115	889.452	985.567	98.874	1.311.560	1.410.434	43.1

152.00 1.428.000 1.581.000 168.000 1.848.000 2.017.000

TEŞVİK BELGESİ VERİLEN YATIRIMLAR

(Milyon TL.)

Sektörler	1980(11 aylık)		1981(11 aylık)	
	Toplam Adet	Yatırım Değeri	Toplam Adet	Yatırım Değeri
Tarım	85	26.579	441	41.261
Madencilik	8	2.052	46	13.957
İmalât Sanayii	325	138.961	828	429.012
Enerji	6	463	5	575
Hizmetler	36	11.217	1.430	411.495
İhracat	-	-	25	11.166
Toplam	460	179.272	2.775	907.667

Kaynak: DPT.Teşvik Uygulama Dairesi.

Özel Sektör İmalat Sanayii Stokları

Özel sektör imalat sanayii stokları 1981 senesinde 1980 senesi seviyesinde kalmıştır. Ancak alt sektörler tek tek incelendiğinde mamul madde stoklarının Haziran-Aralık 1981 döneminde seramik (3.2 milyar TL.), gıda (1.7 milyar TL.), madeni eşya (1 milyar TL.) ve kağıt (400 milyon TL.) sektörlerinde arttığı, kimya (4 milyar TL.), taşıt araçları (1.1 milyar TL.), metalurji (700 milyon TL.) sektörlerinde ise önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. Hammadde stokları 1981 senesinde 100 milyar TL. civarında kalmıştır. Aynı dönemde hammadde stokunu en fazla artıran metalurji (1.6 milyar TL.) alt sektörü olmuştur. Kimya alt sektörü ise stoklarını en fazla azaltan sektör olmuştur.

Bu değerler cari fiyatlarla ifade edildiğinden, 1981 senesinin ikinci yarısında stokların reel olarak azalmış olması muhtemeldir.

ÖZEL SEKTÖR İMALAT SANAYİİ STOKLARI, 1981

(Milyar TL.)

	Mamul Madde			Ham Madde		
	Haziran	Aralık	Fark	Haziran	Aralık	Fark
Gıda	6.6	8.3	1.7	9.5	9.6	0.1
İçki	1.6	1.6	0	0.9	0.9	0
Dokuma	16.2	16.6	0.4	15.8	16.9	1.1
Deri	0.3	0.3	0	0.5	0.4	-0.1
Orman Ürünleri	0.9	1.2	0.3	0.5	0.9	0.4
Kağıt	1.8	2.2	0.4	1.7	2.3	0.6
Basım	0.2	0.3	0.1	0.7	0.6	-0.1
Kimya	9.8	5.8	-4.0	11.4	8.5	-2.9
Petrol	0.9	0.9	0	0.1	0.02	-0.1
Lastik	4.3	2.5	-1.7	4.4	4.1	-0.3
Seramik	4.7	7.9	3.2	4.3	5.7	1.3
Metalurji	14.7	14.0	-0.7	14.3	15.9	1.6
Madeni Eşya	2.8	3.8	1.0	3.3	3.1	-0.2
Makina İmalat	3.8	4.1	0.3	6.2	7.4	1.2
Elektrikli Mak.	4.0	3.8	-0.2	6.8	6.8	0
Taşıt Araçları	11.2	10.1	-1.1	12.4	11.3	1.1
Dağıtılmayan	2.0	1.8	-0.2	3.2	3.3	0.1
Toplam	85.8	85.4	-0.4	96.3	97.8	1.5

Kayıp: DPT

uluslararası arac.	3.5	3.9	7.7	12.2
Mesleki ve İlimi Al.	0.006	0.03	0.01	0.04
Diğer.	0.02	0.06	0.03	0.08
Dağıtılmayan.	0.5	1.5	1.7	2.7
Toplam	27.9	62.1	47.9	81.5

İnşaat Faaliyeti

İnşaat sektöründe verilen inşaat ruhsatlarına göre 1980 yılı toplam üretimi yüzölçümü olarak yüzde 18 oranında gerileme göstermiştir. Değer olarak ise yüzde 38.5 oranında artış göstermişti.

1981 yılının dokuz aylık verilerine göre inşaat sektöründeki üretim hem metre kare olarak hem de değer olarak bir önceki yıla oranla gerileme göstermiştir. İlk dokuz aylık verilere göre inşaat yüzölçümü yüzde 31.8 oranında gerilemiştir; 1980 yılının ilk dokuz ayındaki gerileme yüzde 21.4 olmuştur.

Bu verilerden inşaat sektöründeki durgunluğun devam ettiği ve hatta şiddetlendiği anlaşılmaktadır.

YILLIK İNŞAAT DURUMU (İnşaat Ruhsatlarına Göre)

Tamam

(Bin m ²)						21
	1978	1979	%	1980	%	
Ev	6.698	7.264	+8.5	5852 5.456	-24.9	4835
Apartman	18.453	20.122	9.0	16.529 16.574	-17.6	10180
Ticari Yapılar	3.995	4.070	1.9	3.882 3.659	-10.1	2688
Sınai Yapılar	1.708	1.481	-13.3	1.351	-8.7	854
Sosyal ve Kültürel Yapılar	595 570	516 522	-8.4	1805 348 326	-37.5	300
Diğerleri	758	629	17.0	505 603	-4.1	585
Toplam	32.232	34.079 34.080	+5.7	27.969 28.422	-18.0	19453

Kaynak: DİE

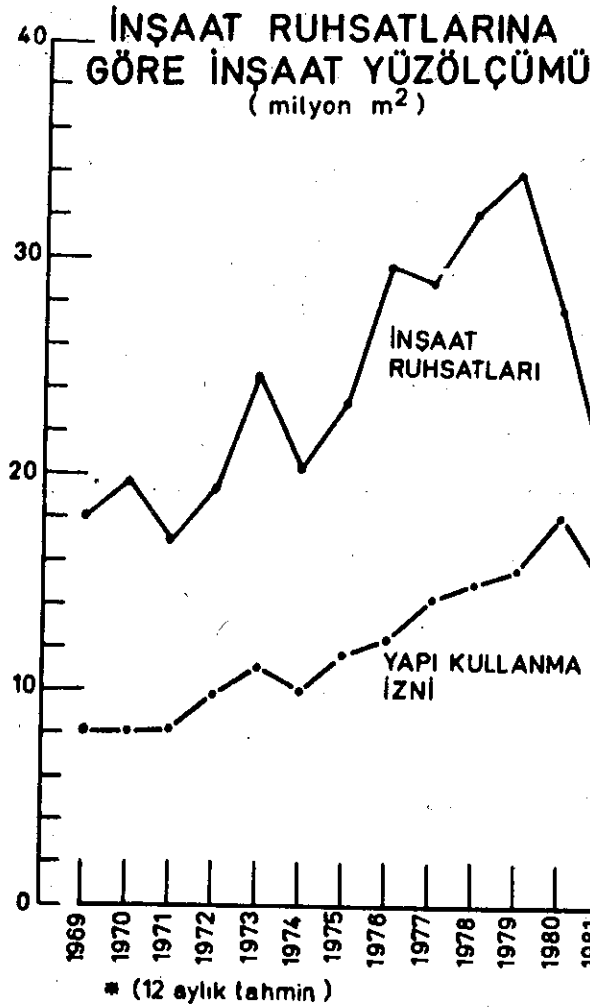
	1980		Ham maddeler	
	Manuel yıl başı	Manuel yıl sonu	Ham maddeler yıl başı	Ham maddeler yıl sonu
Çimento	2.3	4.5	3.5	9.2
İçer	0.9	1.5	0.3	0.6
Potasyum	6.7	14.6	8.4	14.4
Deri	0.09	0.2	0.2	0.4
Orman	0.3	0.6	0.6	0.8
Ulaştırma	0.1	0.6	0.7	1.3
Bazın	0.04	0.3	0.5	4.0
Kimya	1.7	3.5	3.8	8.2
Petrolür.	0.3	0.5	0.3	0.9
Petrolür.	0.7	5.1	2.2	4.6
Lastik san.	1.7	4.2	1.9	4.4
Toprak Ür. san.	4.9	12.7	6.1	4.7
Metal San.	1.5	2.4	2.2	3.7
Metal Cıyır	1.4	2.3	3.3	5.9
Makina	1.2	2.3	4.5	6.1
Elektrik. Mak.				

İNŞAAT RUHSATLARINA
GÖRE İNŞAAT YÜZÖLÇÜMÜ

(Milyon M²)

Yıllar	İnşaat Ruhsatı	Yapı Kul- lanma İzni
1969	18.0	8.0
1970	19.7	8.1
1971	16.9	8.1
1972	19.2	9.7
1973	24.5	10.9
1974	20.3	9.8
1975	23.3	11.6
1976	29.6	12.3
1977	29.0 ✓	14.2
1978	32.2 ✓	14.9
1979	34.0-34.1	15.6
1980	27.9 28.4	18.1 17.4
1981*	20.0 19.4	15.0 15.4

*12 aylık tahmin

YILLIK İNŞAAT DEĞERLERİ
(Ruhsatnamelere göre)

(Milyon TL.)

	1978	1979	1980	1981*
Ev	17.510	34.621	47.350 43.950	27.724 47.187
Apartman	54.480	106.662	149.331 148.706	65.533 111.473
Ticari Yapılar	11.777	20.939	34.236 32.241	17.029 28.321
Sınai Yapılar	5.075	7.916	11.464 13.052	4.632 8399
Sosyal ve Kül.Ya.	1.936	3.080	3.111 2.867	1.849 3440
Diğerleri	2.374	3.492	4.048 4.963	4.069 5.828
Toplam	92.722	176.709	244.778	120.836

Kaynak: DİE

248.540 204.708

*1981 verileri 7 aylıktır.

Geçici

AYLIK İNŞAAT DURUMU
(Ruhsatnamelere göre)

	Bin m ²			Milyon TL.		
	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*
Ocak	2.460	1.846	1.369	11.163	14.263	14.920
Şubat	3.159	2.590	1.234	14.211	19.645	12.145
Mart	3.887	2.181	1.390	17.449	16.730	14.211
Nisan	3.089	2.323	1.893	13.877	17.360	19.220
Mayıs	3.352	2.493	1.925	17.535	22.041	20.130
Haziran	3.067	2.967	2.116	16.047	26.468	21.955
Temmuz	2.747	2.542	1.679	14.576	22.824	18.255
Ağustos	2.370	2.012	1.441	12.387	17.809	15.301
Eylül	2.988	2.371	1.495	17.842	22.856	16.269
Ekim	2.629	2.081	1.227	15.695	20.178	13.052
Kasım	2.036	1.993	1.525	12.360	19.558	16.804
Aralık	2.295	2.876	1.919	13.367	27.913	20.655
Toplam	34.079	27.969	14.542*	176.709	244.778	152.407*

*1981, 9 aylık geçici veriler

19.213

202.419.

İnşaat faaliyetinin üç, altı ve dokuz aylık durumu 1981 yılında durgunluğun devam ettiğini göstermektedir.

Eylül sonu itibarıyla 9 aylık verilere göre, inşaat ruhsatnamesi için yapılan müracaat sayısı geçen yılın eş döneminde 50.760 iken 1981'de 42.950'ye inerek %15.4 oranında bir azalma göstermiştir.

Ruhsatnamelerin temsil ettiği yüzölçümünde de önemli gerilemeler görülmektedir. İnşaat sektöründeki gerilemenin giderek şiddetlendiğini gösteren oranlar 1980 yılı ilk dokuz ayında 20.985 bin metre kareden 14.542 bin metre kareye gerileyerek %30.7 oranında bir azalma meydana getirmiştir. 1980 yılının eş döneminde de inşaat yüzölçümü gerilemişti, ancak gerileme %15.2 oranında idi.

İnşaat ruhsatnamelerinin temsil ettiği inşaat değerinde de gerileme olmuştur. 1980 yılının ilk 9 ayında 176,8 milyar TL olan inşaat rakamı 1981 yılının eşdöneminde 152.4 milyar TL. sına düşmüştür. Gerileme oranı yüzde 13.8 olmuştur.

Yapı kullanma izinlerinin sayısı 1980 yılının ilk dokuz ayında 41.924 iken 1981'in eşdöneminde yüzde 4'lük bir azalma ile 40.235'e düşmüştür. 1980 yılının eşdöneminde gerileme yüzde 4.6 oranında olmuştur.

Yapı izinlerinin temsil ettiği yüzölçümü 12.155 bin metre kareden 11.050 bin metre kareye inerek yüzde 9.1 oranında gerilemiştir. 1980 yılının eşdöneminde gerileme yüzde 3.9 idi. Buna rağmen inşaat değeri 97.6 milyar liradan 119.5 milyar liraya çıkarak yüzde 22.4 oranında artış göstermiştir.

Ruhsatnamelere göre metre kare maliyeti 1981'de %24.4 artmıştır. 1980'nin eş döneminde maliyet artışı %71 oranında idi.

Yapı kullanma izinlerine göre 1980'nin ilk dokuz ayında %59.4 artmış olan metre kare maliyeti 1981'in eş döneminde %34.6 oranında artmıştır.

1981 yılında inşaat sektöründeki gelişmeleri şu şekilde özetleyebiliriz:

- İnşaat yüzölçümü gerilemeye devam etmektedir.
- 1981'de tamamlanmakta olan inşaatların yüzölçümünde de gerileme başlamıştır.
- 1981 yılında metre kare maliyetlerinde yükselmeler devam etmektedir.

OCAK - ARALIK		
1981	1980	%
İnşaat Ruh.		
56.463	62.923	-16.9
19.213	27.831	-31.2
202.413	244.448	-17.2
10.535	8.750	+20.4
Yapı Kullanma İz.		
55.856	63.038	-11.4
15.326	18.096	-15.3
165.162	156.604	5.4
10.776	8.654	24.5

İnşaat Ruh. Sayısı, ☒
Yüzölçüm ve diğer oranlar
Yapı kull. iz. 18 sayı
ve yüzölçüm oranları
azalmış
Her değişiklikle birim
maliyet 1.20-25 oranında
yapı kull. iz. göre 1981
18 % 5 oranında artmış

51.427
17.294
181.763
10.510

Ocak - Ağustos
Temmuz

50.236
13.724
148.112
10.792

İNŞAAT FAALİYETLERİ (Ocak - Eylül)

	1980	1980/79 %	1981	1981/80 %
<u>İnşaat Ruhsatları</u>				
Sayı (Adet)	50.760	-24.2	42.950	-15.4
Yüzölçümü (Bin m ²)	20.985	-15.2	14.542	-30.7
Değer (Milyon TL.)	176.798	+45.0	152.407	-13.8
Birim Maliyet (TL)	8.425	+71.0	10.480	+24.4
<u>Yapı Kullanma İzinleri</u>				
Sayı (Adet)	41.924	- 4.6	40.235	- 4.0
Yüzölçümü (Bin m ²)	12.155	- 3.9	11.050	- 9.1
Değer (Milyon TL.)	97.646	+53.3	119.501	+22.4
Birim Maliyet (TL)	8.033	+59.4	10.815	+34.6

Ekim
81

46.860
15.769
165.459
10.492

44.547
12.261
132.674
10.820

Kaynak: DİE

İnşaat Maliyetleri

DİE tarafından belediyelerce konut inşaat için verilen inşaat ruhsatlarına göre düzenlenen konut inşaat metre kare maliyet fiyatlarının 1980 yılındaki ortalaması 8787 TL olmuştur. Buna göre 1980 yılında konut inşaatı metre kare maliyet fiyatları, 1979 yılına kıyasla %69.1 oranında artmış bulunmaktadır.

1981 yılının Ocak - Temmuz dönemini kapsayan ilk 7 aylık verilere göre, Ocak - Nisan döneminde konut inşaatı metre kare maliyet fiyatlarında önemli bir artış olmamıştır. Mayıs - Temmuz döneminde ise fiyatlar tırmanmaya başlamış ve 1981 Ocak - Temmuz ortalaması 10.392 TL olmuştur. Buna göre 1981 yılında konut inşaatı metre kare maliyet fiyatı %26.2 oranında artmış bulunmaktadır.

İNŞAAT MALZEMESİ FİYATLARI VE KONUT İNŞAATI M² MALİYET FİYATI (1963 = 100)

Tamam

	İnşaat Malzemesi Fiyatları Endeksi ¹			Konut İnşaat M ² Maliyet Fiyatı (TL) ²		
	1979	1980	1981	1979	1980	1981
Ocak	1181,4	2592,7	3380,7	4517,3	7735,0	10899,3
Şubat	1203,2	3023,1	3378,1	4461,8	7593,3	9730,0
Mart	1264,7	3157,6	3399,2	4461,8	7664,8	10186,2
Nisan	1405,7	3275,6	3458,5	4466,3	7495,6	10164,1
Mayıs	1536,5	3329,0	3500,7	4473,6	9050,3	10511,1
Haziran	1630,5	3267,5	3622,7	5219,3	8927,0	10391,0
Temmuz	1681,3	3154,0	3799,4	5589,5	9177,4	10863,0
Ağustos	1702,6	3122,1		5251,4	8864,3	
Eylül	1749,1	3090,8		5229,5	9670,8	
Ekim	2067,7	3251,8		5940,9	9707,1	
Kasım	2232,4	3312,2		5963,3	9836,8	
Aralık	2422,5	3356,5	3505,6*	6062,9	9725,2	
Ortalama	1675,8	3157,4		5196,2	8787,3	10392,1

*7 aylık ortalama

¹Ticaret Bakanlığı

²DİE

Tasarruf Eğilimi

Yurtiçi tasarruflarda çeyrek yüzyıllık bir düzelme süreci sonunda tasarrufların gayri safi milli hasılaya oranı 1950-1955'deki yüzde 10'luk orandan 1968-1973'de yüzde 18.6'ya yükselmişti. 1973'den sonraki altı yılda tasarruf eğilimi süratle gerilemiştir. 1981 yılına ait geçici verilere göre yurtiçi tasarruflar önemli bir gelişme göstererek GSMH'nin yüzde 19.8'ine yükselmiştir.

Yabancı tasarruflar sayesinde yurtiçi tasarruflardaki gerilemeler toplam tasarruflara yansımamıştır. Hatta 1974-1979 bunalım yıllarında toplam tasarruflar sınırlı da olsa önceki beş yıllık dönemdeki yüzde 19.2'lik ortalamaya göre bir artış sağlayarak yüzde 20.1'e yükselmiştir. Geçici verilere göre 1981 yılında önemli bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Yurtiçi tasarrufların yüzde 19.8'e yükselmesine ilaveten yabancı tasarruflar da yüzde 3.2 gibi yüksek bir düzeyde kalmıştır.

Bu iki gelişmenin sonucu toplam tasarrufların GSMH'ya oranı yüzde 23'e yükselmiştir. Toplam tasarrufların %3.75'lik kısmı stokların finansmanına geriye kalan %19.25'lik kısmı bina inşaatı, makine ve teçhizat ve alt yapı yatırımlarına yönelmiştir.

GSMH'nın ORANI OLARAK TASARRUFLAR

(%)

	Yurtiçi Tasarruflar	Yabancı Tasarruflar	Toplam Tasarruflar
1950-1955	9.9	2.6	12.5
1956-1961	12.7	1.8	14.5
1962-1967	14.6	2.2	16.8
1968-1973	18.6	0.6	19.2
1974-1979	17.6	2.5	20.1
1980	14.9 20.8	4.5 5.3	19.4 26.1
1981	19.8 20.4	3.2 3.5	23.0 23.9
1982	20.2	1.3	21.5

Kaynak: DPT

vergi tahsisatı
konsolide bütçe
tanımlı.

4. Kamu Kesimi Dengesi

Genel Denge

Genel, Katma ve Konsolide bütçede Eylül sonu gelir ve harcama tutarlarında 1981 yılında 1979 ve 1980 yılları eş dönemlerine göre önemli artışlar olmuştur.

1979 yılı Eylül ayı sonunda genel bütçe 12.1 milyar lira açık vermiş iken, 1980 yılında bu açık 41.2 milyar liraya yükselmiş, ancak 1981 yılında harcama gelir farkı 44 milyar lira gelir fazlası ile sonuçlanmıştır. Aynı şekilde konsolide bütçede de 1979 yılı Eylül ayı sonunda -12.8 milyar lira olan gelir harcama farkı, 1980 yılında -28.7 milyar liraya yükselmiş, 1981 yılında ise 56.8 milyar lira gelir fazlası ile sonuçlanmıştır.

Katma bütçelerde ise son 3 senede gittikçe azalan bir gelir fazlası görülmektedir.

GENEL DENGE (Eylül Sonu)

(Milyon TL.)

	Genel Bütçe (1)	Katma Bütçe (2)	Hazine Yardımları (3)	Katma Bütçe Hazine Yard. (4):(2)-(3)	Konsolide Bütçe (5)=(1)+(4)
1979					
Harcamalar	259.795	39.510	32.909	6.601	266.396
Gelirler	247.742	47.658	41.814	5.844	253.586
Denge	- 12.052	8.148	8.905	- 757	- 12.810
1980					
Harcamalar	461.895	63.924	69.993	-6.069	455.826
Gelirler	420.676	71.147	64.674	-6.473	427.149
Denge	- 41.219	7.223	-5.319	12.542	- 28.677
1981					
Harcamalar	702.815	113.980	112.870	1.110	703.925
Gelirler	746.821	119.859	105.956	13.903	760.724
Denge	44.006	5.879	- 6.914	12.793	56.799

Kaynak: Kamu Hesapları Bülteni

Konsolide Bütçe

1981 mali yılı Eylül ayı sonunda konsolide bütçe harcamalarının program ve bütçe tahminlerine göre gerçekleşme oranları 1979 ve 1980 yılının gerçekleşme oranlarının altında kalmıştır. 1980 senesinde bütçe harcamaları gerçekleşmesinin program hedefine oranı 61.7 iken sözkonusu oran 1981'de yüzde 44.5'e düşmüştür.

Aynı dönemde konsolide bütçe gelirlerinin program hedefine ve bütçe tahminine göre gerçekleşme oranları düşmüştür. Bu durumda harcama ve gelirlerde 1981 mali yılı program hedefinin gerisinde kalındığı anlaşılmaktadır. Program hedefine ulaşılabilmesi için mali yılın geri kalan 5 aylık kısmında 761.1 milyar lira gelir sağlanması gerekmektedir.

KONSOLİDE BÜTÇE
PROGRAM-BÜTÇE VE GERÇEKLEŞME

(Milyar TL.)

	Program Hedefi (1)	Bütçe Tahmini (2)	Eylül Sonu Gerçekleşmesi (3)	Gerçekleşme % 3/1 (4)	3/2 (5)	Yıl Sonu Gerçekleşmesi (6)	Gerçekleşme % 6/1 (7)	6/2 (8)
Harcamalar								
1979	395.9	406.9	266.4	67.3	65.5	608.2	153.6	149.4
1980	739.1	770.0	455.8	61.7	59.2	1.078.9	146.0	140.1
1981	1.581.8	1.558.7	703.9	44.5	45.2	-	-	-
Gelirler								
1979	370.9	381.9	253.6	68.4	66.4	556.2	150.0	145.8
1980	694.1	720.0	427.1	61.5	59.3	957.2	137.9	132.9
1981	1.521.8	1.498.0	760.7	50.0	50.8	-	-	-

Kaynak: 1979, 1980, 1981 Programları
1979, 1980, 1981 Bütçe Kanunları
1979, 1980, 1981 Kamu Hesapları Bülteni, Eylül

KONSOLİDE BÜTÇE GELİRLERİ
(Eylül Sonu)

(Milyon TL.)

	1979	1980	1981	1980/ 79	1981/ 80
Vergi Gelirleri	210.973	360.567	611.601	70.9	69.6
Vergi Dışı Normal Gelirler	19.426	40.910	116.110	110.6	183.8
Özel Gelir ve Fonları	23.186	25.672	33.013	10.7	28.6
Toplam	253.586	427.149	760.724	68.4	78.1

1981 Bütçesi 1.558 milyar TL.
Pili harcamaları 1525 milyar TL
Olması bekleniyor 813.497.
-27-

Konsolide bütçe gelirleri 1981 mali yılının ilk 7 ayında geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 78.1 oranında bir artış göstererek 760.7 milyar liraya ulaşmıştır. 1981 yılında vergi gelirlerindeki artış yüzde 69.6 ile geçen seneki artış oranından daha az olmuştur. Ancak vergi dışı normal gelirler ile özel gelir ve fonlarda büyük artışlar olmuştur.

KONSOLİDE BÜTÇE DENGESİ
(Yıl Sonu)

686.495
447.310
112.218
46376.
15817
15381

(Milyar TL.)			
	1979	1980	1981 Eylül
Gelir	556.5	952.8	760.7
Gider	608.2	1.078.9	703.9
Denge	-51.7	-126.1	+56.8

1.5075
1.538,4
30,9

Konsolide bütçede 1979 ve 1980 senelerinde sırası ile 51.7 ve 126.1 milyar liralık açık gerçekleştikten sonra yıl sonu tahminlerine göre 1981 sonunda küçük bir açıkla kapanması beklenmektedir.

Bütçe dengesinin finansmanında olumlu gelişmeler olmuştur. Ekim sonu itibariyle 1981 yılında toplam konsolide kaynaklar 386.3 milyar TL. tutarında ve yüzde 78.1 oranında artarken, toplam konsolide kullanımlar 295.9 milyar lira tutarında ve yüzde 50.8 oranında artmıştır.

Hazine finansman ihtiyacı 1981 yılının ilk 8 aylık döneminde 1980 yılının eşdönemine oranla miktar olarak 98.9 milyar TL., oran olarak ise yüzde 117.2 azalmıştır. Azalma daha ziyade TC Merkez Bankası kısa vadeli avanslarının 1980 Ekiminde 79 milyar lira iken 1981 Ekiminde 31.3 milyar liraya inmesiyle ilgilidir.

1981 yılında nakit değişimi daha fazla olmuştur. 1980 Ekiminde 43.7 milyar liralık nakit değişimi 1981 Ekiminde 185.9 milyar liraya yükselmiştir. Hazine durumu 1981 Ekim sonunda 17.5 milyar liralık bir fark göstermiş, 1980'de 198.7 milyar TL. olan "Mevcutlar-Borçlar" kalemi 1981'de 216.2 milyar liraya yükselmiştir.

Farkın büyümesi mevcutların yüzde 156.1 oranında, borçların ise yüzde 70.4 oranında artış göstermesiyle ilgilidir.

BÜTÇE DEĞİŞİMİNİN FİNANSMANI

Konsolide Bütçe

	31.10.1980	31.10.1981	D E Ğ İ S M E	
			Tutarı	Yüzdesi
I-TOPLAM KONSOLİDE KAYNAKLAR	494.456	830.726	+386.270	+ 78.12
1.GELİRLER	494.456	830.726	+386.270	+ 78.12
Vergi Gelirleri	423.676	700.154	+276.478	+ 65.26
Vergi dışı Normal Gelirler	51.575	122.152	+ 70.577	+136.84
Özel gelirler ve Fonlar	19.205	58.420	+ 39.215	+204.19
II-TOPLAM KONSOLİDE KULLANIMLAR	583.026	878.911	+295.885	+ 50.75
2.GEÇEN YIL BÜTÇE MAHSUPLARI	6.113	19.937	+ 13.824	+226.14
3.YILI HARCAMASI	551.621	813.497	+261.876	+ 47.47
Carî Harcamalar	258.204	338.983	+ 80.779	+ 31.28
Yatırım Harcamaları	112.081	175.631	+ 63.550	+ 56.70
Sermaye t. t. ve Özel Har.	181.336	298.883	+117.547	+ 64.82
4. AVANSLAR	36.013	41.211	+ 5.198	+ 14.43
5. BÜTÇE EMANETLERİ	-10.721	4.266	+ 14.987	+139.79
III-HAZİNE FİNANSMANI	84.341	-14.531	- 98.872	-117.23
6.İÇ İBTİKRAZ	11.221	13.415	+ 2.194	+ 19.55
7.T.C.MER.BAN.KISA VADELİ AV.	79.025	31.275	- 47.750	- 60.42
8.HAZİNE BONOLARI	17.596	32.783	+ 15.187	+ 86.31
9.DİĞER EMANETLER	20.193	93.899	+ 73.706	+365.01
10.NAKİT DEĞİŞİMİ	-43.694	-185.903	-142.209	-325.47
IV-NET HATA	-4.229	-12.716	- 8.487	-200.69

HAZİNE DURUMU

(Bir Önceki Dönemle Karşılaştırmalı)

Konsolide Bütçe

	<u>T U T A R L A R</u>		<u>D E Ğ İ Ş M E</u>	
	31.10.1980	31.10.1981	Tutarı	Yüzdesi
MEVCUTLAR:	142.537	365.060	+222.523	+156.12
Nakit	61.185	255.779	+194.594	+318.04
Alacaklılar	81.352	109.281	+ 27.929	+ 34.33
BORÇLAR:	341.197	581.245	+240.048	+ 70.35
Bütçe Emaneti	87.846	111.126	+ 23.280	+ 26.50
Diğer Emanetler	56.857	168.164	+111.307	+195.77
Kısa Vadeli Avans	171.061	226.458	+ 55.397	+ 32.38
Hazine Bonoları	25.433	75.497	+ 50.064	+196.38
FARK (MEVCUTLAR-BORÇLAR):	198.660	216.185	+ 17.525	+ 8.82

Vergi Yüğü

Vergi yüğü 1971-1977 yılları arasında 1974 senesi dışında devamlı artış göstermiştir. Vergi yükünde 1978'de başlayan düşüş 1980'ne kadar devam etmiş, 1981'de yüzde 20.1 ile son 11 yılın en yüksek seviyesine ulaşılmıştır.

	GSMH Milyon TL	% Artış	Vergi Gelirleri Milyon TL	% Artış	Vergi Yüğü
1971	192.602.3	30.3	31.424.5	36.6	16.3
1972	240.809.2	25.0	39.012.9	24.1	16.2
1973	309.829.4	28.7	51.957.8	33.2	16.8
1974	427.097.5	37.8	65.156.5	25.4	15.2
1975	535.771.0	25.4	95.008.8	45.8	17.7
1976	674.985.7	26.0	127.055.2	33.7	18.8
1977	872.893.8	29.3	168.248.7	32.4	19.3
1978	1.290.723.4	47.9	246.419.7	46.5	19.1
1979	2.199.520.0	70.4	405.483.7	64.5	18.4
1980	4.432.659.1	101.5	747.198.5	84.3	16.9
1981	6.576.046.7	48.3	1327.000.0	77.6	20.1

Tanım

1981 yılında KİT'lerin durumu;

Bütün KİT'leri kapsayan istatistikler elimizde bulunmadığından rakamlar bilinen 10 KİT ile 5 SAN'lı kuruluşa ait bilgiler değerlendirilmiştir. Bunlar Azot Sanayii, T.Çimento Sanayii, MKEK, SEKA, Sümerbank, T.Şeker Fabrikaları, T.D.Ç.i., Erdemir, DESİYAB, TUSAŞ, GERKONSAN, TAKSAN, TESTAŞ, TEMSAN ve TUMOSAN'dır.

Ele alınan kuruluşların 1981 yılının ilk 9 ayında geçen yılın aynı devresine nazaran stokları yüzde 18.4 artarken, kârları yüzde 62.4 azalmıştır. Satış hasılatının yüzde 53.3 arttığı bir devrede kârın bu şekilde azalmakta olması üzerinde durulması gereken bir husustur. Buna karşılık, bu kuruluşların yatırım programında geçen yıla göre yüzde 113.2 oranında artış olmuştur. 1981'in Ocak-Eylül döneminde KİT'lerin yatırım harcamaları geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 40.5 oranında artmıştır. KİT'lerin TC MB'ndan borçlanma olanaklarının kalmamasına rağmen böyle bir yatırım artışının sağlanmış olmasını olumlu bir gelişme olarak kaydetmek lazımdır. KİT'ler personelindeki yüzde 4.6 oranındaki azalmayı KİT bünyesinde yapılması gereken değişimin ilk olumlu işareti olarak almak doğru olacaktır.

SAN'lı kuruluşlara gelince: 1981 Ocak - Eylül döneminde geçen senenin aynı dönemine göre stoklar yüzde 141.7 artmıştır. Safi satış hasılatı yüzde 1037.5 oranında artarken geçen senenin aynı dönemine göre kâr ancak yüzde 18.7 oranında artış göstermiştir. SAN'lı kuruluşların 1981 yatırım programı geçen yıla göre yüzde 89.8 oranında artırılmıştır. Ocak-Eylül döneminde yatırım harcamaları ise geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 92.0 artış göstermiştir.

STOKLAR (Milyon TL.)

	1980 Eylül	1981 Eylül	% Değişim
KİT'ler	153.286	181.436	+ 18.4
SAN'lı kuruluşlar	156	377	+141.7
Toplam	153.442	181.813	+ 18.5

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

SAFİ SATIŞ HASILATI

(Milyon TL.)

	1980 Ocak/ Eylül	1981 Yıllık Program	1 9 8 1 Dokuz Ay. Fıili	1981/1980 % Değişim
KİT'ler	146.389	393.126	224.479	53.3
SAN'lı kuruluşlar	16	917	182	1037.5
Toplam	146.405	394.043	224.661	67.1

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

KAR / ZARAR

	1980 Ocak/ Eylül	1981 Ocak/ Eylül	1981/1980 % Değişim
KİT'ler	12.685	4.770	-62.4
SAN'lı ku- ruluşlar	- 75	- 61	18.7
Toplam	12.610	4.709	-62.6

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

YATIRIMLAR

(Milyon TL.)

	1980 Programı	1981 Programı	% Değişim	1980 Ocak-Eylül Fiili Harc.	1981 Ocak-Eylül Fiili Harc.	% Değişim
KİT'ler	82.603	69.506	+113.2	27.178	38.196	+40.5
SAN'lı ku- ruluşlar	5.186	9.845	+ 89.2	2.680	5.146	+92.0
Toplam	37.789	79.351	+110.0	29.858	43.342	+45.2

İSTİHDAM

	Memur		%	İşçi		%	Toplam		%
	1980	1981	Değ.	1980	1981	Değ.	1980	1981	Değ.
KİT'ler	27.190	26.727	- 1.7	143.733	136.195	- 5.2	170.923	162.922	- 4.6
SAN'lı ku- ruluşlar	224	274	+22.3	446	520	+16.6	670	794	+18.5
Toplam	27.414	27.001	- 1.5	144.279	136.715	- 5.2	171.693	163.716	- 4.6

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

5. Üretim

Tarımsal Üretim

1981 yılında tarım sektöründe olumlu bir gelişme sağlanamamıştır. Balıkçılığın yüzde 7.7, ormancılığın yüzde 3.3 oranında reel gelişme sağlamasına karşılık çiftçilik ve hayvancılık yüzde 0.3 gibi sığırına yakın bir gelişme ile 1980 düzeyini ancak koruyabilmiştir.

Bitkisel ürünlerden bakliyat yüzde 2.2, tütün yüzde 14.5, patates yüzde 3.3, ayçiçeği yüzde 6.6, elma yüzde 28.6, zeytin yüzde 73, çay yüzde 32.8 gerileme göstermiş; pirinç, şeftali, incir ve bostan ürünleri hiçbir artış göstermemiştir. Buna karşılık şeker pancarı yüzde 62.6, fındık yüzde 32.8, yer fıstığı yüzde 22, arpa yüzde 10.3, sebzeler yüzde 7.3, pamuk yüzde 6, çiğit yüzde 6 ve buğday üretiminde yüzde 3 artış sağlanmıştır.

BİTKİSEL ÜRÜNLER TAHMİNLERİ VE GERÇEKLEŞMELER

	1979	1979	1980	1980	1981	1981
	Üretim	Değişme Oranı	Üretim	Değişme Oranı	Üretim Tahmini	Değişme Oranı
Hububat	25.601	+14.4	24.333	- 4.9	25.384	+ 4.3
Buğday	17.500	+ 4.8	16.500	- 5.7	17.000	+ 3.0
Arpa	5.240	+10.3	5.350	+ 2.1	5.900	+10.3
Pirinç	225	+18.4	152	- 3.2	152	0
Bakliyat	762	+ 4.5	815	+ 6.9	797	- 2.2
Endüstri Bitkileri						
Pamuk (saf)	476	+ 0.2	500	+ 5.0	530	+ 6.0
Tütün	216	-27.3	234	+ 8.3	200	-14.5
Şeker Pancarı	8.760	- 0.9	6.766	-22.8	11.000	+62.6
Yumru Bitkiler						
Patates	2.870	+ 4.4	3.000	+ 4.5	2.900	- 3.3
Yağlı Tohumlar						
Ayçiçeği	590	+21.6	750	+27.1	700	- 6.6
Çiğit	768	+ 1.0	800	+ 4.2	848	+ 6.0
Yer Fıstığı	58	+11.5	41	-29.3	50	+22.0
Meyveler						
Şeftali	220	- 4.3	240	+ 9.1	240	0
Elma	1.350	+22.7	1.400	+ 3.7	1.000	-28.6
Narenciye	1.115	+ 3.1	1.174	+ 5.3	1.184	+ 0.9
Fındık	300	- 3.2	250	-16.7	332	+32.8
Zeytin	430	-60.9	1.350	+213.9	500	63.0
İncir	200	+ 8.1	205	+ 2.5	205	0
Çay	555	+23.6	476	-14.2	320	-32.8
Bostan	5.220	+25.9	4.450	-14.7	4.450	0
Sebzeler	7.356	+ 6.2	7.539	- 2.5	8.087	+ 7.3

Kaynak: DİE

Sınai Üretim

Temel Malların ilk 9 Aylık Üretim Gerçekleşmeleri

1981 yılı ilk dokuz aylık üretim gerçekleştirmeleri, geçen senenin aynı dönemine göre 21 temel maldan 15'inde üretimin arttığını, 4'ünde üretimin azaldığını, 2'sinde de üretimin aynı seviyede kaldığını göstermektedir.

Gerileme göstermiş dört mal: yüzde 16 ile şeker, yüzde 8 ile polietilen, yüzde 28 ile kaprolaktam, yüzde 8 ile benzindir. Hiç bir artış göstermeyen iki mal ise ham demir ve ham petrol işlemedir.

TEMEL MALLARIN İLK 9 AYLIK ÜRETİM GERÇEKLEŞMELERİ (1979, 1980, 1981)

Tamam

Mal Cinsi	1979	1980	1981	(Bin Ton)
				İlk 9 Aylık Kümülatif Üretim 1981/1980 % Değişim
Çimento	11.000	9.648	11.256	+ 17
Kağıt	228	222	271	+ 22
Filtreli Sigara	23	18	29	+ 61
Ham Demir	1.480	1.388	1.385	0
Sıvı Çelik	1.692	1.680	2.192	+ 30
Linyit	7.419	9.087	10.230	+ 13
Taş Kömürü	3.099	2.670	2.992	+ 12
Elektrik (10 ⁶ Kwh)	16.826	17.141	18.561	+ 8
Gübre	2.441	2.796	5.016	+ 79
Şeker	393	416	349	- 16
PVC	15	18	29	+ 61
Polietilen	13	12	11	- 8
Karbon Siyahı	10	10	13	+ 30
Polistren	6	9	11	+ 22
Kaprolaktam	12	14	10	- 28
Sentetik Kauçuk	17	17	22	+ 29
Ham Petrol	2.164	1.742	1.761	+ 1
Ham Petrol İşleme	8.243	9.657	9.563	0
Benzin	1.394	1.487	1.362	- 8
Motorin	2.201	2.349	2.468	+ 5
Fuel Oil	3.036	3.253	3.596	+ 11

21481000 861434

Teyit ve bay vadelerinin
Eylül, Ekim, Kasım 1979 için
durumları aşağıda.

SİNAİ ÜRETİM

S E K T Ö R	MAL VEYA HİZMET	Birim	1980 Yılı		1981 Yılı		1980 Yılı		1981 Yılı		1980/81		1980/81		1980/79	
			İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	Aylık % Değ.	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	Aylık % Değ.	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	Aylık % Değ.	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	Aylık % Değ.	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	Aylık % Değ.
Madencilik	Linyit(K)	Bin Ton	3.251.2	3.613.1	7.655	+11.1	8.849	8.849	8.849	+16	8.849	+16	8.849	+16	8.849	+23.5
	Taş Kömürü(T)	"	846.0	953.0	2.369	+12.8	2.667	2.667	2.667	+13	2.667	+13	2.667	+13	2.667	-11.2
	Ham Petrol(T)	"	582.1	471.6	1.558	-18.8	1.570	1.570	1.570	+1	1.570	+1	1.570	+1	1.570	-18.2
	Kromit(K)	"	24.1	45.0	102	+87.0	136	136	136	+33	136	+33	136	+33	136	-3.7
	Bakır Konsantre(T)	"	14.8	30.7	54	+107.3	100	100	100	+84	100	+84	100	+84	100	-20.0
	Alumina (T)	"	29.3	32.8	83	+12.0	968	968	968	+1067	968	+1067	968	+1067	968	+83.0
	Wolfram Kons(T)	Ton	103.3	75.4	268	-27.0	202	202	202	-25	202	-25	202	-25	202	+53.0
	Bakırlı Pirit(K)	Bin Ton	3.7	21.0	50	+468.0	51	51	51	+2	51	+2	51	+2	51	+109.0
	Kolemanit (K)	"	100.6	86.3	75	-14.0	292	292	292	+289	292	+289	292	+289	292	+15.0
	Kükürt(T)	"	5.0	7.3	15	+4.6	19	19	19	+27	19	+27	19	+27	19	+9.0
	Fosfat(KT)	"	-	-	16	-	29	29	29	+81	29	+81	29	+81	29	-20.0
	Perlit(K)	Ton	120.0	1.562.0	917	+1202.0	2.850	2.850	2.850	+210	2.850	+210	2.850	+210	2.850	+17.0
	Boraks(K)	Bin Ton	32.0	71.4	209	+123.0	322	322	322	+54	322	+54	322	+54	322	+17.0
Enerji	Elektrik(T)	Gwh	5.681.1	6.007.7	15.263	5.7	16.563	16.563	16.563	+9	16.563	+9	16.563	+9	16.563	+3.4
	Kırmızı Et(K)	Bin Ton	12.0	26.0	29.1	+122.0	49.1	49.1	49.1	+70	49.1	+70	49.1	+70	49.1	+70
Gıda	Beyaz Et(Tavuk)(K)	Ton	500.0	600.0	1.300	+20.0	2.500	2.500	2.500	+92	2.500	+92	2.500	+92	2.500	+92
	Kuru Çay (T)	"	-	-	75.086	-	35.951	35.951	35.951	-52	35.951	-52	35.951	-52	35.951	-52
	Paketli Çay(T)	"	37.216.0	24.405.0	66.305	-34.0	56.301	56.301	56.301	-15	56.301	-15	56.301	-15	56.301	-15
	Çiğ Süt Alımı(K)	Bin Lt.	16.986.0	18.216.0	60.100	+7.0	56.396	56.396	56.396	-6	56.396	-6	56.396	-6	56.396	-6
	Pastörize Süt(K)	"	4.289.0	4.501.0	10.809	+5.0	11.674	11.674	11.674	+8	11.674	+8	11.674	+8	11.674	+8
	Yem (K)	Ton	-	-	187.101	-	200.096	200.096	200.096	+7	200.096	+7	200.096	+7	200.096	+7
	Filtreli Sig.(T)	Ton	8.415.0	15.286.0	15.279	+82.0	26.471	26.471	26.471	+72	26.471	+72	26.471	+72	26.471	+72
	Filtresiz Sig.(T)	"	4.201.0	7.785.0	12.918	+85.0	18.719	18.719	18.719	+45	18.719	+45	18.719	+45	18.719	+45
	Rakı(Şişeli) (T)	Bin Lt.	8.387.0	13.953.0	26.892	+67.0	31.169	31.169	31.169	+16	31.169	+16	31.169	+16	31.169	+16
	Votka(") (T)	"	1.088.0	1.692.0	2.300	+56.0	2.658	2.658	2.658	+15	2.658	+15	2.658	+15	2.658	+15
İçki ve Tütün	Bira (") (K)	"	6.652.0	7.977.0	23.842	+20.0	25.033	25.033	25.033	+3	25.033	+3	25.033	+3	25.033	+3
	Şarap(") (K)	"	1.559.0	2.050.0	4.091	+32.0	3.745	3.745	3.745	-8	3.745	-8	3.745	-8	3.745	-8
	Pamuk İpliği (K)	Ton	10.459.0	11.376.0	27.364	+8.8	27.960	27.960	27.960	+2	27.960	+2	27.960	+2	27.960	+2
	Pamuklu Ham Dok.(K)	Bin M.	40.809.0	54.860.0	113.700	+34.4	150.503	150.503	150.503	+32	150.503	+32	150.503	+32	150.503	+32
	Yün İpliği (K)	Ton	800.0	1.033.0	2.122	+29.0	2.758	2.758	2.758	+30	2.758	+30	2.758	+30	2.758	+30
	Yünlü Ham Dok.(K)	Bin M.	1.243.0	1.549.0	3.078	+28.3	4.022	4.022	4.022	+31	4.022	+31	4.022	+31	4.022	+31
	El Halısı (K)	M ²	16.666.0	14.938.0	50.350	-10.3	40.458	40.458	40.458	-20	40.458	-20	40.458	-20	40.458	-20
	Ham Mak.Hal.(K)	"	24.585.0	26.386.0	63.613	+9.2	68.699	68.699	68.699	+8	68.699	+8	68.699	+8	68.699	+8
	Pamuk İpliği (K)	Ton	10.459.0	11.376.0	27.364	+8.8	27.960	27.960	27.960	+2	27.960	+2	27.960	+2	27.960	+2
	Pamuklu Ham Dok.(K)	Bin M.	40.809.0	54.860.0	113.700	+34.4	150.503	150.503	150.503	+32	150.503	+32	150.503	+32	150.503	+32
Dokuma ve Deri Mamulleri	Yün İpliği (K)	Ton	800.0	1.033.0	2.122	+29.0	2.758	2.758	2.758	+30	2.758	+30	2.758	+30	2.758	+30
	Yünlü Ham Dok.(K)	Bin M.	1.243.0	1.549.0	3.078	+28.3	4.022	4.022	4.022	+31	4.022	+31	4.022	+31	4.022	+31
El Halısı (K)	El Halısı (K)	M ²	16.666.0	14.938.0	50.350	-10.3	40.458	40.458	40.458	-20	40.458	-20	40.458	-20	40.458	-20
	Ham Mak.Hal.(K)	"	24.585.0	26.386.0	63.613	+9.2	68.699	68.699	68.699	+8	68.699	+8	68.699	+8	68.699	+8

S E K T Ö R	MAL VEYA HİZMET	Birim	1980 Yılı		1981 Yılı		1980/81		1980 Yılı		1981 Yılı		1980/81		1980/79	
			İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	% Değ.	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	% Değ.	İlk 8 Ay- lık Üre- tim	% Değ.
Orman Ürünleri	Kereste (K)	Bin m ³	54.2	68.8				+27.0	173	197			+14	-16.0		
	Pakke (K)	Bin m ²	90.0	102.1				+13.0	230	237			+3	+3.0		
	Lif Levha (K)	Bin m ³	2.0	4.8				+140.0	5	13			+159	-8.0		
	Yonga Levha(K)	"	2.4	4.6				+91.7	10	16			+62	+9.4		
	Ambalaj Sandığı(K)Bin Adet		283.4	251.4				-11.0	656	795			+21	-21.0		
	Kağıt (K)	Ton	63.831.0	83.223.0				+30.0	194.308	240.435			+24	-0.5		
Kağıt	Binek Lastikl.(T) Bin Adet		405.1	331.6				-18.1	962	637			-34	+10.2		
	Kamyon-Otobüs(T)	"	294.8	342.3				+16.1	690	754			+9	+3.5		
	Traktör-Greyder Lastikleri(T)	"	143.2	135.3				-5.5	323	292			-10	+27.1		
	İç Lastik (T)	"	556.1	613.6				+10.3	1.268	1.235			-3	+20.4		
Kimya ve Petrokimya	Botaks Dekahid- rat (K)	Bin Ton	4.6	9.7				+110.9	23	21			-8	-1.1		
	Borik Asit(K)	"	2.3	6.0				+160.9	10	16			+60	+69.0		
	Sodyum Perborat(K)	"	2.4	0.6				-75.0	6	4			-33	+85.2		
	Karpit (K)	"	5.6	6.9				+32.2	16	18			+13	-		
	Tuz (K)	"	15.3	14.9				-2.3	93	103			+11	+8.4		
	Etil Alkol (K)	Bin Lt.	1.565.6	2.678.2				+71.0	4.710	6.612			+40	-10.0		
	P V C (K)	Ton	7.131.0	9.777.0				+37.1	16.522	26.249			+59	+26.2		
	Polietilen (K)	"	4.555.0	5.048.0				+10.8	10.686	10.722			-	-5.2		
	Polistiren (K)	"	2.727.0	3.440.0				+26.1	7.588	9.757			+29	+21.5		
	Kaprolaktam(K)	"	4.741.0	3.381.0				-28.7	12.649	9.104			-28	-9.5		
	Sentetik Kauçuk(K)	"	4.133.0	8.868.0				+114.4	15.246	19.481			+28	+1.1		
	Karbon Siyahı (K)	"	3.597.0	4.636.0				+26.1	9.413	11.826			+26	+2.6		
	Benzin (T)	Bin Ton	492.6	459.8				-6.6	1.319	1.225			-7	+2.3		
	Motorin(T)	"	689.6	753.8				+5.2	2.066	2.182			+6	+29.3		
	Fuel Oil (T)	"	1.214.7	1.317.4				+8.4	3.033	3.208			+6	+8.4		
	Ham Petrol İşl.(T)	"	3.061.3	3.222.3				-18.1	7.524	8.375			+11	-		
Petrol Ürünleri	Amonyak (T)	"	87.2	84.0				-3.7	200	229			+15	+29.2		
	Sülfirik Asit(T)	"							158	536			+239	+16.2		
	Fosforik Asit(T)	"	32.5	47.2				+45.2	100	169			+69	+3.6		
	Amonyum Sülfat(T)	"	31.6	56.9				+80.1	87	189			+117	-		
Gübre	Amonyum Nitrat(T)	"	16.7	14.9				-10.8	38	40			+5	+33.5		
	Kalsiyum Amonyum Nitrat (T)	"	95.7	183.9				+91.7	294	564			+92	-		
	Üre (T)	"	114.0	106.0				-7.0	260	302			+16	-		
	Normal Süper-Fosfat (T)	"	3.5	3.4				-3.0	11	23			+109	-		
	Triple Süper Fosfat (T)	"	78.1	172.3				+120.6	261	474			+82	-		
	Diamonyum Fosfat(T)	"	15.6	79.4				+408.9	85	201			+136	-		
	Kompoze Gübreler(T)	"	58.0	99.6				+71.7	147	408			+105	-		
	Toplam Gübre (T)	"	741.4	1.465.8				+97.7	2.343	4.473			+91	+30.3		

S E K T Ö R	MAL VEYA HİZMET	Birim	1980 Yılı			1981 Yılı			1980 Yılı			1981 Yılı			1980/81			1980/79		
			İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	İlk 3 Ay- lık Üre- tim	
Çimento ve Refrakter	Çimento (T)	Bin Ton	1.670.0	2.165.0	+30.0	8.253	9.691	+17	-7.0											
	Bazık Refrakter(K) Ton		6.516.0	8.955.0	+37.4	18.574	22.547	+21	+5.4											
	Asidik Ref. (K)	"	8.266.0	8.303.0	+0.4	22.248	23.384	+5	-4.3											
Demir Dışı Metaller	Blistir Bakır(KT) Ton		4.150.0	1.983.0	-52.0	10.814	14.747	+36	-28.4											
	Sıvı Alüminyum(KT)	"	7.907.0	10.220.0	+29.0	20.633	28.680	+39	+6.6											
	Külçe Çinko (KT)	"	2.551.0	5.168.0	+103.0	7.758	12.937	+67	-27.0											
	Çinko Konsantre(K)	"	337.0	432.0	+28.0	819	1.013	+24	-8.9											
	Ferrokrom (DK) (K)	"	2.307.0	2.769.0	+20.0	6.471	7.271	+12	-9.3											
	Ferrokrom (YK) (T)	"	2.644.0	5.136.0	+94.0	17.911	20.890	+17	+1.6											
	Elektrolitik Bakır (KT)	"	2.728.0	4.961.0	+81.0	7.663	7.067	-8	+0.4											
	Kurşun Konsantre(K)	"	224.0	325.0	+45.0	565	745	+32	-8.9											
	Demir - Çelik	Kok Kömürü (T)	Bin Ton	430.4	452.9	+5.2	1.206	1.202	-	-8.2										
		Ham Demir (KT)	"	449.4	497.0	+10.6	1.224	1.242	+1	-3.0										
Pik Demir (T)		"	55.7	49.2	-11.7	130	154	+18	-											
Sıvı Çelik (KT)		"	553.1	625.3	+15.1	1.484	1.571	+6	+0.1											
Çelik Çekme Boru(K)"		"	-	-	-	3.9	3.7	-5	-											
Meslek, Bilim, Ölçü-Kontrol ve Optik	Elektrik Sayacı (Tek faz) (KT)	Adet	119.935	185.441	54.6	311.013	435.442	+40	-											
	Elektrik Sayacı (Uç Faz) (KT)	Adet	5.558	2.695	-27.2	17.389	11.197	-36	-											
Elektrikli Makina	Akü (KT)	Adet	79.312	99.224	+25.0	183.238	229.273	+25	-22.0											
	Ampul (T)	Bin Adet	-	-	-	12.628	23.039	+82	-											
	Floresan (T)	"	1.535	1.684.0	+9.0	2.763	3.406	+23	-											
	Cıva Buharlı Ampul (T)	Adet	-	-	-	3.000	53.900	+1.697	-											
Elektronik	Telefon Sant.(T) Hat Say		39.119	55.424	+42.0	85.395	123.282	+44	-21.0											
	TV Alıcıları (T) Bin Adet		103.8	111.3	+7.0	184.4	278.4	+51	-											
Elektriksiz Makinalar	Traktör (T)	Adet	2.568	6.512.0	153.6	7.085	14.456	104	15.6											
	Bahçe Traktörü(T)	"	324	164	-49.0	595	200	-66	-											
Karayolu Taşıtları	Otobüs-Midibüs(T) Adet		395	513	+29.0	929	1.327	+43	-1.1											
	Minibüs (T)	"	695	462	-33.0	1.471	1.040	-29	-33.5											
	Otomobil(T)	"	8.976	4.424	-50.0	20.016	13.685	-32	-26.5											
	Kamyon (T)	"	2.054	2.447	+19.0	4.288	6.606	+54	-33.7											
	Kamyonet(T)	"	1.829	1.811	-1.0	4.228	4.255	+1	-0.057											

1981 yılının ilk 8 aylık verilerine göre sinai üretim olumlu bir seyir izlemektedir. Geçen senenin aynı dönemine göre üretimde ilk 8 aylık değişimler şöyledir: Madencilik sektöründe yüzde 25 oranında bir gerileme gösteren Wolfram Konsantre üretiminin dışında diğer 10 madenin üretimi önemli ölçüde artmıştır. Sırasıyla yüzde 1 ve yüzde 2 oranında artışlar ile ham petrol ve bakırlı pirit üretimleri ise sınırlı olmuştur.

Enerji üretimi yüzde 9 oranında artarken gıda maddelerinden çay ve çiğ süt alımında gerilemeler olmuştur.

İçki ve tütün sektöründe ise şarap üretimi yüzde 8 oranında gerilemiş, bira üretimi ise yüzde 3 oranında artmıştır. Dokuma ve deri mamulleri sektörünün önemli bir gelişme içinde olduğu görülmektedir. İstisnalar yüzde 20 oranında gerilemiş olan el halısı üretimi ile ancak yüzde 2 artmış olan pamuk ipliği üretimidir.

Orman ürünleri sektöründe de aynı olumlu gelişme görülmektedir. Sadece yüzde 3 oranında artış gösteren parke üretimini bir istisna olarak kabul etmemiz gerekir.

Kağıt üretimi yüzde 24 oranında artarken, lastik üretiminde önemli gerilemeler olduğu görülmektedir. Yüzde 9 oranında artış gösteren kamyon-otobüs lastiği dışındaki malların üretiminin azaldığı görülmektedir. Kimya ve petrokimya ürünleri arasında üç malın üretimi gerilemiş bir malın üretimi aynı kalmış ve sekiz malın üretimi artmıştır.

Üretimi gerileyen kimyevi maddeler yüzde 8 ile boraks, dekahidrat yüzde 33 ile sodyum perborat ve yüzde 28 ile kaprolaktamdır. Polietilen üretimi ise geçen yılın aynı dönemindeki düzeyde kalmıştır.

Petrol ürünleri üretimi yüzde 6-11 arasında artarken benzin üretimi yüzde 7 oranında gerilemiştir.

Gübre üretimi bütün alt kategorileriyle olumlu gelişmeler göstermiş, çimento üretimi yüzde 17 oranında artmıştır.

Sekiz demirdışı metalden yedisi çok olumlu artışlar gösterirken, elektrolitik bakır üretimi yüzde 8 oranında azalmıştır.

Demir çelik kesiminde pik demir üretiminin yüzde 18 oranında artmasına karşın ham demir üretimi ancak yüzde 1 oranında artmış, kok kömürü üretimi aynı kalmış, çelik çekme boru üretimi ise yüzde 5 oranında azalmıştır.

Elektrikli makine üretimi olumlu bir gelişme içindedir. Elektronik sanayinde de benzer bir durum görülmektedir.

Traktör üretiminde yüzde yüzü aşan bir üretim artışı olurken bahçe traktörü üretiminde yüzde 66 oranında bir gerileme görülmektedir.

Karayolu taşıtlarında bunalım küçük araçlarda bütün şiddetiyle devam etmektedir: Minibüs üretimi %29, otomobil üretimi %32 gerilemiş, kamyonet üretimi ancak %1 oranında artmıştır. Otobüs-midibüs üretiminde %43, kamyon üretiminde ise %54 oranında artış olmuştur.

Özel Sektör İmalat Sanayii Üretim Tahminleri

Özel sektör imalat sanayii üretim tahminleri petrol ve orman ürünleri dışında tüm alt sektörlerde üretimin önemli ölçüde arttığını göstermektedir. 1981 senesinde imalat sanayii toplam üretimi cari fiyatlarla yüzde 35.2 artmıştır. Ancak üretim değeri GSMH zımni fiyat deflatörü ve toptan eşya fiyat endeksi ile sabit fiyatlarla ifade edildiğinde imalat sanayii üretiminde reel olarak artış olmadığı ortaya çıkmaktadır.

ÖZEL SEKTÖR İMALAT SANAYİİ ÜRETİM TAHMİNLERİ

(Milyar TL.)			
	1980	1981	% Değişim
Gıda	73.8	108.4	46.9
İçki	7.0	8.3	18.6
(Dokuma	106.4	137.7	29.4
Deri	2.8	4.3	53.6
Orman Ürünleri	8.2	6.9	-15.8
Kağıt	9.6	15.8	64.6
Basım	6.8	8.5	25.0
Kimya	60.4	71.2	17.9
Petrol	11.3	11.1	- 1.8
Lastik	33.0	38.3	16.1
Seramik	52.6	82.3	56.5
Metalurji	101.1	125.7	24.3
Madeni Eşya	22.5	29.4	30.7
Makina İmalat	41.5	56.2	35.4
Elektrikli Mak.	37.2	58.1	56.2
Taşıt Araçları	60.0	96.5	60.8
Diğer	0.6	1.0	66.7
Dağıtılmayan	23.4	30.3	29.5
Toplam	658.2	890.1	35.2

Kaynak: DPT

Ortalama aylık
İŞİ ücreti

Ortalama
aylık maaş m.

1961	432	630
-39- 1970	1500	1290
1980	12800	8480
1981	18000	12380
DİE		

6. İstihdam

Türkiye'de istihdam ve işsizlik ile ilgili istatistikler yeterli olmaktan ve gerçek durumu aksettirmekten uzaktır. Bu durum bazı çevreleri işgücü arzı fazlalığı rakamlarını doğrudan işsizlik olarak yorumlama ve sorunu gerçek boyutlarını aşan değerlendirmelere tabi tutmaya itmektedir.

İşsizlik terimi kuşkusuz açık, gizli işsizler ve verimsiz geçici işlerde çalışanları da kapsamaktadır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında benimsenen yenilikle verimsiz ve geçici işlerde çalışanlar "iş aramayan işsiz" olarak tanımlanmıştır. İş aramayan işsizler iş bulunamayacağına inananlar, iş aramış ve iş bulmaktan ümidini kesmiş kimselerdir.

Benimsenen bu yaklaşım sonucu, ortaya çıkan işgücü fazlası rakamlarının çok küçük bir parçası gerçek açık işsizliği temsil etmekte ve resmi belgelerdeki bu verilerin, açık işsizlik dayanağı olarak kullanılması sonucu, ülkemizdeki gerçek işsizliğin boyutları olduğundan çok daha fazla gösterilmektedir.

Canon

İŞGÜCÜ PİYASASI

	(Bin Kişi)		
	1981	1980	1979
İşgücü Arzı	17.620,2	17.182,6	16.905,2
İşgücü Talebi	15.397,0	15.309,9	15.256,1
Toplam Arz Fazlası	2.923,2	2.572,7	2.349,1
Açık İşsizler	923,2	772,7	767,1
İş Aramayan	1.300,0	1.100,0	882,0
Gizli İşsiz (tarım)	700,0	700,0	700,0
İşgücü Arzı Fazlalığı	16,6	15,0	13,9
	%		

Bu yaklaşım sonucu, DPT'ca yapılan işgücü piyasası tahminlerine göre toplam işgücü arz fazlası 1979'da 2.349,1 bin kişi, 1980'de 2.572,7 bin kişi ve 1981 yılında 2.923,2 kişiye ulaşmıştır. Bu işgücü fazlasının 700 bin kişisini tarımdaki gizli işsizler oluşturmaktadır. Açık işsizler ise 1979'da 767.1 bin, 1980'de 772.7 bin ve 1981 yılında 923.2 kişi tahmin edilmiştir. Açık işsizlerin, gerçekte İşve İşçi Bulma Kurumuna kayıtlı olanları ise 1980 yılı Aralık ayı itibarıyla 263.354 kişi ve 1981 yılı Eylül sonu itibarıyla 278.488 kişidir.

KAYITLI AÇIK İŞSİZLER

	(Kümülatif)			
	1980	1980/79 %	1981	1981/80 %
Ocak	201.892	+33.9	250.696	+24.2
Şubat	220.828	+39.6	248.957	+12.7
Mart	255.681	+41.6	245.076	- 4.2
Nisan	271.692	+46.6	241.639	-11.0
Mayıs	280.466	+50.6	233.263	-16.8
Haziran	282.801	+66.7	244.649	-13.5
Temmuz	281.034	+71.5	247.929	-11.8
Ağustos	278.304	+83.5	260.785	- 6.3
Eylül	248.874	+56.7	278.488	+11.9
Ekim	244.813	+44.8	294.529	+20.3
Kasım	246.624	+33.5	317.010	+28.5
Aralık	263.354	+39.0	341.336	+28.6

82

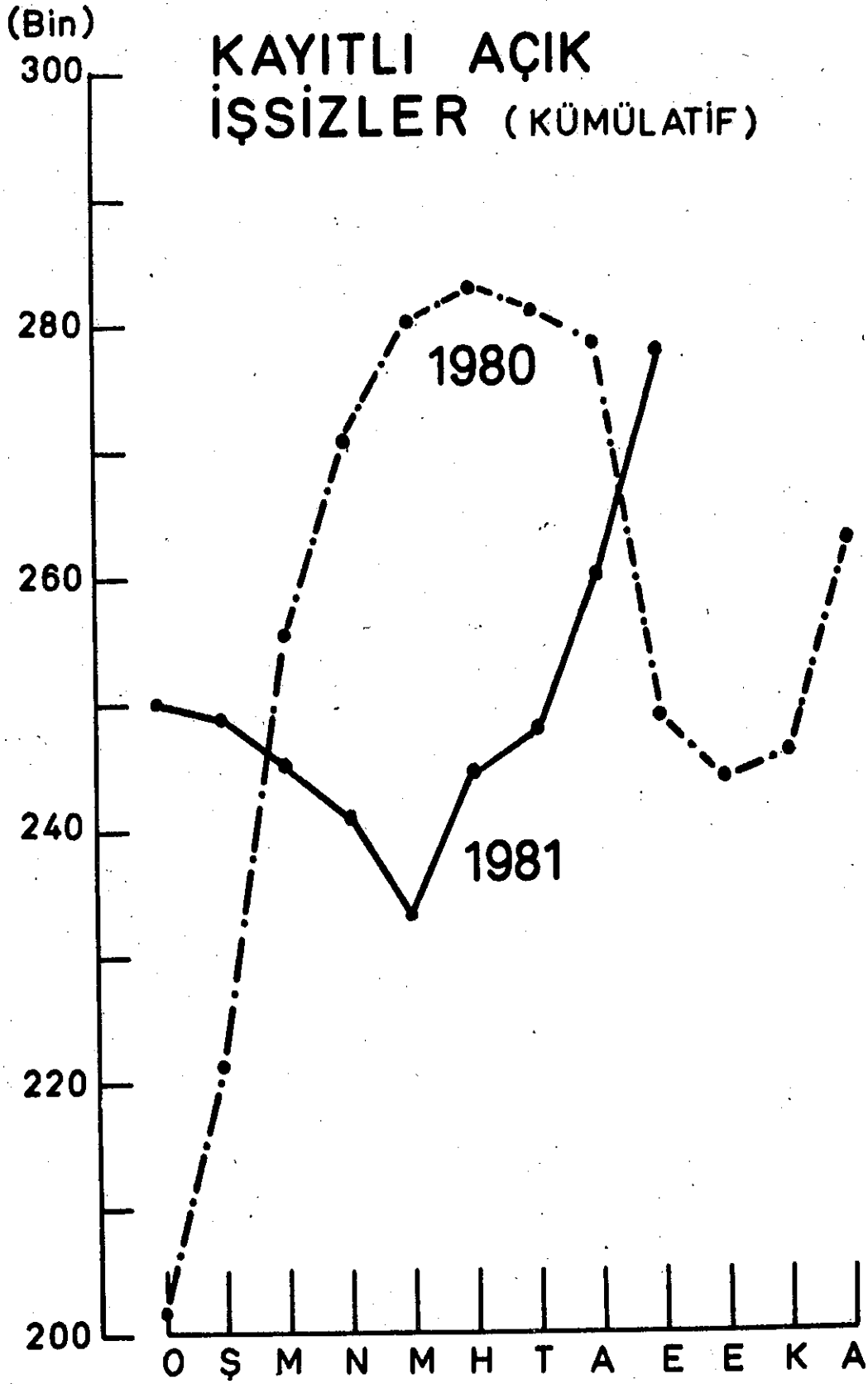
361.320

Yanvar

Kaynak: İş ve İşçi Bulma Kurumu

Böylece açıklanan işgücü fazlası rakamlarının çok küçük bir parçası gerçekte açık işsizliği temsil etmektedir. Açık işsiz olarak verilen rakamların içinde kayıtlı açık işsizlerin oranı 1979'da 32.6, 1980'de 34.1 ve 1981 (Eylül) itibarıyla sadece %30.2'si gerçekte açık işsiz olarak gözükmemektedir. Diğer taraftan geçici ve verimsiz işlerde çalışanların iş aramayan işsiz olarak gösterilmesi ve bu rakamın son iki yılda 1 milyon üstünde belirlenmesi ülkemizdeki işsizlik oranının gerçek yüzdesinin oldukça yüksek gösterilmesine neden olmaktadır. İşsizlikle ilgili ülke istatistiklerinin hem nitelik ve hem de kapsam açısından batı standartları model alınarak gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi zamanı gelmiştir.

Açık işsiz: Çalışma gücü olan, çalışmak isteyen
kuruma başvurduğunda asgari ücret düzeyi
gelir getirici bir iş ya da uğraşı olmasına
ve kurum tarafından henüz kendisine iş
bulunamayan aktif işgücü grubundaki kimse
kayıtlı açık işsizdir. Kurum kayıtlarında iş
gösterenler yalnız belli bir işyerinde çalışmak
yen ve eski işyerlerinde çalışabilecek iş olan
kaydı yapmayan ve halen bir işi varken daha e
rişilebilir işe geçmeyi isteyenler ile emeklilerden
arayanlar ay sonlarında bekleme listelerinde

II. PARASAL GÖSTERGELER

1981 yılının Ocak-Ekim döneminde mevduat dışındaki parasal göstergelerin artış hızı, geçen yılın aynı dönemine göre yavaşlamıştır.

Özellikle para arzı, emisyon ve Merkez Bankası Kredilerinde gözlenen artış hızları, önceki iki yılın eş dönemlerinden oldukça küçüktür.

1981'in on aylık döneminde Merkez Bankası Kredilerinde görülen ve önceki iki yılın aynı döneminin çok altında kalan yüzde 25.4 oranındaki artış, emisyon ve para arzının da önceki iki yıla göre daha düşük oranda artmasının nedenlerinden biri olmuştur. 1981'in ilk on ayında emisyon artışı yüzde 32.3 olmuştur. Aynı döneme göre 1979'da bu artış yüzde 62.6, 1980'de yüzde 53.4 idi.

BAŞLICA PARA GÖSTERGELERİNİN ON AYLIK % DEĞİŞİMLERİ

	1979	1980	1981
Para Arzı (ml)	51.2	44.6	17.0
Emisyon	62.6	53.4	32.3
Mevduat	36.2	42.3	51.5
Net Banka Kredileri	39.0	52.1	39.8
Merkez Bankası Kre.	48.4	58.6	25.4
Kredi Stoku		41.7	45.0

Kaynak: TC Merkez Bankası

BAŞLICA PARA VE KREDİ GÖSTERGELERİ

(Milyar TL.)

	1979 31 Aralık	1980 Ekim	1980 Aralık	1981 Ekim
Para Arzı	444.5	642.7	704.0	823.7
Emisyon	182.9	280.6	278.6	368.6
Mevduat (Mevduat Bank.)	434.0	617.5	766.7	1161.5
Net Banka Kre.	660.6	1004.8	1156.5	1616.4
Merkez Bank.Kre.	382.1	605.9	655.2	821.9
Kredi Stoku	789.5	1118.9	1217.1	1765.0

Kaynak: TC Merkez Bankası

1. Para Arzı

1979 ve 1980 yıllarında para arzında görülen büyük genişlemenin 1981 yılında yavaşlama eğilimine girdiği görülmektedir. 1979 ve 1980 yıllarında para arzındaki genişleme enflasyon oranlarının altında kalmıştır. 1979'da para arzındaki yıllık artış yüzde 56.7, toptan eşya fiyatları genel endeksindeki yıllık artış ise yüzde 63.9 olarak gerçekleşmiştir. 1980 yılında ise para arzındaki yüzde 58.4 oranındaki büyümeye karşılık toptan eşya fiyatları genel endeksindeki artış yüzde 107.2 olmuştur.

1981 yılının Ocak-Ekim dönemi toptan eşya fiyatları genel endeksinde gözlenen yüzde 21.1 oranındaki artış ise aynı dönemdeki para arzı artışı olan yüzde 17'nin üstündedir.

1981 yılı on aylık para arzında görülen yüzde 17'lik artış önceki iki yılın aynı dönemlerindeki genişlemenin oldukça altındadır. (1979'da yüzde 51.2, 1980'de yüzde 44.6)

PARA ARZINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

	1 9 7 9 31 Aralık	1980 Ekim	1 9 8 0 31 Aralık	1981on aylık Ekim	Değişim % 80/79	81/80
Dolaşımdaki Para	143.7	238.8	217.5	292.1	66.2	34.3
Vadesiz Ticari Mevduat	154.5	222.3	286.0	313.8	43.9	9.7
Vadesiz Tasarruf Mevduatı	143.7	178.2	197.4	200.7	24.0	1.7
TC MB'ndaki Mevduat	2.7	3.3	3.1	17.1	22.2	451.6
Vadeli Mevduat (Tas.+Ticari)	83.3	135.7	177.9	488.8	62.9	174.8
Para Arzı (M1)	444.6	642.6	704.0	823.7	44.6	17.0
Para Arzı (M2)	527.9	778.3	881.9	1312.5	47.5	48.8
M2=M1+Vadeli Mev.						

Kaynak: TC Merkez Bankası

Para arzını belirleyen faktörlerden, dolaşımdaki para 1981 yılının ilk on ayında yüzde 34.3 oranında, vadesiz mevduat ise yüzde 6.4 oranında artmıştır. 1979 ve 1980 yıllarının eşdönemlerinde dolaşımdaki paranın artış hızları sırasıyla yüzde 82.8 ve yüzde 66.2 oranlarında, vadesiz mevduatın artış hızları da yüzde 35 ve yüzde 34.3 oranlarında olmuştur. 1979 ve 1980 yıllarında para arzının artışında emisyondaki büyük genişlemenin etkisi olmuş, 1981 de emisyondaki artış hızının yavaşlaması para arzının daha düşük

oranda artmasına yol açmıştır. 1981'de vadesiz mevduatta görülen düşük artış oranı ise, Temmuz 1980 kararlarıyla tasarrufların vadeli mevduata kaymasından ileri gelmiştir.

1 Temmuz 1980'den sonra vadeli tasarruf mevduatında gözlenen hızlı artış, 1981'de M1 para arzını daraltıcı yönde etkilemiştir. Buna karşılık vadeli mevduatın dahil olduğu M2 para arzının 1981'deki artış hızı geçen yılın aynı dönemindeki artış oranından daha yüksektir.

DOLAŞIMDAKİ PARA VE PARA ARZI

Aylar	1 9 7 9		1 9 8 0		Z. Deg. 1980/79		1 9 8 1		Z. Deg. 1981/80	
	Para Arzı (Ml)	Dolaşımda- ki Para	Para Arzı (Ml)	Dolaşımda- ki Para	Dolaşımda- ki Para (Ml)	Dolaşımda- ki Para	Para Arzı (Ml)	Dolaşımda- ki Para	Dolaşımda- ki Para (Ml)	Dolaşımda- ki Para
Ocak	282.4	96.6	456.5	162.0	61.7	67.7	653.0	232.9	43.0	43.8
Şubat	290.3	96.0	466.6	161.6	60.7	68.3	663.5	240.3	42.2	48.7
Mart	305.1	103.6	443.5	139.2	45.4	34.4	623.2	209.9	40.5	50.8
Nisan	317.1	106.8	443.9	169.9	40.0	59.1	692.8	243.4	56.1	43.3
Mayıs	337.2	115.4	493.1	168.0	46.2	45.6	717.4	248.6	45.5	48.0
Haziran	350.7	118.4	500.5	159.8	42.7	35.0	764.6	253.5	52.8	58.6
Temmuz	348.6	117.7	551.3	196.1	58.1	66.6	815.9	302.8	48.0	54.4
Ağustos	361.3	132.1	586.8	208.2	62.4	57.6	785.4	286.1	33.8	37.4
Eylül	376.6	134.6	606.7	211.6	61.1	57.2	820.1	284.7	35.2	34.5
Ekim	428.9	171.5	642.7	238.8	49.8	39.2	823.7	292.1	28.2	22.3
Kasım	413.3	148.2	655.1	238.9	58.5	61.2				
Aralık	444.5	143.7	704.0	217.5	58.4	51.4				

Kaynak: TC Merkez Bankası

2. Emisyon

1981 yılının ilk yedi ayında emisyon bir yıl öncesine kıyasla yüzde 46-50 oranında artmış bulunmakta idi. Yılın ikinci yarısında ise emisyon artış hızı yüzde 30 düzeyine indirilmiştir.

Yıllık gerçekleştirmelere göre emisyonda 1978'de yüzde 45.9, 1979'da yüzde 60.9 ve 1980'de yüzde 52.3 oranlarında artışlar olmuştur. 1981 yılının ilk onbir ayındaki artış yüzde 29.8 oranındadır, Kasım sonu itibariyle 12 aylık artış yüzde 30.3 oranındadır.

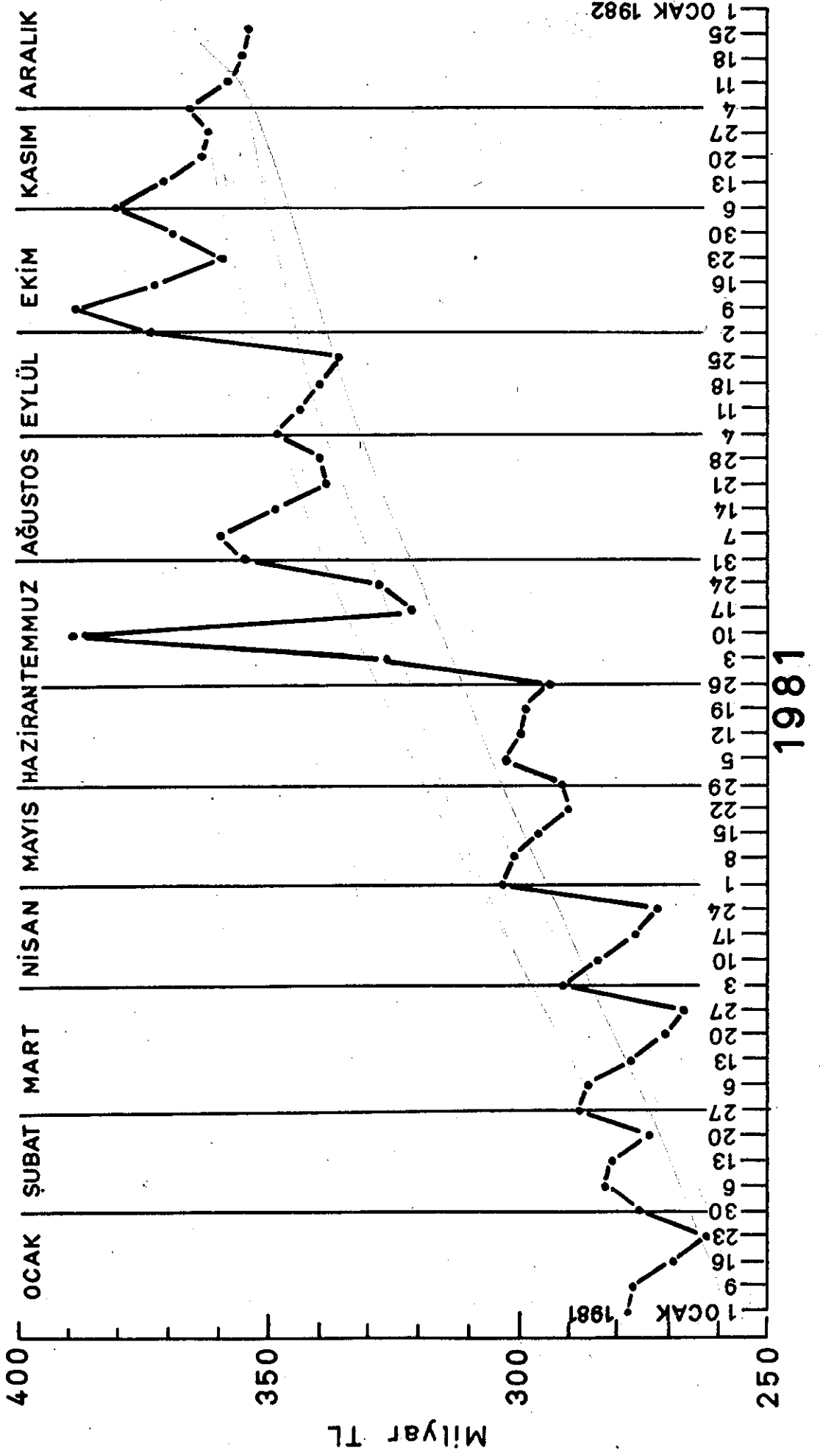
EMİSYONU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

(Milyar TL.)

Aylar	1979			1980			1981			1980/79		1981/80	
	Artırıcı Faktörler	Azaltıcı Faktörler	Emisyon	Artırıcı Faktörler	Azaltıcı Faktörler	Emisyon	Artırıcı Faktörler	Azaltıcı Faktörler	Emisyon	Emisyon % Değişme	Emisyon % Değişme	Emisyon	Emisyon % Değişme
Ocak	466.9	353.9	113.0	911.0	722.4	188.6	1.430.5	1.155.4	275.1	66.9	1.155.4	275.1	45.9
Şubat	468.6	355.6	113.0	947.9	756.3	191.6	1.474.1	1.186.7	287.4	69.6	1.186.7	287.4	50.0
Mart	490.9	365.8	125.1	981.8	798.6	183.2	1.490.7	1.222.4	268.3	46.4	1.222.4	268.3	46.5
Nisan	492.3	366.2	126.1	1.060.7	858.2	202.5	1.587.6	1.287.3	300.3	60.6	1.287.3	300.3	48.3
Mayıs	508.6	372.6	136.0	1.060.4	865.1	195.3	1.577.5	1.286.0	291.5	43.6	1.286.0	291.5	49.3
Haziran	573.5	430.7	142.8	1.126.8	924.6	202.2	1.626.1	1.331.6	294.5	41.6	1.331.6	294.5	45.6
Temmuz	591.6	451.1	140.5	1.224.3	986.6	237.7	1.744.4	1.390.2	354.2	69.2	1.390.2	354.2	49.0
Ağustos	610.2	458.1	152.1	1.247.2	1.002.0	245.2	1.820.7	1.481.2	339.5	61.2	1.481.2	339.5	38.5
Eylül	631.8	478.1	153.7	1.275.1	1.012.6	262.5	1.850.2	1.514.3	335.0	70.8	1.514.3	335.0	28.0
Ekim	670.9	486.0	184.9	1.356.8	1.076.2	280.6	1.961.2	1.592.6	368.6	51.8	1.592.6	368.6	31.4
Kasım	662.3	489.3	173.0	1.382.1	1.104.5	277.6	2.947.5	2.116.0	361.6	60.5	2.116.0	361.6	30.3
Aralık	696.3	513.4	182.9	1.386.7	1.108.1	278.6				52.3			

Kaynak: TC Merkez Bankası

DOLAŞIMA ÇIKAN PARA

Merkez Bankasının kamu sektörüne ve bankacılık sistemine verdiği krediler ve avanslar ile Merkez Bankasındaki altın ve döviz mevcudundaki artışlar ve diğer aktifler emisyonu artırıcı yönde etkilerken Merkez Bankasında tutulan mevduat ile vadeli tasarruf mevduatı ve para benzeri likiditeler gibi pasifler emisyonu azaltıcı yönde etkilemektedir.

1980 ile 1981'in ilk onbir ayının karşılaştırılması 1981 yılında izlenen sıkı para politikasının ayrıntılarını bize vermektedir.

1981 yılında emisyonu daraltıcı faktörlerin etkisi çok kuvvetli olmuş para benzeri likidite (vadeli tasarruf mevduatı, mevduat sertifikası, diğer mevduat ve Merkez Bankasındaki mevduat) yüzde 184.4 oranında artmıştır. Aynı toplam içinde bulunan Merkez Bankasındaki mevduat ise yüzde 279.6 oranında artmıştır.

Emisyonu artırıcı faktörler arasında kredi stoku geçen yıldan daha fazla artmıştır. Kredi stokunu oluşturan kalemlerde ise birbirini götüren değişimler ve gelişmeler olmuştur.

Merkez Bankası doğrudan kredilerinin artış oranı düşerken mevduat banka kredilerinin artış oranı yükselmiştir. Diğer taraftan altın döviz mevcudu geçen yılın altında bir artış göstermiştir.

PARA ARZI

	1979 31 Aralık	1980 28 Kasım 31 Aralık	1981 27 Kasım	Değişim 80/79 81/80	(Milyar TL.) 31/12/80 27/11/81
Dolaşıma Çıkan Para	183.9	277.6	278.6	50,6	29,8
Banka Kasaları	42.2	43.1	49.3	2,1	22,3
Para Arzı	429.9	653.3	658.6	51,9	23,7
- Vadesiz Mevduat	296.3	415.3	426.1	40,2	19,9
- Ticari Mevduat	152.6	232.3	244.6	52,2	26,5
- Tasarruf Mevduatı	143.7	183.0	181.5	27,3	11,0
- M.B.daki Mevduat	16.1	18.6	21.8	15,5	-10,6
- Dolaşımdaki Para	140.9	234.5	229.3	66,4	31,4
Arttırıcı Faktörler	1.103.6	1.920.4	1.948.6	74,0	51,3
- Kredi Stoku	789.5	1.156.3	1.217.1	46,5	47,8
- M.B.Doğrudan Kredileri	214.5	355.1	367.0	65,5	27,0
- Mevduat Banka Kredileri	431.0	630.0	678.8	46,2	67,7
- K.Yatırım Banka Kredileri	103.8	131.1	131.0	26,3	17,0
- Dyb (Ödeme Planına Bağlı)	40.2	40.0	40.0	-0,5	0,0
- Altın Döviz Mevcutu	28.4	113.2	109.6	298,6	74,9
- Diğer Plasmanlar	285.7	650.9	621.6	127,8	53,9
Azaltıcı Faktörler	694.4	1.251.1	1.270.5	80,2	66,5
- Para Benzeri Likidite	154.2	327.9	356.9	99,7	184,4
- Vadeli Tasarruf Mevduatı	91.6	167.9	150.7	50,5	166,4
- Mevduat Sertifikası	0.0	18.8	17.9		580,4
- Diğer Mevduat	55.5	90.8	91.4	63,6	77,1
- M.B.da Mevduat	17.1	85.4	86.9	399,4	279,6
- Diğer Plasmanlar	405.2	923.2	931.6	90,3	18,2

EMİSYONU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

	(Aralık sonu iti.) (Milyar TL.)	
	1 9 8 0	1 9 8 1
A. Artırıcı Faktörler	340.4	259.4
Altın + Döviz	+ 67.4	+ 77.1
Krediler	+273.0	+182.3
B. Azaltıcı Faktörler	244.7	184.1
Mevduat Karşılıkları	+ 38.9	+ 91.7
Diğer Mevduat	+ 83.9	+129.7
Sair Hesaplar	121.9	- 37.4
C. Emisyon (A-B)	95.7	75.3

Artırıcı faktörlerin toplamı 1981 senesinde Aralık ayı itibarıyla 1980 senesinden az olmuştur. 1981 yılında altın ve döviz artırıcı faktörlere 9.7 milyar daha fazla etki yapmıştır, ancak krediler sebebiyle etki 90.7 milyar daha az olmuştur.

Azaltıcı faktörlerin emisyonu etkisi de 1981 yılı Aralık ayı itibarıyla 60.6 milyar daha az olmuştur.

Merkez Bankasında 52.8 milyar daha fazla mevduat karşılığı toplanmıştır. Merkez Bankasında toplanan diğer mevduat da 45.8 milyar daha fazla olmuştur. Buna karşılık sair hesaplar dolayısıyla azaltıcı faktörler 159.3 milyar TL. daha azalmıştır.

Her iki faktörün etkisi ile emisyon geçen yılın 12 ayında 95.7 milyar TL. artarken 1981'de 20.4 milyar eksiği ile 75.3 milyar liralık bir artış göstermiştir.

1981 yılı Aralık ayında emisyonu etkileyen 12 aylık gelişmeler bir yıl öncesine kıyasla şu özellikleri taşımaktadır:

- 1981'de emisyon artışı mutlak rakamlarla daha az olmuştur. 1980'nin Aralık ayında 95.7 milyar TL. olan emisyon artışı 1981 Aralık ayında 75.3 milyarda kalmıştır.

- Emisyonu artırıcı faktörler 259.4 milyar TL. ile bir yıl öncesinden 81 milyar az olmuştur. Bileşimlerde de farklılıklar olmuştur. Altın ve döviz etkisi 1981'de daha fazla, kredilerin etkisi daha az olmuştur.

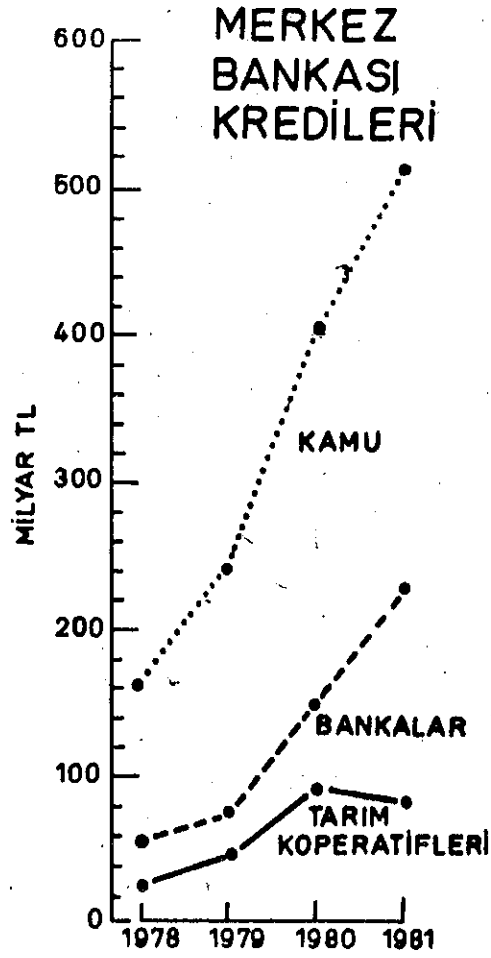
- 1981 yılında emisyonu azaltıcı faktörlerin etkisi de geçen yıla oranla daha az olmuştur. Merkez Bankasındaki mevduat karşılıkları 52.8 milyar TL. daha fazla, diğer mevduat 45.8 milyar daha fazla olmuştur. Sair pasif hesaplarda ise 1981 yılında 159.3 milyar TL.lik bir azalma olmuştur.

3. Merkez Bankası Kredileri

1979 ve 1980 yıllarında yüzde 53.4 ve yüzde 76.6 oranlarında genişleyen Merkez Bankası kredilerinin artış hızı 1981 yılında düşmüştür. 1981 yılında Aralık sonu itibariyle Merkez Bankası kredilerinde gözlenen yüzde 27.8 arasındaki artış, 1979 ve 1980 yıllarındaki artış oranlarının çok gerisindedir.

Merkez Bankasının kamu kesimine açtığı krediler, 1981'in oniki aylık döneminde yüzde 24.5 oranında bir artışla 515.9 milyara ulaşmıştır. Aynı dönem zarfında Merkez Bankasının bankacılık sistemine açtığı kredilerde yüzde 52.8'lik (78.2 milyarlık) Ziraat Bankası aracılığıyla tarım kooperatiflerine verilen kredilerde ise yüzde 2.9 oranında 2.7 milyarlık artış görülmüştür. Kamu kredilerinde 1981'in oniki aylık döneminde önceki iki yılın aynı dönemlerine göre büyük bir daralma olmuştur. 1979'da kamu kesimi kredileri Aralık sonu itibariyle yüzde 54'lük bir artış gösterirken 1980 yılında bu oran yüzde 64.4'e yükselmiş, 1981'de ise yüzde 24.5'e düşmüştür. Merkez Bankasının kamuya açtığı kredilerin toplam Merkez Bankası kredileri içindeki payında da önemli bir azalma meydana gelmiş, Aralık 1979'da yüzde 68'den bu oran 1980 Aralığında yüzde 63.3'e, 1981 Aralığında ise yüzde 61.6'ya düşmüştür.

				Z Değişmeler		(Milyar TL.) Mutlak Farklar	
				12.80/	12.81/	12.80/	12.81/
	28.12.79	31.12.80	25.12.81	12.79	12.80	12.79	12.80
Hazine Avansı	86.7	188.7	236.4	117.6	25.3	102	47.7
Hazine Kefaletine							
Haiz Bonolar	139.4	197.5	246.5	41.7	24.8	58.1	49.0
Katma Bütçeli İda.	27.9	35.7	57.0	28.0	59.7	7.8	21.3
Kamu İktisadi Teş.	92.6	142.5	170.3	53.9	19.5	49.9	27.8
Devlet Yatırım Ban.	19.3	19.3	19.2	-	- 0.5	-	- 0.1
Tahvil Üzerine Av.	18.6	19.2	19.2	3.2	-	0.6	-
Ticari Senetler	-	1.8	6.6	-	266.7	1.8	4.8
Mevduat Karşılık- larından Özel							
Finansmana	7.2	7.2	7.2	-	-	-	-
Kamu kesimine							
Krediler	252.1	414.5	515.9	64.4	24.5	162.4	101.4
Ticari Senetler	39.7	91.2	150.4	129.7	64.9	51.5	59.2
Tarım Senetleri	1.0	1.9	2.6	1.9	36.8	0.9	0.7
Tahvil Üzerine Av.	8.7	15.4	3.8	77.0	-75.3	6.7	-11.6
Orta Vad.Sınai Kre.	7.7	10.8	25.9	-	139.8	3.1	15.1
Orta Vad.Tarımsal							
Krediler	-	0.1	-	-	-	0.1	- 0.1
İhracatı Teşvik							
Fonu Kredisi	2.2	5.7	18.5	159.1	224.6	3.5	12.8
Mev.Karşılıklarından							
Tarımsal Finansmana	14.5	23.0	24.9	58.6	8.2	8.5	1.9
Toplam Banka Kre.	74.0	148.0	226.2	100.0	52.8	74.0	78.2
Tarım Satış Koop.							
Destekleme	29.6	46.9	64.9	58.4	38.4	17.3	18.0
Üreticiyi Güçlendirme	0.5	1.3	2.0	2.6	53.8	0.8	0.7
Tarım Kredi Koop.	14.9	44.5	28.5	198.7	-36.0	29.6	-16.0
Toplam Tarım Koop.	45.0	92.7	95.4	106	2.9	47.7	2.7
Toplam MB Kredileri	371.1	655.2	837.5	76.6	27.8	284.1	182.3

Aralık 1981 itibariyle Merkez Bankasının bankalar kesimine açtığı kredilerde bir sene öncesine oranla yüzde 52.8'lik bir artış görülmüştür.

**MERKEZ BANKASI KREDİLERİNİN
DAĞILIMI**

	1978 Aralık	1979 Aralık	1980 Aralık	1981 Aralık
Kamu	67.7	68.0	63.3	61.6
Bankalar	22.6	19.8	22.6	27.0
Tarım Kooperatifleri	9.7	12.2	14.1	11.4
	100.0	100.0	100.0	100.0

1980 senesinde bu oran yüzde 100, 1979 senesinde ise yüzde 35.3 idi. Buna göre bankalar kesimine Merkez Bankası tarafından 1981 senesinde kullandırılan kredilerdeki artış oranı 1979'dan yüksek 1980'den ise oldukça düşüktür. Son üç yılda Merkez Bankasının bankalar kesimine açtığı kredilerin toplam Merkez Bankası kredileri içindeki payında önemli sayılabilecek artışlar görülmektedir. 1979'da yüz-

de 19.8 olan pay 1980 Aralığında yüzde 22.6'ya, 1981 Aralığında ise yüzde 27'ye yükselmiştir. Ancak enflasyon karşısında bu fonların yeterli olup olmadığı incelendiğinde 1980 yılında 12 ayda Merkez Bankasının bankacılık kesimine sağladığı kredilerde bir artış olmadığı buna karşılık 1981'in eşdöneminde bankalara sağlanan kredilerde yüzde 22.3'lük bir reel artış olduğu anlaşılmaktadır.

Tarım kooperatiflerine Ziraat Bankası aracılığıyla açılan ve daha çok destekleme kredisi niteliğini taşıyan kredilerde, 1980 yıllarında gözlenen büyük oranda artış, 1980'de tüm satış kooperatiflerine açılan destekleme kredilerinde görülen yüzde 58.4'lük artış 1981'de yüzde 38.4'e düşmüştür.

Merkez Bankasının kamu kesimine açtığı krediler içinde Hazine kısa vadeli avansı ve Hazine kefaletine haiz bonolar en önemli paya sahiptir. Hazineye açılan kısa vadeli avans hesabında 1981'in oniki aylık döneminde yüzde 25.3'lük bir artış olmuştur. 1979'da bu oran yüzde 53, 1980'de yüzde 117.6 idi.

Katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ve Devlet Yatırım Bankasına Hazine kefaletini haiz bonolar karşılığında verilen Merkez Bankası kredilerinde 1981'de oniki aylık dönemde yüzde 24.8'lik bir artış görülmüştür. Hazine kefaletini haiz bonolar üzerine, Merkez Bankasının katma bütçeli idarelerden Tekel'e verdiği dolaysız kredilerde 1981 Aralık sonu itibariyle yüzde 59.7'lik bir artış olmuştur. 1979'da bu oran yüzde 31.0, 1980'de ise yüzde 28 idi.

1981 yılının oniki aylık döneminde kamuya açılan kredilerin yüzde 43.1'i toplam Merkez Bankası kredilerinin ise yüzde 26.6'sı dolaylı ve dolaysız yoldan Kamu İktisadi Teşebbüslerine verilmiştir. Aralık 1981 itibariyle KİT'lere doğrudan 170.3 milyar TL. ve dolaylı yoldan 19.2 milyar TL Devlet Yatırım Bankasına 6.6 milyar ticari senetlere, 19.2 milyar Devlet yatırımı yolu ile tahvil üzerine avans ve 7.2 milyar TL. mevduat karşılıklarından özel finansman olarak sağlanmıştır. 1980'nin aynı döneminde KİT'lere kullandırılan kredilerin Merkez Bankası kamu kredileri içindeki payı 45.8, toplam Merkez Bankası kredileri içindeki payı ise yüzde 29.0 olmuştur. 1979'un aynı döneminde ise KİT'lerin payı çok daha büyüktür. Kamu kredilerinin yüzde 54.6'sı ve toplam Merkez Bankası kredilerinin yüzde 37.1'i dolaysız ve dolaylı şekilde KİT'lere verilmişti.

1981 yılında Merkez Bankasının kamu kesimine sağladığı krediler bakımından göze çarpan tek aşırılık Tekel'e verilen kredilerin Aralık 1980'de 35.7 milyardan 1981 Aralığında yüzde 59.7 artışla 57.0 milyara yükseltilmesi olmuştur. (Ufak bir meblağ tutan mevduat karşılıklarından özel finansman hariç)

Merkez Bankasının bankacılık kesimine açtığı krediler 1981'in oniki ayında yüzde 52.8 oranında mutlak rakamlarla 78.2 milyar artış göstermiştir. İlk nazarda tatminkar gibi gözüken bu durumun Bankaların Merkez Bankasına yatırdıkları mevduat karşılıkları hesaba katılırsa değiştiği ve Merkez Bankasınca bankacılık kesimine

net bir fon sağlanmamış olduğu görülmektedir.

Rakamsal olarak ifade etmek gerekirse Merkez Bankası Aralık 1980 ile Aralık 1981 arasında bankalar kesimine çeşitli yollardan (ticari senetler, tarım senetleri, tahvil üzerine avans, orta vadeli krediler, mevduat karşılıklarından tarımsal finansman ve ihracatı teşvik fonu) 78.2 milyar TL. kredi sağlamış, diğer taraftan mevduat karşılıkları yolu ile bankalardan aynı dönem zarfında 137.1 milyar mevduat toplamıştır.

Merkez Bankası kredilerinin ekonomik kesimlere göre dağılımında 1981 yılının ilk sekiz aylık döneminde, ticaret kredilerinin azaldığı, ihracat kredilerinin yüzde 79.8 oranında arttığı anlaşılmaktadır. Destekleme kredileri 1981'in ilk sekiz ayında yüzde 20.6 oranında artış göstermiştir. Sanayi kredilerinde 1981'in ilk sekiz ayında gerçekleşen artış oranı yüzde 14.9, önceki iki yılın eş dönemlerindeki yüzde 38.3 ve 39.6 artışların altında olmuştur.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİNİN
EKONOMİK KESİMLERE GÖRE DAĞILIMI

(Milyar TL.)

	1978 Aralık	1979 Ağus.	1979 Aralık	1980 Ağus.	1980 Aralık	1981 Ağustos
Hazineya Kısa						
Vadeli Avans	56.6	73.3	91.7	149.2	186.7	236.1
Destekleme	70.1	77.6	103.6	104.0	147.2	177.5
Tarım	17.3	23.8	31.2	72.0	70.7	68.3
Sanayi	72.5	100.3	115.4	161.1	176.7	203.0
Ticaret	6.2	7.8	10.5	16.3	16.3	10.7
Esnaf ve Sanatkar	3.6	5.0	5.3	6.0	7.4	9.9
Ihracat	15.6	15.9	24.3	32.9	48.1	86.5
Toplam	241.9	303.8	382.1	541.6	655.2	792.0
Dolaysız Kre.	124.2	179.9	214.5	307.6	367.0	452.0
Dolaylı Kre.	117.6	123.9	167.7	234.0	288.2	340.0

Kaynak: TC Merkez Bankası

1981 yılının ilk onbir ayında Merkez Bankasının kamu kesimine sağladığı kredilerin artış oranı, genel fiyat düzeyindeki artışlarla karşılaştırıldığında sağlıklı bir politika sayılabilir. Ancak kredilerin kamu kesimi içindeki dağılımını incelediğimizde yüzde 23.2 artış gösteren hazine finansmanının makul ölçüler içinde olmasına karşın destekleme alımlarının yüzde 39 oranında artırılmış olmasının Merkez Bankasına aşırı bir yük oluşturmaya devam ettiğini görmekteyiz. Üç kuruluşa sağlanan krediler bu yüksek artışa neden olmuştur. Onbir ayda kredileri yüzde 70.3 oranında artan Tekel ve yüzde 58.5 oranında artan Toprak Mahsulleri

Ofisi, Sanayi kesimindeki KİT'lerin kredileri 1981'de yüzde 79.4 oranında artırılan Et ve Balık Kurumu hariç sabit tutulmuştur.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

	27.11.1981	31.12.1980	31.12.1979	27.11.81 31.12.80 % Değişme
Toplam	839.9	662.6	387.4	26.8
A. Kamu	569.0	461.3	291.0	23.3
1) Hazine Finansmanı	232.5	188.7	91.7	23.2
2) Destekleme	190.3	136.9	96.7	39.0
- Tekel	60.8	35.7	28.1	70.3
- TMO	63.7	40.2	25.5	58.5
- Çaykur	12.8	12.9	11.1	- 0.8
- Süt Endüstri Kur.	1.3	1.2	0.8	1.1
- TSKB	51.7	46.9	31.2	10.2
3) Sanayi	100.6	90.0	57.4	11.7
- TEK	12.9	12.9	10.5	1.0
- TKİ	10.6	10.7	7.5	- 0.9
- Demir - Çelik	2.3	2.3	1.3	1.0
- TZDK	6.2	6.3	4.6	1.0
- Etibank	4.7	4.7	3.5	1.0
- Petrol Ofis	1.7	1.7	1.0	1.0
- Seka	0.5	0.6	0.6	-16.7
- Azot	0.9	0.9	0.4	1.0
- Çimento Sanayii	0.1	0.1	0.1	1.0
- Şeker Şirketi	28.6	29.6	15.5	- 3.4
- Sümerbank	13.8	10.0	4.6	1.3
- Et Balık	18.3	10.2	7.0	79.4
4) DYB	45.6	45.7	45.2	- 0.2
B. Özel	270.9	201.3	96.4	34.5
1) Mevduat Bankaları	162.6	118.6	57.6	37.1
- Kamu Mevduat B.	77.5	58.3	19.8	32.9
- İlk 8 Özel Banka	76.7	52.5	34.4	46.1
- Diğ.Özel Mev.B.	5.7	2.0	1.6	185.0
- Yabancı Mev.Bank.	2.8	5.7	2.3	-50.9
2) Tarım	76.6	68.8	30.0	11.3
- Ziraat Bankası				
(Tarım Kre.Koop.)	40.8	45.8	15.5	-10.9
- Tarımsal Finans.	24.9	23.0	14.5	8.3
3) Küçük Sanatkar (THB)	10.8	7.4	5.3	45.9
4) Özel Dışsatım Fonu	20.6	5.7	2.2	261.4
5) Diğ.Kalk.Yat.Bank.	0.3	0.8	1.3	-62.5
(Sanayi)				

Merkez Bankasının kredi toplamının Kasım 1981 sonuna göre 12 ayda yüzde 32.4 oranında artırıldığı ve aynı dönem zarfında toptan eşya fiyatları endeksinin yüzde 27.3 oranında arttığı hesaba katılırsa reel artışın yüzde 4.7 oranında olduğu sonucuna varırız. Bu oran, ekonominin 1981'deki gelişme oranı olan 4.4'e eşittir.

4. Mevduat

Mevduat bankalarındaki toplam mevduat 1979 senesinde yüzde 60.9 ve 1980'de yüzde 76.7 oranlarında artmıştır. Aynı dönemlerde fiyat artışları sırasıyla yüzde 81.4 ve yüzde 94.7 olmuştur.

1981'in ilk onbir ayında toplam mevduatta görülen 429.2 milyar liralık artış 1980'nin eşdönemindeki artışın üzerindedir. 1979'un Kasım ayından 1980 Kasım ayına kadar miktar olarak 252.7 milyar lira, oran olarak yüzde 68 artan toplam mevduat, bu tarihten 1981'in Kasım ayı sonuna kadar olan bir yılda 557.4 milyar TL. artmış ve toplam mevduattaki artış oranı yüzde 87.3'e ulaşmıştır. Kasım 1980'den Kasım 1981'e toptan eşya fiyatları endeksi ise yüzde 27.3 oranında artmıştır.

MEVDUAT¹

(Milyon TL.)					
	1979	1980	1980/79 % Değ.	1981	1981/80 % Değ.
Ocak	262.547	423.302	61.3	713.658	68.6
Şubat	269.633	433.392	60.7	762.061	75.8
Mart	284.309	460.164	61.8	788.544	71.4
Nisan	297.024	448.434	51.0	862.054	92.2
Mayıs	318.894	462.601	45.1	906.123	95.9
Haz.	337.086	481.889	43.0	941.000	95.3
Temmuz	353.169	526.706	49.1	1.023.800	94.4
Ağus.	341.000	550.589	61.5	1.067.800	93.9
Eylül	355.117	586.876	65.3	1.087.500	85.3
Ekim	367.394	617.511	68.1	1.161.500	88.1
Kasım	385.847	638.539	65.5	1.195.900	87.3
Aralık	434.007	766.738	76.7	1.253.3	63.5

¹ Mevduat bankalarındaki mevduat (Bankalararası mevduat hariç)

Kaynak: TC Merkez Bankası

emphasize
Mevduatın dağılımına ilişkin 11 aylık verilere göre vadeli mevduat Kasım 1980'den Kasım 1981'e kadar olan 12 aylık dönemde miktar olarak 371.6 milyar lira, oran olarak da yüzde 244.9 artış göstermiştir.

Geçmişte vadesiz tasarruf mevduatının altında seyreden vadeli tasarruf mevduatı ilk kez 1981 Şubat ayında vadesiz tasarruf mevduatını aşmış ve sonraki aylarda da artış eğilimini sürdürmüştür. 1981 Kasım itibarıyla vadeli tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payı yüzde 33.6, mevduat sertifikaları ile birlikte yüzde 43.7 olmuştur.

Temmuz 1980'den buyana tasarruf mevduatı hesaplarında görülen mevduat sertifikası da hızlı bir gelişme göstermekte, gerek miktar olarak, gerek tasarruf mevduatı içindeki oransal pay olarak

artmaktadır. 1981 yılının Ocak ayında tasarruf mevduatının yüzde 7.3'ünü, Kasım sonunda ise yüzde 16.8'ini mevduat sertifikası oluşturmaktadır.

Mevduat bankalarının topladığı mevduat içinde hane halkı ve özel girişimler mevduatı 1981 yılında da en önemli mevduat kaynağını oluşturmuştur. 1981 Mayıs ayı sonunda bu iki kesimin mevduatı toplam mevduatın yüzde 68.9'unu meydana getirmiştir. Bu oran Mayıs 1979'da yüzde 80, Mayıs 1980'de yüzde 79.7 idi. Mevduat sertifikalarını özel girişimler ve hane halkı mevduatına eklersek Mayıs 1981'deki oran yüzde 75.4'e yükselmektedir. Özel girişim ve hane halkının dışındaki mudilerin payı faizler serbest bırakıldıktan sonra artmış yüzde 20'den yüzde 25'e yükselmiştir.

MEVDUATIN DAĞILIMI
(MEVDUAT BANKALARI)

	(Milyar TL.)											
	1978	1979			1980			1981				
	Aralık	Mayıs	Eylül	Aralık	Mayıs	Eylül	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs
Kamu İdareleri	17.7	17.9	22.9	26.2	29.8	48.2	46.3	48.8	45.8	70.6	73.1	60.7
Kamu Girişimleri	7.3	11.5	15.8	14.2	20.1	26.5	34.4	26.6	30.5	32.3	37.8	41.2
Kalkınma ve Yatırım B.	0.2	0.3	0.8	0.5	0.9	1.4	2.0	2.1	2.5	2.6	1.3	1.2
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	17.6	14.8	17.8	30.2	22.9	28.3	45.6	36.0	45.0	3.9	50.9	60.5
Sigorta Şirketi.	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.5	0.8	0.06	0.06	-	-	-
Kooperatifler	0.8	1.4	1.8	6.3	8.1	8.8	12.7	10.1	10.0	9.6	10.8	10.1
Özel Girişimler	77.9	82.9	98.8	134.3	138.9	181.5	239.0	192.5	193.7	185.2	207.8	215.9
Hanehalkı	132.0	172.4	178.5	214.7	229.7	270.9	328.1	328.8	351.9	359.5	383.2	408.0
Mevduat Sertifikası	-	-	-	-	-	8.1	22.2	27.4	36.0	44.4	51.1	58.9
Kâr Amacı Gütmeyen Kur.	15.3	16.6	17.3	10.1	9.4	10.7	16.3	15.9	18.4	19.3	19.3	22.5
Merkez Bankası	0.3	0.2	0.3	0.4	0.1	0.2	15.9	22.8	23.3	22.6	22.9	22.6
Yurt Dışındaki Bankalar	-	0.8	0.8	0.8	2.3	1.8	3.3	2.7	5.0	3.8	4.0	4.5
Toplam	269.7	318.9	355.1	434.0	462.6	586.9	766.7	713.7	762.1	788.5	862.1	906.1

Kaynak: TC Merkez Bankası
(Bankalararası mevduat hariçtir.)

1981 yılında toplam mevduat nisbi olarak da artış göstermiştir. Eylül 1980'de toplam mevduat emisyonun 2.23 katı iken bu oran Aralık 1980'de 2.75'e, Mart 1981'de 2.94'e, Haziran 1981'de 3.19 ve Eylül 1981'de 3.23'e yükselmiş, dolaşıma çıkan her lira daha fazla mevduat oluşturmuştur.

MEVDUATIN DAĞILIMI
(MEVDUAT BANKALARI)

(Milyar TL.)

	1 9 8 0				1 9 8 1				
	Mayıs	Eylül	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	
Resmi Mevduat	47.3	69.9	84.1	76.7	82.3	100.5	113.7	112.0	
Vadesiz	41.3	62.2	75.4	69.8	74.3	92.5	105.7	104.0	
Vadeli	6.1	7.7	8.7	6.9	8.0	7.9	8.0	8.0	
Ticari Mevduat	167.4	217.3	287.0	229.4	234.3	227.1	256.4	267.2	
Vadesiz	166.7	216.6	286.0	228.4	233.2	226.0	255.2	265.9	293.9
Vadeli	0.7	0.7	0.9	0.9	1.1	1.1	1.2	1.3	
Tasarruf Mev.	242.8	294.3	370.5	376.5	410.9	428.4	459.5	494.2	527.6
Vadesiz	153.7	171.8	193.5	182.7	181.7	173.2	181.3	189.8	201.5
Vadeli	89.2	114.4	154.8	166.4	193.3	210.8	227.1	245.6	260.1
Mevduat Sert.	-	8.1	22.2	27.4	36.0	44.4	51.1	58.9	66.0
Diğer Mevduat	1.7	1.9	3.9	3.6	3.8	3.6	4.3	4.3	
Bankalar ¹	3.3	3.4	21.3	27.5	30.8	29.0	28.1	28.4	
Toplam	462.6	586.9	766.7	713.7	762.1	788.5	862.1	906.1	941.0
									1.023.8
									1.067.8
									1.087.5
									1161.5
									1195.9

¹ Bankalararası mevduat hariçtir.

Kaynak: TC Merkez Bankası

25 Aralık 1981

Mevduat 2.903.6
Vadesiz Ticari 336.6
Vadesiz Tas. 200.5
Vadeli Tas. 419.0
U.B. Salı Mevd. 2.9

Toplam Mevduat
Vadesiz Ticari
Vadesiz Tas.
Vadeli Tas.
Mevduat Ser.

1253.3
336.6
200.5
419.0
1341.9
162.3

Toplam mevduat yalnız nominal olarak değil reel olarak da artmıştır. 1978 Aralık ayında sabit fiyatlarla toplam mevduatı 100 aldığımız takdirde 1980 ortalarında reel mevduat endeksinin 60'a indiğini, 1980 ve 1981 yıllarında ise giderek arttığını görüyoruz. Kasım 1981'de reel mevduat endeksinin 100'ü aşmış olduğunu yani Aralık 1978 düzeyine çıkmış olduğunu görüyoruz.

Mevduatın Vadeye Göre Dağılımı

Vadeli tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payı birkaç yıldan beri yüzde 20 etrafında oluştuktan sonra sürekli bir şekilde artmış, Kasım 1981 sonunda yüzde 43.7'ye kadar yükselmiştir. Vadesiz tasarruf mevduatından vadeli tasarruf mevduatına doğru bir kayma olmuştur. Mevduatın dağılımı 5 yıllık bir aradan sonra 1976 Aralık sonu yapısına benzemiştir. Ancak bir fark vadeli tasarruf mevduatıyla vadesiz tasarruf mevduatı yer değiştirmesidir.

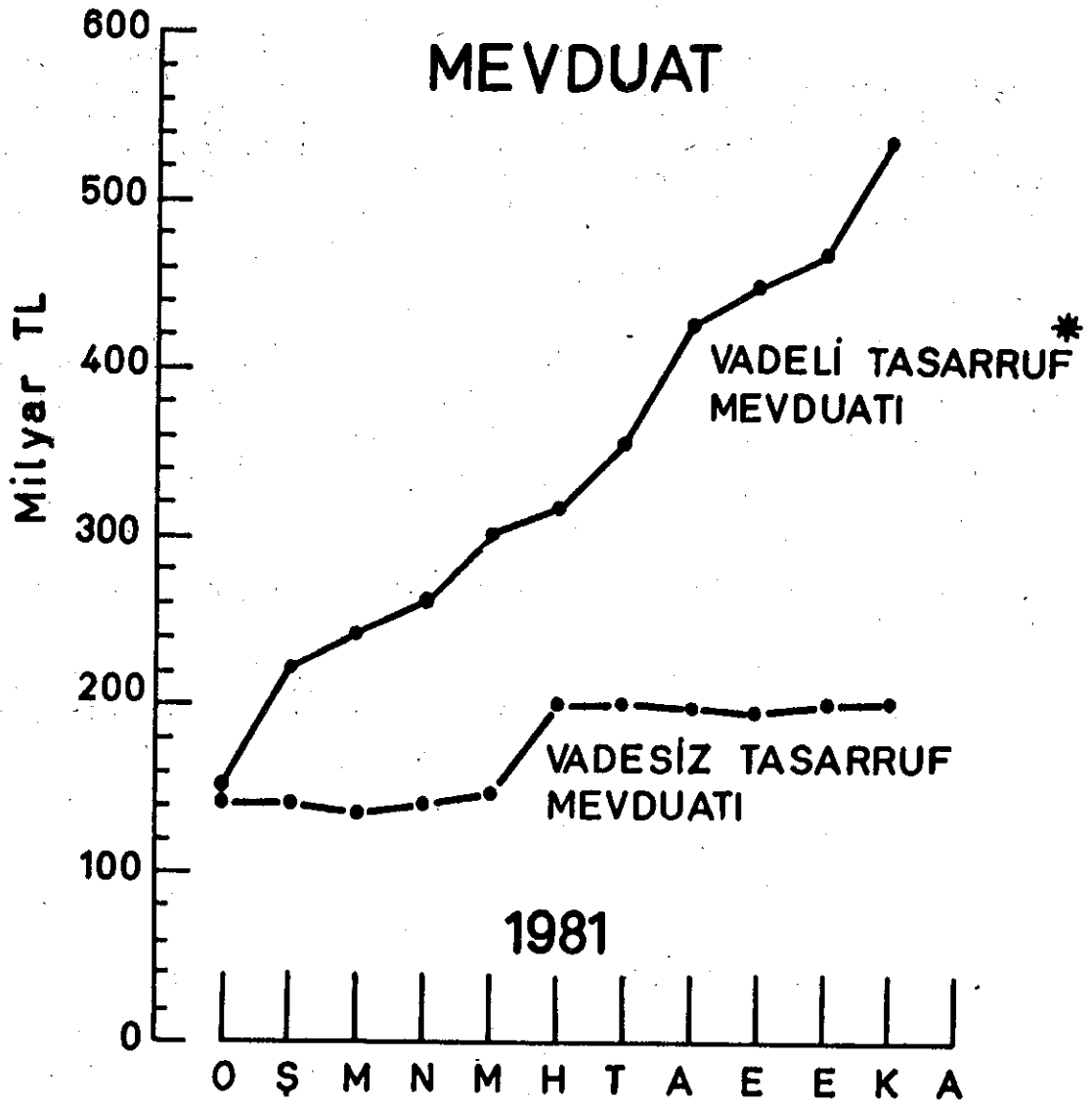
Vadesiz tasarruf mevduatında 1978'den itibaren gözlenen gerileme devam etmektedir.

Vadesiz ticari mevduatın toplam mevduat içindeki payı 1976 ile 1980 arasında dört yılda yüzde 27.9'dan yüzde 37.3'e sürekli bir yükselme göstermiştir. Ancak 1981 Kasım ayında bu oran yüzde 25.9'a düşmüştür.

TOPLAM MEVDUATIN DAĞILIMI

	Kasım 1981	1980	1979	1978	1977	(%) 1976	1981 Aralık
Vadesiz Ticari	25.9	37.3	34.4	31.1	29.4	27.9	26.8
Vadesiz Tasarruf	16.8	25.2	32.4	37.1	39.2	38.5	15.9
Vadeli Tasarruf	43.7*	23.1*	20.7	19.0	18.4	20.4	44.2

*Vadeli tasarruf mevduatı + mevduat sertifikası

* VADELİ TASARRUF MEVDUATI + MEVDUAT SERTİFİKASI

Toplam Mevduatın Banka Gruplarına Göre Dağılımı

Dört yıldanberi (1976-1980) kamu mevduat bankalarının mevduatında gözlenen oransal gerileme 1981 yılında durmuştur. 1980'de toplam mevduatın yüzde 57.7'si sekiz büyük özel bankada bulunurken bu oran Kasım 1981'de yüzde 56.5'e gerilemiştir. Diğer 15 özel bankanın payı yüzde 1.8'den yüzde 3.0'a yükselirken, yabancı mevduat bankalarının payı yüzde 2.1'den yüzde 1.9'a gerilemiştir.

TOPLAM MEVDUATIN KURUMSAL DAĞILIMI

	Kasım 1981	1980	1979	1978	1977	1976	(%)	ARALIK 81
Kamu Mevduat B.	38.5	38.4	38.9	39.4	39.5	40.3		37.1
Sekiz Büyük Özel B.	56.5	57.7	57.9	54.4	57.3	56.4		56.1
Diğer 15 Özel Bank.	3.0	1.8	1.5	1.4	1.4	1.3		3.3
Yabancı Mevduat B.	1.9	2.1	1.8	1.7	1.8	2.0		1.9

T.İ.B., Akbank, Garanti B., Yapı ve Kredi B., Pamukbank, E. Ticaret B., İstanbul B., Ziraatbank.

1981 yılında vadesiz ticari mevduatın 8 büyük özel bankadan kamu mevduat bankalarına, diğer 15 özel bankaya ve yabancı mevduat bankalarına kaydığı anlaşılmaktadır. 1980'de başlayan bu değişiklik 1981'de devam etmiştir.

Kamu bankaları 1976-1979 döneminde vadesiz ticari mevduatın yüzde 26.75'ini bulundururken bu oran 1980'de yüzde 29.6'ya ve 1981'de yüzde 31.3'e yükselmiştir.

Bu dönemde sekiz özel büyük banka ticari mevduatın yüzde 68.8'ini çekmişken bu oran 1980'de yüzde 65.5'e, 1981'de yüzde 61.6'ya gerilemiştir. Diğer 15 özel banka ile yabancı bankalardaki vadesiz ticari mevduatta da artış olmuştur.

Vadesiz tasarruf mevduatında kamu bankaları son yıllardaki nisbi paylarını muhafaza etmiştir. 1976-1979 döneminde vadesiz tasarruf mevduatının yüzde 35.5'ini bulunduran kamu bankaları 1981'de yüzde 35.8'ini çekebilmişlerdir.

Buna karşılık 8 büyük özel banka 1976-1979 döneminde vadesiz tasarruf mevduatının yüzde 61.5'ini bulundururken 1980'de de bunun altına düşmemeyi başarmışlar fakat 1981'de yüzde 59.4'e gerilemişlerdir.

Diğer 15 özel banka ile yabancı bankalar ise son iki yılda paylarını artırmayı başarmışlardır.

Vadeli tasarruf mevduatıyla mevduat sertifikalarında ise vadesiz mevduattan farklı bir eğilim belirmiştir. Bu konuda büyük ve küçük özel bankalar vadeli mevduat paylarını artırırken, kamu bankalarıyla yabancı mevduat bankalarının payları gerilemiştir.

	1981 Kasım	1980	1979	1978	1977	1976	ARALIK 1981
VADESİZ TİCARİ MEV- DUATIN DAĞILIMI							
Kamu Bankaları	31.3	29.6	26.7	26.5	27.2	26.6	31.2
8 Büyük Özel Banka	61.6	65.5	68.4	69.2	68.4	69.1	61.6
Diğer 15 Özel B.	4.3	2.6	2.4	2.3	2.3	2.0	4.4
Yabancı Bankalar	2.8	2.4	2.5	2.0	2.1	2.3	2.8
VADESİZ TASARRUF MEVDUATININ DAĞILIMI							
Kamu Bankaları	36.8	35.0	36.0	35.6	35.6	34.9	36.4
8 Büyük Özel Banka	58.4	61.7	61.1	61.4	61.5	62.0	58.6
Diğer 15 Özel B.	1.9	1.5	1.2	1.3	1.2	1.2	1.8
Yabancı Bankalar	2.9	1.8	1.7	1.7	1.8	1.9	3.1
VADELİ TASARRUF MEVDUATININ DAĞILIMI							
Kamu Bankaları	36.6	35.4	38.5	37.8	38.5	40.6	37.1
8 Büyük Özel Banka	59.8	60.6	58.4	58.6	57.7	55.3	59.3
Diğer 15 Özel B.	2.6	1.9	1.1	1.3	1.4	1.3	2.6
Yabancı Bankalar	1.0	2.1	2.0	2.4	2.3	1.8	0.9

5. Mevduat Bankaları Kredileri

Mevduat bankalarının verilen kredilerde 1979 ve 1980 yıllarında gerçekleşen artışlar, sırayla yüzde 50.6 ve yüzde 76.9 oranlarındadır. 1981 yılında Eylül ayı hariç her ay mevduat bankaları kredilerinin artış oranı 1980'nin eşdönemine kıyasla daha yüksek olmuştur.

MEVDUAT BANKALARI KREDİLERİ

(Milyon TL.)

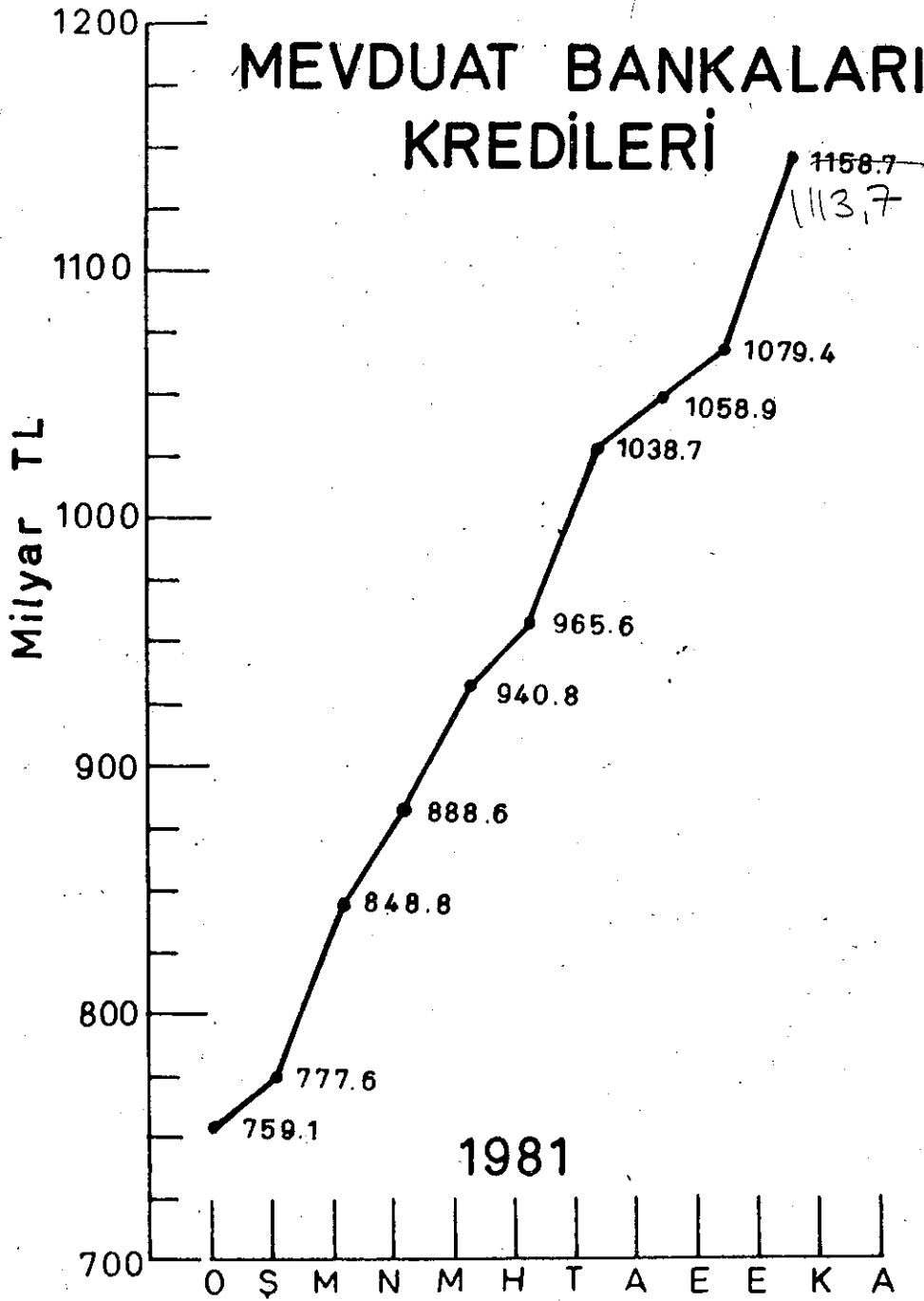
	1979	1980	1980/79 % Değişme	1981	1981/80 % Değişme
Ocak	288.757	441.444	52.9	759.067	72.0
Şubat	290.118	465.239	60.4	777.603	67.1
Mart	304.208	501.763	64.9	848.770	69.1
Nisan	310.308	508.953	64.0	888.567	74.6
Mayıs	317.560	524.139	65.0	940.794	79.5
Haziran	340.078	558.480	64.2	965.600	72.9
Temmuz	343.367	567.493	65.3	1.038.700	83.0
Ağustos	342.183	576.287	68.4	1.058.900	83.7
Eylül	355.382	632.677	78.0	1.079.400	70.6
Ekim	377.806	660.371	74.8	1.113.7	75.5-68,6
Kasım	390.156	678.511	73.9	1.138.6	67,8
Aralık	446.188	789.515	76.9	1.280.2	62.1

Kaynak: Merkez Bankası

Mevduat bankalararası krediler hariçtir.

1981 yılı Ağustos ayına kadar mevduat bankalarının verdikleri kredi miktarı, topladıkları mevduat miktarının üzerinde, Ağustos-Ekim aylarında ise biraz altında kalmıştır.

* Eylül Ek.
805.444
Ekim-Aralık Ocak 82
81.

Mevduat bankaları kredileri içinde sanayi kesimi kredileri en önemli paya sahiptir. Bu kesimde Nisan ayları itibariyle yıllık artış 1980'de yüzde 56.6, 1981'de ise yüzde 85.8 oranlarında gerçekleşmiştir.

Tarım kesimine verilen kredilerdeki artış ise, Nisan aylarına göre yıllık olarak 1980'de yüzde 61.9, 1981'de yüzde 91.4 oranlarında olmuştur.

1980 Nisan ayında tüm mevduat bankalarının verdikleri kredilerin yüzde 17.2'si tarım ve yüzde 34.1'i sanayi kesimine gitmiş iken, 1981'de bu iki kesime verilen kredilerin oransal payı sırası ile yüzde 18.8'e ve yüzde 36.3'e ulaşmıştır.

MEVDUAT BANKALARI KREDİLERİNİN
EKONOMİK KESİMLERE GÖRE DAĞILIMI

	(Milyar TL.)											
	1978	1979			1980			1981		1980	1980	1981
	Aralık	Şubat	Nisan	Aralık	Şubat	Nisan	Aralık	Şubat	Nisan	Nisan	Aralık	Nisan
Tarım	52.9	51.7	54.1	82.6	82.5	87.6	145.8	153.5	167.7	17.2	18.5	18.9
Sanayi	109.2	108.2	111.0	143.9	161.8	173.8	263.8	272.4	323.0	34.1	33.4	36.3
Esnaf ve Sanatkar	13.7	14.6	16.0	23.1	23.7	25.5	37.2	38.7	43.1	5.0	4.7	4.8
İnşaat	24.3	24.1	24.8	29.3	30.3	30.3	37.8	40.3	43.8	6.0	4.8	4.9
Turizm	0.6	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	1.2	1.3	1.4	0.1	0.2	0.2
İç Ticaret	35.0	34.7	37.1	46.9	48.6	51.3	74.6	71.5	85.0	10.1	9.4	9.6
Dış Ticaret	20.6	17.9	20.2	27.5	27.8	31.2	59.5	50.6	67.7	6.1	7.5	7.6
Diğer	40.2	38.4	46.6	92.3	89.9	108.6	169.6	149.3	156.8	21.3	21.5	17.6
Toplam	296.3	290.1	310.3	446.2	465.2	508.9	789.5	777.6	888.6	100.0	100.0	100.0

Kaynak: TC Merkez Bankası

Mevduat bankaları kredilerinin kesimsel dağılımında, özel girişimler ve hane halkına verilen kredilerin payı, 1978 sonunda yüzde 85 olmuş, 1979 ve 1980 yıllarındaki küçük düşüşlerle 1981 Mayıs'ında yüzde 80.8'e inmiştir. Özel girişimler ve hane halkına verilen krediler 1979 ve 1980 yıllarında sırasıyla, yüzde 46.3 ve yüzde 73.1 oranlarında artmış; 1981'in ilk beş ayında ise bu artış yüzde 18.6 oranında olmuştur. Kamu girişimleri kredilerinde 1979 ve 1980 yıllarında yüzde 93 ve yüzde 112 oranlarında, 1981'in ilk beş ayında ise yüzde 22.3 oranında artış gözlenmiştir. 1981 yılının beşinci ayında kamu girişimleri kredileri, mevduat bankaları kredilerinin yüzde 17.9'unu meydana getirmiştir.

6. Kredi Stoku

Dolaysız Merkez Bankası kredileri, mevduat bankaları kredileri ve kalkınma-yatırım bankaları kredilerinden oluşan net kredi hacmi, 1981'in ilk on ayında yüzde 36.5 oranında artarak 1.810 milyar liraya ulaşmıştır. Ekim 1980'den Ekim 1981'e artış ise yüzde 55.2 olmuştur. Ekim 1980'de bir evvelki yılın aynı ayına göre kredi stoku yüzde 63.2 oranında artmıştı. Bu iki oranı karşılaştırma-
dan önce Ekim 1979 ile Ekim 1980 arasındaki 12 aylık dönemde fiyat artışlarının yüzde 104.7, 1980 ile 1981 arasındaki eşdönemde ise yüzde 29.6 olduğunu hesaba katmak gerekir. Bu hesabı yaptığımız takdirde sabit fiyatlarla ifade edilen kredi stokunun Ekim 1979 ile Ekim 1980 arasında yüzde 20.2 oranında azalmış olduğunu, buna karşı Ekim 1980 ile Ekim 1981 arasında yüzde 19.7 oranında artmış olduğunu görürüz. 1977-1981 döneminde ekonomimizde

en yüksek reel kredinin Aralık 1977'de kullanılmış olduğu görülmektedir. 1977 düzeyinde kredi kullanmayı düşünüyorsak Ekim 1981'deki kredi stokunun 1.810 milyar lira değil 2.635 milyar olması gerektirir. Daha düşük düzeyde oluşan Aralık 1978 kredisine erişmek için ise Ekim 1981'de kredi stokunun 2.251 milyar lira olması gerektirir. Ancak her iki tarihin faizlerin narh usulü ile düşük tutulduğu tarihler olduğunu ve teşebbüsleri ve hane halkını aşırı kredi kullanımına ittiğini gözden kaçırmamak gerekir. Serbest faiz oranları karşısında borç alanların daha az kredi kullanmak istemeleri beklenmektedir.

REEL KREDİ STOKU

		Kredi Stoku	TEFE 1963=100	Sabit Fiyatlarla Kre.Stoku
Aralık	1977	414.2	584.8	70.8
Aralık	1978	526.0	869.9	60.5
Ekim	1979	714.3	1.402.8	50.9
Aralık	1979	796.1	1.577.8	50.5
Ekim	1980	1165.9	2.872.1	40.6
Aralık	1980	1326.3	3.071.4	43.2
Ekim	1981	1810.0	3.721.1	48.6

Aralık 1981 1765.0 3858.8 47.4 50.4

KREDİ STOKU

	1978 Aralık	1979 Ekim	1979 Aralık	1980 Ekim	1980 Aralık	1981 Mayıs	1981 Ekim	1981 Aralık
Merkez Bankası (Dolaysız)	124.2	206.9	214.5	344.4	366.9	399.3	457.7	463.7
Kamu İdareleri	56.6	90.2	91.7	171.1	188.7	222.6		
Kamu Girişimleri	67.6	116.7	123.7	173.3	178.3	176.6	113.7	
Mevduat Bankaları	296.3	377.8	446.2	660.4	789.5	940.8	1158.7	1280.2
Kamu İdareleri	9.7	10.9	10.9	10.5	10.7	11.7		
Kamu Girişimleri	33.7	39.3	65.1	115.2	138.0	168.8		
Özel Girişimler ve Hanehalkı	252.9	327.6	370.1	534.7	640.8	760.3		
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	105.4	129.5	135.4	161.2	169.8	178.9	193.6	160.8
Kamu İdareleri	0.06	0.05	0.06	0.04	0.06	0.09		40.0
Kamu Girişimleri	90.8	104.4	109.3	115.7	121.4	126.5		
Özel Girişimler ve Hanehalkı	14.6	25.0	26.1	45.5	48.4	52.3	1765.0	
Toplam	526.0	714.3	796.1	1165.9	1326.3	1518.9	1810.0	

Kaynak: TC Merkez Bankası

> Toplam içinde ödeme planına
Baptanım D4B 490 milyar
V21.

KREDİ STOKU

	1978	1979	1980	1981	(%)
	Aralık	Aralık	Aralık	Mayıs	1981 Ekim
Merkez Bankası	23.6	26.9	27.7	26.3	25.3 25.9
Kamu İdareleri	10.8	11.5	14.2	14.7	
Kamu Girişimleri	12.8	15.4	13.4	11.6	
Mevduat Bankaları	56.3	56.1	59.5	61.9	64.0 63.1
Kamu Girişimleri	6.4	8.2	10.4	11.1	
Özel Girişimler	48.1	46.5	48.3	50.0	
Kamu İdareleri	1.8	1.4	0.8	0.8	
Kalkınma Bankaları	20.0	17.0	12.8	11.8	10.7 10.9
Kamu Girişimleri	17.2	13.7	9.1	8.4	
Özel Girişimler	2.8	3.3	3.7	3.4	
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Toplam Kamu Gir.	36.4	37.3	32.9	31.1	
Toplam Özel Gir.	50.9	49.8	52.0	53.4	
Toplam Kamu İda.	12.6	12.9	15.0	15.4	
	100.0	100.0	100.0	100.0	

Kredi stoku içinde Mayıs 1981 itibariyle kamu girişimlerinin kullandığı kredilerin payı yüzde 31.1 kamu idarelerinin payı yüzde 15.4, özel girişimler ve hane halkının payı ise yüzde 53.4 olmuştur.

Bununla ilgili olarak yeni bazı eğilimlerin ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

- Kamu girişimlerine sağlanan kredilerde nisbi bir gerileme açıkça görülmekte, 1979 senesi sonunda kamu girişimleri toplam kredilerin yüzde 37.3'ünü alırken, bu oran Aralık 1980'de yüzde 32.9'a ve Mayıs 1981'de yüzde 31.1'e düşmüştür.

- Özel girişimler ve hane halkı 1979 senesi sonunda kredilerin yüzde 49.8'ini kullanabilirken bu oran Aralık 1980'de yüzde 52'ye ve Mayıs 1981'de yüzde 53.4'e yükselmiştir.

- Kamu idarelerinin aldığı kredilerde de önemli bir artış gözlenmektedir.

Merkez Bankası dolaysız kredilerinin yaklaşık olarak yüzde 11'ini sağlayan kamu idareleri kredi oranlarını Aralık 1980'de yüzde 14.2'ye, Mayıs 1981'de yüzde 14.7'ye yükselmiştir.

Kredi stokunu etkileyen ve kredi stoku tablosunda yer almayan bir faktör Merkez Bankasının mevduat bankalarına sağladığı reeskontdur. Mevduat bankaları verdikleri kredilerin yaklaşık yüzde 25'i

3 DİE
salık
kadar Merkez Bankası reeskontundan yararlanıyorlar. Ancak her banka grubunun Merkez Bankası reeskontundan aynı derecede yararlanmadığı görülmektedir. Kasım 1981 itibariyle sekiz büyük özel banka kredilerinin yüzde 15.1'i kadar reeskonta başvururken, kamu mevduat bankaları Merkez Bankası reeskontundan yüzde 34.2 oranında yararlanmaktadır.

MERKEZ BANKASI REESKONTUNDAN
YARARLANMA ORANI
(Kreditinin Oranı Olarak)

25/12/81

	1979 31 Aralık	1980 31 Aralık	1981 Kasım	
Kamu Mevduat B.	36.43 ^{4.5}	46.2	34.2	39.9
8 Büyük Özel B.	17.5 ²	18.9	15.1	15.1
Diğer Özel B.	25.0	17.2	15.0	14.0
Yabancı Mev.B.	28.8 ^{27.7}	39.3	12.7	8.4

7. Sermaye Piyasası

Sermaye piyasası Ekim ayının ilk haftasında kabul edilen menkul kıymetler ve kambiyo borsaları kanunu ile güncelliğini korumuştur. 6 Ekim 1981 tarihli 17480 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren bu kanun ile birlikte sermaye piyasasının düzenlenmesi için alınması gerekli önlemler zincirinin bir halkası daha tamamlanmıştır. 2499 sayılı sermaye piyasası kanununun kabul edilmesi ile başlayan ve 2279 sayılı ödünç para verme işleri kanunu ve 1447 sayılı menkul kıymetler ve kambiyo borsaları kanununda yapılan değişikliklerle devam eden önlemler sermaye piyasasının ve özellikle hisse senedi piyasasının canlanması için gerekli ortamın hazırlık safhasını oluşturmaktadır.

1981 senesinde özel sektör 15.7 milyar liralık tahvil ihraç etmiştir. 1970-1979 döneminde özel sektörün ihraç ettiği toplam tahvil değeri yalnızca 13.2 milyar lira olduğuna göre 1981 yılına ait rakamın küçümsenmeyeceği anlaşılmaktadır. 1981 senesinin ilk on ayında özel sektör hisse senedi ihracı ise 21.5 milyar TL. sına ulaşmıştır.

ÖZEL SEKTÖR TAHVİL İHRACI

(Milyon TL.)

1970	387	1976	1.556
1971	130	1977	1.383
1972	350	1978	2.199
1973	630	1979	4.866
1974	470	1980	18.011
1975	1.232	1981	15.750
Piyasada tedavül eden			
özel sektör tahvil miktarı			39.671

ÖZEL KESİM TAHVİL VE
HİSSE SENEDİ İHRACI
(Milyon TL.)

	Hisse Senedi	Tahvil
1970	132	387
1971	85	130
1972	180	350
1973	800	630
1974	1900	470
1975	700	1232
1976	685	1556
1977	450	1383
1978	372	2199
1979	312	4866
1980	1173	18011
1981	324*	15750

*Ekim itibariyle

1981 yılı içerisinde ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Tahvilleri 50 milyar TL.sına ulaşmıştır. Yüzde 34 net faizli, 1 yıl vadeli faizi üzer aylık kuponlarla ödenen tahvillerin satışı devam etmektedir. 1981 Mayıs ayında üç ay vadeli ve yüzde 28 faizli 5 milyar lira tutarındaki Hazine Bonosu ihracından sonra, 14 Eylül 1981 gününden itibaren yüzde 30 net faizli 3 ay vadeli ve yüzde 32 net faizli 6 ay vadeli 2 tertip Hazine Bonosu satışa çıkarılmıştır. Devlet Yatırım Bankası 1981 yılında tahvil ihraç etmemiştir. 1980'de ihraç edilen 15 milyarlık tahvilin satışı sürdürülmektedir. Emlak Kredi Bankası da 1981 yılında tahvil ihraç etmemiştir. Böylece

İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLER

	(Milyon TL.)			
	1978	1979	1980	1981
Kamu Kesimi				
Devlet İç Borçlanma Tah.	20.000	35.458 ¹	50.000	50.000
İç İstikraz Hazine Bonol.	-	-	10.000	65.000
Devlet Yatırım Bank.Tah.	15.000	-	15.000	-
T.Emlak Kre.Ban.Tah.	500	350	800	-
Özel Kesim				
Tahvil	2.199	4.866	18.011	15.750
Hisse Senedi ²	3.773	7.116	21.915	21.598 ³
Toplam	41.472	47.790	115.726	152.348

Kaynak: TC Merkez Bankası Faaliyet Raporu 1980

¹458 milyon TL.lık bölümü Özel Amaçlı Tahvillerdir.

²Borsa kotuna alınan

³Ekim sonu itibariyle

1981 YILINDA DEVLET İÇ BORÇLANMA TAHVİLLERİ
VE İÇ İSTİKRAZ HAZİNE BONOLARI İHRAÇ VE SATIŞ MİKTARI

(Milyon TL.)

	Faiz Oranı %	İhraç Edi- len Tahvil Miktarı	Satış Miktarı (1)	Bakiye
Devlet İç Borçlanma Tah.				
I	34	10.000	5.842.85	4.157.15
II	34	30.000	7.617.15	22.382.85
III	34	10.000	1.293.05	8.706.15
İç İstikraz Hazine Bonol.				
I	28	5.000	4.759.00	241.00
II	32	30.000	9.749.15	20.250.85
III	30	30.000	1.930.45	28.069.55

(1) 10 Kasım 1981 itibariyle

Kaynak: TC Merkez Bankası Kamu Tahvilleri Müdürlüğü

BORSA KOTUNA ALINAN HİSSE SENETLERİ

(Milyon TL.)

1 9 8 1	Sermaye
Ocak	2.610
Şubat	3.888
Mart	416
Nisan	5.867.5
Mayıs	434
Haziran	161
Temmuz	1.036
Ağustos	4.634.2
Eylül	340.8
Ekim	2.210.5
Toplam	21.598

Kaynak: TC Merkez Bankası İstatistik Müdürlüğü

ÖZEL KESİM TAHVİL İHRACI

1 9 8 1	Milyon TL.
Ocak	945.5
Şubat	255.8
Mart	638.0
Nisan	1.429.5
Mayıs	1.329.0
Haziran	2.830.0
Temmuz	1.429.0
Ağustos	2.341.0
Eylül	710.0
Ekim	1.096.0
Kasım	127.2
Aralık	2.610.0
Toplam	1.575.0

Kaynak: TC Merkez Bankası

TAHVİL İHRACI

	Kamu Kesimi	Özel Kesim	Kamunun Payı %	Özel Kesimin Payı %
1975	13.9	1.4	90.9	9.1
1976	20.7	1.7	92.4	7.6
1977	40.1	1.6	96.2	3.8
1978	35.5	2.2	94.2	5.8
1979	35.8	4.8	88.1	11.8
1980	75.8	18.0	80.8	19.2
1981	115.0	15.7	88.0	12.0

İkincil piyasada hisse senedi fiyat endeksi son yıllarda izlenmiş olduğu azalma eğilimini 1981 yılının ilk yarısında da devam ettirmiş, ikinci yarıda 98 civarında dalgalandıktan sonra bir buçuk yıldan beri ilk defa Kasım ayında 100'e yükselmiştir.

HİSSE SENEDİ FİYAT ENDEKSİ
(Ocak 1974:100)

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76	87.04
Şubat	96.11	118.57	120.82	144.09	144.25	105.08	90.24
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80	91.76
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31	90.37
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40	101.63	91.66
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90	91.83
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69	98.19	97.63
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05	95.18	98.53
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48	89.12	97.89
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69	94.21	97.35
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	107.66	94.51	100.27
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	107.81	94.64	94.18

8. Fiyatlar

Türkiye'nin 1980 başında uygulamaya koyduğu istikrar tedbirlerinin en önemli amacı fiyat artışlarının hızını sınırlandırmaktı. Acaba uygulanan yeni iktisat politikası enflasyonu yavaşlatabilmiştir mi?

Enflasyon hızının karşılaştırmalı olarak ölçülmesinde dört yöntem kullanılabilir: Aylık fiyat artışlarının gözlenmesi, yıl sonu gerçekleştirmelerine bakılması (yani Ocak-Aralık fiyat endekslerinin karşılaştırılması), yıl ortalamalarının karşılaştırılması, oniki aylık gerçekleştirmelerin izlenmesi. Değerlendirmelerle ilgili tartışmaların çoğu aslında tarafların -bilerek veya bilmeyerek- farklı yöntemleri kullanıp ayrı şeyler söylemesinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, tek bir yöntemin gelişigüzel seçilip bütün tartışmacılarca kabulü halinde dahi karşılaştırmaların sağlıklı olacağı söylenemez. Çünkü burada temel sorun aynı yöntemin kullanılmasından çok en uygun yöntemin seçimidir. Mevsimlik değişimler ve neden-sonuç ilişkilerindeki gecikmeler birinci yöntemi anlamsız kılmaktadır. Yıl sonu gerçekleştirmelerinin ve yıl ortalamalarının karşılaştırılması ancak uzun dönemi kapsayan bir inceleme için yararlı olabilir. Birçok eksiklikleri ve eleştirilecek noktaları olmasına karşın kısa dönemli ölçümlerde kullanılabilecek en uygun yöntem birbiri ardınca sıralanan oniki aylık gerçekleştirmelerin izlenmesidir.

Ocak 1980 - Ocak 1981 döneminde yüzde 86.4 olan enflasyon hızı Mayıs ayında yüzde 33.1'e kadar geriliyor, Haziran ayında yılın en yüksek aylık enflasyon hızına çıkılıyor ve o ay fiyatlar yüzde 6.4 oranında artıyor. Bu durum 12 aylık enflasyon oranını da etkiliyor. Haziran - Eylül döneminde enflasyon hızı yüzde 37-38'e yükseliyor. Ekim ayında enflasyonun hızı yüzde 29.6'ya düşüyor. Bunun ise nedeni 1980 Ekiminde aylık enflasyon oranının yüzde 7.1'e yükselmiş olması. Kasım ayında ise enflasyon hızı 27.3'e düşmüş bulunmaktadır.

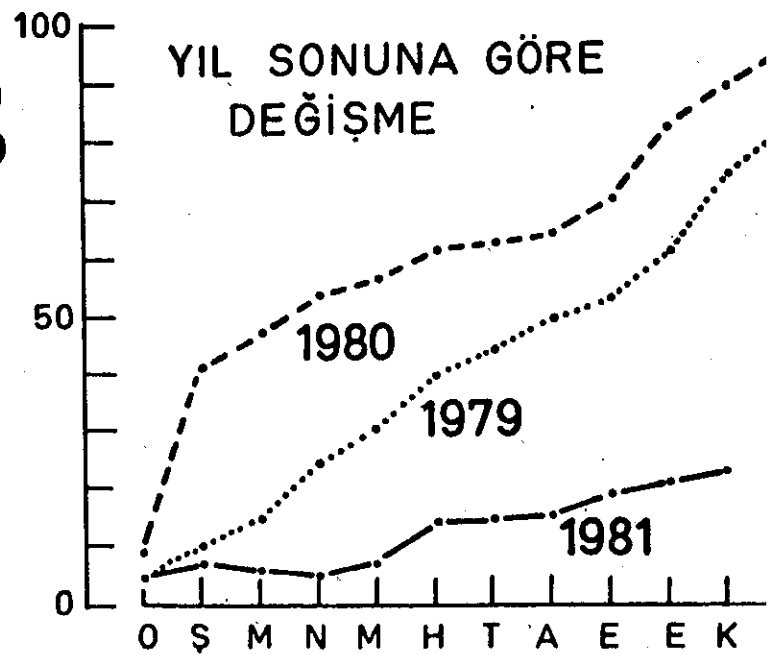
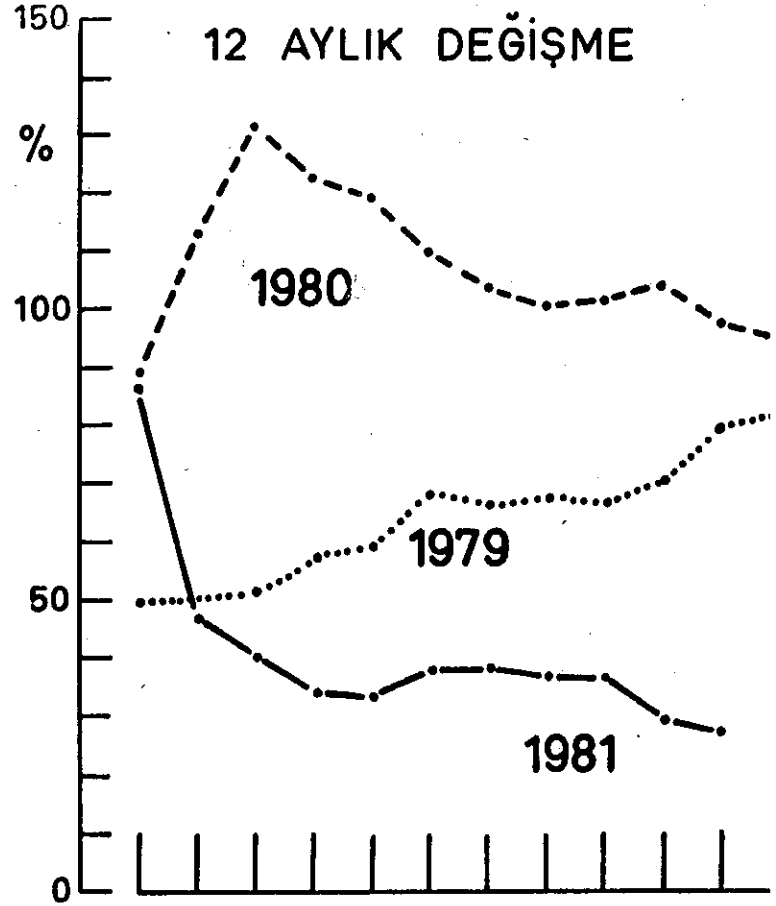
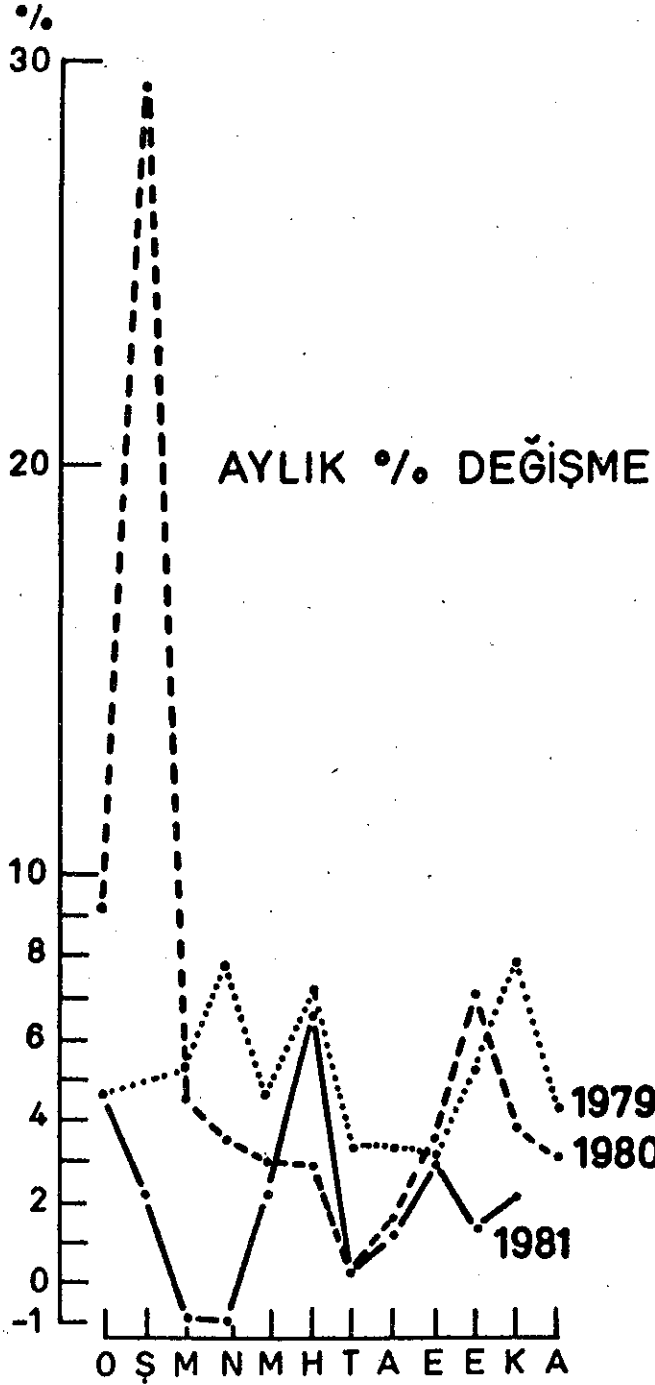
1981 Kasım sonu itibariyle enflasyon kontrol altına alınmış gözüküyor. 1980 yılı sonuna göre 11 aylık fiyat artışı yüzde 23.6 Kasım 1980 - Kasım 1981 12 aylık fiyat artışları yüzde 27.3 olmuştur

Kasım sonunda genel endeksin yüzde 27.3 oranında artmasına karşın genel endeksi oluşturan iki gruptan gıda maddeleri yüzde 26.8 oranında sanayi hammaddeleri ve yarı mamulleri yüzde 28.0 oranında artmıştır.

Gıda maddeleri arasında artış oranları ortalamanın çok üstünde olanlar olduğu gibi çok düşük olanlar da vardır. Hayvan ürünleri fiyatları yüzde 17.4 oranında artış gösterirken, bakliyat fiyatları yüzde 49.3, hububat fiyatları yüzde 44.0 oranlarında artış göstermiştir.

Sanayi hammaddeleri ve yarı mamulleri arasında en yüksek artışı yüzde 45.8 ile sinai ve madeni yağlar, yüzde 38.1 ile deri fiyatları, yüzde 25.5 ile yakacak fiyatları göstermiştir. En düşük artışı ise yüzde 13.8 ile kağıt fiyatları, yüzde 19.0 ile dokuma maddeleri ve yüzde 20.6 ile yapı malzemeleri fiyatları oluşturmaktadır.

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ

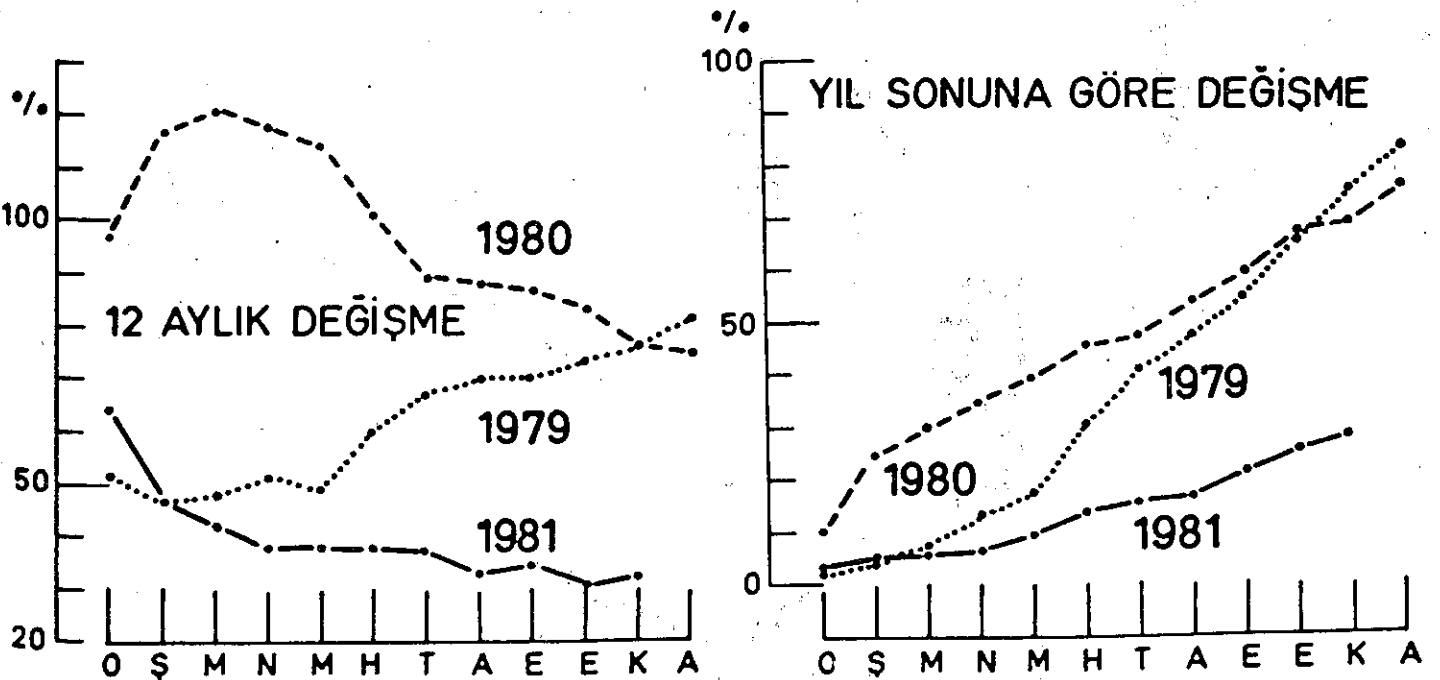
Geçinme endeksleri de toptan eşya fiyatlarındaki eğilimlere paralel gelişmeler göstermiştir. Kasım 1981'de İstanbul Geçinme Endeksinin 12 aylık artış oranı yüzde 32.2 olmuştur. En yüksek artış hızları yüzde 53.2 ile hububat, yüzde 43.4 süt ve mamulleri, yüzde 31.7 ile giyim fiyatlarında görülmektedir. En düşük fiyat artışları ise yüzde 15.4 ile aydınlatma ve ısıtma, yüzde 16.7 ile et fiyatlarında görülmektedir. Giyim fiyatlarında ise yüzde 31.7 artış görülmüştür.

Ankara geçinme endeksinin Kasım 1981'de 12 aylık artış oranı yüzde 28.8 olmuştur. Bu endekste de en yüksek artış hızları yüzde 47.3 ile süt ve mamulleri fiyatlarında, yüzde 35.6 ile hububatta görülmüştür. En düşük artış ise yüzde 8.0 ile kuru sebze ve yemiş, yüzde 12.9 ile et fiyatlarında görülmektedir. Giyimdeki artış ise yüzde 28.6'dır.

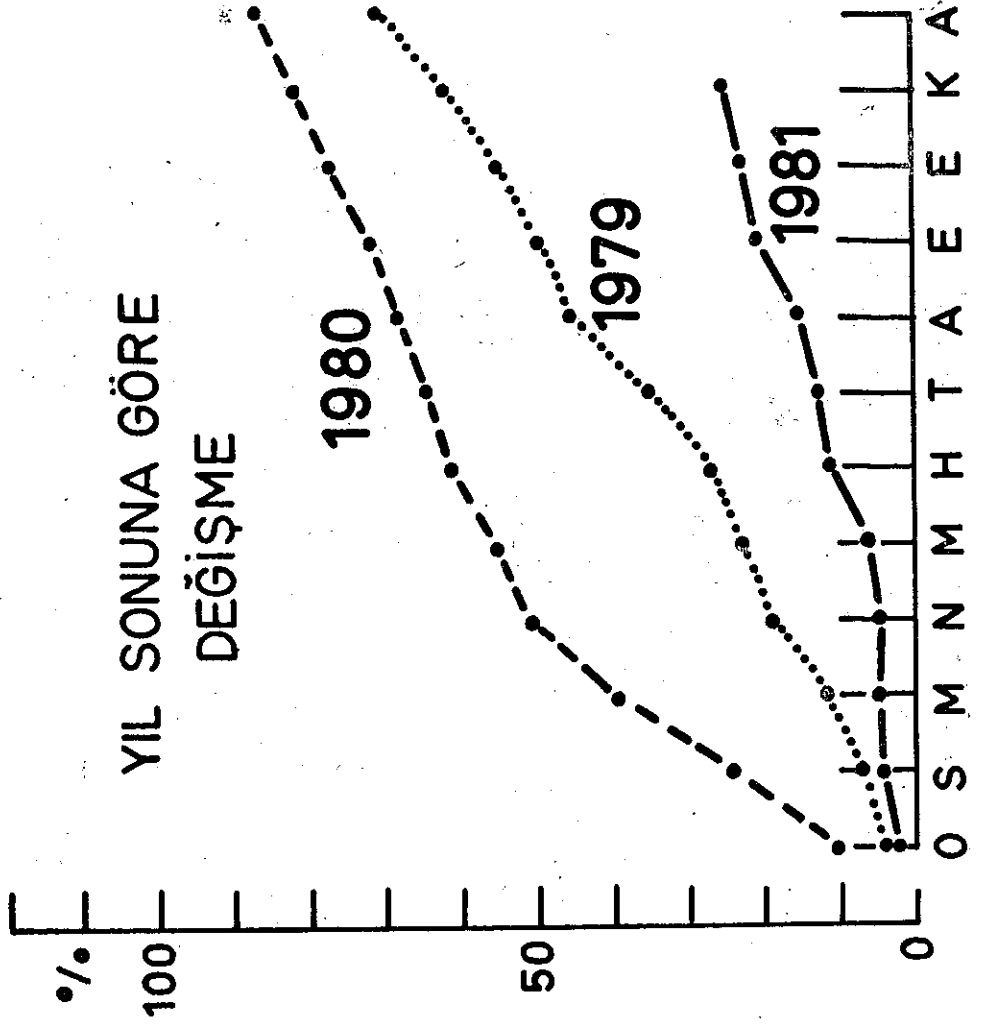
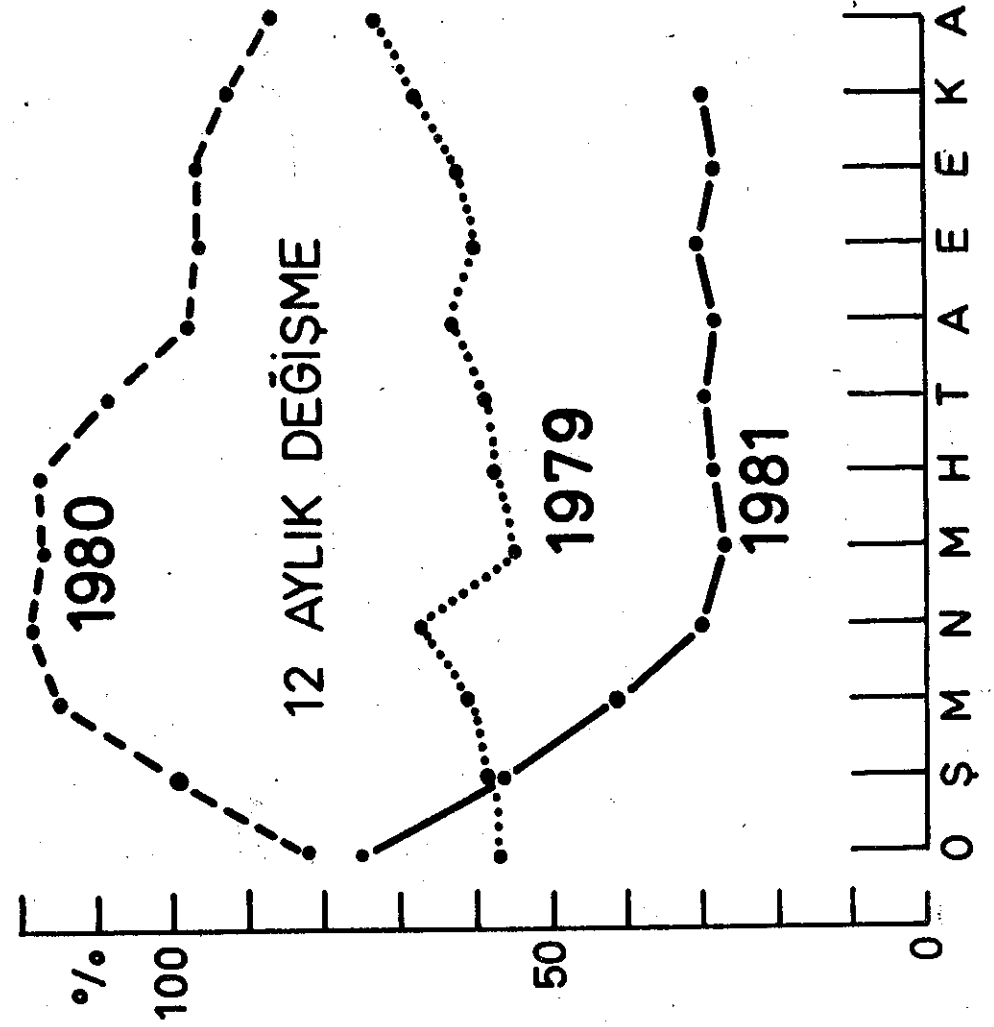
Kasım ayına göre 1980 yılının 12 aylık toptan eşya fiyatları yüzde 96.6'lık bir artış göstermişti. 1981 yılının eşdöneminde ise artış yüzde 27.3 oranında olmuştur.

Geçinme endeksleri de benzer gelişmeler göstermiştir. Kasım sonuna göre 1980'de 12 aylık artış oranı yüzde 76.2 olan İstanbul geçinme endeksi 1981 yılının eşdöneminde yüzde 32.2 oranında artmıştır. Ankara geçinme endeksi ise aynı dönemler için 1980'de yüzde 92.0 oranında, 1981'de yüzde 28.8 oranında artmıştır.

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ

ANKARA GEÇİNME ENDEKSİ

GEÇİNME ENDEKSLERİ
(1963 = 100)

	Endeks Puanı Kasım 1981	Yüzde Değişimleri					
		Kasım		11 Aylık		12 Aylık	
		1981	1980	1981	1980	1981	1980
İSTANBUL							
Genel	4.246.0	2.1	1.5	27.1	68.3	32.2	76.2
a) Gıda	3.896.1	2.6	0.7	28.9	64.2	34.9	73.1
- Hububat	3.946.1	0.1	0.6	49.2	93.5	53.2	94.8
- Etler	5.132.8	3.7	0.0	11.0	54.4	16.7	62.7
- Süt ve Mam.	4.418.3	5.5	0.0	30.5	35.8	43.4	38.4
- Kuru Sebze ve Yemiş	4.404.7	1.7	4.5	26.2	72.2	28.3	84.0
b) Aydınlatma ve Isıtma	5.612.1	0.0	0.0	14.6	84.7	15.4	84.7
c) Giyim	4.553.6	2.0	7.1	25.1	67.5	31.7	71.4
d) Diğer	5.262.0	7.6	0.0	27.5	80.5	29.5	91.7
ANKARA							
Genel	3.511.3	2.8	2.5	25.4	81.7	28.8	92.0
a) Gıda	3.392.2	3.4	3.6	27.4	105.8	29.3	118.7
- Hububat	2.865.0	- 2.3	2.2	32.8	140.5	35.6	142.5
- Etler	3.328.1	3.5	2.9	8.6	176.9	12.9	176.9
- Süt ve Mam.	4.045.4	9.5	5.7	45.9	47.8	47.3	53.0
- Kuru Sebze ve Yemiş	3.359.2	4.1	9.6	9.1	98.0	8.0	124.9
b) Aydınlatma ve Isıtma	5.382.2	0.0	3.6	24.9	170.9	25.6	177.7
c) Giyim	4.031.3	4.5	0.7	21.8	35.0	28.6	40.7
d) Diğer	4.280.3	0.4	0.4	21.4	51.5	27.2	61.3

TOPTAN EŞYA FİYATLARI
(1963 = 100)

	Endeks Puanı Kasım 1981	Yüzde Değişimleri					
		Kasım		11 Aylık		12 Aylık	
		1981	1980	1981	1980	1981	1980
GENEL ENDEKS	3.794.9	2.0	3.8	23.6	88.9	27.3	96.6
a) Gıda Maddeleri	3.330.6	2.9	4.0	20.3	94.8	26.8	104.3
1) Nebati Gıda	2.966.4	1.7	7.5	26.9	140.2	30.7	147.2
- Hububat	3.102.9	1.0	7.4	35.9	143.8	44.0	148.3
- Bakliyat	3.851.2	1.8	3.5	49.3	48.0	49.3	47.7
- Diğer	2.871.5	3.2	8.2	10.5	152.0	8.3	164.3
2) Hayvanlar	4.411.5	2.9	- 4.6	7.9	37.3	17.4	64.7
3) Hayvan Mahs.	3.792.9	6.6	0.0	27.8	52.8	30.2	51.5
4) Hayvan Yemleri	3.437.6	1.0	7.8	2.4	131.4	17.8	137.8
b) Sanayi Hammadde- leri ve Yarı Mam.	4.568.7	1.0	3.4	27.7	82.1	28.0	88.4
1) Yakacak	6.635.4	0.0	4.1	25.5	103.5	25.5	103.5
2) Madenler	3.890.7	1.1	1.7	26.4	87.5	24.9	80.8
3) Dokuma Mad.	2.851.6	0.8	6.9	16.3	67.6	19.0	73.0
4) Deriler	5.469.5	8.0	- 0.6	34.4	31.0	38.1	46.9
5) Sınai ve Madeni Yağlar	6.728.1	0.1	1.0	48.6	156.1	45.8	161.4
6) Kağıtlar	2.948.0	2.8	23.2	13.8	156.4	13.8	156.4
7) Yapı Malz.	3.996.8	1.3	1.9	19.1	31.3	20.6	48.4

TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ
(1963=100)

Aylar	1 9 7 9			1 9 8 0			1 9 8 1		
	Aylık Artış %	1978-Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Aylık Artış %	1979-Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Aylık Artış %	1980-Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %
Genel Endeks									
Ocak	4.7	4.7	49.6	9.2	9.2	89.1	4.6	4.6	86.4
Şubat	4.8	9.8	50.1	29.3	41.2	113.2	2.2	6.9	47.4
Mart	5.1	15.3	51.0	4.4	47.5	131.9	-0.8	6.0	40.0
Nisan	7.8	24.4	57.3	3.5	52.7	122.7	-0.8	5.2	34.1
Mayıs	4.7	30.2	59.5	2.9	57.2	119.0	2.2	7.5	33.1
Haziran	7.2	39.6	68.0	2.8	61.5	109.8	6.4	14.4	37.9
Temmuz	3.3	44.2	66.2	0.2	61.8	103.5	0.2	14.5	37.8
Ağustos	3.3	48.9	67.7	1.5	64.3	100.0	1.1	15.8	37.2
Eylül	3.0	53.4	65.9	3.5	69.9	100.9	2.9	19.2	36.6
Ekim	5.1	61.3	69.7	7.1	82.0	104.7	1.6	21.2	29.6
Kasım	7.9	74.0	79.0	3.8	88.9	96.9	2.0	23.6	27.3
Aralık	4.2	81.4	81.4	3.1	94.7	94.7	1.7	25.6	25.6

1980 12 aylık Ortalama 107.3

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü

1981 12 aylık Ortalama 36.8

1982 Ocak 398.8 3.6 36. 24.5
 1982 Şubat 4068.1 1.7 5.4 23.9
 1982 Mart 4226.7 3.9 9.5 29.8

10,4

3482,2

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSLERİ
(1963=100)

	1978				1979				1980				1981				1982			
	Aylık Artış %	1978 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Genel Endeks	Aylık Artış %	1979 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Genel Endeks	Aylık Artış %	1980 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Genel Endeks	Aylık Artış %	1981 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Genel Endeks	Aylık Artış %	1982 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Genel Endeks
Ocak	2.3	2.3	51.5	2.106.1	10.4	10.4	96.2	3.458.5	3.6	3.6	64.2	3.458.5	3.6	3.6	64.2	3.458.5	3.6	3.6	64.2	3.458.5
Şubat	2.2	4.6	47.1	2.386.0	13.3	25.1	117.4	3.508.0	1.4	5.0	47.0	3.508.0	1.4	5.0	47.0	3.508.0	1.4	5.0	47.0	3.508.0
Mart	2.5	7.2	48.0	2.476.5	3.8	29.8	120.2	3.531.7	0.7	5.8	42.6	3.531.7	0.7	5.8	42.6	3.531.7	0.7	5.8	42.6	3.531.7
Nisan	5.1	12.7	51.0	2.570.6	3.8	34.8	117.4	3.551.5	0.6	6.3	38.2	3.551.5	0.6	6.3	38.2	3.551.5	0.6	6.3	38.2	3.551.5
Mayıs	4.4	17.7	49.9	2.648.1	3.0	38.8	114.5	3.649.4	2.8	9.3	37.8	3.649.4	2.8	9.3	37.8	3.649.4	2.8	9.3	37.8	3.649.4
Haziran	10.8	30.4	59.6	2.754.3	4.0	44.4	101.4	3.793.2	3.9	13.6	37.7	3.793.2	3.9	13.6	37.7	3.793.2	3.9	13.6	37.7	3.793.2
Temmuz	8.7	41.7	67.1	2.812.9	2.1	47.5	89.2	3.845.2	1.4	15.1	36.7	3.845.2	1.4	15.1	36.7	3.845.2	1.4	15.1	36.7	3.845.2
Ağustos	4.2	47.6	69.6	2.913.9	3.6	52.8	88.2	3.877.1	0.8	16.1	33.1	3.877.1	0.8	16.1	33.1	3.877.1	0.8	16.1	33.1	3.877.1
Eylül	4.6	54.5	69.8	3.025.1	3.8	58.6	86.7	4.062.0	4.8	21.6	34.3	4.062.0	4.8	21.6	34.3	4.062.0	4.8	21.6	34.3	4.062.0
Ekim	6.9	65.1	73.2	3.164.7	4.6	65.9	82.7	4.157.8	2.4	24.5	31.4	4.157.8	2.4	24.5	31.4	4.157.8	2.4	24.5	31.4	4.157.8
Kasım	5.2	73.7	76.6	3.211.2	1.5	68.3	76.2	4.246.0	2.1	27.1	32.2	4.246.0	2.1	27.1	32.2	4.246.0	2.1	27.1	32.2	4.246.0
Aralık	4.7	81.8	81.8	3.339.5	4.0	75.1	75.1	4.294.5	4.1	28.6	28.6	4.294.5	4.1	28.6	28.6	4.294.5	4.1	28.6	28.6	4.294.5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü

1980 12 aylık Ortalama 94.3
1981 12 " " 37.6
1982 " " " "

Ocak 4501.5 4.8 4.8 30.1
Şubat 4698.3 4.4 4.4 33.9
Mart 4842.0 3.0 3.0 37.1
Nisan 4961.1 2.5 2.5 39.7

ANKARA GEÇİNME ENDEKSİLERİ
(1963 = 100)

	1978			1979			1980			1981		
	Aylık Artış %	1978 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Aylık Artış %	1979 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Aylık Artış %	1980 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %	Aylık Artış %	1981 Sonuna Göre Artış %	Aynı Aya Göre Artış %
Ocak	3.7	3.7	56.8	10.2	10.2	82.4	3.2	3.2	2.890.1	3.2	3.2	74.9
Şubat	3.5	7.4	58.4	13.0	24.5	99.1	1.7	5.0	2.938.7	1.7	5.0	57.3
Mart	4.0	11.7	61.4	12.2	39.7	114.8	0.5	5.5	2.953.4	0.5	5.5	40.9
Nisan	6.5	18.9	67.1	8.0	50.8	117.8	-0.2	5.3	2.947.3	-0.2	5.3	30.2
Mayıs	3.4	23.0	55.6	3.1	55.6	117.1	0.5	5.8	2.962.8	0.5	5.8	27.0
Haziran	3.8	27.6	56.7	3.9	61.6	117.4	5.0	11.1	3.111.1	5.0	11.1	28.4
Temmuz	6.2	35.6	58.6	1.7	64.3	108.0	2.4	13.8	3.184.3	2.4	13.8	29.2
Ağustos	7.5	45.7	63.1	2.5	68.3	98.3	1.1	15.1	3.220.6	1.1	15.1	27.6
Eylül	2.7	49.7	60.2	1.8	71.4	96.5	4.4	20.1	3.361.0	4.4	20.1	30.7
Ekim	3.6	55.1	62.2	3.4	77.3	96.3	1.6	22.0	3.414.3	1.6	22.0	28.4
Kasım	4.8	62.5	67.4	2.5	81.7	92.0	2.8	25.4	3.511.3	2.8	25.4	28.8
Aralık	5.6	71.7	71.7	2.7	86.6	86.6	0.3	25.9	3.523.2	0.3	25.9	25.9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü

1980 12 aylık ortalaması 104.4
1981 " " 34.0.
1982

Ocak 28.8

Nisan 389.1 1.5 8.1 28.2

Ocak 3620.3 2.8 28. 25.3

1981 yılının ilk beş ayında nisbeten yüksek bir düzeyde seyretmiş bulunan toptan eşya fiyatları iç ticaret hadleri yılın ikinci yarısında gerilemiş bulunmaktadır. 10 aylık dönemi bir bütün olarak ele aldığımız zaman iç ticaret hadlerinin 1980 yılında tarımın aleyhine seyrettikten sonra 1981 yılında önemli bir ilerleme göstermiştir.

Ekim 1981'de 10 aylık ortalama iç ticaret hadleri 75.9 idi, Ekim ayındaki hadler ise 71.7'ye inmiştir.

İÇ TİCARET HADLERİ

	Toptan Eşya Fiyatı. İç Ticaret Hadleri			Gıda Maddeleri İç Ticaret Hadleri			Tüketici Fiyatları İç Ticaret Hadleri		
	1979	1980	1981	1979	1980	1981	1979	1980	1981
Ocak	86.9	71.1	80.2	95.6	89.6	95.9	109.6	108.6	106.7
Şubat	87.2	65.6	82.5	97.5	93.6	96.7	110.7	105.5	108.0
Mart	84.7	69.6	80.6	97.1	92.3	94.2	110.4	106.7	107.8
Nisan	75.2	64.2	79.1	92.9	85.4	92.1	108.1	107.8	107.2
Mayıs	75.0	66.3	79.2	93.0	80.1	91.8	109.0	111.3	107.9
Haziran	71.6	66.8	73.5	93.6	83.2	93.1	109.8	108.4	107.4
Temmuz	72.6	65.5	71.7	90.0	80.8	86.0	111.7	108.8	111.4
Ağustos	73.3	67.6	70.1	89.9	84.1	86.0	110.5	111.2	111.5
Eylül	71.2	71.1	70.3	86.3	87.1	86.4	108.5	106.3	102.7
Ekim	69.1	73.2	71.7	83.9	91.0		108.5	106.1	
Kasım	67.9	73.6		89.8	94.0		105.4	105.0	
Aralık	68.8	77.4		89.6	98.6		105.9	104.3	
Ocak-Aralık Ort.	75.3	69.3		91.6	88.3		109.0		
Ocak-Ekim Ort.	76.7	68.1	75.9						

Kaynak: Maliye Tetkik Kurulu

İnşaat malzemesi fiyatlarının ortalaması Ekim ayı itibariyle yüzde 26.7 oranında bir artış göstermiştir. Diğer fiyat endeksleriyle karşılaştırıldığı zaman inşaat malzemesinin ortalama fiyat artışı makul sayılabilir. Ancak inşaat malzemesinin on ayrı kalemini incelediğimizde tuğla, kireç ve kiremitin fiyatlarında yüzde 4.8, yüzde 8 ve yüzde 23.7 oranlarında artış olduğunu buna karşılık boru demirin yüzde 63.0, çinkonun yüzde 62.1, çimentonun yüzde 55.6, alçının yüzde 46.2 oranlarında fiyat artışları gösterdiğini görüyoruz.

28/10/81

İnşaat malzemesi toptan eşya fiyatları endeksi:
(Ekim 1980 - Ekim 1981 artış oranları)

Genel	26.7
Çimento	55.6
Tuğla	4.8
İnşaat demiri	37.2
Boru demir	63.0
Kiremit	23.7
Kereste	36.3
Cam	39.6
Kireç	8.0
Alçı	46.2
Çinko	62.1

İllere göre hazırlanan tüketici fiyatları endeksleri Ekim ayı itibariyle 1981 yılında en yüksek tüketici fiyatları artışının Adana, Bursa ve İstanbul'da olduğunu belirtmektedir. (Adana yüzde 33.1, Bursa yüzde 31.0, İstanbul yüzde 30.7). En düşük artışlar ise Erzurum yüzde 20.8, Ordu yüzde 23.6, Antalya yüzde 23.7 ve Samsun illerinde yüzde 24.2 olmuştur.

Tüketici fiyatları endeksi: (1968=100)
(Ekim 1980 - Ekim 1981 artış oranları)

Ankara	26.6
İstanbul	30.7
İzmir	28.7
Adana	33.1
Antalya	23.7
Bursa	31.0
Diyarbakır	28.1
Erzurum	20.8
Eskişehir	27.8
Ordu	23.6
Samsun	24.2

9. Altın Fiyatları

Dünya piyasalarında ABD Dolarının değer kazanmaya başlamasıyla birlikte altın fiyatlarında başgösteren gerileme 1981 yılının ilk 8 aylık döneminde de sürmüştür. Londra piyasalarında 1 ons altının 1981 Ağustos ayı kapanış fiyatı 408 dolar olmuştur. 1980 yılının Ağustos ayı kapanış fiyatı ise 627 dolar olarak gerçekleşmiştir.

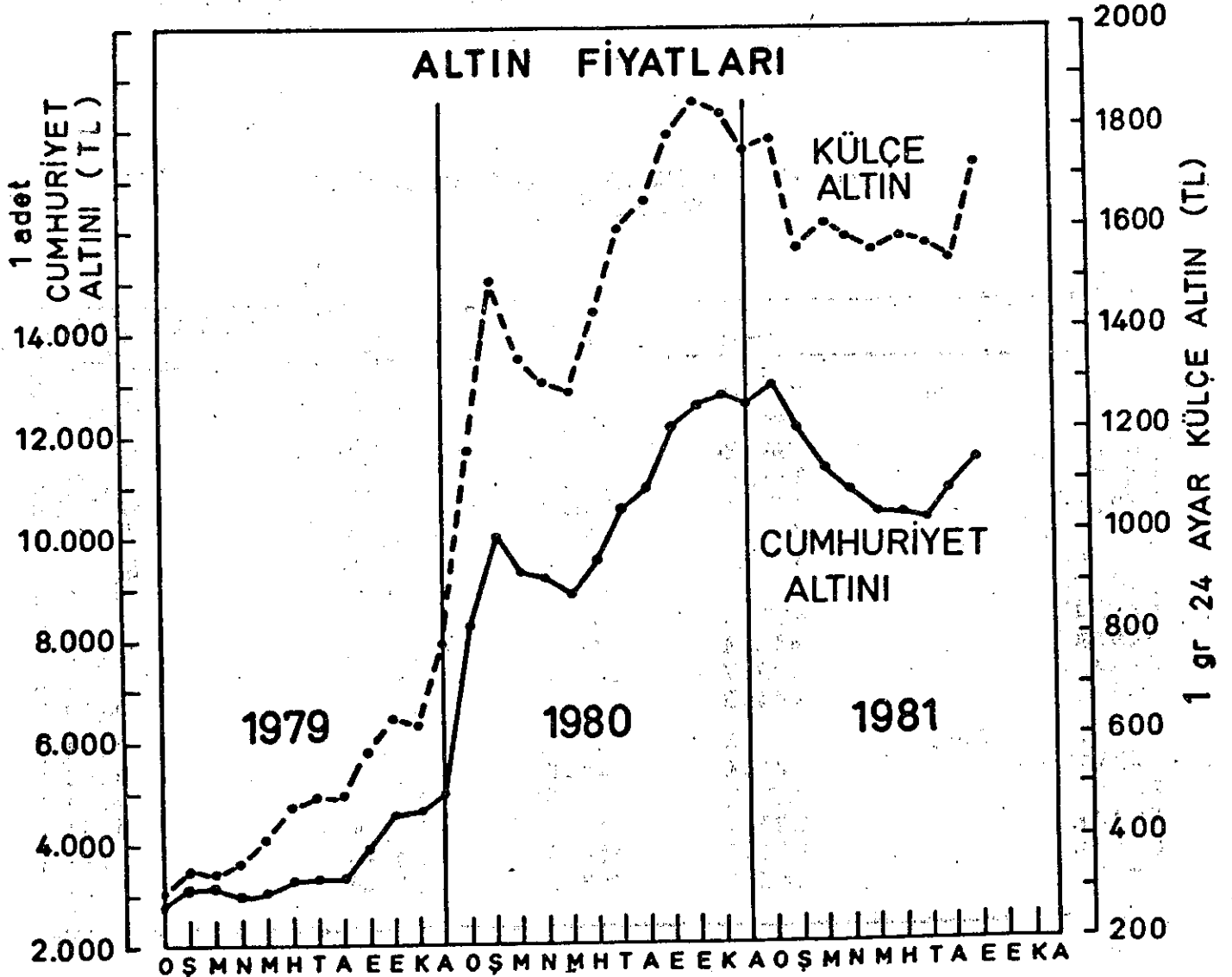
İç piyasada ise, 24 Ocak kararlarından sonra 1980 Şubat ayından itibaren yükselmeye başlayan altın fiyatları, 1981 yılında yavaş yavaş düşme eğilimine girmiştir.

1981 yılı Eylül ayı sonunda Türkiye'de 1 gr külçe altın fiyatı 1731 TL, yine aynı tarih itibariyle Cumhuriyet Altını fiyatı da 11556 lira olmuştur.

ALTIN FİYATLARI

	1 g. külçe altın (TL.)			Cumhuriyet Altını (TL.)			1 Ons Altın (Londra Piyasasında) 1 \$			
	1979	1980	1981	1979	1980	1981	1979	1980	1981	1982
Ocak	301	1168	1780	2831	8260	12949	221	682	540	
Şubat	345	1508	1560	3115	9950	12050	245	667	500	
Mart	376	1347	1611	3175	9279	11277	242	548	500	
Nisan	365	1296	1589	2988	9162	10948	239	518	495	
Mayıs	411	1282	1559	3044	8850	10453	256	513	480	
Haziran	476	1441	1580	3365	9478	10441	280	601	461	
Temmuz	485	1602	1573	3352	10495	10389	294	644	409	
Ağustos	493	1652	1639	3344	10844	10838	301	627	408	
Eylül	575	1793	1731	3899	12161	11556	355	676		
Ekim	644	1849		4589	12553		392	662		
Kasım	643	1824		4611	12728		392	623		
Aralık	792	1759		5936	12634		450	595		

Kaynak: TC Merkez Bankası

10. Ortalama Sigortalı İşçi Ücretleri

Haziran 1980 ile Haziran 1981 arasındaki 12 aylık dönemde brüt günlük ortalama ücret 389.2 liradan 542.3 liraya yükselerek 12 ayda yüzde 39.3'lük bir artış kaydetmiştir. Aynı dönemin net ücretlerinde ise artış yüzde 27.6 olmuştur.

1968 yılının sabit fiyatlarıyla ifade edildiği zaman brüt ücretlerin bir yıl zarfında yüzde 4.4 oranında arttığını, aynı müddet zarfında net ücretlerin ise yüzde 4.4 oranında gerilemiş olduğunu görüyoruz.

Ücret istatistikleriyle ilgili birçok sorun bulunduğunu unutmamak gerekir.

Ancak, birçok işyerinin sosyal sigortalar sistemi dışında çalışması, yan ödemelerin ücret içinde gösterilmemesi sosyal sigorta sistemi içinde çalışan küçük işletmelerde düşük prim ödemesi için yapılan üstü kapalı anlaşmalar vs. ücret verilerinin gerçekleri yansıtmamasını bir ölçüde sınırladığını ve istatistiklerde yorum yönünden sorunlar yarattığını belirtmek gerekir.

ORTALAMA SİGORTALI İŞÇİ ÜCRETLERİ (Günde TL.)

		Brüt		1968 Sabit Fiyatlarıyla	
		Net		Brüt	
				Net	
Ocak	1980	310.8	168.4	19.15	10.37
Şubat		309.8	167.8	17.09	9.25
Mart		379.3	198.1	19.87	10.38
Nisan		381.5	198.5	19.35	10.07
Mayıs		379.3	202.9	18.86	10.09
Haziran		389.2	206.3	18.83	9.98
Temmuz		411.5	215.9	19.66	10.32
Ağustos		435.8	223.2	20.61	10.56
Eylül		417.4	216.8	19.08	9.91
Ekim		448.4	227.8	19.42	9.86
Kasım		437.7	224.0	18.46	9.45
Aralık		444.3	226.4	18.44	9.40
Ocak	1981	468.3	234.7	18.84	9.44
Şubat		446.4	226.8	17.77	9.03
Mart		457.3	230.6	18.05	9.10
Nisan		522.7	254.7	20.40	9.94
Mayıs		532.2	258.4	20.13	9.77
Haziran		542.3	263.3	19.66	9.54

11. Destekleme Alım Fiyatları

1981 yılında destekleme alımı yapılan ürün sayısında bir değişiklik olmamıştır. Primli fiyat uygulaması ise sınırlı olarak uygulanmıştır.

1980 yılında bir önceki yıla oranla önemli ölçüde artırılmış olan destekleme alımları, 1981 yılında da yüksek tutulmuştur. İhracata konu olan geleneksel tarım ürünlerinin taban fiyatlarında ki ortalama artış yüzde 35 dolayındadır. İhracata konu olan tarım ürünlerinden pamuk fiyatları yüzde 25, tütün yüzde 69.7, fındık yüzde 13.6, kuru incir yüzde 30, çekirdeksiz kuru üzüm yüzde 29.4 oranında artmıştır. Daha çok iç piyasada tüketilen buğday ve arpa destekleme fiyatları ise yüksek tutulmuştur. Buğdayın alım fiyatı kilosu 10.50 liradan 20.16 liraya, arpanın fiyatı ise 8.50 liradan 13.66 liraya sırasıyla yüzde 92.0 ve yüzde 60.7 oranlarında yükseltilmiştir.

DESTEKLEME ALIM FİYATLARI (Kırş./kg.)

Ürünün Cinsi	1978	1979	1980	1981	1978/ 1977	1979/ 1978	1980/ 1979	1981/ 1980
Buğday	330	430	1050	2016	17.4	54.5	105.0	92.0
Arpa	260	400	850	1366	42.1	84.6	77.0	60.7
Çaydar	250	390	800	-	31.5	88.0	70.2	-
Yulaf	235	370	825	-	32.8	59.6	-	-
Pamuk	1358	2475	5000	6250	46.5	59.7	102.0	25.0
Tütün	5060	6088	10900	18500	8.2	22.7	77.2	69.7
Çay	1200	1450	2588	4100	20.0	20.8	64.7	58.4
Şeker Pancarı	80	130	300	400	29.0	62.5	130.0	33.3
Ayçiçeği	850	1200	3000	4000	30.8	88.2	87.5	33.3
Fındık	2150	3750	11000	12500	42.4	91.5	144.4	13.6
Kuru incir	1050	2200	5000	6500	56.2	109.5	127.2	30.0
Zeytinyağı	3000	6000	-	-	39.1	87.5	153.0	-
Merinos Yapağı	6500	11500	29100	25083	18.2	76.9	176.6	-13.8
Yeril Yapağı	-	13000	-	-	-	-	332.4	-
Tiftik	19000	27650	76500	80000	65.2	45.5	122.2	4.6
Yaş Koza	12500	18500	80000	-	25.0	48.0	100.0	-
Güşçiçeği	1100	1350	3000	-	-	22.7	88.9	-
Antep Fıstığı	5500	12500	30000	-	-	127.3	100.0	-
Çekirdeksiz Kuru Üzüm	1750	4000	8500	11000	87.5	100.0	-	29.4
Çekirdekli Kuru Üzüm	1000	2000	4000	-	21.2	100.0	200.0	-
Koza	-	1000	2200	3400	-	-	-	54.5
Çeltik	1100	1930	-	-	-	75.4	-	-
Soya Fasulyesi	775	1350	-	4000	-	74	21.1	-
Kırmızı Mercimek	-	900	2800	-	-	-	211.1	-
Yeşil Mercimek	-	1700	-	-	-	-	-	-
Mısır	-	900	-	-	-	-	-	-
Nohut	-	2300	-	-	-	-	-	-
Yer Fıstığı	1850	2900	7500	-	-	56.7	158.6	-
Haşhaş(Kışlık)	2500	2500	3460	4000	8.7	0	57.2	15.6
Haşhaş(Yazlık)	1900	1900	-	3000	0	0	-	-
Canlı hay.(koyun)	3150	4100	-	-	50.0	30.1	-	-
Canlı hay.(sığır)	2950	3900	-	-	47.5	32.2	-	-

Kaynak: Hazine Genel Müdürlüğü

III. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

1. 1981 Yılında Dünya Ekonomisine Genel Bir Bakış

1981 yılı dünya ekonomisi için güç bir yıl olmuştur. Son tahminlere göre Avrupa Topluluğu ülkelerinde ortalama gayri safi milli hasıla artışının ancak yüzde yarım olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu olumsuz görünümün yanında fiyat artışlarının yüzde 11 dolayına ve işsizlik oranının yüzde 8.5 düzeyine varması beklenmektedir. Başka bir deyişle Avrupa Topluluğu ülkelerinde üretim olduğu yerde sayıp enflasyon devam ederken işsiz sayısı 9.4 milyon gibi önemli büyüklüklere ulaşacaktır.

Avrupa ekonomisinde önemli bir yeri olan Almanya'da yıl sonunda iflasların 12.000 dolayına varacağı tahmin edilmektedir. Ödemeler dengesinin yine yıl sonunda 11 milyar dolar açık vermesi beklenmektedir. Fransa'da enflasyonun en az yüzde 14 dolayına vardığı sanılmaktadır. Bu ülkede işsizlik, önemli bir siyasal ve toplumsal sorun olarak yeni yönetimi sıkıştırmaktadır. İtalya'da enflasyon yüzde 20 düzeyini zorlamaktadır. Sınai üretim yüzde 4 dolayında daralmış, işsizlik oranı yüzde 9 düzeyine varmıştır. Dış ticaret açığının yıl sonunda en az 11 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. Hollanda ve Belçika'da da işsizlik oranının bu yıl yüzde 10'dan aşağı inmeyeceği sanılmaktadır.

Savaştan bu yana sekizinci resesyona giren ABD'nde işsizlik 8.5 milyonu bulacaktır. Bu rakam toplam işgücüne oranlandığında ABD ekonomisinin büyük bunalımdan bu yana en önemli işsizlik sorunu ile karşı karşıya olduğu anlaşılmaktadır.

Uzak Doğu ülkeleri 1981 yılını görece olarak daha az sıkıntı ile geçirmişlerdir. Kore, Taiwan, Hong-Kong ve Singapur ihracat açısından başarılı ülkeler arasındadır. Ancak bu ülke ekonomileri de enflasyon ve kısıtlayıcı ekonomi politikalarının tehdidi altındadır. 1981 yılının en başarılı ülkesi Japonya'nın dış ticaret dengesinde 30 milyar dolara yakın fazlalık olacağı tahmin edilmektedir. Bu fazlalığın yarısı ABD ile olan ticaretinden sağlanmıştır. Ancak bu kadar başarılı bir ülkede bile yüksek ihracat, iç talepdeki daralmayı yatırımlardaki yavaşlamayı ve kamu borçlanmasındaki genişlemeyi durduramamıştır. Bunun yanında tüm Uzak Doğu ülkelerinin ihracatı, batı ülkelerinin himayecilik politikalarını yoğunlaştırmaları halinde her an önemli olumsuz etkiler altında kalabilir.

Sosyalist ülkelerin ekonomik sorunları 1981 yılında yoğunlaşmış ve blokun batı ülkelerine toplam borcu 30 milyar dolar daha artarak 100 milyar dolara yaklaşmıştır. Blok içinde en iyi durumda olan Doğu Almanya ve Macaristan'ın dahi dış borç ihtiyacı genişlemiştir. Yugoslavya'nın döviz darboğazı ise artma eğilimindedir. Sovyet Rusya'da tahıl üretiminin 175 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Bu sonuç hedeflenen üretimin 60 milyon ton altında olup, tahıl açığının ancak 43 milyon tonu ithalat ile kapatılabilmiştir.

Latin Amerika ülkeleri 1980 yılına kadar yapılan bazı olumlu yorumların tersine 1981 yılında birden ağırlaşan ekonomik koşullarla karşılaşmışlardır. Petrol ihracatına çok iyimser gözle bakan Meksika, bu yılki talep daralmasından ve fiyat düşmelerinden dolayı önemli kayıplara uğramıştır. Sonuç olarak bu ülkenin dış borçları, dünyanın en çok borçlu yarı sanayileşmiş ülkesi olan Brezilya ile eş düzeye yükselmiştir. Brezilya'nın sıkıntıları devam etmiş, Şili ekonomisi son dönemin en sıkıntılı yılını yaşamıştır.

Hemen bütün dünyanın içinde bulunduğu bu ekonomik bunalımda, gelişmekte olan ülkelerin sorunlarının başlıca nedenlerini Dünya Bankası 1981 yılı Raporu şöyle sıralamaktadır: Petrol, batı ülkelerindeki resesyon, yüksek faizler sebebiyle artan dış borç yükleri, korumacılık politikaları yanlış iç ekonomik politikalar. Önlem olarak yapılan öneriler şunlardır: Piyasa ekonomisine gereken yer verilirken monopollerin kırılmasına özen gösterilmeli ve uluslararası firmaların davranışları denetlenmeli, himayecilik politikası hafifletilirken ihracata dönülüp ithalat üzerinde sınırlayıcı etki yaratan tüm engeller kaldırılmalıdır. Gelişmiş ülkelere yönelen öneriler de şöyle sıralanabilir: Piyasa ekonomisine daha çok itibar edilmeli, himayecilik politikaları hafifletilmeli, monopollerle mücadele edilmeli, fakir ülkelerin yardımdan çok serbest ticaretten yararlanabilecekleri dikkate alınmalıdır.

2. Genel Olarak Türkiye'nin Dış Ticareti

Türkiye'nin dış ticareti 1981 yılında, bir önceki yılda gerçekleşen sıçramayı daha hızlı olarak devam ettirmiştir. Ancak bu kez bir önceki yılın tersine 1981 yılında ihracattaki genişleme, ithalatın önüne geçmiştir. 1965-69 döneminde ithalatın gayri safi yurt içi hasılaya oranı ortalama yüzde 6.3 iken bu oranın 1981 yılında yüzde 13.69 dolayına yükseldiği tahmin edilmektedir. İhracatın gayri safi yurtiçi hasılaya oranı ise 1979 yılında yüzde 3.7 düzeyinden 1981 yılında yüzde 7 dolayına çıkmıştır.

İHRACAT, İTHALAT VE GSYİH

(Milyon TL)

	GSYİH	İhracat	İthalat	İhracatın GSYİH'ya Oranı	İthalatın GSYİH'ya Oranı
1965	76.440.1	4.173.6	5.193.3	5.46	6.79
1966	90.775.5	4.414.6	6.521.9	4.86	7.18
1967	101.185.4	4.701.0	6.216.8	4.64	6.14
1968	112.190.1	4.467.8	6.934.1	3.98	6.18
1969	124.470.8	4.831.5	6.787.2	3.88	5.45
1970	145.490.8	6.407.7	9.598.1	4.40	6.60
1971	187.133.3	9.090.0	16.474.4	4.86	8.80
1972	232.114.8	11.875.9	21.564.1	5.12	9.29
1973	295.501.4	18.037.4	29.263.3	6.10	9.90
1974	409.746.2	21.197.3	52.310.8	5.17	12.77
1975	519.173.3	20.075.1	68.987.1	3.87	13.29
1976	658.989.0	30.775.5	82.940.8	4.67	12.59
1977	860.313.4	31.338.5	104.881.6	3.64	12.19
1978	1.274.045.4	55.357.9	113.290.1	4.35	8.89
1979	2.181.945.4	75.743.7	178.505.3	3.69	8.68
1980	4.387.078.3	220.257.9	580.315.2	5.02	13.98
1981*	6.427.341.1	450.000.0	980.000.0	7.00	13.69

*Geçici tahminler

880,000.0

8,200,

GSYİH'nın YÜZDESİ OLARAK DIŞ TİCARET

Seneler	İhracat	İthalat	Dış Ticaret
1965/69	4.56	6.35	10.91
1970/74	5.13	9.47	14.60
1975/79	4.04	11.13	15.17
1980	5.31	13.98	19.29
1981*	7.00	13.69	20.69

*Geçici tahminler

İhracattaki nisbi genişleme, dünya ihracatı içinde Türkiye ihracatının seyrine bakarak da incelenebilir. 1950 yılından buyana, bazı yıllar istisna olmak üzere, devamlı azalan Türkiye ihracatının dünya ihracatına oranı, 1981 yılında küçük bir artış göstermiştir.

DÜNYA İHRACATINDA TÜRKİYE'nin PAYI
(1965 - 1980)

	Türkiye İhracatı	Dünya İhracatı	Türkiye İhracatının Dünya İhracatındaki Payı
1965	464	165.400	0.28
1966	490	181.300	0.27
1967	523	190.600	0.27
1968	496	212.900	0.23
1969	537	243.500	0.22
1970	588	280.300	0.21
1971	677	312.600	0.22
1972	885	376.600	0.23
1973	1.317	524.000	0.25
1974	1.532	771.900	0.20
1975	1.401	796.500	0.18
1976	1.960	907.400 → 812,4	0.22
1977	1.753	1.030.500 → 1038,4	0.17
1978	2.288	1.193.500 → 1203,8	0.19
1979	2.261	1.507.800 → 1525,0	0.15
1980	2.910	1.840.000 → 1865,8	0.16
1981*	4.500	2.240.000	0.20

*Geçici tahminler

Kaynak: International Financial Statics

DÜNYA İHRACATINDA TÜRKİYE'nin PAYI
(Yüzde Olarak)
(1950 - 1979)

	%
1950 - 1954	0.47
1955 - 1959	0.34
1960 - 1964	0.29
1965 - 1969	0.25
1970 - 1974	0.22
1975 - 1979	0.18
1980	0.16
1981*	0.20

*Geçici tahminler

Kaynak: International Financial Statistics

TÜRK DİŞ TİCARETİNİN GELİŞİMİ

\$

	İthalat	İhracat	Dış Ticaret	Ticaret Dengesi	İhracat/ İthalat Oranı
1965	100	100	100	100	81.8
1966	126	106	117	210	68.3
1967	120	113	117	150	76.3
1968	134	107	122	247	65.0
1969	140	116	129	244	67.0
1970	166	127	148	332	62.1
1971	205	146	178	457	57.8
1972	273	191	236	626	56.7
1973	365	284	329	712	63.1
1974	660	330	513	2075	40.6
1975	828	302	593	3084	29.6
1976	897	422	684	2934	38.2
1977	1013	378	729	3744	30.2
1978	804	493	665	2140	48.8
1979	886	487	708	2600	44.6
1980	1340	627	1021	4405	38.0
1981*	1538	972	1283	3965	51.1

*Geçici tahminler

İHRACAT VE İTHALATIN
TİCARET HACMİNDEKİ PAYI

	Ticaret Hacmi	İthalatın Payı	İhracatın Payı
1965	1036	55.22	44.78
1966	1209	59.42	40.58
1967	1207	56.72	43.28
1968	1260	60.60	39.40
1969	1338	59.88	40.12
1970	1536	61.69	38.31
1971	1847	63.38	36.62
1972	2448	63.84	36.16
1973	3402	61.32	38.68
1974	5310	71.14	28.86
1975	6140	77.18	22.82
1976	7089	72.35	27.65
1977	7549	76.78	23.22
1978	6887	66.78	33.22
1979	7331	69.15	30.85
1980	10577	72.50	27.50
1981*	13300	66.17	33.83

*Geçici tahminler

3. İhracat

1981 yılı Türkiye'nin ihracatı için bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Eldeki son kesin verilere göre 1981 yılının ilk on ayında ihracat toplamı bir önceki yılın eş dönemine oranla yüzde 64.4 oranında genişlemiş bulunmaktadır. Dünya ticaretindeki fiyat hareketleri dikkate alındığında bu olağanüstü genişlemenin çok önemli bir kısmının reel bir artış olduğu anlaşılmaktadır. 1979 ve 1980 yıllarının aynı dönemlerinde ihracattaki artış hızları sırasıyla yüzde 11.0 ve yüzde 16.2 olmuştur. Böylece, artan ihracat ödemeler dengesi sorununa belli ölçüde bir çözüm getirirken, özellikle sanayiye eksik kapasite kullanımının, sınırlı ölçüde de olsa dengelenmesine katkıda bulunmuştur.

Bazı görüşlere göre ihracatta gözlenen artışın sürekliliği kuşkuludur. Türk ekonomisinin yönetim sorumluluğunu taşıyanlar, ihracattaki artışın, döviz kurlarını da kapsamak üzere, Türkiye'de serbest piyasa ekonomisi kurallarının uygulanmaya başlanmasından kaynaklandığını savunmalarına karşın, ihracat artışının büyük ölçekte kaynağı olan üç ülke Libya, Irak ve İran'da serbest piyasa ekonomisi kuralları uygulanmamaktadır. Önemli artış eğilimi gösteren çimento ihracatının, Türkiye'de inşaat sanayiinin durgunluktan kurtarılması halinde sürdürülmesi olanaksız bulunuyor.

Bu görüşlerde gerçek payı bulunmakla birlikte aslında Türkiye'nin Ortadoğu pazarlarından pay alması olumlu bir gelişmedir. Ayrıca bu ülkelerin çoğunda piyasa ekonomisi koşulları sınırlı gibi görünse de özellikle yabancı firmalar arasında önemli boyutlarda bir rekabet olduğu da açıktır.

İHRACAT
(Aylık)

(Milyon Dolar)

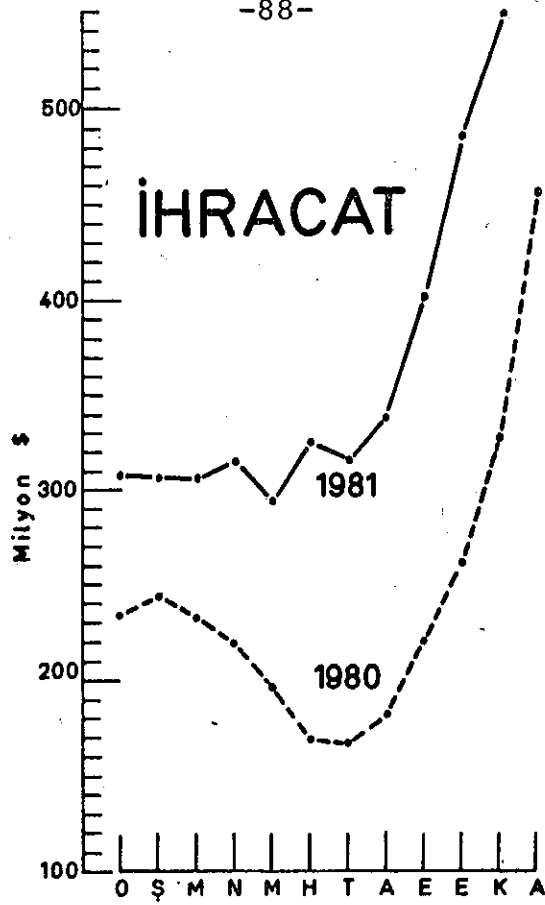
	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	180.2	151.2	-16.1	216.2	43.0	236.3	9.3	410.6	73.8
Şubat	155.5	169.9	9.3	249.3	46.7	244.2	- 2.1	306.5	25.6
Mart	156.2	159.1	1.9	196.2	2.3	233.6	19.1	304.2	30.2
Nisan	151.1	182.7	20.9	187.4	2.6	219.0	16.9	316.1	44.3
Mayıs	115.3	138.7	20.3	162.5	17.2	196.5	20.9	294.4	49.8
Haziran	125.3	162.1	29.4	167.2	3.1	169.3	1.3	325.3	92.1
Temmuz	103.0	143.4	39.2	146.3	2.3	167.1	14.2	315.8	89.0
Ağustos	106.8	167	65.4	162.0	- 3.0	179.9	11.1	335.8	86.7
Eylül	98.2	161.4	64.3	168.4	4.3	219.8	30.5	400.0	82.0
Ekim	135.2	212.7	57.3	174.7	-17.9	260.7	49.2	486.6	86.7
Kasım	160.2	258.8	61.5	212.8	-17.8	326.5	53.4	552.3	69.2
Aralık	265.9	381.2	43.4	218.2	-42.8	457.2	109.5	655.3	43.3
Toplam	1.752.9	2.288.2	30.5	2.261.2	- 1.2	2.910.1	28.7		

446.1
410.2
444.0

İHRACAT
(Kümülatif)

	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	180.2	151.2	-16.1	216.2	43.0	236.3	9.3	410.6	73.8
Şubat	357.1	321.1	- 4.3	465.5	45.0	480.5	3.2	717.2	49.3
Mart	491.9	480.2	- 2.4	661.7	37.8	714.1	7.9	1.021.4	43.0
Nisan	643	662.9	3.1	849.1	28.1	933.1	9.9	1.337.5	43.3
Mayıs	758.3	801.6	5.7	1.011.6	26.2	1.129.6	11.7	1.631.9	44.5
Haziran	883.6	963.7	9.1	1.178.8	22.3	1.298.9	10.2	1.957.2	50.7
Temmuz	986.6	1.107.1	12.2	1.325.1	19.7	1.466.0	10.6	2.273.0	55.1
Ağustos	1.093.4	1.204.1	10.1	1.487.1	16.7	1.645.9	10.7	2.608.8	58.5
Eylül	1.191.6	1.435.5	20.5	1.655.5	15.3	1.865.7	12.7	3.008.7	61.3
Ekim	1.326.8	1.648.2	24.2	1.830.2	11.0	2.126.5	16.2	3.495.4	64.4
Kasım	1.487.0	1.907.0	28.2	2.043.0	7.1	2.453.0	20.1	4.047.7	65.0
Aralık	1.759.2	2.288.2	30.5	2.261.2	- 1.2	2.910.2	28.7	4703.0	61.6

446.1
856.3
1300.3

Mal Gruplarına Göre İhracat

Ekim ayı sonu itibariyle yılın ilk on ayında tekstil ürünleri ihracatı, geçen yılın eş dönemine göre yüzde 85.2 oranında artarak 599.8 milyon dolara ulaşmıştır.

Tekstil ürünleri ihracatı, ulaştığı bu düzey ile 1.32 milyar dolarlık sanayi ürünleri ihracatının yüzde 45.6'sını, 3.50 milyar dolarlık toplam ihracatın ise yüzde 17.2'sini oluşturmaktadır.

Tekstil ürünleri ihracatı içinde en önemli pay, 178.30 milyon dolarla pamuk iplikleri ve 183.13 milyon dolarla hazır giyim kalemlerine aittir. Pamuk iplikleri ihracatı yüzde 16 dolayında, hazır giyim ihracatı ise yüzde 168.4 oranında artmış bulunmaktadır.

Tekstil ürünleri arasında ayrıca, halı ve kilim kalemi de 105.07 milyon dolarla hızlı bir artış eğilimi göstermiştir.

Türkiye'nin geleneksel tarım ürünleri ihracatı, pamuk ve tütün de artış, fındıkta ise azalış eğilimi gösterirken, üzün ihracatında yüzde 11.1 oranında ufak bir artış göstermiştir.

Ayrıca, canlı hayvan ihracatı yüzde 115.1 oranında artarak 151.47 milyon dolara ulaşmış bulunmaktadır.

İhracattaki artışın önemli bir kaynağını tarıma dayalı işlenmiş ürünler oluşturmaktadır. Bir önceki yıl Ocak-Ekim döneminde 149.05 milyar dolar olan tarıma dayalı işlenmiş ürünler ihracatı 293.49 milyar dolara ulaşırken, bunun 261.33 milyon dolarlık bölümünü gıda sanayi ürünlerinin oluşturduğu gözlenmektedir. Gıda sanayi ürünleri bir önceki yıl 135.77 milyon dolar düzeyindeydi.

MAL GRUPLARINA GÖRE İHRACAT

(Ocak-Ekim)

	1 9 8 0		1 9 8 1		% Değişme
	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	
TARIM VE HAYVANCILIK KESİMİ		1.209.849		1.664.090	37.6
A. Bitkisel Ürünler		1.109.766		1.463.138	31.8
a) Hububat		58.716		96.194	63.9
- Buğday	288.299	43.377	290.144	46.363	13.8
- Diğerleri		15.339		46.831	205.9
b) Baklagiller		64.332		166.294	158.6
c) Sanayi Bitkileri		448.628		583.616	30.1
- Tütün	72.241	195.089	94.678	273.798	40.3
- Pamuk	133.101	235.688	160.328	293.615	24.6
- Linterler	19.380	5.093	32.807	7.620	49.6
- Diğerleri		12.753		8.583	-32.7
d) Meyveler ve Sebzeler		527.692		595.137	12.8
- İncir (Kuru)	15.723	18.376	27.567	27.518	49.5
- Üzüm (Kuru)	55.305	91.264	74.507	101.443	11.1
- Fındık	76.013	294.672	82.763	252.630	-14.3
- Antep Fıstığı	596	3.928	1.461	13.036	231.9
- Sert Kabuklu Diğer Meyv.	3.444	8.127	7.826	14.253	75.4
- Portakal, Mandalina	27.487	12.278	86.330	34.347	179.7
- Limon	64.994	33.209	64.111	35.985	8.4
- Diğer Turunçgiller	5.088	1.494	5.380	1.686	12.9
- Diğer Taze Meyvalar	44.050	16.997	125.763	54.710	221.9
- Diğerleri	8.153	18.553	8.096	19.391	4.5
- Sebzeler	70.720	28.794	137.737	40.138	39.4
e) Tohumlar, Yağlı Tohumlar		8.965		20.639	130.2
f) Diğer Bitkiler		1.438		1.258	-12.5
B. Hayvan ve Hayvansal Ürünler		76.620		172.325	124.9
a) Canlı Hayvan		70.424		151.465	115.1
b) Yün, Kıl		5.318		16.331	207.1
c) Ham Deriler, Postlar		147		160	8.8
d) Diğer Hayvansal Ürünler		731		4.369	497.7
C. Su Ürünleri		17.864		19.683	10.2
D. Orman Ürünleri		5.599		8.944	59.7
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI KESİMİ		142.692		158.997	11.4
A. Metalik Olmayan Taşocakçılığı Ürünleri		111.747		132.651	18.7
B. Maden Cevherleri		28.777		26.165	- 9.1
C. Yakıt Maddeleri		2.150		9	-99.6
D. Diğer Madencilik Ürünleri		18		172	9.6

(Ocak-Ekim)

	1 9 8 0		1 9 8 0		% Değişme
	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	
1925591 SANAYİ KESİMİ		773.934		1.672.287	77.3
A. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler		149.045		293.486	97.0
a) Gıda Sanayii Ürünleri		135.767		261.327	92.4
b) Gıda Sanayii Ürünleri		60		24	- 6.0
c) İşlenmiş Tütün Mamulleri		1		18	1.8
d) İşlenmiş Orman Ürünleri		2.946		6.271	12.9
e) Dokumaya Elverişli İşl.Gör.Ely.		10.271		25.846	151.6
B. İşlenmiş Petrol Ürünleri		28.483		62.463	119.3
C. Sanayi Ürünleri		596.406		1.316.338	120.7
a) Çimento Sanayii Ürünleri		24.072		143.672	496.3
b) Kimya Sanayii Ürünleri		54.658		71.151	30.1
c) Lastik-Plastik San.Ürünleri		12.766		56.731	346.5
d) Deri-Kösele İşl.Sanayii Ürün.		36.484		67.783	85.8
e) Orman Ürünleri Sanayii Ür.		2.988		13.785	361.3
f) Dokumacılık Sanayii Ür.		323.919		599.820	85.2
- Sentetik ve Sun'i					
İplikler	2.554	12.593	5.546	22.836	81.3
- Pamuk İplikleri	49.418	153.881	70.932	178.298	15.9
- Sentetik ve Sun'i					
Dokuma	1.029	5.781	3.022	19.556	238.3
- Ham Bez	1.343	5.840	1.568	5.289	- 9.4
- Sair Pamuklu Dokuma	1.142	6.840	2.043	13.062	91.0
- Halı, Kilim	755	52.333	2.582	105.074	100.8
- Diğer Dokumacılık Mam.	948	4.643	3.742	18.779	304.5
- Örme Eşyası	770	11.552	1.844	26.494	129.3
- Hazır Giyim	5.559	68.232	11.102	183.134	168.4
- Diğerleri		2.224		27.303	112.8
g) Cam-Seramik San.Ürün.		25.147		76.579	204.5
h) Demir-Çelik San.Ürün.		30.015		68.426	128.0
i) Demir dışı Metaller San.Ürün.		13.462		24.193	79.7
j) Madeni Eşya San.Ürün.		4.912		15.525	216.1
k) Makine Sanayii Ürünleri		13.834		44.144	219.1
l) Elektrikli Alet ve Mak.		7.712		16.636	115.7
m) Taşıt Araçları San.Ürün.		39.261		89.702	128.5
n) Diğer Sanayi Dalları		7.776		28.191	292.9
GENEL TOPLAM		2.126.475		3.495.374	64.4

1981 yılının 11 aylık global verilerini inceleyecek olursak, ihracatta tarım ve sanayi kesiminin ağırlığının eşit duruma geldiğini görmekteyiz. 1981'in onbir aylık döneminde yapılan 4.047 milyon dolarlık ihracatın yüzde 48.4'si tarım, yüzde 47.6'sı da sanayi kesimine ait olmuştur. Uzun yıllar tarım ürünlerine dayalı olan ihracat yapısının 1981 yılında değiştiği ve sanayi ürünleri ihracatının tarım ile aynı ağırlığı almaya başladığı gözlenmektedir.

1981 ve 1980 yılları Kasım ve Ocak-Kasım dönemi ihracatının kesimlere göre dağılımı aşağıda görülmektedir:

	Kasım		Ocak - Kasım		(000 \$)
	1981	1980	1981	1980	1981 % Payı
Tarım Kesimi	280.862	193.939	1.944.952	1.403.788	48,1
Madencilik ve Taşocakçılığı	18.097	32.059	177.094	174.751	4,4
Sanayi Kesimi	253.305	100.476	1.925.592	874.410	47,6
Toplam	552.264	326.474	4.047.638	2.452.950	100,0

ÖNEMLİ SEKTÖRLERE GÖRE TÜRKİYE İHRACATI

(Milyon TL.)

	Tarım	Toplamda	Madencilik	Toplamda	Sanayi	Toplamda
	Hayvancılık	Pay		Pay		Pay
1965	361.811	78.02	20.999	4.53	80.928	17.45
1966	389.788	79.47	23.345	4.76	77.375	15.77
1967	426.650	81.68	20.738	3.97	74.946	14.35
1968	405.046	81.60	26.043	5.25	65.280	13.15
1969	405.016	75.45	34.845	6.49	66.973	18.05
1970	442.554	75.20	42.679	7.25	103.243	17.55
1971	491.303	72.61	40.113	5.93	145.186	21.46
1972	607.417	68.64	35.901	3.96	242.461	27.40
1973	831.963	63.16	41.714	3.17	443.400	33.67
1974	851.959	55.60	79.831	5.21	600.302	39.19
1975	792.630	56.57	105.565	7.54	502.879	35.89
1976	1.254.408	63.69	110.016	5.61	595.790	30.40
1977	1.041.401	59.41	125.851	7.18	585.774	33.41
1978	1.542.763	67.42	124.136	5.42	621.264	27.15
1979	1.343.632	59.42	132.481	5.86	785.083	34.72
1980	1.671.742	57.44	190.997	6.56	1.047.386	35.99
1981*	1.944.952	48.06	177.094	4.38	1.925.592	47.58

* 11 Aylık verilere göre.

İHRACATTAKİ GELİŞMENİN KESİMLERE ORANSAL DAĞILIMI (%)

(Bir önceki yıl veya devreye göre % Değişiklikler)

	1963/ 1967	1967/ 1972	1972/ 1977	1978	1979	1980	1981**
I. Tarım ve Hayvancılık Kesimi	9.9	7.3	11.4	48.1	-12.9	24.4	37.6
1) Tahıl ve Baklagiller	-4.2	39.8	27.2	117.6	-37.5	10.3	113.3
2) Meyve ve Zebzeler	11.0	8.3	17.4	27.4	15.6	16.4	12.8
a) Fındık	9.0	6.8	16.6	31.8	6.7	11.9	-14.3
b) Üzüm (kuru)	8.1	6.1	19.7	32.9	15.2	13.5	11.1
c) Diğerleri	11.8	14.4	17.7	14.0	-29.2	27.2	70.1
3) Sanayi Bitkileri	13.8	5.7	4.9	45.8	-29.2	27.6	30.1
a) Tütün	15.3	2.1	6.1	28.1	-21.4	32.1	40.3
b) Pamuk	13.4	7.8	1.9	65.8	-34.6	41.6	24.6
c) Diğerleri	-	18.1	22.2	2.0	-4.4	40.0	-9.2
4) Hayvan ve Hay. Ürün.	-9.2	1.1	6.6	109.2	-20.2	74.4	124.9
5) Su Ürünleri	18.4	9.6	4.8	110.6	-11.0	4.6	10.2
II. Madencilik ve Taşocakçılığı Kesimi	17.6	11.1	29.1	-1.4	6.5	44.2	11.4
III. Sanayi Kesimi	3.7	26.5	19.3	6.1	26.2	33.4	77.3
1) Gıda, İçki	2.9	12.9	7.9	-25.4	37.3	38.6	94.7
2) Dokuma	-	57.6	37.1	18.9	22.3	12.4	85.2
3) Orman Ürünleri	-1.8	27.7	-9.4	10.7	50.0	165.7	361.3
4) Deri	28.0	162.8	19.3	-22.0	10.0	13.5	85.8
5) Kimya Sanayi	15.5	32.4	26.2	-29.1	-	218.7	30.1
6) Petrol Ürünleri	56.5	133.3	-100.0	-	-	-	119.3
7) Çimento Sanayi	-100.0	(-)	-9.6	330.9	2.3	-11.8	496.3
8) Cam, Seramik	-9.3	65.8	49.4	9.7	23.3	-3.1	204.5
9) Demir Dışı Metal	29.3	-18.7	27.7	-42.4	25.0	25.8	79.7
10) Demir-Çelik	47.2	34.4	14.4	47.2	47.6	9.2	128.0
11) Madeni Eşya	50.5	84.7	28.0	28.1	-	64.4	216.1
12) Elektrikli Aletler	(-)	74.2	28.0	22.0	-	154.2	115.7
13) Taşıt Araçları	24.5	86.7	102.2	-33.9	350.0	89.0	128.5
14) Diğerleri	19.8	40.4	5.3	9.5	100.0	43.7	292.9

* 10 Aylık verilere göre.

TARIM VE HAYVANCILIK KESİMİ İHRACATI (AYLIK)

(Milyon ₺)

Aylar	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	150.9	42.1	152.0	0.8	252.9	66.3
Şubat	150.2	22.7	160.9	7.1	191.5	19.0
Mart	118.3	3.2	153.7	29.0	141.5	-7.3
Nisan	100.0	-20.8	118.8	18.8	139.1	17.1
Mayıs	87.4	-0.4	108.6	24.4	112.3	3.4
Haziran	88.9	-12.7	87	-2.2	131.7	51.4
Temmuz	58.3	-32.8	67.9	-16.4	118.7	74.8
Ağustos	91.1	-15.1	74.8	-17.9	145.4	94.4
Eylül	105.4	7.7	129.4	22.7	197.9	52.9
Ekim	118.4	23.1	157.9	33.4	233.1	47.6
Kasım	140.9	-22.9	193.9	37.6	280.9	44.9
Aralık	133.7	-47.3	267.9	100.4		
	1.343.5	-12.9	1.671.8	24.4		

SANAYİ KESİMİ İHRACATI (AYLIK)

(Milyon ₺)

Aylar	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	53.9	45.2	76.5	41.9	145.9	90.9
Şubat	90.8	150.7	75.1	-17.3	103.0	37.1
Mart	69.1	66.3	70.7	2.2	153.6	117.3
Nisan	78.5	71.9	89.2	13.6	147.9	65.8
Mayıs	52.3	19.3	69.5	32.9	170.7	145.6
Haziran	60.6	19.0	76.0	25.4	175.0	130.3
Temmuz	70.5	61.3	80.7	14.4	174.8	116.6
Ağustos	67.2	33.4	63.3	-5.8	176.2	178.5
Eylül	47.2	4.9	86.9	84.0	186.4	114.5
Ekim	50.2	1.2	86.0	71.4	238.8	177.6
Kasım	67.6	11.6	100.5	48.6	253.3	152.0
Aralık	77.0	-34.0	173.0	124.8		
	784.9	26.3	1.047.4	26.3		

Ülke Gruplarına Göre İhracat

Bu yıl Ocak-Ekim dönemi itibarıyla Türkiye'nin gerçekleştirdiği ihracatta İslam Ülkelerinin payı yüzde 44'e yükselmiştir. Geçen yılın eş döneminde bu ülkelere yönelik ihracat, toplam ihracatın yüzde 25'ini oluşturmıştu.

Ticaret Bakanlığı tarafından derlenen verilere göre, Türkiye'nin OECD ülkelerine olan ihracatı ilk 10 ayda geçen yıla göre yüzde 42 artarken, İslam Ülkelerine ihracatındaki artış 3 kat dolayında olmuş ve yüzde 189'a ulaşmıştır. Sözkonusu dönemde 1.2 milyar dolarlık bölümü AET ülkelerine olmak üzere tüm OECD ülkelerine 1.7 milyar dolarlık ihracat yapan Türkiye'nin aynı dönemde İslam Ülkelerine yönelik ihracatı 1.5 milyar dolara erişmiştir.

İslam Ülkeleri arasında Türkiye'nin ihracatının en yüksek düzeyde olduğu Irak'a geçen yıl Ocak-Ekim döneminde 102.4 milyon dolarlık ihracat yapılırken, bu yıl aynı ülkeye 411.5 milyon dolarlık ihracat yapılmış ve 4 katlık bir artış sağlanmıştır. İlk 10 aylık dönemde geçen yıl Libya'ya 40.1 milyon dolarlık mal ihraç eden Türkiye bu yılki ihracatında 8 kattan fazla artış gerçekleştirerek 328.1 milyon dolarlık ihracat yapmıştır.

Irak ve Libya'ya yönelik ihracattaki artışa rağmen, Ekim ayı sonunda Federal Almanya Türkiye ihracatındaki birinci ülke durumunu korumaktadır. Federal Almanya'ya yapılan ihracat Ocak-Ekim dönemi sonunda 494.7 milyon dolar olmuştur. Bu ülkeye geçen yılın eşdöneminde 459.2 milyon dolarlık mal ihraç edilmişti.

Bu arada, OECD ülkeleri arasında İtalya'ya yapılan ihracatın 153 milyon dolardan 196.6 milyon dolara, İngiltere'ye yapılan ihracatın 76.3 milyon dolardan 119 milyon dolara, Birleşik Amerika'ya yapılan ihracatın 90 milyon dolardan 178.2 milyon dolara ve İsviçre'ye yönelik ihracatın da 76 milyon dolardan 202.7 milyon dolara yükseldiği gözlenmiştir.

Geçen yıla göre, Türkiye'nin sadece Doğu Avrupa Ülkelerine ve Arnavutluk'a yaptığı ihracatta azalma olduğu belirlenmiştir. İhracat içindeki payı çok düşük olan Arnavutluk ihracatı 8.6 milyon dolardan 6.8 milyon dolara düşerken, Doğu Avrupa Ülkelerine yönelik ihracattaki gerileme daha büyük tutarda olmuş ve geçen yıl ilk 10 ayda 252 milyon dolara ulaşmışken, bu yılın eşdöneminde yüzde 66 oranında daralarak 86.1 milyon dolara inmiştir. Böylece bu ülkelerin geçen yıl toplam ihracatta yüzde 11.8 olan payı da bu yıl yüzde 2.4'e düşmüştür.

İHRACATIN ÜLKELER İTİBARIYLA DAĞILIMI
(Ocak-Ekim)

	1 9 8 0		1 9 8 1	
	(000 \$)	(%)	(000 \$)	(%)
OECD ÜLKELERİ	1.210.544	56.9	1.719.602	49.2
A. AET Ülkeleri	923.763	43.4	1.166.405	33.4
- Batı Almanya	459.219	21.6	494.701	14.2
- Belçika-Lüksemburg	41.918	2.0	75.661	2.3
- Fransa	117.061	5.5	156.681	4.5
- Hollanda	64.076	3.0	73.693	2.1
- İtalya	153.070	7.2	196.639	5.6
- Danimarka	5.525	0.3	5.853	0.1
- İngiltere	76.252	3.6	119.037	3.4
- İrlanda	3.428	0.1	5.221	0.1
- Yunanistan	3.216	0.1	38.969	1.1
B. Diğer OECD Ülkeleri	286.781	13.5	533.197	15.8
- A.B.D.	90.783	4.3	178.214	5.1
- Japonya	22.033	1.0	22.212	0.6
- İsviçre	76.028	3.6	202.690	5.8
- Diğerleri	97.937	4.6	150.081	4.3
İKİLİ ANLAŞMALI ÜLKELER	129.595	6.1	144.811	4.2
- S.S.C.B.	120.993	5.7	137.948	3.9
- Arnavutluk	8.602	0.4	6.863	0.2
SERBEST DÖV.ANLAŞMALI ÜL.	663.271	31.2	1.458.712	41.7
A. Doğu Avrupa Ülkeleri	252.012	11.8	86.098	2.4
B. RCD Ülkeleri	50.582	2.4	185.387	5.3
- İran	46.266	2.2	172.025	4.9
- Pakistan	4.316	0.2	13.362	0.4
C. Dig.Ser.Döv.Anl.Ülkeler	360.677	17.0	1.187.227	34.0
- Irak	102.404	4.8	411.480	11.8
- Libya	40.127	1.9	328.142	9.4
- Mısır	18.530	0.9	53.797	1.5
- Suriye	80.195	3.8	91.427	2.6
- Suudi Arabistan	23.818	1.1	127.836	3.7
- Ürdün	37.396	1.8	71.945	2.1
- Diğerleri	58.207	2.7	102.600	2.9
DiĞER ÜLKELER	123.065	5.8	172.249	4.9
- Abudabi	878	0.0	1.732	0.1
- Bahreyn	939	0.1	2.230	0.1
- Dubai	742	0.0	4.267	0.1
- Kuveyt	35.921	1.7	49.183	1.4
- Lübnan	54.957	2.6	61.280	1.8
- Diğerleri	29.628	1.4	53.557	1.5
TOPLAM	2.126.475	100.0	3.495.374	100.0

İhracatın Özel Sorunları ve Konuları

Yeni Teşvikler:

İhracatı teşvik için uygulanmakta olan önlemlere Aralık ayı başında bir yenisi daha eklenmiş ve yurtdışında üretilen ham, yarı mamul ve mamul maddelerin nihai mamul üretmek ve ihraç etmek üzere imalatçı ihracatçılara tesliminin ihracat sayılacağı bildirilmiştir. Böylece, bu malların vergi iadesi, ihracatı teşvik kredisi gibi teşviklerden yararlandırılarak, maliyetlerinin düşürülmesi amaçlanmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı Teşvik ve Uygulama Dairesi Başkanlığı'nın bu konuda Resmi Gazete'de yayınlanan tebliğinde, imalatçı-ihracatçılara yapılan teslimlerin ihracat sayılabilmesi için yurt dışında üretilen ham, yarı mamul ve mamul maddelerin ulusal veya uluslararası standartlara uygun olması gerektiği kaydedilmiştir.

Teslimatla ilgili formların DPT Teşvik ve Uygulama Dairesinden sağlanabileceği belirtilen tebliğde, ihracatı teşvik belgesinde de bu teslimlerle ilgili özel koşulların belirtilmesi öngörülmüştür.

AET'den Gelen Tepki:

Yıl sonuna doğru Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yapılan pamuk ipliği ihracatında, Topluluk yetkilileri, Türkiye'nin yüzde 16-18 dolayında, dämpinge yol açan fiyatlar uyguladığını iddia ederek, bunun ucuz ihracat kredisi ile ihracatta vergi iadesinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Katma Protokolün, "zarar gören tarafın kendiliğinden geçici önlemler almasına izin veren" hükmüne dayanarak, Topluluk uzmanlarınca incelemelere başlanmasından sonra AET dämpingin varlığını kabul etmiş ve anti dämping vergisi uygulama kararı almıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun bu kararına karşı, Türkiye'nin konunun Ortaklık Konseyi düzeyinde ele alınmasını isteyeceği bildirilmiştir.

İhracat Dövizî Girişleri:

İhracattan sağlanan dövizin yurda getirilişinde geçen yıla göre hızlanma olduğu belirlenmiştir. Ocak-Ağustos döneminde gerçekleştirilen ihracattan sağlanan dövizin geçen yıl yüzde 73.7'sine eşdeğerdeki bölümün intikaline karşılık, bu yılın eşdöneminde Merkez Bankası ve ticari bankalara gelen ihracat dövizî, fiili ihracatın yüzde 86.5'i düzeyinde olmuştur. Bu oran önceki yıl aynı dönemde yüzde 95 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yapılan hesaplamalara göre, bu yıl Ağustos ayında 527.8 bin doları Merkez Bankası, 300.8 milyon doları ise ticari bankalar kanalıyla olmak üzere toplam 301.3 milyon dolarlık ihracat dövizî girişi sağlanmıştır.

Böylece, Ocak-Ağustos döneminde Merkez Bankası'nın ihracat döviz gelirleri 14.8 milyon dolara, ticari bankaların gelirleri de 2.242.8 milyon dolara yükselirken, toplam ihracat gelirleri 2.257.7 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır.

Sözkonusu dönemde, Merkez Bankasına gelen ihracat dövizini geçen yılın eşdönemine göre 9.2 milyon dolar tutarında yüzde 38 dolayında azalma kaydederken, ticari bankalara gelen döviz miktarı 1.1 milyar dolarlık artış göstermiş ve yüzde 89 oranında genişlemiştir.

Bu gelişme sonucunda, geçen yılın ilk sekiz aylık döneminde gerçekleştirilen 1.646 milyon dolarlık fiili ihracatla ilgili döviz girişi bu tutarın yüzde 75'inin altında kalırken, bu yıl aynı dönemde 2.608 milyon doları aşan ihracattan sağlanan dövizin yüzde 85'inden fazlası yurda getirilmiştir.

Merkez Bankası ile ticari bankaların Ağustos ayı ve Ocak-Ağustos dönemindeki ihracat döviz girişleri aşağıdaki tabloda 1980 yılı verileriyle karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

İHRACAT DÖVİZİ

(000 \$)

	Ağustos		Ocak-Ağustos	
	1981	1980	1981	1980
Merkez Bankası	527,3	4.209,2	14.849,1	24.030,0
Ticari Bankalar	300.810,0	135.862,8	2.242.875,2	1.188.570,8
TOPLAM	301.337,8	140.072,0	2.257.724,3	1.212.600,8
Fiili ihracat	335.812,0	179.983,0	2.608.757,0	1.645.962,0
İhr.Döv./Fiili ihracat (%)	89.73	77.83	86.54	73.67

İhracat Taahhüdü Karşılığında Döviz Tahsisi:

1981 Yılı Ocak-Eylül döneminde 298.5 milyon dolarlık ihracat taahhüdü karşılığında 274.8 milyon dolarlık döviz tahsisi yapılmıştır.

Bu dönemde tarım sektörüne 9.6 milyon dolarlık ihracat taahhüdü karşılığında 761 bin dolarlık madencilik sektörüne 2.5 milyon dolarlık ihracat taahhüdü karşılığında 8.1 milyon dolarlık ve imalat sektörüne 286.2 milyon dolarlık ihracat taahhüdü karşılığında 265 milyon dolarlık döviz tahsisi yapılmıştır.

1981 yılı Ocak - Eylül döneminde en fazla ihracat taahhüdü (77.4 milyon dolar ve döviz tahsisi 77 milyon dolar) dokuma sektörüne aittir.

1981 Yılı Ocak-Eylül dönemi ihracat karşılığı döviz tahsislerinin sektörel dağılımı aşağıda verilmiştir:

(1000 \$)				
	Döviz Tahsisi	%	İhracat Taahhüdü	%
TARIM	761	0.3	9.680	3.2
A. Bitkisel Üretim	502	0.2	7.038	2.3
B. Su Ürünleri	258	0.1	2.642	0.9
MADENCİLİK	8.156	3.0	2.577	0.9
İMALAT	265.341	96.7	286.297	95.9
A.. Gıda - İçki	14.620	5.3	27.561	9.2
B. Dokuma - Giyim	77.013	28.1	77.416	25.9
C. Orman Ürünleri	4.646	1.7	5.869	2.0
D. Kağıt	496	0.2	470	0.2
E. Deri - Kösele	5.181	1.9	14.041	4.7
F. Lastik - Plastik	22.342	8.1	39.540	13.2
G. Kimya	14.351	5.2	21.331	7.1
H. Cam	3.634	1.3	3.199	1.1
İ. Demir - Çelik	20.937	7.6	23.804	8.0
J. Demir Dışı Metaller	14.482	5.3	9.449	3.2
K. Taşıt Araçları	50.180	18.3	19.306	6.5
L. Madeni Eşya	18.083	6.6	15.125	6.4
M. Makina İmalat	2.781	1.0	3.943	1.3
N. Elektrikli Makina	9.062	3.3	2.288	0.8
O. Elektronik	1.372	0.5	214	0.1
P. Çimento	882	0.3	9.900	3.3
R. Seramik	470	0.2	1.570	0.5
S. Diğerleri	4.811	1.8	7.265	2.4
TOPLAM	274.249	100.0	298.555	100.0

1982 Yılı İhracat Hedef ve Tahminleri

1982 yılında 5 milyar 600 milyon dolarlık ihracat yapılması hedef alınmakta, 10 milyar dolarlık da ithalat öngörülmektedir. 1981 yılı sonunda ihracatın 4 milyar 400 milyon dolara, ithalatın da 8 milyar 800 milyon dolara ulaştığı tahmin edilmektedir.

Hedef alınan 1982 program hedefi 5 milyar 600 milyon dolarlık ihracatın 2 milyar 420 milyon doları tarım ve hayvancılık, 2 milyar 855 milyon doları sanayi, 325 milyon doları da madencilik ve taşımacılığı ürünlerinden oluşacaktır.

Öte yandan, 10 milyar dolarlık ithalatın ise 5 milyar 930 milyon doları sanayi, 3 milyar 810 milyon doları madencilik, 175 milyon doları tarım ve hayvancılık kesimleri, 85 milyon doları da bedelsiz ithalat olarak öngörülmüştür. Madencilik kesimi ithalatının 3 milyar 510 milyon doları ham petrole ait bulunmaktadır.

Dünya Bankası'nca yayınlanan Türkiye Raporu'nda 1 milyar 340 milyon dolar olan Türkiye'nin 1979 tarım ürünleri ihracatı gelirinin 1985-90 döneminde iki mislinden fazla artarak 2 milyar 700 milyon dolara yükseleceği tahmin edilmiştir.

Pamuk, tütün, fındık gibi geleneksel tarım ihracatımızı oluşturan ürünleri kapsayan Dünya Bankası Projeksiyonları, Devlet Planlama Teşkilatı'nın beşinci Beş Yıllık Plan'da yaptığı tahminlere dayanmaktadır.

Hesaplamalara göre, 1979'da 232 milyon dolar olan pamuk ihracatı geliri 1985-90 yılları arasında 368 milyon dolara çıkacak, öte yandan aynı yıllarda fındık ihracatı geliri 353 milyon dolar-dan 440 milyon dolara yükselecektir. 1979'da 115 milyon dolar olan kuru üzüm ihracatı, 86 milyon dolar olan buğday ihracatı ve 55 milyon dolar olan baklagiller ihracatı, 1985-90 döneminde sırasıyla 133 milyon dolara; 720 milyon dolara ve 100 milyon dolara ulaşacaktır. Tütün ise 1979 ihracat gelirlerine göre 1985-90 döneminde düşüş gösterecek tek geleneksel tarım ürünü olacak ve 1979'da Türkiye'ye 177 milyon dolar getiren tütün ihracatı, 1985-90 döneminde 174 milyon dolar getirecektir.

Türkiye'nin 1982 yılı ihracat hedefleri ile geleneksel tarım ürünlerinin 1985-90 dönemi için yıllık üretim ve ihracat potansiyelleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

İHRACAT HEDEFLERİ

(Milyon Dolar)

	1 9 8 1 Gerçekleşme Tahmini	1 9 8 2 Program Hedefleri
TARIM VE HAYVANCILIK	2.065,0	2.420,0
A. Bitkisel Ürünler	1.850,0	2.115,0
a) Hububat	155,0	185,0
- Buğday	85,0	100,0
- Diğerleri	70,0	85,0
b) Baklagiller	180,0	240,0
c) Sanayi Bitkileri	750,0	820,0
- Tütün	325,0	365,0
- Pamuk	385,0	390,0
- Diğerleri	40,0	65,0
d) Meyve ve Sebzeler	740,0	840,0
- Fındık	300,0	310,0
- Çekirdeksiz Kuru Üzüm	150,0	160,0
- Diğerleri	290,0	370,0
e) Yağlı Tohumlar ve Tohumlar	23,0	27,0
f) Diğer Bitkiler	2,0	3,0
B. Hayvancılık ve Hayvancılık Ürünleri	175,0	250,0
C. Su Ürünleri	30,0	40,0
D. Orman Ürünleri	10,0	15,0
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI ÜRÜNLERİ	250,0	325,0
SANAYİ	2.085,0	2.855,0
A. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler	425,0	520,0
B. Petrol Ürünleri	40,0	50,0
C. Sanayi Ürünleri	1.620,0	2.285,0
1) Çimento Sanayii	180,0	225,0
2) Kimya Sanayii Ürünleri	140,0	225,0
3) Lastik-Plastik Sanayii	75,0	100,0
4) Deri-Kösele İşleme	85,0	125,0
5) Orman Ürünleri	15,0	30,0
6) Döküme Sanayii Ürünleri	685,0	920,0
7) Cam Seramik Sanayii	90,0	125,0
8) Demir-Çelik Sanayii	75,0	100,0
9) Demir Dışı Metaller	30,0	50,0
10) Madeni Eşya ve Sanayii	20,0	30,0
11) Makina Sanayii Ürünleri	60,0	100,0
12) Elektrikli Cihazlar	15,0	25,0
13) Taşıt Araçları	110,0	160,0
14) Diğer Sanayii Dalları	40,0	70,0
T O P L A M	4.400,0	5.600,0

Dünya Bankasına göre Türkiye'nin tarım ürünleri ihracat geliri 1985-90 döneminde 2 milyar 700 milyon dolara ulaşacaktır. Pamuk, tütün, fındık gibi geleneksel tarım ihracatını teşkil eden ürünleri kapsayan Dünya Bankası projeksiyonları aşağıda gösterilmiştir.

TÜRK TARIM ÜRÜNLERİ İHRACAT PROJEKSİYONLARI

	1 9 7 9					1985-90 İçin Yıllık Tahminler				
	Üretim		İhracat			Üretim		İhracat		
	Alan (1)	Hacim (2)	Hacim (2)	Top.Değer (3)	\$/Ton	Alan (1)	Hacim (2)	Hacim (2)	Top.Değer (3)	\$/Ton
Pamuk	612	476	135	232	1.718	620	520	160	368	2.300
Tütün	223	214	67	177	2.640	200	220	60	174	2.900
Fındık	0	290	90	353	3.922	0	330	110	440	4.000
Kuru Üzüm	0	84	65	115	1.770	0	96	70	133	1.900
Zeytin Yağı	0	180	28	39	1.392	0	193	30	60	2.000
Turuncgil- ler	0	1.087	120	53	442	0	1.340	180	90	500
Bugday	8.600	13.300	2.000	86	124	8.000	16.000	4.000	720	180
Arpa	2.600	4.800	-	-	90	500	5.500	1.500	255	170
Bakliyat	445	541	145	55	379	550	670	250	100	400
Toplam				1.110					2.340	
Toplam Tarım- sal İhr.				1.343					2.700	

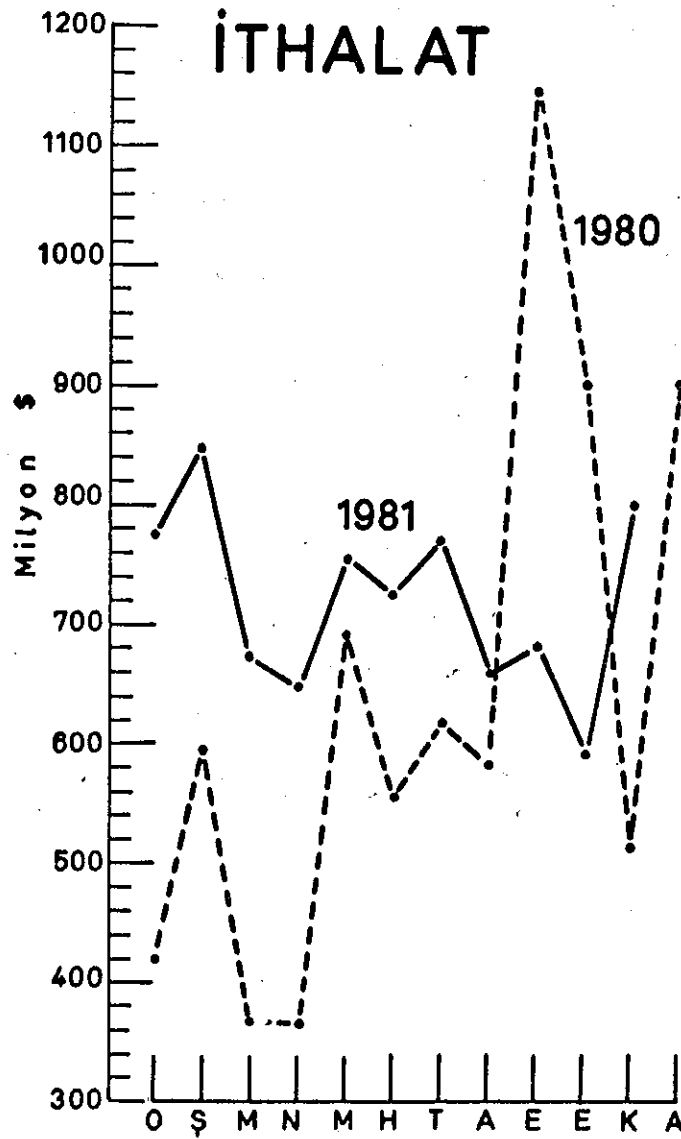
- (1) Birim: 000 hektar
(2) Birim: 000 hektar
(3) Birim: Milyon ABD doları

4. İthalat

1970 yılından itibaren hızla genişleyen ithalat 1977 yılında, 1965 yılındaki nominal değerinin on katına çıktıktan sonra yılın başında ortaya çıkan transfer sorunlarıyla başlayan daralma iki yıl devam etmiştir. 1980 yılında yine önemli bir sıçrama gösteren ithalat 7.667.3 milyon dolara varmıştır. İthalattaki bu artış eğilimi 1981 yılının ilk aylarında da devam etmiş, bu eğilim Ağustos ayından başlayarak değişmiş, Eylül ve Ekim aylarında aylık ithalat rakamları bir önceki yılın aynı aylarındaki ithalata göre geri kalmaya başlamıştır. Yıl sonunda ithalatın 8.8 milyar dolara varacağı tahmin edilmektedir.

İTHALAT (Aylık)									
(Milyon \$)									
	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	538.4	184.2	-65.8	279.0	51.5	420.3	50.7	773.9	84.1
Şubat	405.3	495.2	22.2	390.0	-21.3	595.3	52.8	849	42.6
Mart	461.4	283.2	-38.6	525.8	85.7	370.1	-29.6	675	82.4
Nisan	603.0	439.5	-27.1	386.7	-12.0	366.5	- 5.2	650.8	77.6
Mayıs	373.3	439.6	17.8	335.9	-23.9	692.5	106.2	759.6	9.7
Haziran	581.5	396.7	-31.8	486.9	22.7	556.9	14.4	725.9	30.4
Temmuz	427.6	293.4	-31.4	272.0	- 7.3	619.9	127.9	772	24.5
Ağustos	631.9	244.7	-61.3	334.1	36.5	584.1	74.8	662.3	13.4
Eylül	477.0	376.4	-21.1	621.9	65.2	1.137.2	82.9	686.0	-39.7
Ekim	369.8	417.6	12.9	436.9	4.6	903.7	106.8	593.9	-65.7
Kasım	349.5	418.1	19.6	358.4	-14.3	516.8	44.2	800.4	54.9
Aralık	577.7	610.4	5.7	642.4	5.2	903.3	40.8		
Toplam	5.769.3	4.599.0	-20.3	5.069.4	10.2	7.667.3	51.2		

İTHALAT (Kümülatif)									
(Milyon \$)									
	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	538.4	184.2	-65.8	279	51.5	420.3	50.7	773.9	84.1
Şubat	943.7	679.2	-28.0	668.9	- 1.6	1.015.6	51.8	1.622.9	59.8
Mart	1.405.1	962.7	-31.5	1.194.4	24.1	1.385.7	16.0	2.297.9	65.8
Nisan	2.008.9	1.402.2	-30.2	1.581.1	12.8	1.752.2	10.8	2.948.7	68.3
Mayıs	2.381.4	1.841.8	-22.7	1.917.0	4.1	2.444.7	27.5	3.708.2	51.7
Haziran	2.962.9	2.238.5	-24.4	2.403.9	7.4	3.001.6	24.9	4.434.1	47.7
Temmuz	3.390.5	2.531.9	-25.3	2.675.9	5.7	3.621.4	35.3	5.206.1	43.8
Ağustos	4.022.4	2.776.6	-31.0	3.010.0	8.4	4.205.5	39.7	5.868.4	39.5
Eylül	4.499.4	3.153.0	-29.9	3.631.9	15.2	5.342.6	47.1	6.554.4	22.7
Ekim	4.869.2	3.570.6	-26.7	4.068.8	14.0	6.246.3	53.5	7.148.3	14.4
Kasım	5.218.7	3.988.7	-23.6	4.427.2	11.0	6.763.1	52.8	7.948.7	17.5
Aralık	5.796.4	4.599.1	-20.7	5.069.4	10.2	7.667.3	51.3		

Mal Gruplarına Göre İthalat

Ham petrol ithalatının da geçen yıla göre 436.8 bin tonluk azalma kaydederek 9.2 milyon tonda kaldığı belirlendi.

Ticaret Bakanlığı tarafından derlenen verilere göre, Ocak-Ekim döneminde gerçekleştirilen 7.1 milyar dolarlık ithalatın 67.3 milyon doları tarım ve hayvancılık kesimi, 2.8 milyar doları madencilik kesimi, 4.3 milyar dolarlık bölümü ise sanayi kesiminden kaynaklanmıştır.

Madencilik kesiminde, miktardaki azalmaya rağmen, ihracatçı ülkelerin uygulamaya koydukları zamlar nedeniyle, ithal edilen hampetrolün döviz değerinin 1980 yılı Ocak-Ekim dönemine göre yüzde 12 dolayında artış göstererek 2.6 milyar dolara ulaştığı belirlenmiştir.

1981 yılının ilk 10 aylık dönemindeki petrol ürünleri ithalatı, geçen yılın eşdönemine göre 1.3 milyon ton daha az olmuş ve 1.8 milyon ton düzeyinde gerçekleşmiştir.

Petrol ürünlerinin ithalat miktarında meydana gelen azalmanın yüzde 40'ı bulmasına karşılık, döviz tutarındaki azalma yüzde 31 düzeyinde kalmış ve 734 milyon dolardan 506 milyon dolara inmiştir.

Bu arada, sanayi ürünleri ithalatının, sanayi kesimi ithalatı içindeki ağırlığını ilk 10 aylık dönem itibariyle 1980'e göre önemli ölçüde artırdığı gözlenmiştir. Geçen yıl sözkonusu dönemde sanayi kesimi ithalatının yüzde 73'ünü oluşturan 2.7 milyar dolarlık sanayi ürünleri ithalatı bu yıl aynı dönemde yüzde 32 oranında genişleyerek 3.6 milyar dolara ulaşırken, sanayi kesimi ithalatı içindeki payı da yüzde 84'e çıkmıştır.

Sanayi ürünleri ithalatındaki artış ta özellikle kimya, makine ve taşıt araçları sanayi ürünleri ithalatındaki genişleme etkili olmuştur. Ocak-Ekim döneminde geçen yıl 870 milyon dolar olan kimya sanayii ürünleri ithalatı bu yılın eşdöneminde 1 milyar doları aşarken, makina sanayi ürünleri ithalatı 682.2 milyon dolardan 994 milyon dolara, taşıt araçları sanayii ithalatı da 170.3 milyon dolardan 261 milyon dolara yükselmiştir.

MAL GRUPLARINA GÖRE İTHALAT
(Ocak - Ekim)

	1 9 8 0		1 9 8 1		%
	(Ton)	(000 \$)	(Ton)	(000 \$)	Değişim
Tarım ve Hayvancılık Kesimi		37.930		67.279	71.4
- Buğday		-	11.807	2.201	
- Pirinç		-	20.213	8.179	
- Merinos	4.221	17.297	7.491	31.879	84.3
- Deriler	1.627	3.800	2.848	4.609	21.3
- Kakao	580	1.977	1.774	4.226	113.8
- Diğerleri		14.856		16.185	8.9
Maden ve Taşocakçılığı Kesimi		2.433.103		2.760.144	13.4
- Ham Petrol	9.642.829	2.315.300	9.206.020	2.590.321	11.9
- Kok Kömürü	6.062	953	4.240	899	- 5.7
- Diğerleri		116.850		168.924	44.6
Sanayi Kesimi		3.697.573		4.262.074	15.3
1) Tarıma Dayalı İşl. Ürünler		262.211		183.460	-30.0
- Hayvansal ve Bitkisel					
- Diğer Yağlar	46.173	35.461	16.089	12.334	-65.2
- Dokumaya Elverişli Lifler	14.968	25.423	12.043	25.131	- 1.1
- Şeker	147.816	116.315	67.814	52.271	-55.1
- İçyağı	13.874	9.769	17.468	12.044	23.3
- Soyayağı	88.935	57.536	102.906	59.963	4.2
- Diğerleri		17.707		21.717	22.6
2) Petrol Ürünleri	2.116.528	734.039	1.849.308	505.972	-31.1
- Fuel Oil	1.649.302	255.299	814.529	172.691	-32.4
- Makine Yağları	9.692	6.071	16.308	14.090	132.1
- Petrol Fazları	387.236	140.337	384.311	134.241	- 4.3
- Diğerleri		332.332		184.950	-44.4
3) Sanayi Ürünleri		2.701.323		3.572.642	32.3
- Çimento Sanayi Ürünleri		243		387	59.3
- Kimya Sanayi Ürünleri		869.858		1.008.527	15.9
- Lastik Plastik Sanayii		136.777		197.000	44.0
- Deri Kösele İşleme Sanayii		310		460	48.4
- Orman Ürünleri Sanayii		2.107		1.869	-11.3
- Dokumacılık Sanayii Ürünleri		64.672		64.277	- 0.6
- Cam Seramik Sanayii Ürünleri		29.876		33.256	11.3
- Demir Çelik Sanayii Ürünleri	818.786	355.926	1.223.475	491.813	38.2
- Demir Dışı Metaller Sanayii		67.370		121.386	80.2
- Madeni Eşya Sanayii		19.464		16.373	-15.9
- Makine Sanayii Ürünleri		682.226		994.392	45.8
- Elektrikli Cihazlar Sanayii		205.647		253.633	23.3
- Taşıt Araçları Sanayii		170.300		261.006	53.3
- Diğer Sanayiler		96.547		131.263	36.0
Bedelsiz İthalat		77.706		58.796	-24.3
T O P L A M		6.246.312		7.148.293	14.4

İTHALATTAKİ GELİŞMENİN KESİMLERE ORANSAL DAĞILIMI

(Bir önceki yıl veya devreye % değişiklikler)

	1963/ 1967	1967/ 1972	1972/ 1977	1978	1979	1980	Ekim 1981
Tarım ve Hayvancılık Kesimi	-27.9	6.8	27.0	-54.9	-28.0	37.7	77.4
a)Bitkisel Ürünler	-47.8	25.6	28.4	-56.7	-12.8		
b)Hayvansal Ürünler	- 9.9	1.1	23.4	-51.8	-20.2		
c)Su Ürünleri	-	(-)	-	-	11.0		
d)Orman Ürünleri	8.9	-18.4	60.6	-64.1	31.9		
Madencilik ve Taşocakçılığı	- 3.5	24.5	54.6	-10.2	- 5.8	167.3	13.4
a)Ham Petrol	- 8.6	27.5	56.2	- 9.4	- 7.9	181.7	11.9
b)Diğerleri	50.5	11.7	42.1	-16.8	17.8		44.2
Sanayi	3.4	17.5	26.1	-22.8	16.6	21.5	15.3
a)Gıda ve İçki	-34.8	40.1	3.4	-42.3	130.0		
b)Dokuma	9.7	5.2	10.3	- 2.5	- 8.0	74.1	- 0.6
c)Orman Ürünleri	11.4	26.6	21.4	-23.6	-	131.8	-11.3
d)Deri	-11.0	4.4	7.4	-12.8	-	2.4	48.4
e)Kimyasal Maddeler	13.5	14.8	27.6	- 0.9	10.1	27.4	15.9
f)Petrol Ürünleri	4.8	13.4	56.5	23.8	113.0	21.2	-31.1
g)Çimento	16.4	-52.8	15.6	-56.1	-	313.3	59.3
h)Demir Dışı Metaller	18.2	18.3	18.4	-56.1	31.0	59.6	80.2
i)Cam ve Seramik	5.1	16.7	4.7	-30.1	-55.6	25.6	11.3
j)Demir ve Çelik	- 7.8	25.9	36.2	-40.9	-15.5	34.0	38.2
k)Madeni Ürünler ve Mak.	5.5	16.2	23.3	-27.3	17.4	- 5.7	44.0
l)Elektrikli Makinalar	1.3	22.3	19.2	-24.4	15.1	7.9	23.3
m)Taşıt Araçları	- 6.1	24.5	28.9	-29.0	-41.5	0.8	53.3
n)Diğer Sanayi Kolları	13.0	6.4	33.3	-40.6	6.0	46.9	36.0
Toplam	-	17.7	30.0	-20.7	10.4	51.2	14.4

(10 aylık verilere göre)

Ülke Gruplarına Göre İthalat

Türkiye'nin bu yılın Ekim ayı sonundaki ithalatı 7.15 milyar dolara ulaşırken, en fazla ithalat yapılan ülkeler içinde ilk sırayı 1.29 milyon dolarla Irak almıştır. Irak'ın Türkiye ithalatı içindeki payı ise yüzde 18 olarak belirlenmiştir. Bu ülkeden yapılan ithalat geçen yılın 1.06 milyar dolarlık değerine göre de yüzde 22.2 oranında büyüme kaydetmiştir.

Türkiye ithalatında en geniş paya sahip olan ülkeler içinde Federal Almanya 753.5 milyon dolarlık değeri ile ikinci sırayı, Libya da 557.4 milyon dolar ile üçüncü sırayı almıştır. Bu ülkeyi 503.9 milyon dolar ile Doğu Avrupa ülkeleri izlemektedir. Türkiye'nin Federal Almanya'dan yaptığı ithalat bir önceki yıla göre yüzde 12.5 oranında artarken, Libya'dan yaptığı ithalatın yüzde 10 oranında düşüş kaydettiği gözlenmektedir.

1980'nin 10 aylık döneminde 64 milyon dolarlık mal ve ürün satın alınan Yunanistan'dan bu yılın aynı döneminde sadece 9.1 milyon dolarlık ithalat yapılmıştır. Yunanistan'dan yapılan ithalat, geçen yıla göre yüzde 86 oranında azalırken, bu ülkenin Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payı da geçen yılki yüzde 1.1'lik değerinden bu yıl binde 1'e gerilemiştir.

Bu arada, bir önceki yıla göre ithalatta en fazla büyüme meydana gelen ülkenin Suudi Arabistan olduğu belirlenmiştir. Geçen yıl 40.6 milyon dolarda kalan ithalat, bu yıl 7.7 katlık bir büyüme kaydederek 314.3 milyar dolara ulaşmıştır.

1980 yılının Ocak-Ekim döneminde 6.25 milyar dolarlık ithalatın yüzde 45.5'ine sahip olan OECD ülkeleri, 1981 yılında paylarını yükselterek yüzde 47.8'e çıkarmışlardır. 3.42 milyar dolara ulaşan OECD ülkelerinden yapılan ithalatta ise AET ülkeleri 2.03 milyar dolarla, başta, İsviçre, Japonya ve ABD olmak üzere öteki OECD ülkeleri de 1.39 milyar dolarlık bir yer almışlardır. AET ülkelerinin Türkiye ithalatındaki payı geçen yılki yüzde 29.5'lik düzeyinden yüzde 28.4'e düşerken, öteki OECD ülkelerinin payı yüzde 16'dan yüzde 19.4'e yükselmiştir.

İTHALATIN ÜLKELER İTİBARIYLA DAĞILIMI

	Ocak - Ekim			
	1 9 8 0		1 9 8 1	
	(000 \$)	(%)	(000 \$)	(%)
OECD ÜLKELERİ	2.839.829	45.5	3.416.240	47.8
A. AET Ülkeleri	1.839.525	29.5	2.028.733	28.4
- Batı Almanya	669.478	10.7	753.459	10.5
- Belçika-Lüksemburg	127.097	2.0	118.269	1.7
- Fransa	295.674	4.7	346.164	4.8
- Hollanda	167.989	2.7	135.902	1.9
- İtalya	253.551	4.1	285.201	4.0
- Danimarka	7.091	0.1	25.463	0.4
- İngiltere	253.593	4.1	352.270	4.9
- İrlanda	1.100	0.0	2.097	0
- Yunanistan	63.952	1.0	9.098	0
B. Diğer OECD Ülkeleri	1.000.384	16.0	1.387.507	19.4
- Birleşik Amerika	331.795	5.3	440.549	6.2
- Japonya	78.981	1.3	167.414	2.3
- İsviçre	260.261	4.2	425.609	6.0
- Diğerleri	329.267	5.2	353.935	5.0
İKİLİ ANLAŞMALI ÜLKELER	120.306	1.9	117.193	1.6
- Arnavutluk	3.472	0.0	5.634	0
- Sovyetler Birliği	116.834	1.9	111.559	1.6
SERBEST DÖVİZLİ ANLAŞMALI ÜLKELER	2.942.322	47.1	3.323.443	46.5
A. Doğu Avrupa Ülkeleri	450.184	7.2	503.941	7.1
B. RCD Ülkeleri	635.110	10.2	478.759	6.7
- İran	622.181	10.0	457.486	6.4
- Pakistan	12.929	0.2	21.273	0.3
C. Diğ.Ser.Dövizli Ülkeler	1.857.028	29.7	2.340.743	32.7
- Irak	1.057.156	16.9	1.292.412	18.1
- Libya	618.815	9.9	557.400	7.8
- Suudi Arabistan	40.613	0.7	314.305	4.4
- Diğerleri	140.444	2.2	176.626	2.5
DİĞER ÜLKELER	343.853	5.5	291.418	4.1
- Kuveyt	100.921	1.6	123.331	1.7
- Diğerleri	242.932	3.9	168.087	2.3
T O P L A M	6.246.310	100.0	7.148.294	100.0

Finansman Kaynaklarına Göre İthalat

Kaynaklara göre Ocak-Ekim 1981 ithalatı incelendiğinde bir sene öncesinin eşdönemine oranla libere ithalatı yüzde 18'lik, program ithalatında yüzde 14.6'lık, proje kredilerinde ise yüzde 10.9'lük önemli sayılmayacak artışlar göze çarpmaktadır. Özel yabancı sermayenin fiili ithalatı ise yüzde 30.7 oranında artmıştır. Dikkati çeken bir diğer husus bedelsiz ithalatın on aylık dönemde geçen seneye oranla yüzde 24.3'lük bir azalma göstermesidir. Bunun nedeni işçilerin artık mal yerine göviz getirmeyi tercih etmeleri olup bu durum TL.sına olan güvenin arttığını göstermektedir.

KAYNAKLARA GÖRE OCAK-EKİM İTHALATI

	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>
Liberasyon	2.707.442	4.804.127	5.677.913
Tahsisli İthal Malları	819.291	766.401	737.655
Anlaşmalı Ülkeler	80.300	119.660	107.817
Program İthalatı	3.607.033	5.690.188	6.523.385
NATO-Enfrastrüktür	9.813	15.049	11.693
Özel Yabancı Sermaye	31.938	28.734	37.544
Proje Kredileri	283.364	424.194	470.451
Surplus İthalatı	-	-	-
Bedelsiz İthalat	110.840	77.702	58.796
a) Bedelsiz	(98.457)	(67.584)	(54.000)
b) Bağış	(12.383)	(10.118)	(4.796)
Diğerleri	25.692	10.440	46.424
T o p l a m	4.068.680	6.246.308	7.148.293

İthalat Transferleri

1981 yılı Ocak-Ağustos döneminde Merkez Bankası ve döviz pozisyonu tutan yetkili ticari bankalar tarafından toplam 3.8 milyar dolarlık ithalat transferi gerçekleştirilmiştir.

Bankalarca yapılan transferler, aynı dönemdeki 5.19 milyar dolarlık döviz ödemesi gerektiren ithalatın yüzde 72'si düzeyinde kalmıştır.

Bir önceki yılın ilk sekiz ayında liberasyon ve tahsisli ithal malları listelerinden yapılan 3.67 milyar dolarlık ithalata karşılık bankalarca bu tutarın yüzde 77.4'ü oranında 2.84 milyar dolarlık transfer gerçekleştirilmiştir.

Bu arada, döviz pozisyonu tutan yetkili ticari bankalar aracılığıyla yapılan transferlerin geçen yıla göre önemli düzeyde artış gösterdiği belirlenmiştir. Bu bankalarca yapılan ithalat transferleri bir önceki yıl Ocak-Ağustos döneminde 1.65 milyar dolar iken, 1981 yılının eşdöneminde yüzde 45'lik artışla 2.39 milyar dolara yükselmiştir. Böylece, döviz pozisyonu tutmaya yetkili bankaların toplam transferler içindeki payı yüzde 57'den yüzde 63.5'e genişlemiştir.

Merkez Bankası'nın ilk sekiz aylık dönemde gerçekleştirdiği transferler ise geçen yılki düzeyine göre yüzde 10 oranında genişleyerek 1.37 milyar dolara çıkmıştır.

Merkez Bankası ve ticari bankalar tarafından 1981 ve 1980 yılı Ağustos ayı ve Ocak-Ağustos döneminde gerçekleştirilen ithalat transferleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

İTHALAT TRANSFERLERİ

(Bin Dolar)

	Ağustos		Ocak-Ağustos	
	1981	1980	1981	1980
Fiili İthalat	605.238,0	584.052,0	5.811.464,0	4.205.470,0
- Dövizli İth.	556.988,0	505.808,0	5.192.995,0	3.674.308,0
İthalat Transfer	438.230,3	369.403,8	3.765.748,6	2.883.907,8
- Merkez Bankası	118.645,3	118.413,2	1.370.946,9	1.235.504,9
- Ticari Bank.	319.585,0	250.990,6	2.394.801,7	1.648.402,9
Transfer/İth. (%)	77,98	72,29	72,05	77,35

Döviz Tahsisleri

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 1981 yılının ilk dokuz aylık döneminde, Bakanlık emrindeki II Sayılı Liberasyon Listesinden, özel ve resmi sektöre toplam 1.155,7 milyon dolarlık döviz tahsisi yapılmıştır.

Ocak-Eylül dönemindeki döviz tahsislerinin yüzde 76.6'lık bölümünü oluşturan 885.4 milyon doları özel sektöre, geriye kalan 270.3 milyon doları ise resmi sektöre yapılmıştır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının emrindeki II Sayılı Liberasyon listesinden yapılan tahsis tutarı bu yıl Ağustos ayı sonunda 1 milyar doları aşarken, Eylül ayındaki 123 milyon dolarlık özel sektör ve 23.3 milyon dolarlık kamu sektörü tahsisleriyle birlikte 1.15 milyar dolar düzeyini aşmış oldu.

Bu arada, 817 no'lu montaj kotasından da Eylül ayı itibariyle özel sektöre toplam 48.8 milyon dolarlık tahsis gerçekleşmiştir. Böylece, her iki kanaldan özel sektör için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca yapılan tahsisler Eylül ayında 171.8 milyon dolara ulaştı.

1981 yılı Ocak-Eylül döneminde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı emrindeki II Sayılı LİB listesinden özel ve resmi sektöre yapılan döviz tahsisleri aşağıdadır:

Dolar	Özel Sektör	Resmi Sektör	Toplam
Ocak-Ağustos	762.433.942	246.987.270	1.009.421.212
Eylül	122.991.218	23.316.673	146.307.891
Ocak-Eylül	885.425.160	270.303.943	1.155.729.103

5. Dış Ticaret Dengesi ve Genel Durum

1981 Ekim ayı sonu itibariyle dış ticaret açığı 3.65 milyar dolara ulaştı. Dış ticaret açığı, buna göre geçen yılın eş dönemindeki 4.12 milyon dolarlık dış ticaret açığına göre yüzde 11.3 oranında azalmıştır.

Dış ticaret açığındaki azalma, bu yıl ihracatın gösterdiği yüksek oranlı artışın yanı sıra, ithalatın artış temposunun özellikle son iki ayda yavaşlamasından kaynaklanmıştır. Böylece, bu yıl Ocak-Ekim dönemi itibariyle ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 48.9'a yükselmiştir. Bu oran bir önceki yıl yüzde 34 düzeyindeydi.

Ekim ayı sonu itibariyle 7.15 milyar dolara ulaşan ve geçen yılın eşdönemine göre yüzde 14.4 oranında artış gösteren ithalat, özellikle yatırım maddelerinde hızlı bir gelişme kaydetmiştir.

Yatırım malları ithalatı 1.25 milyar dolardan 1.74 milyar dolara çıkarak yüzde 38.9 oranında artarken, tüketim malları ithalatı 131.3 milyon dolardan 139.6 milyon dolara yükselmiştir. Hammadde ithalatı ise 4.87 milyar dolardan 5.27 milyar dolara çıkmıştır. Hammadde ithalatı içinde en büyük paya sahip bulunan petrol ithalatı ise geçen yıla göre kayda değer bir değişme göstermemiştir. Ham petrol ve petrol ürünleri ithalatı, geçen yıl 3.04 milyar dolar düzeyindeyken, bu yıl 3.09 milyar dolara çıkmıştır.

1980 ve 1981 YILLARI İTHALATININ ANA BÖLÜMLER OLARAK DAĞILIMI

		Ekim		Ocak-Ekim		(Ocak-Ekim)
	1980	1981	1980	1981		ocak-Ekim 81
Genel Toplam	903.669	650.626	6.246.308	7.148.293		8,005.658
Yatırım Maddel.	117.557	125.920	1.249.693	1.735.752		1974294
Tüketim Maddel.	27.417	9.069	131.371	139.611		155121
Hammadde	758.695	515.637	4.865.244	5.272.930		5876243

1981 Ekim ayına ait, beyannameleri henüz DİE'ye gelmeyen 317.3 milyon dolarlık ham petrol ithalatı, TPAO ve İPRAŞ'dan geçici bilgi olarak alınmış ve rakamlara dahil edilmiştir.

1980 ve 1981 YILLARI İTHALATININ
İTHALAT CİNSLERİ VE SEÇİLMİŞ MADDELERE GÖRE DAĞILIMI

Başlıca Maddeler	Ekim		Ocak - Ekim	
	1980	1981	1980	1981
Genel Toplam	903.669	650.626	6.246.308	7.148.293
Ham Petrol	378.688	317.276	2.315.301	2.590.321
Petrol Ürünleri	136.047	34.629	728.129	501.213
Gübre	56.799	1.344	290.653	323.305
Gübre Hammaddesi	11.536	22.421	154.100	284.314
Diğerleri	313.725	270.868	2.680.419	3.481.345
Toplam(Esas ith.)	896.795	646.538	6.168.602	7.089.498
Bedelsiz İthalat	6.218	3.874	67.584	54.000
Hibe	656	214	10.122	4.795

1981 Ekim ayında TPAO ve İPRAŞ'ın yapmış olduğu ham petrol ithalatının dolar olarak karşılığı, aynı ayın 16-31 günleri arası uygulanan döviz kurlarının ortalaması olan 1 Dolar: 128.58 (TL) ile bulunmuştur.

1981 Ocak-Ekim aylarında yapılan petrol ithalatına ilişkin olarak TPAO ve İPRAŞ'tan alınan 2.590.321 bin dolarlık geçici petrol bilgileri dahildir.

1980 ve 1981 YILLARI İHRACATININ
ANA BÖLÜMLER OLARAK DAĞILIMI

Gruplar	Ekim		Ocak - Ekim	
	1980	1981	1980	1981
Genel Toplam	260.698	486.641	2.126.476	3.495.374
Tarım Ürünleri	157.867	233.083	1.209.849	1.664.090
Madencilik Ürünleri	16.826	14.767	142.693	158.997
Sanayi Ürünleri	86.005	238.791	773.934	1.672.287

1980 ve 1981 YILLARI İHRACATININ
SEÇİLMİŞ MADDELERE GÖRE DAĞILIMI

Maddeler	Ekim		Ocak - Ekim	
	1980	1981	1980	1981
Genel Toplam	260.698	468.641	2.126.476	3.495.374
Kuru İncir	10.767	16.084	18.376	27.519
Kuru Üzüm	13.279	20.020	91.264	101.443
Fındık	49.336	45.588	294.671	252.630
İncir İzmezi	329	213	4.693	2.780
Tütün	5.643	25.689	195.081	273.800
Pamuk	16.897	9.745	241.700	294.993
Buğday	-	22	43.377	49.363
Un	1.637	-	8.589	13.746
Diğerleri	162.810	369.280	1.228.715	2.749.100

İhracat
İthalat
Dış Tic. Açığı

4881 1820
4,707,935 2,810,122
8,137,864 7667 324
- 4,434,829 -4,754,202
-113-

DIŞ TİCARET AÇIĞI
(Aylık)

(Milyon Dolar)

	1978	1979	1980	1981
Ocak	- 33.0	- 62.8	-184.0	-363.3 - 371.3
Şubat	-325.4	-140.3	-351.1	-542.4 - 537.1
Mart	-124.1	-329.6	-136.5	-370.8 - 393.1
Nisan	-256.8	-119.3	-147.5	-337.7 - 336.4
Mayıs	-300.9	-173.4	-496.0	-465.1 - 465.5
Haziran	-234.6	-319.7	-387.6	-410.1 - 343.8
Temmuz	-150.0	-125.7	-452.8	-456.2 - 461.3
Ağustos	- 77.7	-172.1	-404.2	-326.5 - 327.2
Eylül	-215.0	-453.5	-917.4	-286.0 - 289.0
Ekim	-204.9	-262.2	-643.0	-107.3 - 171.2
Kasım	-159.3	-145.6	-190.3	-248.2 - 247.8
Aralık	-229.2	-424.2	-447.1	-306.9

-161.8
-267.4
-231.0

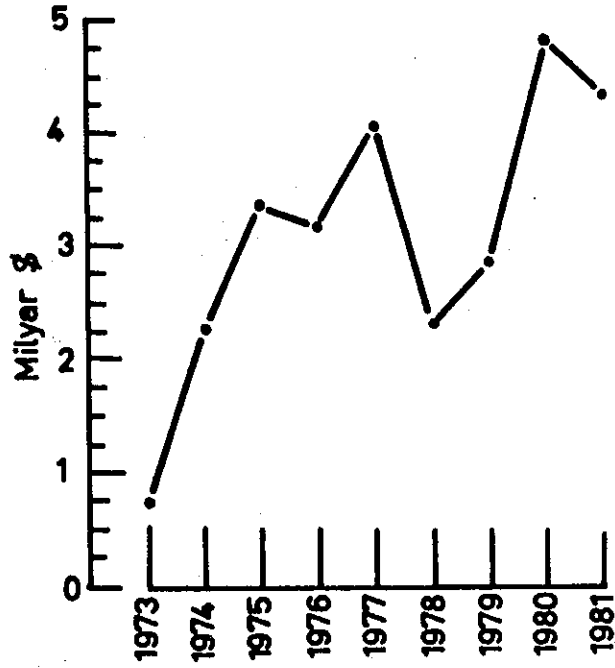
DIŞ TİCARET AÇIĞI
(Kümülatif)

(Milyon Dolar)

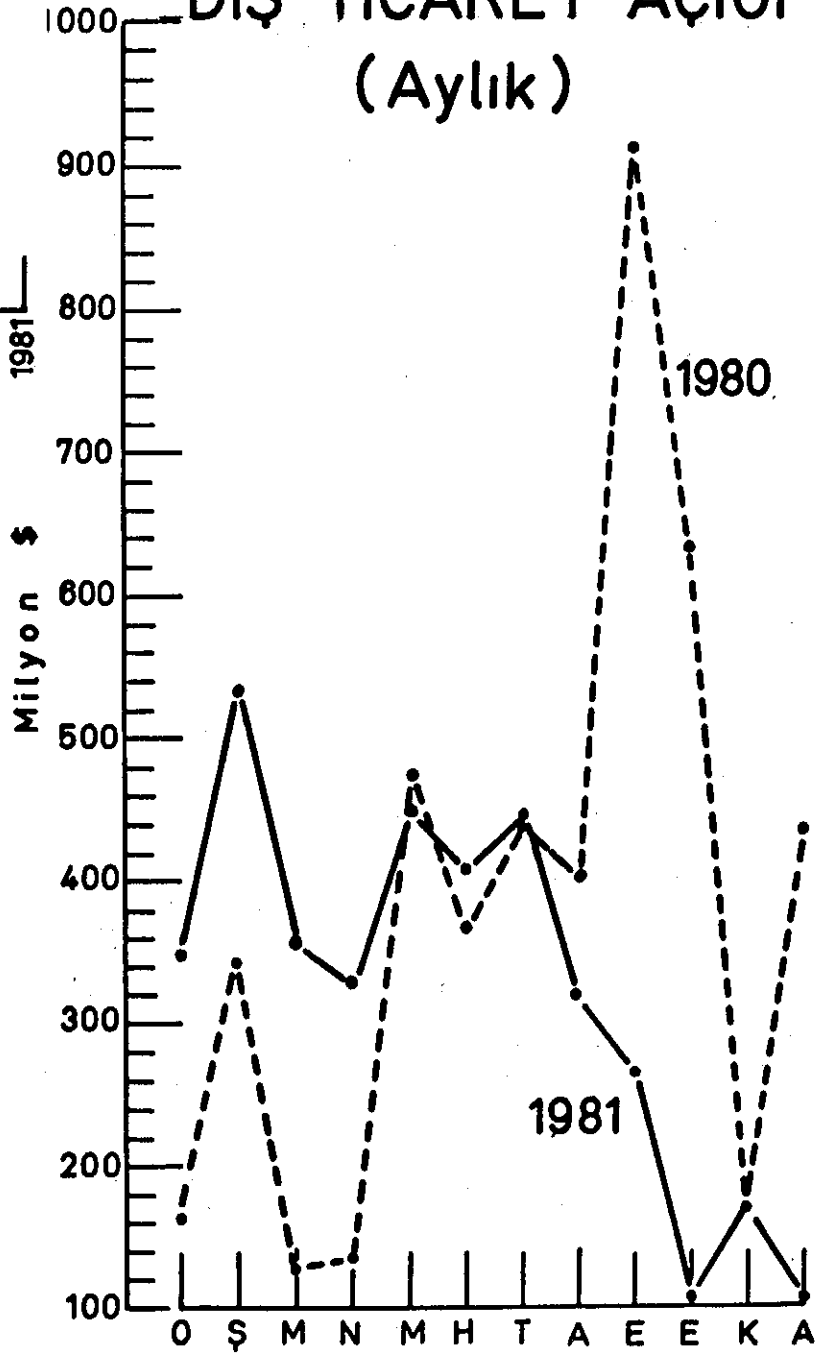
	1978	1979	1980	1981
Ocak	- 33.0	- 62.8	-184.0	-363.3 - 371.3
Şubat	-358.4	-203.1	-535.1	-905.7 - 908.4
Mart	-482.5	-532.7	-671.6	-1,276.5 - 1281.7
Nisan	-739.3	-732.0	-819.1	-1,611.2 - 1618.1
Mayıs	-1,040.2	-905.4	-1,315.1	-2,076.1 - 2083.6
Haziran	-1,274.8	-1,225.1	-1,702.7	-2,486.2 - 2429.4
Temmuz	-1,424.5	-1,350.8	-2,155.4	-2,942.4 - 2888.7
Ağustos	-1,502.5	-1,525.9	-2,559.6	-3,259.6 - 3215.8
Eylül	-1,717.5	-1,976.4	-3,476.9	-3,545.6 - 3504.9
Ekim	-1,922.4	-2,238.6	-4,119.8	-3,652.9 - 3675.5
Kasım	-2,081.7	-2,382.2	-4,310.1	-3,901.1 - 3823.3
Aralık	-2,310.9	-2,808.2	-4,757.1	-4,754.2 - 4730.4

161.8
-418.3
-651.0

DIŞ TİCARET AÇIĞI

DIŞ TİCARET AÇIĞI (Aylık)

Dış Ticaret Hadleri

1981 yılında dış ticaret fiyatlarıyla ilgili olarak elde edilebilen verilere göre ihracat fiyatlarındaki artış son derece ılımlıdır. Buna göre ihracatta meydana gelen olağanüstü artışın önemli bir kısmı reel genişlemelerden kaynaklanmaktadır. Ancak bu durum dış ticaret hadleri açısından yorumlandığında ortaya çıkan sonuç okadar olumlu değildir. Gerçi ithal fiyatlarındaki artış da yüksek değildir ama yine de dış ticaret hadleri endeksini bir önceki yıla göre sınırlı bir ölçüde de olsa aleyhe döndürmüştür. 1982 yılı için yapılan tahminlere göre bu aleyhteki eğilim devam edecektir.

DIŞ TİCARET ENDEKSLERİ

(Milyon Dolar)

	1978	1979	1980	1981	1982
I. A. İthalat(Cari Fiyatlarla)					
1)Toplam	4.599	5.069	7.667	8.800	10.000
2)Petrol ve Petrol Ürünleri	1.396	1.712	3.620	3.750	4.310
3)Petrol Dışı	3.203	3.357	4.047	5.050	5.690
B. İthalat Fiyat Endeksi (1973:100)					
1)Toplam	209,8	247,5	340,0	370,6	398,2
2)Petrol ve Petrol Ürünleri	380,3	538,8	945,6	1.089,2	1.167,6
3)Petrol Dışı	175,5	194,1	216,2	248,6	266,0
C. İthalat(1973 Fiyatlarıyla)					
1)Toplam	2.192	2.048	2.255	2.375	2.508
2)Petrol ve Petrol Ürünleri	367	318	383	344	369
3)Petrol Dışı	1.825	1.730	1.872	2.031	2.139
D. İthalat Miktar Endeksi (1973:100)					
1)Toplam	105,1	98,2	108,1	113,9	120,3
2)Petrol ve Petrol Ürünleri	166,1	143,9	173,3	155,7	167,0
3)Petrol Dışı	97,9	92,3	100,4	108,9	114,7
II. A. İhracat (Cari Fiyatlarla)	2.288	2.261	2.910	4.400	5.600
B. İhracat Fiyat Endeksi (1973:100)	154,9	182,4	212,3	230,3	245,3
C. İhracat(1973 Fiyatlarıyla)	1.477	1.240	1.371	1.911	2.283
D. İhracat Miktar Endeksi (1973:100)	112,1	94,2	104,1	145,1	173,3
III. İhracat/İthalat (1973 Fiyatlarıyla)	67,4	60,5	60,8	80,5	91,0
IV. Dış Ticaret Hadleri(1973:100)					
1) Toplam İthalat Fiyat Endeksine Göre	73,8	73,7	62,4	62,1	61,5
2) Petrol Dışı İthalat Fiyat Endeksine Göre	88,3	94,0	98,2	92,6	92,2

TİCARET HADLERİ GELİŞMELERİ

	(Yıllık Yüzde Değişmeler)									
	1962/ 1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	
Sanayileşmiş Ülkeler	-	- 1	- 11	2.5	- 1	- 1	3	- 3	- 6	
Gelişen Ülkeler										
-Petrol İhr.Ülkeler	1	15	137	5	5	0.5	-10.5	29	39	
-Petrol İth.Ülkeler	- 1	7.5	- 8	-9.5	3.5	3	- 4	- 2.5	- 0.	
Dünya Ticaret Fiyatları (Başlıca Madde Grupları)										
Sanayi Maddeleri	3	17.5	22	12.5	-	9	14.5	14.5	13	
Petrol	4	40.5	226	5.5	6	9.5	-	48.5	60	
Petrol Dışı Hammaddeler	- 2.5	55	28	-18	12	20	- 5	16	13.	

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, 1980

6. İşçi Dövizleri

Merkez Bankası ve özel bankalarca bildirilen ilk "geçici" verilere göre, Eylül ayında yurt dışındaki işçiler tarafından 235 milyon dolarlık döviz gönderilmiştir. İşçi dövizleri girişlerinin 1980 yılının aynı ayındaki 207.3 milyon dolarlık değerine göre yüzde 13.4 daha fazla olduğu hesaplanmıştır.

Döviz girişlerinde, Eylül ayındaki 377.7 milyon dolarlık değere göre ise yüzde 38 dolayında azalma meydana gelmiştir.

Eylül ayı geçici değeri gözönünde bulundurulduğunda, 1981 yılının ilk 9 ayında gönderilen işçi dövizleri toplamının 1.878 milyon dolara ulaştığı görülmektedir. Bu rakam bir önceki yılın 9 aylık dönemine göre ise yüzde 24'lük bir artışı ortaya koymaktadır. 1980 Ocak-Eylül döneminde gönderilen işçi dövizleri toplamı 1.507,6 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

İşçi dövizleri girişlerinin yılın 9 aylık döneminde ulaştığı rakam, 1981 yılının bütünü için öngörülen 2.5 milyar dolarlık değer yüzde 75'ine eşit bulunmaktadır.

1981 Ocak-Ağustos döneminde yurt dışındaki işçilerce gönderilen dövizlerin yüzde 78'inin özel bankalar aracılığıyla, geri kalan yüzde 22'sinin de Merkez Bankası kanalıyla geldiği belirlenmiştir. Ağustos sonu itibarıyla 1.642,6 milyon dolar olarak kesinleşen dövizlerin 1.278,2 milyon doları özel bankalar aracılığıyla, 364,3 milyon doları da Merkez Bankası aracılığıyla yurda gelmiştir.

Ocak-Ağustos döneminde gönderilen işçi döviz girişlerinin Merkez Bankası ve özel bankalar arasında dağılımı ilgili tablodadır:

	<u>Merkez</u> <u>Bankası</u>	<u>Ticari</u> <u>Bankalar</u>	<u>Toplam</u>
Ocak	60.420.4	74.427.1	138.847.5
Şubat	54.500.2	88.973.5	143.473.7
Mart	40.139.9	99.522.4	139.662.3
Nisan	50.096.0	109.048.8	159.144.8
Mayıs	43.126.4	118.973.1	162.099.5
Haziran	42.703.9	169.745.3	212.449.3
Temmuz	39.086.7	274.095.1	313.182.6
Ağustos	34.273.9	343.464.4	377.738.3
Toplam	364.347.4	1278.249.6	1.642.597.1

İşçi dövizlerinin 1982 yılında 2 milyar 800 milyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Edinilen bilgiye göre, işçi dövizleri 1974 yılında 1 milyar 426 milyon dolar iken, 1975'de 1 milyar 312 milyon dolara düşmüş, 1976-1978 yılları arasında ise 982 milyon dolar seviyesine kadar inmiştir.

Daha sonraki 1979 yılında 1 milyar 694 milyon dolara yükselen işçi dövizleri, 1980 yılı sonunda 2 milyar 071 milyon doları bulmuştur.

1981 yılı sonunda bu rakamın 2.5 milyar dolar civarında gerçekleşmesi beklenmektedir.

İŞÇİ DÖVİZLERİ

(Milyon \$)

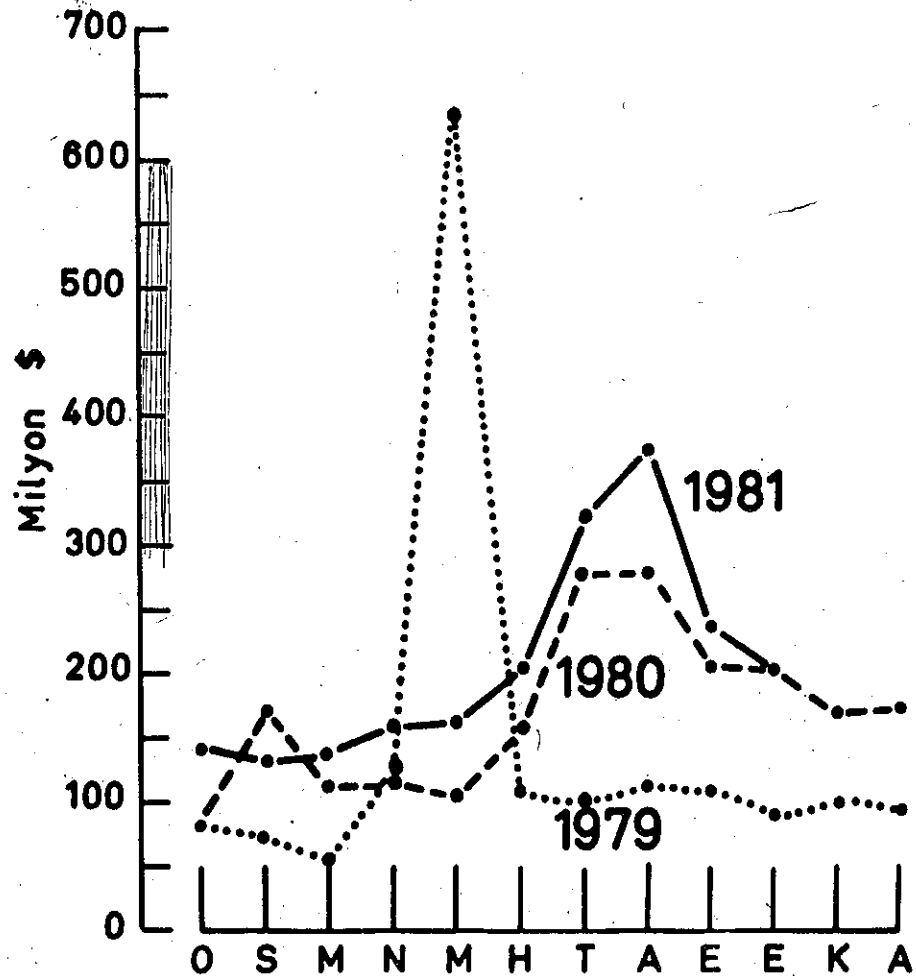
	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	75.4	42.4	-43.8	83.1	96.0	83.3	0.2	143.4	72.3
Şubat	69.4	43.4	-37.5	75.4	73.7	173.3	129.8	134.8	-22.2
Mart	70.6	73.5	0.4	55.6	-24.4	111.7	100.9	139.7	25.1
Nisan	67.7	55.5	-18.0	128.6	131.7	114.8	-10.7	159.1	38.6
Mayıs	76.7	61.6	-19.7	639.3	937.8	102.2	-81.9	160.8	55.9
Haziran	94.3	66.0	-30.0	106.2	60.8	155.0	46.0	205.1	32.3
Temmuz	106.2	87.2	-17.9	100.8	15.6	279.4	177.2	323.4	15.8
Ağustos	109.0	109.3	0.3	111.4	1.9	279.5	150.9	377.7	35.1
Eylül	92.1	119.3	29.3	110.7	- 7.2	207.3	87.3	235.0	13.4
Ekim	81.3	129.9	59.8	90.4	-30.4	205.0	126.5	211.8	3.3
Kasım	63.8	95.8	50.2	99.6	3.9	172.5	73.2		
Aralık	75.4	99.1	31.4	93.2	- 6.0	186.0	99.6		
Toplam	981.8	983.0	12.2	1694.4	72.4	2.071.0	22.2		

İŞÇİ DÖVİZLERİ
(Kümülatif)

(Milyon \$)

	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	75.4	42.4	-43.8	83.1	96.0	83.3	0.2	143.4	72.1
Şubat	144.8	85.8	-40.7	158.5	84.7	256.6	61.9	278.2	8.4
Mart	215.4	159.3	-26.0	214.1	34.4	368.3	72.0	417.9	13.5
Nisan	283.1	214.8	-24.1	342.7	59.5	483.1	41.0	577.0	19.4
Mayıs	359.8	276.4	-23.2	982.0	255.3	586.3	-40.3	737.8	25.8
Haziran	454.1	342.4	-24.6	1088.2	217.8	741.3	-31.9	942.9	27.2
Temmuz	560.3	429.6	-23.3	1189.0	176.8	1020.7	-14.2	1266.3	24.1
Ağustos	669.3	538.9	-19.5	1300.4	141.3	1300.2	0	1644.0	26.1
Eylül	761.4	658.2	-13.6	1411.1	114.4	1507.5	0.7	1879.	24.6
Ekim	842.7	788.1	- 6.5	1501.5	90.5	1712.5	14.1	2090.8	22.1
Kasım	906.5	883.9	- 2.5	1601.1	81.1	1885.0	17.7	2304.0	22.2
Aralık	981.8	983.0	0.1	1694.4	72.4	2071.0	22.2	2489.7	20.2

İŞÇİ DÖVİZLERİ

7. Diğer Görünmeyenler

1976 ve 1977 yıllarında aleyhte bir gelişme gösteren turizm gelirleri 1978 yılından itibaren olumlu şekilde seyretmeye başlamış, 63 milyon dolar açıktan 275 milyon dolar gelir seviyesine ulaşmıştır.

Önümüzdeki 1982 yılında bu rakam 350 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin taşımacılık gelirleri hızlı bir artış eğilimi göstermektedir. Bu konuda Ağustos sonu itibariyle belli olan ayrıntılı veriler, yılın ilk sekiz ayında ödemeler dengesine 411.8 milyon dolarlık net katkı sağlandığını ortaya koymaktadır. Bir önceki yılın eş döneminde ise 162 milyon dolarlık net katkı elde edilmişti.

Başbakanlık Transit Koordinasyon Merkezi'nin kurulmasından bu yana, limanlar ve sınır kapıları arasında sağlanan koordinasyon nedeniyle transit taşımacılığın son derece verimli hale dönüştüğü ve merkezin kurulmasından buyana transit taşımacılıktan 228 milyon 607 bin 509 dolar gelir sağlandığı bildirilmiştir.

Kısa adı BTKM olan Başbakanlık Transit Koordinasyon Merkezi tarafından hazırlanan raporda, merkezin kurulmasından buyana Mersin, İskenderun, İsdemir, Antalya, Samsun, Trabzon ve Hopa limanlarından toplam 5 milyon 817 bin 596 ton tahliye, 1 milyon 945 bin 71 ton yükleme, 1 milyon 452 bin 295 ton transit tahliye, 1 milyon 253 bin 282 ton transit sevkiyat yapılmıştır. Öte yandan, limanlarda koordinasyonlu çalışma sonucunda 2 milyar 329 milyon liralık gelir sağlandığı raporda belirtilmiştir.

Nakliyat gelirleri, bu yıl 142.2 milyon dolardan 121.6 milyon dolara düşerken, nakliyat giderleri de 43.9 milyon dolardan 34.1 milyon dolara düşmüştür. Böylece, nakliyat alanında 87.5 milyon dolarlık net katkı sağlanmıştır.

1981 yılı ilk sekiz ayında sigorta gelirleri 3.4 milyon dolar, bankerlik hizmetleri dolayısıyla alınan faiz ve komisyonlar da 33.5 milyon dolar olmuştur. Bir önceki yıl sigorta gelirleri 2.1 milyon dolar, bankerlik hizmetleri ise 33.4 milyon dolardı.

Kamu gelirleri 1981 yılının Ocak-Ağustos döneminde 62.9 milyon dolardan 88.7 milyon dolara çıkarken, kamu giderleri 46.2 milyon dolardan 50.9 milyon dolara yükselmiştir. Kamudan böylece ödemeler dengesi 37.8 milyon dolarlık net katkı sağlamıştır.

Ödemeler dengesinin "diğer görünmeyenler" kalemi olarak tanımlanan ve nakliyat gelir-giderlerinin ağırlıkta bulunduğu hesapların gelişimi aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

DİĞER GÖRÜNMEYENLER				
			(Milyon Dolar)	
		Ocak - Ağustos	Ocak - Ağustos	
		1980	1981	1980 1981
Gelir				
İhracat Navlunu	16.1	63.2	Nakliyat Gideri	43.6 34.1
Transit Taşıma	-	89.1	Kamu Gideri	46.2 50.9
Nakliyat	142.4	121.6	Teknik Yardım	8.2 7.2
Sigorta	2.1	3.4	Diğerleri	233.1 310.0
Kamu Geliri	62.9	88.7		
Bankerlik	33.4	33.5		
Diğerleri	236.5	444.5		
Toplam	493.4	844.0	Toplam	33.4 402.2
Net	162.0	441.8		

Yurt Dışı Taahhüt Hizmetleri

Türk girişimcilerinin Libya ve Ortadoğu'daki Arap ülkelerindeki iş hacimleri giderek büyümektedir. 1979 yılında 28 olan Türk girişimcilerinin sayısı 1980 yılında 54'e, 1981 yılının ilk çeyreğinde 67'ye ulaşmıştır. Türk firmalarının ülkeler itibariyle dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

	1979	1980	Ocak-Mart 1981
Libya	17	30	38
Suudi Arabistan	6	13	15
Irak	3	7	8
Kuveyt	1	2	3
Birleşik Arap Emirlikleri	1	1	1
Ürdün	1	1	1
Yemen	-	-	1
Toplam	28	54	67

Bu firmaların gerçekleştirmeye çalıştıkları sözleşmelerin değeri 1979 yılında 2 milyar 130 milyon ABD doları iken, 1980 yılında 2 milyar 943 milyon ABD dolarına, 1981 yılının ilk çeyreğinde ise yaklaşık 4.5 milyar ABD dolarına ulaşmış bulunmaktadır.

Yapılan tahminlere göre 1981 sonuna kadar üstlenilen taahhüt tutarlarının 10 milyar dolara yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Kasım sonu itibarıyla firma sayısı da 77'ye yükselmiştir. Bu firmalar halen yaklaşık 100 bin Türk işçisi istihdam etmektedir.

Önümüzdeki 3-4 yıl içinde bitirilecek işlerin tutarının 4 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan yapılan işin yüzde 40'ı döviz olarak ülkeye geleceği hesap edilirse önümüzdeki yılda Türkiye'ye dolaylı ve dolaysız 1.5 milyar dolarlık bir dövizin gelmesi beklenmektedir.

DIŞ SEYAHAT GELİR VE GİDERLERİ

(GELİRLERİ)					(Milyon \$)				
	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	17	5.8	-65.9	12.4	113.8	11.7	- 5.6	18.7	59.8
Şubat	8	6.8	-15	7.9	16.2	25.6	224.1	17.4	-32.0
Mart	31	15.7	-49.4	10.3	-34.4	20.8	101.9	20.6	- 1.0
Nisan	14	10.4	-25.7	18.1	74	16.3	- 9.9	25.6	57.1
Mayıs	12.9	13.4	3.8	73.0	444.8	16.3	-77.7	30.4	86.5
Haziran	15	22.3	48.6	22.8	2.2	20.2	- 2.6	40.3	81.5
Temmuz	17.8	37.3	109.6	29.6	-20.6	44.9	51.7	43.4	- 3.3
Ağustos	25.6	38.7	51.2	26.7	-31	54.2	103.0	55.0	1.5
Eylül	21.1	30.0	42.2	22.6	-24.7	40.1	77.4	32.5	-19.0
Ekim	17.1	19.5	14	23.5	20.5	25.5	8.5		
Kasım	10.5	15.4	46.7	20.0	29.9	24.3	21.5		
Aralık	14.6	14.9	2.1	13.7	- 8.1	24.5	78.8		
Toplam	204.9	230.4	12.4	280.7	21.8	326.4	16.3		

(GİDERLERİ)									
	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	13.7	6.9	-46.9	6.9	0	7.8	13	5.3	-32.1
Şubat	17.0	5.9	-65.3	4.8	-18.6	11.0	129.2	3.2	-52.7
Mart	20.4	5.4	-73.5	6.3	16.7	8.2	30.2	7.6	- 7.3
Nisan	21.4	6.2	-71.0	7.0	12.9	9.2	31.4	7.9	-14.1
Mayıs	18.7	5.8	-69.0	8.4	44.8	9.7	15.5	15.3	57.7
Haziran	20.5	8.5	-58.5	7.4	-12.9	10.0	35.1	8.2	-18
Temmuz	22.1	9.3	-57.9	6.8	-26.9	8.6	26.5	4.4	-48.8
Ağustos	30.2	6.6	-78.1	8.5	28.8	10.0	17.6	20.3	103
Eylül	29.2	8.2	-71.9	7.4	- 9.8	18.2	145.9	3.8	-79.1
Ekim	27.1	18.5	-31.7	16.6	-10.3	9.7	-41.6		
Kasım	19.4	10.6	-45.4	7.1	-33.0	6.4	- 9.9		
Aralık	20.7	10.6	-48.8	7.7	-27.4	6.0	-22.1		
Toplam	268.5	102.5	-61.8	95.0	- 7.3	114.8	20.8		

NET TURİZM

(000 \$)									
Aylar	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%
Ocak	-3,1	-1,1	64,5	5,5	600	3,9	-29,1	13,3	241,0
Şubat	-9	0,9	110	3,1	244,4	14,6	356,3	12,2	-16,4
Mart	2,6	10,3	296,5	4	-61,2	12,6	217,5	13,0	0,3
Nisan	-7,2	4,2	158,3	11	161,9	7,2	-12,7	17,7	145,8
Mayıs	-5,8	13,8	337,9	64,5	367,4	6,6	-89,8	15,1	128,8
Haziran	-5,5	13,5	345,5	15,5	14,8	12,2	-21,3	32,1	163,1
Temmuz	-4,3	28	751,2	22,8	-18,6	36,3	59,7	39,0	7,4
Ağustos	-4,6	32,1	797,8	18,2	-43,3	44,2	142,9	34,7	-21,5
Eylül	-8,1	21,8	573,9	15,2	-30,3	21,9	44,1	28,7	31,1
Ekim	-10	1,0	110	6,9	590	15,8	146,4		
Kasım	-9	4,8	153,3	12,9	168,8	17,9	38,8		
Aralık	-6,1	4,3	170,5	6,0	39,5	18,5	210		
	-63,7	127,7	300,5	185,7	45,4	211,7	14,0	278,0	313

Kaynak:Yıllık Ekonomik Raporlar.

8. Ödemeler Dengesi

1981 yılının ilk yarısı içinde, cari işlemler dengesi açığı 1 milyar 435.3 milyon dolara ulaşmıştır. Cari işlemler dengesi açığı ile Haziran ayı sonunda 130.7 milyon dolara ulaşan dış borç ana para ödemelerinin birarada değerlendirilmesi, ekonominin toplam dış kaynak gereksiniminin 1 milyar 566.0 milyon dolar olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekonominin dış kaynak gereksinimi, geçen yılın ilk yarısında 1 milyar 194.1 milyon dolardı. Buna göre dış kaynak gereksinimi, geçen yıla göre yüzde 31.1 oranında artmış bulunmaktadır.

1981 yılının ilk yarısına ilişkin ödemeler dengesi bulguları, dış borç faiz ödemelerinin geçen yıla göre yüzde 41 oranında artarak 242.2 milyon dolardan 340.7 milyon dolara ulaştığını ortaya koymaktadır.

Dış borç faiz ödemelerinin geçen yıla göre artışında en önemli etken faiz oranlarının yükselmesidir. Dış borç faiz ödemelerindeki artışa karşın, ana para ödemeleri azalmış bulunmaktadır. Ana para ödemeleri, 141.4 milyon dolardan 130.7 milyon dolara düşmüştür.

Öte yandan, dış borç faiz ve ana para ödemelerinin ihracata oranı yüzde 24 düzeyindedir. Bu oran bir önceki yıl yüzde 29.5 dolayındaydı.

Cari işlemler dengesinin 1981 yılındaki açığı 2 milyar 140 milyon dolar olarak öngörülmüş, 1982 yılında bu açığın 1 milyar 610 milyon dolara düşürülmesi hedef alınmıştır.

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)		
Ocak - Haziran		
	1980	1981
CARI İŞLEMLER		
A. Dış Ticaret		
1) İhracat	1.298,9	1.957,2
2) İthalat	-3.001,6	-4.377,0
Dış Ticaret Dengesi	-1.702,7	-2.419,8
B. Görünmeyen İşlemler		
1) Dış Borç Faiz Ödemeleri	- 242,2	- 340,7
2) Turizm ve Dış Seyahat	57,2	103,2
3) İşçi Gelirleri	741,3	951,6
4) Kar Transferleri	- 13,4	- 23,7
5) Diğer Görünmeyenler	107,1	294,1
Görünmeyen İşlemler Dengesi	650,0	984,5
Cari İşlemler Dengesi	-1.052,7	-1.435,3
SERMAYE HAREKETLERİ		
1) Dış Borç Anapara Ödemeleri	- 14,4	- 130,7
2) Özel Yabancı Sermaye	21,9	25,8
3) Proje Kredileri	231,5	356,7
4) Program Kredileri	660,9	378,5
5) Bedelsiz İthalat	42,2	38,4
6) Diğer Sermaye Hareketleri	- 85,6	- 196,7
Sermaye Hareketleri Dengesi	729,5	472,0
Genel Denge	- 323,2	- 963,3
REZERV HAREKETLERİ (+ Azalış)	- 357,3	260,3
IMF'ten KULLANMA	186,8	54,9
KISA VE ORTA SÜRELİ		
SERMAYE HAREKETLERİ	209,8	- 143,5
NET HATA VE NOKSAN	283,9	791,6

Altın ve Döviz Rezervleri

1981 senesi Eylül ayı itibariyle altın ve döviz rezervleri incelendiğinde yıl sonuna oranla toplam yüzde 52.7'lik bir artış göze çarpmaktadır. Pozisyon bankalarının döviz rezervleri yüzde 83.7'lik bir artış gösterirken, Merkez Bankasının döviz rezervleri yüzde 53.4 oranında artmıştır. Altın rezervlerinde değişme görülmemektedir. Eylül 81 ithalatının 12 aylık dönemde yüzde 22.7 oranında artmasına karşın altın ve döviz rezervlerindeki bu artış Türk parasının değerini koruması açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmelidir.

DÖVİZ REZERVLERİ

(1980)				(Milyon Dolar)
	Altın	Merkez Bankası	Pozisyon Bankaları	Toplam
Ocak	154.6	389.0	141.6	685.2
Şubat	154.6	570.9	159.8	885.3
Mart	154.6	587.6	185.1	927.3
Nisan	154.6	619.4	180.6	954.6
Mayıs	154.6	538.2	178.4	871.2
Haziran	154.6	599.5	188.5	788.0
Temmuz	154.6	673.4	208.1	1.036.1
Ağustos	154.6	849.8	204.9	1.209.3
Eylül	154.6	921.2	190.4	1.266.2
Ekim	154.6	926.4	227.6	1.308.6
Kasım	154.6	850.1	187.0	1.191.7
Aralık	154.6	823.4	230.7	1.208.7

(1981)

Ocak	154.6	1.002.4	205.0	1.362.0
Şubat	154.6	781.2	223.6	1.159.4
Mart	154.6	760.0	309.5	1.224.1
Nisan	154.6	770.2	226.4	1.151.2
Mayıs	154.6	652.4	263.8	1.070.8
Haziran	154.6	640.6	226.5	1.021.7
Temmuz	154.6	804.7	296.6	1.255.9
Ağustos	154.6	1.180.8	364.7	1.700.1
Eylül	154.6	1.263.0	428.3	1.845.9
Ekim				
Kasım				
Aralık				

Raporun yayına verilmesi sırasında elimize geçen ödemeler dengesi Eylül sonuçlarını yorumsuz olarak aşağıda veriyoruz.

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)

	Ocak - Eylül	
	1980	1981
CARİ İŞLEMLER		
A. Dış Ticaret		
1) İhracat	1.865,7	3.008,8
2) İthalat	-5.342,7	-6.498,0
Dış Ticaret Dengesi	-3.477,0	-3.489,2
B. Görünmeyen İşlemler		
1) Dış Borç Faiz Öd.	- 355,9	- 566,9
2) Turizm ve Dış Seyahat	159,7	196,8
3) İşçi Gelirleri	1.507,4	1.908,9
4) Kâr Transferleri	- 40,4	- 35,5
5) Diğer Görünmeyenler	236,0	464,7
Görünmeyen İşl.Dengesi	1.506,8	1.968,0
Cari İşlemler Dengesi	-1.970,2	-1.521,2
SERMAYE HAREKETLERİ		
1) Dış Borç Anapara Öd.	231,7	- 224,4
2) Özel Yabancı Sermaye	28,5	34,8
3) Proje Kredileri	376,8	514,1
4) Bedelsiz İthalat	71,5	54,7
5) Program Kredileri	1.207,9	558,2
6) Diğer Sermaye Har.	- 40,4	- 308,9
Sermaye Har.Dengesi	1.412,6	628,5
Genel Denge	- 557,6	- 892,7
REZERV HAREKETLERİ(+Azalış)	- 775,1	- 567,5
IMF'den KULLANMA	371,1	17,4
KISA VE ORTA SÜRELİ		
SERMAYE HAREKETLERİ	115,9	- 92,7
NET HATA VE NOKSAN	845,7	1,535,5

9. Dış Krediler ve Borçlar

Dış Krediler

Ocak-Ağustos aylarını içine alan ilk sekiz aylık dönem itibariyle dış kredi akımı, 1980 yılının eşdönemine göre 419 milyon dolar azalarak yüzde 36 oranında düşüş kaydetmiştir.

1981 yılının ilk sekiz aylık döneminde hesaplara geçen dış kredi miktarı 738.6 milyon dolara ulaşmıştır. Geçen yılın ilk sekiz aylık döneminde gelen dış kredi miktarı 1.16 milyar dolar düzeyinde idi.

Şimdilik bu yılın en yüksek tutardaki kredi intikalinin gerçekleştiği Ağustos ayında, yabancı bankalardan 250 milyon dolarlık kısa vadeli kredi Merkez Bankasının hesaplarına geçmiştir. Buna göre, ilk sekiz aylık dönemde bu kaynaktan gelen kredi miktarı 273.2 milyon doları bulmuştur.

Bu arada, Dünya Bankasından da, Merkez Bankası hesaplarına 1.8 milyon doların intikal etmesiyle Ocak-Ağustos döneminde Dünya Bankasından sağlanan krediler 75.6 milyon dolara yükselmiştir. Geçen yılın eşdönemindeki kredi tutarı 41.6 milyon dolar düzeyinde kalmıştı.

1980 ve 1981 Ağustos ve Ocak-Ağustos döneminde Merkez Bankasına ve Ticari Bankalara gelen dış krediler şöyledir:

MERKEZ BANKASI'na VE TİCARİ BANKALARA İNTİKAL EDEN DİŞ KREDİLER

(Dolar)

	Ağustos		Ocak-Ağustos	
	1981	1980	1981	1980
IMF Kredisi	-	-	219.930.596	380.520.488
IFC Kredisi	-	-	-	-
Banker Kre.	250.000.000	-	273.226.984	-
Konsorsiyum K.	44.036	-	24.281.292	34.625.178
EIB, IBRD,				
IDA Kr.	1.494.000	176.539	75.594.565	41.644.805
Avr.Kons.İsk.				
Fonu	-	635.079	60.752.457	47.704.593
Cash Kredisi	-	-	-	552.131.555
S.Arabistan	-	-	50.000.000	-
Arap-Türk Bank.	-	-	-	10.816.265
BIS	-	-	-	90.000.000
Diğer Kre.	156.250	-	34.796.430	-
Toplam	251.606.214	811.618	738.582.324	1.157.442.884

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Türkiye'ye yapacağı 75 milyon Avrupa Hesap Birimi (yaklaşık 95 milyon dolar) tutarındaki hibe yardımından yararlandırılmak üzere 1981 yılı Ağustos ayında Brüksel'de imzalanan 3 projeye ait finansman sözleşmeleri Bakanlar Kurulunca onaylanmıştır.

Yayınlanan finansman sözleşmelerine göre, AET'den sağlanan hibe yardımı Türkiye Kömür İşletmelerine ait "Soma-Tunçbilek Maden İşletmesi Yenileme Teçhizatı ve Yedek Parçaları Projesi" ile "Beypazarı Linyit Projesi" ve Maden Tetkik Arama Enstitüsüne ait "Linyit Arama Projesi"nin finansmanından kullanılacaktır.

TKİ'nin Soma-Tunçbilek Maden İşletmesi Projesi için AET'den sağlanan 16 milyon AHB (yaklaşık 20 milyon dolar) ile gerekli teçhizat ve yedek parça yokluğunun üretim bakımından maden kapasitesinde yüzde 50'lik azalmaya yol açması önlenerek, Linyit ocakları yeniden teçhiz edilecek, böylece, Tunçbilek İşletmesi'nde tam kapasitede yılda 3.72 milyon ton, Soma İşletmesi'nde de yılda 1.15 milyon tonluk üretim gerçekleştirilebilecektir.

TKİ'nin "Beypazarı Linyit Projesi için Topluluğun hibe ettiği 22 milyon AHB (yaklaşık 27.5 milyon dolar) tutarındaki yardım da, sözkonusu madenin geliştirilmesi için gerekli makina ve teçhizatın alımında kullanılacak, böylece, halen 300 bin ton olan Beypazarı Linyit İşletmesi'nin yıllık üretimi 1.65 milyon tona çıkacaktır.

Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne ait "Linyit Arama Projesi" için AET'nin finansman katkısı ise 8 milyon AHB (10 milyon dolar dolayında) olacak. Batı Anadolu'da linyit yataklarının aranmasıyla ilgili olan proje, bu bölgede bulunan daha önceki araştırmalarla seçilmiş 8 linyit kaynağının özelliklerini ve rezerv durumunu saptamayı amaçlamaktadır.

Avrupa Ekonomik Topluluğundan sağlanan yaklaşık 95 milyon dolarlık hibe yardımı içinde her üç proje için kullanılacak miktar 57.5 milyon dolara ulaşmaktadır.

Kasım 1980 - Kasım 1981 dönemini kapsayan son bir yılda OECD Özel Yardım Programı çerçevesinde 423 milyon dolar, 7.2 Kanada Doları, 460 milyon DM, 480 milyon Fransız Frangı, 300 milyon Belçika Frangı ve 143 milyon Hollanda Florini tutarında kredi sağlanmıştır.

Son bir yılda OECD çerçevesinde sağlanan kredilerin ülkelere göre dağılımları ile şartları şöyledir:

Krediyi Veren Ülke	Kredi Tutarı (Milyon)	Kredi Şartları	Faiz	Ödemesiz Dönem/Vade	Anlaşma Tarihi
Norveç	\$ 10.0	Hibe			19/12/1980
A.B.D.	\$ 200.0	Program/Hibe	% 5	5/20 yıl	4/12/1980
İsveç	\$ 10.0	\$ 4.5 Program	% 2	5/25 yıl	30/12/1980
		\$ 5.5 İhr.Kr.	% 7.75	2/10 yıl	
Avusturya	\$ 15.0	\$ 7.5 Program	% 6	5.5/15 yıl	26/11/1980
		\$ 7.5 Proje	% 6	5.5/15 yıl	26/11/1980
Japonya					
OECE	\$ 45.0	Program	% 4.25	7/25 yıl	12/ 2/1981
EXIM	\$ 55.0	Proje	% 7.75	8 yıl	26/ 6/1981
Belçika	BF 300.0	2/3 Program	% 2.0	10/30 yıl	16/ 6/1981
Japonya					
OECE	\$ 35.0	Proje	% 4.25	7/25 yıl	12/ 2/1981
EXIM	\$ 35.0	Proje	% 7.50	8 yıl	26/ 6/1981
İngiltere	15.0	Program	% 6.0	5/20 yıl	20/ 7/1981
Hollanda	HF 143.0	Program	% 7.125	5/15 yıl	6/ 8/1981
Kanada	Can \$ 7.2	Program	% 5	5/20 yıl	18/ 8/1981
Fransa					
Hazine	FF 160.0	(x)	% 3.5	8/22 yıl	2/ 9/1981
Coface	FF 320.0	(x)	% 8.25	5/10 yıl	
F.Almanya	DM 330.0	Program	% 2	10/30 yıl	15/ 9/1981
	DM 130.0	Proje	% 2	10/30 yıl	
A.B.D.					
EXIM	\$ 11.5	Prime Rate+1/2		1/2 yıl	15/ 7/1981
EXIM	\$ 6.5	Prime Rate+		1/8 yıl	6/11/1981

(x) FF 270.0 Program FF, 210.0 proje kredisi olarak kullanılacaktır.

Dış Borçlar

Çeşitli ülkelerden ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan dış borçlar için 1981 yılının ilk sekiz aylık döneminde 468.9 milyon dolarlık faiz ödenmiştir. Dış borç faiz ödemeleri bir önceki yılın eşdönemindeki 310.5 milyon dolarlık ödenen faiz miktarına göre yüzde 51 oranında artış kaydetmiştir.

Öte yandan, dış borç ödemeleri ana para ödemeleriyle birlikte bu yıl Ocak-Ağustos dönemi sonunda 1.4 milyar dolara ulaşmıştır. Ana para ödemelerinin 380 milyon dolarlık bölümü devlet borçları ve özel kaynaklardan sağlanan borçlar için yapılırken, Uluslararası Para Fonu ve yabancı bankalar ile diğer kaynaklara yönelik tasfiye de 546.2 milyon dolara ulaşmıştır.

1980 yılının ilk sekiz aylık döneminde devlet ve özel kaynaklı borçlar için 191.1 milyon dolarlık, diğer borçlar için de 590 milyon dolarlık ana para geri ödemesi gerçekleştirilmiştir. Buna göre, faiz ödemelerindeki artışın yanı sıra, ana para ödemelerinde de ilk sekiz aylık dönem itibarıyla 1980'ne oranla yüzde 18.5'lik bir artışın meydana geldiği belirlenmiştir.

Ana para ve faiz ödemeleri birlikte değerlendirildiğinde, en yüksek tutardaki geri ödemenin 317.9 milyon dolar ile döviz tevdiat hesabından kaynaklanan borçlar için yapıldığı gözlenmiştir. Ocak-Ağustos döneminde geçen yıl bu kaynağa 115.2 milyon dolar tutarında, yaklaşık üçte iki oranında daha az ödeme yapılmıştı.

DÇM borçları için de geçen yıl ilk sekiz ayda 115 milyon dolar olan tasfiye miktarı bu yılın eşdöneminde 109.1 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna karşılık 1980'de bu borçlar için ödenen faizler 23.3 milyon dolar iken, bu yıl 52.8 milyon dolara yükselmiştir.

Uzun ve kısa vadeli borçlar için Yabancı Bankalara yapılan faiz ödemeleri ise 26.6 milyon dolardan 64.3 milyon dolara çıkacaktır. Ana para ödemeleri de geçen yıl olduğu gibi 90.1 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Devlet borçları ana para ve faiz miktarı da ilk sekiz aylık dönem sonunda 425 milyon dolara erişmiş bulunmaktadır. Bu tutar geçen yıl söz konusu dönemde yapılan 168.8 milyon dolarlık tasfiyeye göre 2.5 kat daha fazla olmuştur.

1981 yılı Ocak-Ağustos dönemini kapsayan dış borç tasfiyeleri, aynı dönemde gerçekleştirilen 2.6 milyar dolarlık ihracatın yüzde 53.5'i düzeyinde gerçekleşmiştir. 1980 yılında bu oran 1981 yılına göre ihracatın 1 milyar dolar daha az olması nedeniyle yüzde 66.3'e kadar yükselmişti.

1980 ve 1981 yılları Ağustos ayında ve Ocak-Ağustos döneminde tasfiyeye konu olan dış borçların dağılımına ilişkin veriler ayrıntılı olarak ilgili tabloda gösterilmiştir.

BORÇ ÖDEMELERİ

	Ağustos		(000 Dolar) Ocak-Ağustos	
	1981	1980	1981	1980
Ödemeler Den.Göre	157.392,0	68.986,3	849.527,4	501.611,6
Ana Para	73.276,4	40.181,8	380.673,6	191.113,6
Devlet	37.476,4	18.753,2	290.475,2	100.989,3
Özel Kaynaklar	35.800,0	21.428,6	90.198,4	90.124,3
Faiz	84.115,6	28.804,5	468.853,8	310.498,0
Devlet	19.909,9	2.719,1	134.387,9	67.826,9
Özel Kaynaklar	26.685,1	8.304,5	64.294,2	26.614,5
DÇM	280,3	16,6	109.122,2	114.962,5
Banker	36.167,2	17.638,5	152.182,3	100.849,7
Döviz Tevdiat	1.073,1	159,0	8.867,2	244,4
Ötekiler (Ana Para)	52.379,6	61.711,9	546.159,9	590.000,9
I M F	-	21.225,8	62.842,9	113.625,0
Banker	17.739,7	17.719,6	99.638,7	203.463,4
DÇM	7.821,3	4.897,6	52.752,2	23.292,0
Döviz Tevdiat	26.818,6	17.868,9	308.994,0	113.948,4
Petrol (TPAO-Renault)	-	-	21.932,1	41.664,5
R C D	-	-	-	4.007,6
B I S	-	-	-	90.000,0
Toplam	209.771,6	130.698,2	1.395.687,3	1.091.611,6
Ihracat	335.812,0	179.983,0	2.608.756,0	1.645.963,0
Borç Ödeme/Ihr. (%)	62,47	72,62	53,50	66,32

DIŞ BORÇLAR

(Milyon Dolar)

Eylül 1980 itibariyle			
	Kullanılan Kredi	Kullanılmayan Kredi	Sağlanan Kredi
A. Borçlulara Göre			
a) Devlet Bütçesi'nden Ödenecek Olanlar	5.289	2.916	8.205
b) Bütçe Dışı Kamu Sektörü Borçları	3.779	1.520	5.299
c) Özel Sektör Borçları	766	409	1.175
d) Konsolide Ticari Borçlar	5	-	5
Toplam	9.839	4.845	14.684
B. Alacaklılara Göre			
a) Uluslararası Kurumlar	1.940	1.593	3.533
b) Yabancı Hükümet ve Hükümet Organları	3.904	1.460	5.364
c) Yabancı Özel Firmalar ve Şahıslar	989	1.586	2.575
d) Konsolide Ticari Borçlar	5	-	5
e) Avrupa Serbest Para Piyasası	3.001	206	3.207
Toplam	9.939	4.845	14.684

(Milyon Dolar)

Eylül 1981 itibariyle			
	Kullanılan Kredi	Kullanılmayan Kredi	Sağlanan Kredi
A. Borçlulara Göre			
a) Devlet Bütçesi'nden Ödenecek Olanlar	6.507	2.153	8.660
b) Bütçe Dışı Kamu Sektörü Borçları	4.161	690	4.851
c) Özel Sektör Borçları	530	304	834
d) Konsolide Tic. Borçlar	5	-	5
Toplam	11.203	3.147	14.350
B. Alacaklılara Göre			
a) Uluslararası Kurumlar	2.214	1.914	4.128
b) Yabancı Hükümet ve Organları	4.813	652	5.465
c) Yab. Özel Firm. ve Şah.	1.098	581	1.674
d) Konsolide Tic. Borçlar	5	-	5
e) Avr. Serbest Para Piy.	3.073	-	3.073
Toplam	11.203	3.147	14.350

Borç Ertelemeleri

Son bir yıllık dönemde, Maliye Bakanlığı, kısa adı OECD olan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütüne üye 10 ülke ile, 1 milyar 242 milyon dolara ulaşan borç ertelemelerini gerçekleştirmiştir.

1980-1981 Kasım ayları arasındaki bir yılda, anlaşmaları imzalanarak ertelenen borçların yüzde 77'si düzeyindeki 702.1 milyon dolarlık bölümü devlet borçlarından, geri kalan 540.1 milyon dolarlık bölümü de ticari borçlardan oluşmaktadır.

İsveç, Belçika, Federal Almanya, İspanya, İsviçre, Avusturya, Norveç, Hollanda, Danimarka ve Fransa ile çeşitli tarihlerde imzalanan anlaşmalarla, ertelenen borçların ödemesi dönemleri 4 ila 10 yıl arasında değişmektedir. Borçların vadesi ise, genellikle 10 yıl olarak belirlenmişken, bazılarında bu süre 20 ve 30 yıla kadar da çıkabilmektedir.

Son bir yılda en yüksek borç ertelemesi gerçekleştirilen ülke, 418 milyon dolarla Fransa'dır. Fransa'ya olan 353 milyon dolarlık devlet ve 65 milyon dolarlık garantili ticari borç ertelenirken, bu borçların vadesi 5 yılı ödemesiz dönem olmak üzere 10 yıl olarak belirlenmiştir. Türkiye, ertelenen borçları karşılığında, devlet borçları için yüzde 3.5 - 9.5 arasında, ticari borçları için de yüzde 10 oranında yıllık faiz ödemeyi kabul etmiş bulunmaktadır.

Fransa'nın ardından Türkiye ile en yüksek borç erteleyen ikinci ülke ise Federal Almanya'dır. Bu ülke, Türkiye'nin 169 milyon doları devlet, 217 milyon doları da garantili ticari borçlarından oluşan toplam 386 milyon dolarlık borçlarını ertelerken, ertelenen borçlar için 5 yılı ödemesiz olmak üzere 10 yıl vade kararlaştırılmıştır. Türkiye, devlet borçları için yılda yüzde 2.5, ticari borçları için de yılda yüzde 7.5'lik faiz ödemesinde bulunacaktır.

1980-1981 Kasım tarihleri arasında borç ertelemeleri yapılan ülkeler ilgili tabloda gösterilmiştir.

<u>Ülkeler</u>	<u>Ertelenen Tutar (Milyon ₺)</u>	<u>Ödemesiz Dönem/Vade</u>	<u>Faiz (%)</u>	<u>Tarih</u>
İsveç		4 - 9		29/12/1980
(Devlet)	0.2		0	
(Ticari)	6.9		9.25	
İsveç		5 -10		30/12/1980
(Devlet)	2.4		1	
(Ticari)	38.4		9.8	
Belçika				28/11/1980
(Devlet)	1.5	10 -30	2.0	
(Ticari)	29.5	5 -10	11.0 (BF) .5.5 (SF)	
Almanya		5 -10		12/12/1980
(Devlet)	169.0		2.5	
(Ticari)	217.0		7.5	
İspanya				
(Ticari)	4.0	5 -10	7.8	18/12/1981
İsviçre	170.0	5 -10		19/12/1980
(Devlet)			3.5	
(Ticari)			7.0	
Avusturya				
(Ticari)	7.4	5 -10	9.5	3/ 2/1981
Norveç				
(Ticari)	28.0	5 -10	8.5	12/12/1981
Hollanda				
(Devlet)	6.0	8 -20	2.5	26/ 5/1981
(Ticari)	130.0	5 -10	9.0-7.0	15/ 4/1981
Danimarka				
(Ticari)	13.9	5 -10	9.5 (Dkr) 8 (US \$) 7/ 5/1981	
			6.5 (DM)	
Fransa		5 -10		
(Devlet)	353.0		3.5-9.5	2/ 9/1981
(Ticari)	65.0		10.0	10/ 9/1981

İç ve dış borç ödemeleri için 1982 mali yılı bütçesine 140 milyar liralık ödenek konulmuştur. Borçlu kuruluşların talepleri ise 254.8 milyar lirayı bulmaktadır.

Borçlu kuruluşların ödenek taleplerinde yapılan 114.8 milyar liralık kısıntı, Türkiye'nin özellikle dış borçlarla ilgili olarak 1982 yılında da kapsamlı bir erteleme programı uygulama umunda olduğunu yansıtmaktadır.

1981 YILI OCAK-AĞUSTOS DÖNEMİ GARANTİSİZ TİCARİ BORÇLAR'IN
TASFİYESİ İLE İLGİLİ TAAHHÜDLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI

	Belge Sayısı	Taahhüt (FOB \$)	G.T.B.'a Sayılacak Miktar(\$)	Olarak Gelecek Kredi Miktar (\$)	Kredi (1000 TL)	Döviz Tahsisi (\$)
Gıda Sanayii	2	7.061.242	2.259.667	4.801.575	-	-
Dokuma Giyim	46	162.549.754	105.496.850	47.874.046	668.182	9.178.858
Orman Ürünleri	2	4.524.374	2.425.601	2.098.773	6.000	-
Kimya Sanayii	4	5.454.761	3.421.552	2.033.209	113.800	-
Demir Çelik San.	9	145.625.545	110.686.970	16.342.575	683.315	18.596.000
Demirden Baş.Met.	3	5.732.575	4.380.618	302.557	225.019	1.049.400
Madeni Eşya San.	3	2.424.792	1.905.650	385.206	70.054	133.936
Çimento Sanayii	5	53.106.300	29.403.989	23.702.311	402.899	-
Deniz Taşıtları	2	2.605.990	1.447.710	1.158.280	21.825	-
Makina İmalat	2	2.663.971	1.416.470	263.215	29.440	984.286
Diğerleri	1	287.234	172.340	114.894	-	-
	79	192.036.538	263.017.417	99.076.641	2.270.534	29.942.480

1.1.1981-20.10.1981 TARİHLERİ ARASINDA
GARANTİSİZ TİCARİ BORÇLARIN
TASFİYESİ İÇİN VERİLEN BELGELERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

	Belge Sayısı	Taahhüt (\$)	G.T.B.S. (\$)	Net Döviz (\$)	Kredi 1.000 TL.	Döviz Tah.(\$)
Gıda Sanayii	2	2.061.242	2.259.667	4.801.575	-	-
Dokuma Giyim	55	227.510.996	142.938.152	65.393.986	2.351.621	19.178.858
Orman Ürünleri	2	4.524.374	2.425.601	2.098.773	6.000	-
Kimya Sanayii	5	12.054.761	10.021.552	2.033.209	113.800	-
Demir Çelik San.	10	150.218.371	113.267.432	16.555.443	850.684	20.395.496
Demirden Başka Met.	3	5.732.575	4.380.618	302.557	225.019	1.049.400
Madeni Eşya Sanayii	5	2.915.774	2.332.804	354.650	70.054	228.320
Çimento Sanayii	7	72.886.300	38.309.289	34.577.011	402.899	-
Deniz Taşıtları	2	2.605.990	1.447.710	1.158.280	21.825	-
Makina İmalat	3	2.750.551	1.461.491	304.774	29.440	984.286
Plastik İşleme	4	2.653.504	2.651.147	2.357	-	-
Turizm	1	2.050.000	1.550.000	500.000	-	-
Diğerleri	1	287.234	172.340	114.894	-	-
Toplam	100	493.251.672	323.217.803	128.197.509	4.071.342	41.836.360

10. Özel Yabancı Sermaye

1981 yılının 10 aylık döneminde Türkiye'ye 277.04 milyon dolarlık yabancı sermaye girişi olmuştur. 6224 Sayılı yasa kapsamında Türkiye'ye gelmesine izin verilen yabancı sermayenin yüzde 89'unu oluşturan 245.97 milyon dolarlık bölümü, yabancı firmaların Türkiye'den garantisiz ticari alacaklarına mahsup edilmiş bulunmaktadır. Böylece, yılın Ocak-Ekim döneminde Türkiye'ye girişi sağlanan net yabancı sermaye miktarı 31.07 milyon dolar dolayındadır.

Mevcut yabancı sermayeli firmaların genişleme yatırımları yanı sıra, sermaye artırımı veya yeni ortaklıklar kurulması biçiminde Türkiye'ye yabancı sermaye getiren firma sayısı ise toplam 86 olarak belirlenmiştir. Bu firmaların 71 adedi imalat sanayiinde, 1 adedi madencilik, 5'i turizm, 3'ü bankacılık ve 5 adedi de ulaştırma sektöründe bulunmaktadır. 1 yabancı sermayeli firma da "diğerleri" sektöründe yer almaktadır.

Ençok net yabancı sermaye girişinin bankacılık sektöründe olduğu dikkati çekmektedir. Nitekim, Türkiye'de bankacılık faaliyetlerinde bulunmak için izin alan 3 yabancı bankanın getireceği yabancı sermaye toplamı 16 milyon dolara ulaşırken, bunun 6 milyon dolarlık bölümünün garantisiz ticari borçlardan karşılanacağı öğrenilmiştir. Aynı şekilde ulaştırma sektöründe izin alan 5 yabancı firmanın toplam taahhüdü 14.09 milyon dolar olarak belirlenirken, bu miktarın 7.21 milyon dolarını garantisiz ticari borçlarına mahsup edecekleri bildirilmiştir.

Yılın 10 aylık döneminde 6224 sayılı yasa kapsamında yabancı sermaye getirmesine izin verilen firmalardan 36'sı yeni yatırıma girişeceklerini, 26'sı portföy yatırımında bulunacaklarını, 16'sı sermaye artırımına gideceklerini ve 8'i de mevcut yatırımlarını genişleteceklerini belirtmişlerdir.

1981 yılının ilk 10 ayında gelen yabancı sermaye tutarı ile Türkiye'ye yabancı sermaye girişine izin veren 6224 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 1954 yılından buyana gelen yabancı sermaye miktarı 567.04 milyon dolara ulaşmıştır.

1954-1980 yılları arasında Türkiye'ye girmesine izin verilen 290 milyon dolarlık yabancı sermaye toplamı dikkate alındığında, bu yılın Ocak - Ekim döneminde gelen yabancı sermaye miktarının sözkonusu yıllardaki yabancı sermayenin yüzde 95.5'ine eşit olduğu görülmektedir.

1981 YILI 1 OCAK-31 EKİM ARASINDA
6224 SAYILI KANUN KAPSAMINDA
TÜRKİYE'YE GELMESİNE İZİN VERİLEN
YABANCI SERMAYENİN SEKTÖREL DAĞILIMI

SEKTÖRLER	Sayısı	İzin Verilen	Karşıl原因an	Yatırım Şekline Göre Firma Sayısı			
		Yabancı Ser.	Miktar	Yeni	Tevsii	Sermaye Arttırımı	Portföy
		(Milyon)	(Milyon \$)				
İMALAT SANAYİİ							
Gıda, İçki, Tütün	8	29.08	28.61	2	-	2	4
Dokuma - Giyim	4	31.82	30.73	2	-	-	2
Kağıt	5	14.50	14.50	2	1	-	2
Orman Ürünleri	3	4.59	4.59	2	-	-	1
Lastik	1	3.43	2.07	-	1	-	-
Kimya	12	17.91	17.42	1	1	7	3
Taşıt Araçları ve							
Otomotiv Yan San.	2	4.76	4.76	-	-	1	1
Madeni Eşya ve							
Demir Çelik	7	23.13	19.48	4	2	-	1
Makina İmalat	6	9.70	9.70	-	1	1	4
Elektrik-Elektronik	5	26.61	22.49	2	-	2	1
Çimento ve Çimentodan							
Gereçler	4	31.88	30.88	2	-	1	1
Yapı Malzemeleri	2	0.64	-	1	1	-	-
Ambalaj	6	11.29	11.29	3	-	-	3
Diğerleri	6	3.97	3.64	4	-	-	2
Toplam	71	213.41	200.16	25	7	14	25
TARIM	-	-	-	-	-	-	-
MADEN	1	0.94	-	-	1	-	-
HİZMETLER							
Turizm	5	30.64	30.64	5	-	-	-
Bankacılık	3	16.00	6.00	1	-	2	-
Ulaştırma	5	14.09	7.21	4	-	-	-
Diğerleri	1	1.96	1.96	1	-	-	-
Toplam	15	63.63	45.81	11	1	2	1
GENEL TOPLAM	86	277.04	245.97	36	3	16	26

6224 Sayılı Yabancı Sermaye Yasası çerçevesinde, 1981 yılının ilk 7 aylık döneminde Türkiye'ye en fazla yabancı sermaye getiren ülkenin 126.89 milyon dolarla İsviçre olduğu, bunu 30.44 milyon dolarla ABD'nin, 10.72 milyon dolarla da Federal Almanya'nın izlediği belirlenmiştir.

En fazla yabancı sermaye girişi olan İsviçre'den 17 firmanın getirdiği yabancı sermayenin 125.5 milyon doları garantisiz ticari borçlardan karşılanmıştır. Aynı şekilde, ABD'li 12 firma tarafından getirilen 30.44 milyon dolarlık yabancı sermayenin tümünün de garantisiz ticari borçlardan oluştuğu görülmektedir. En fazla yabancı sermaye getiren ülkeler arasında üçüncü sırada yer alan Federal Almanya'da 11 firma, izin aldıkları 10.7 milyon dolarlık yabancı sermayenin 5.9 milyon dolarlık bölümünü aynı şekilde finanse etmişlerdir.

Bu arada, İngiltere'den 1 firmanın tümü garantisiz ticari borçlardan karşılanmak üzere 1.6 milyon dolarlık, 2 İtalyan firmasının 5.2 milyon dolarlık ve karma bir şirketin de 1.12 milyon dolarlık yabancı sermaye izni aldığı öğrenilmiştir.

Yabancı Sermaye Yasası kapsamında Türkiye'ye net sermaye getiren ülkeler içinde, 11 firma ile İran ilk sırayı alıyor. İranlı firma ve kuruluşlar Türkiye'ye 11.1 milyon dolarlık yabancı sermaye girişi için izin almışlardır.

Öte yandan, 4 uluslararası kuruluş 4.3 milyon dolarlık, 1 Bahreynli firma 3.48 milyon dolarlık, 1 Avusturyalı firma 0.85 milyon dolarlık ve 4 Belçikalı firma da 0.7 milyon dolarlık yabancı sermaye izin almış bulunmaktadır.

1981 yılının ilk 7 aylık döneminde Türkiye'ye gelmesine izin verilen yabancı sermayenin ülkelere göre dağılımı ilgili tablodadır.

1981 YILI İLK 7 AYINDA 6224 SAYILI KANUN KAPSAMINDA
TÜRKİYE'YE GELMESİNE İZİN VERİLEN YABANCI SERMAYENİN
ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

	İzin Verilen			Yatırımın Şekline		Göre Firma Sayısı	
	Firma Sayısı	Yabancı Ser. (Milyon \$)	G.T.B.'den Karşılanan Kısım	Yeni	Tevsii	Sermaye Arttırımı	Portföy
Batı Almanya	11	10.72	5.88	4	3	3	1
A.B.D.	12	30.44	30.40	3	-	3	6
Avusturya	1	0.85	-	1	-	-	-
Bahreyn	1	3.48	-	1	-	-	-
Belçika	4	0.70	-	1	-	-	-
Danimarka	-	-	-	-	-	-	-
Finlandiya	-	-	-	-	-	-	-
Fransa	2	2	1.98	-	-	-	-
Hollanda	-	-	-	-	-	-	-
İngiltere	1	11.62	1.62	1	-	-	-
İran	2	11.11	-	2	-	-	-
İsviçre	17	126.89	125.53	6	1	2	8
İtalya	2	5.19	5.19	-	-	2	-
Japonya	-	-	-	-	-	-	-
Kanada	-	-	-	-	-	-	-
Kuveyt	-	-	-	-	-	-	-
Karma	1	1.12	1.12	-	1	-	-
Uluslararası Kur.	4	4.31	-	4	-	-	-
Toplam	55	198.43	171.72	23	5	11	16

İKİNCİ BÖLÜM

1982 YILI PROGRAMI VE BÜTÇESİ

I. 1982 PROGRAMI

1. Gayri Safi Milli Hasıla

1979 ve 1980 yıllarında sırasıyla yüzde 0.4 ve yüzde 1.1 oranında azalan GSMH 1981'de yüzde 4.4 oranında artmıştır. Bu suretle 1980 Eylül ayından itibaren üretim faaliyetinde görülen canlanma yüzde 3'lük program hedefinin aşılmasını sağlamıştır. Nitekim yüzde 5.5 dolaylarında gerileyen sanayi kesimi 1981 yılında yüzde 7.2 oranında artış göstermiştir. Böylece, tarım sektörünün payı azalırken sanayi kesiminin payı artmaktadır.

1982 yılında da GSMH'nın yüzde 4.4 oranında artması hedef alınmıştır. Tarım sektörü katma değerinin yüzde 3.1, sanayi sektörü katma değerinin yüzde 6.1 ve hizmetler sektörünün yüzde 3.9 oranında artması öngörülmüştür. Bu oranlara göre tarım ve hizmetler kesimlerinin payları azalırken sanayi kesiminin payı yükselecektir.

Kalkınma hızlarının bazılarının iyimser tahminlere dayandığı söylenebilir. Birkaç yıldanberi tarım kesimi uzun dönemli eğilimi olan yüzde 3.2'lik kalkınma hızına erişememiştir. Hatta bu eğilimden her geçen yıl daha fazla uzaklaştığı anlaşılmaktadır.

Nitekim 1979'da yüzde 2.8, 1980'de yüzde 1.7, 1981'de yüzde 0.4 gelişen tarım kesiminin 1982'de yüzde 2.0 civarında gelişmesi beklenmelidir.

Sanayi kesiminin iki yıl arka arkaya her defasında yüzde 5.5 oranında gerilemiş olması 1981'de sanayi sektörünün yüzde 7.2 oranında gelişmesine diğer şartların da olumlu hale gelmesiyle olanak vermişti. 1982 yılında sanayi kesiminin yüzde 6.1 oranında gelişmesi, ihracatta büyük bir patlama veya iç piyasada bir canlanma olmadığı müddetçe çok iyimser bir tahmindir.

Hizmetler sektörünün ise uzun dönemli eğilimi olan yüzde 8'in yarısı kadar bir hızla gelişmesini beklemek makul bir tahmindir.

BÜYÜME HIZLARI

(1968 Faktör Fiyatı)

(% Olarak)

	1979 (1)	1980	1981 (2)	1981 (3)	1981 (4)	1982 (5)	1982
Tarım	2.8	1.7	3.0	0.5	0.3	0.4	3.1
Sanayi	-5.6	-5.5	3.0	7.6	7.2	7.2	6.1
Hizmetler	0.2	-0.2	2.8	4.4	4.8	4.2	3.9
GSYİH (Fak- tör Fiy.)	-0.6	-1.0	2.9	4.2	4.2	3.9	4.3
GSMH	-0.4	-1.1	3.0	4.4	4.3	4.4	4.4

Kaynak: DPT

- (1) Devlet İstatistik Enstitüsünün 15 Temmuz 1981 tarihi itibariyle yaptığı tahmin
- (2) 1981 Program hedefi
- (3) Devlet İstatistik Enstitüsünün 15 Eylül 1981 tarihi itibariyle yaptığı tahmin
- (4) DİE Kasım 1981 tarihi itibariyle yaptığı tahmin
- (5) 1982 Program hedefi

2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

1981 ve 1982 yılları makro büyüklükleri cari ve 1981 yılı fiyatları ile aşağıdaki tabloda verilmiştir. 1982 yılında GSMH artış hızının cari fiyatlarla yüzde 30.5; 1981 fiyatlarıyla ise yüzde 4.4 olacağı öngörülmektedir. Dış kaynak cari değerlere göre yüzde 21.2 azalırken, sabit değerlerle bu azalışın yüzde 39.8 olması hedef alınmıştır. Toplam kaynaklardaki gelişme ise cari olarak yüzde 28.9; 1981 fiyatlarıyla da yüzde 3.0 oranlarında programlanmıştır.

Cari fiyatlarla toplam yatırımların yüzde 23.9; kamu kesimi yatırımlarının yüzde 21.3; özel kesim yatırımlarının yüzde 27.3 artacağı beklenmektedir. 1981 yılı fiyatları ile toplam yatırımların yüzde 1.2; kamu yatırımlarının yüzde 3.3 azalacağı; özel yatırımların ise yüzde 1.5 oranında artacağı öngörülmektedir.

KAYNAKLAR - HARCAMALAR DENGESİ

	(Milyar TL.)				
	Cari		Fiyatlarla		1981
	1981	1982	82/81	Fiyatlarıyla	1982
	(1)	(2)	%	(2)	%
GSMH	6.623,0	8.643,0	30.5	6.914,4	4.4
Dış kaynak	212,8	167,6	-21.2	128,1	-39.8
Toplam Kaynaklar	6.835,8	8.810,6	28.9	7.042,5	3.0
Sabit Serm.Yat.	1.280,0	1.683,1	31.5	1.341,2	4.8
- Kamu	735,0	978,1	33.1	779,4	6.0
- Özel	545,0	705,0	29.4	561,8	3.1
Stok Değişmesi	248,0	210,2	-15.2	168,2	-32.2
- Kamu	133,0	75,2	-43.5	60,2	-54.7
- Özel	115,0	135,0	17.4	108,0	- 6.1
Toplam Yatırımlar	1.528,0	1.893,3	23.9	1.509,4	- 1.2
- Kamu	868,0	1.053,3	21.3	839,6	- 3.3
- Özel	660,0	840,0	27.3	669,8	1.5
Toplam Tüketim	5.307,8	6.917,3	30.3	5.533,1	4.2
- Kamu	810,0	1.120,0	38.3	876,0	8.1
- Özel	4.497,8	5.797,3	28.9	4.657,1	3.5

Kaynak: DPT

- (1) Gerçekleşme tahmini
(2) Tahmin

Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarında cari fiyatlarla yüzde 33.1; özel kesim sabit sermaye yatırımlarında yüzde 29.4 ve toplam sabit sermaye yatırımlarında yüzde 31.5 oranında artışlar hedef alınmıştır. Sözkonusu artışlar 1981 fiyatlarıyla, kamu için yüzde 6; özel kesim için yüzde 3.1 ve toplam sabit sermaye yatırımları için de yüzde 4.8 olmaktadır.

Toplam stoklarda, cari fiyatlarla yüzde 15.2; kamu stoklarında yüzde 43.5 oranlarında azalış, özel kesim stoklarında ise yüzde 17.4 oranında bir artış beklenmektedir. 1981 fiyatları ile stoklardaki değişmelerin; toplam stoklar için yüzde 32.2; kamu için yüzde 54.7; özel kesim için ise yüzde 6.1 oranlarında azalış şeklinde olacağı düşünülmektedir.

Cari fiyatlarla toplam tüketimde yüzde 30.3; kamu tüketiminde yüzde 38.3; özel tüketimde yüzde 28.9'luk artışlar öngörülmektedir. Sözkonusu artışlar 1981 fiyatlarıyla toplam tüketim için yüzde 4.2; kamu kesimi için yüzde 8.1; özel kesim için ise yüzde 3.5 şeklinde olmaktadır.

3. Yatırımlar

1982 yılı yatırım programının hazırlanmasında mevcut kaynakların ve döviz imkanlarının en yüksek faydayı sağlayacak şekilde kullanılmasının temel prensip olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilkeden hareketle yatırım paketi yeniden gözden geçirilmiştir.

1982 yılı için yatırımcı kuruluşlarca yaklaşık 1.8 trilyon lira tutarında yatırım teklifi yapılmıştır. Bu aşırı büyük rakamı küçültme mecburiyeti yatırımlarda sektörel ağırlık ve proje önceliklerinin belirlenerek sınırlı kaynağı çok sayıda projeye dağıtmak yerine belli hedeflere yönelik projeleri seçmeyi zorunlu kılmıştır.

Bu prensipler çerçevesinde öncelikler şu şekilde tesbit edilmiştir.

Devletin ekonominin iyi işlemesi için asli görevini gereğince yerine getirebilmesini sağlamak amacıyla:

- a) Enerji ve madencilik
- b) Tarımda altyapı, sulama, araştırma-yayın ve ormancılık
- c) Demiryolu ve denizyolu ulaştırması ve haberleşme
- d) Ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayacak altyapı tesisleri

yatırımlarına ağırlık verilmiştir.

Proje bazında ise şu önceliklerin tespit edildiği anlaşılmaktadır.

- Devam eden projelerin tamamlanması özellikle 1982 ve 1983'de bitecek projeler
- Dış para ihtiyacı karşılanmış projeler
- İhracat potansiyeli bulunan projeler
- Darboğaz gidermeye ve ekonomik veya optimum ölçeğe tevsi niteliği taşıyan projeler
- Mevcut altyapının ve tesislerin yeterli hizmeti sürdürebilmesi amacı ile gerekli bakım, onarım ve idame yatırımları

Yatırım programında

- Sürüncemede kalmış sorunlu projelerin
- Kısa vadede üretime dönüşmeyecek ve finansman sorunları olan projelerin
- Ekonomik önceliği olmayan projelerin

yavaşlatılması veya durdurulması kararlaştırılmıştır.

İşletmeciler kuruluşların birçok sektörde ve çok sayıdaki projelerde temel teknik ve mali problemlerini çözmeden, yeni projelere başlamama eğiliminde ve sınırlı kaynakları çok sayıda işe yayararak verimsiz yatırım uygulamalarına son verme gayretinde oldukları anlaşılmaktadır.

1982 Yılına ait Yatırım Beklentileri

Ekonomik verilere şiddetle ihtiyaç duyulduğu bugünlerde bilgi kanallarında hiçbir iyileşmenin görülmemesi daha sağlıklı analizlerin yapılmasına olanak vermemektedir.

Yatırımlar konusu tam analizi yapılmamış konulardan biridir. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından makro düzeyde verilen bilgilere göre sabit sermaye yatırımlarında yüzde 4.8 oranında reel bir artış olacağı, bunun daha çok kamu kesiminden kaynaklanacağı tahmin edilmektedir. Kamu sabit sermaye yatırımları yüzde 6.0 oranında artarken, özel yatırımların yüzde 3.1 oranında artacağı tahmin edilmiştir.

1982 yılında stoklarda büyük bir azalma olacağı tahmin edilmektedir. Stok azalmasının daha çok kamu kesiminde olacağı (yüzde 54.7), özel kesimde daha az olacağı (yüzde 6.1) tahmin edilmiştir.

Sabit sermaye yatırımları ve stok değişimlerinin toplamı toplam yatırımları vermektedir. Buna göre 1982 yılında toplam yatırımların yüzde 1.2 oranında gerilerken, kamu kesimi yatırımlarının yüzde 3.3 oranında gerilemesi, özel kesim yatırımlarının ise yüzde 1.5 oranında artması beklenmektedir.

Başka kaynaklardan yatırım verilerinin doğruluğunu incelemek istersek şu gerçeklerle karşılaşırız: Yatırımların önemli bir kısmını oluşturan makine ve teçhizatın büyük bir kısmı ithal edilmektedir. Daha düşük bir oranda olmakla beraber bir miktar inşaat malzemesi de ithal edilmektedir. Ağustos 1981 itibariyle 1981 yılında yapılan yatırım malları ithalatı bir yıl öncesine kıyasla yüzde 43 oranında fazladır. 1981'de cereyan eden bu ithalatın bir gecikme ile yatırıma dönüşeceği varsayılırsa 1982 yılında önemli bir yatırım artışı beklenmelidir. Bu durumu doğrulayan başka göstergeler de vardır. Teşvik belgesi verilen yatırımların sayısında ve yatırım değerinde 1981 yılında büyük artışlar olmuştur.

1981'in ilk onbir ayında verilen teşvik belgesi sayısı 6 kata yükselirken temsil ettikleri yatırım değeri 5 katına yükselmiştir. Teşvik belgesi almış bu yatırımların yıllara dağılacağı farz edilse bile 1982 yılının bundan önemli şekilde yararlanması beklenmektedir.

Nihayet özel sektör yatırımları için 1981'in ilk on ayında verilen döviz tahsisleri de 1982 yılında yatırım eğiliminde önemli gelişmeler olacağını göstermektedir. Toplam döviz tahsisinin yüzde 71'i sanayi kesimindeki yatırım projelerine tahsis edilmiştir. Yüzde 17.8'i de ulaştırma kesimine verilmiştir. Sanayi yatırımlarının büyük bir kısmı yatırım malı üreten kesimle ilgilidir. Bu konuda verilen döviz tahsisleri toplam döviz tahsislerinin yaklaşık olarak yüzde 40'ına eşittir.

ÖZEL SEKTÖR YATIRIMLARI İÇİN 1/1/81-11/11/81 TARİHLERİ

ARASINDA VERİLEN DÖVİZ TAHSİSLERİ

Sektörler	Tesvik Belgeliler	Tesvik Tablolular	Normaler	Yatırım ko-tası toplamı	S.S.C.B.	Sektör Toplamı
Tarım	635,993	67,026	63,000	776,019	-	766,019
Sanayii	235,928,886	7,099,572	7,848,391	250,876,849	416,650	251,293,499
Yatırım malı üreten sanayii	134,361,981	2,629,968	705,334	137,697,283	237,432	137,934,715
Tüketim malı üreten sanayii	54,450,468	2,426,243	1,561,243	58,437,954	113,218	38,551,172
Ara malı üreten sanayii	39,304,303	2,043,361	1,876,664	43,224,328	66,000	43,290,328
Madencilik	7,812,134	-	3,705,150	11,517,284	-	11,517,284
Ulaştırma	63,113,835	-	-	63,113,835	-	63,113,835
İnşaat	3,158,945	591,249	32,539,054	36,289,248	20,084	36,309,332
Diğer Hizmet.	2,147,187	67,579	227,311	2,442,077	-	2,442,077
	304,984,846	7,825,426	40,677,756	353,438,028	436,734	353,924,752

Kamu Sabit Sermaye Yatırımları

Kamu kesiminin, 1982 yılında cari fiyatlarla 921,0 milyar TL. lik yatırım yapması programlanmıştır. 1981 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının program hedefi cari fiyatlarla 677,6 milyar TL.sı idi. Bu değerlere göre 1982 yılı kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının yüzde 35.9 oranında artması beklenmektedir.

1981 yılında toplam kamu sabit sermaye yatırımları içinde en büyük payı yüzde 22.0 ile enerji sektörü almaktadır. Bunu yüzde 20.6 ile imalat sanayii, yüzde 18.7 ile ulaştırma ve yüzde 12.5 ile tarım sektörü izlemektedir. Geriye kalan yüzde 26.2'lik pay diğer sektörlerle ait bulunmaktadır.

KAMU SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL., % Olarak)

	1978	Pay	1979	Pay	1980	Pay	1981 (1)	Pay	1982 (1)	Pay	82/81 %
Tarım	13.971	10.4	17.911	7.5	33.579	7.0	84.635	12.5	101.230	11.0	19.6
Madencilik	10.860	8.0	18.701	7.9	36.359	7.5	60.240	8.9	85.867	9.3	42.5
İmalat	27.900	20.7	61.986	26.1	139.664	28.9	139.868	20.6	173.094	18.8	23.8
Enerji	25.163	18.6	57.912	24.4	117.921	24.4	149.400	22.0	218.467	23.7	46.2
Ulaştırma	32.232	23.9	46.414	19.5	87.860	18.2	126.450	18.7	171.089	18.6	35.2
Turizm	1.171	0.9	1.794	0.8	2.319	0.5	5.290	0.8	7.739	0.8	46.3
Konut	3.792	2.8	6.789	2.8	9.928	2.1	13.607	2.0	20.461	2.2	50.4
Eğitim	6.526	4.8	8.038	3.4	17.202	3.6	33.301	4.9	39.561	4.3	18.8
	2.946	2.2	3.812	1.6	7.322	1.5	14.900	2.2	19.229	2.1	29.1
D.Hizm.	10.400	7.7	14.269	6.0	30.297	6.3	49.905	7.4	84.263	9.2	68.8
Toplam	134.961	100.0	237.626	100.0	482.451	100.0	677.596	100.0	921.000	100.0	35.9

Kaynak: DPT

(1) Program

1982 yılında ise yine enerji yüzde 23.7'lik payla ilk sırayı almakta; yüzde 18.8 ile imalat sektörü, yüzde 18.6 ile ulaştırma ve yüzde 11.0 ile de tarım sektörü enerji sektöründen sonra sıralanmaktadır. Kalan yüzde 27.9'luk pay ise madencilik, diğer hizmetler, eğitim, konut, sağlık ve turizm sektörlerine aittir.

Yukarıdaki tablodan izlenebileceği gibi; kamu sabit sermaye yatırımlarında 1982 yılında bir önceki yıla göre cari fiyatlarla en fazla artış gösteren sektör yüzde 68.8 ile diğer hizmetler olmaktadır. Bu sektörü yüzde 50.4 ile konut; yüzde 46.3'lük bir artış ile turizm; yüzde 46.2 ile enerji; yüzde 42.5 ile madencilik

ve yüzde 35.3'lük artışlar ile de ulaştırma sektörleri izlemektedir.

Sağlık sektöründeki artış yüzde 29.1; imalat sektöründeki artış yüzde 23.8; tarımdaki artış yüzde 19.6 ve eğitim sektöründeki artış da yüzde 18.8 olmaktadır.

81'de-proje sayısı 8058 idi.

- yatırım hacmi 667 milyar

KAMU YATIRIMLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI

(Yüzde olarak)		
	1981 ¹	1982
Tarım	10.6	11.0
Madencilik	9.2	9.3
İmalat Sanayii	23.5	18.8
Enerji	21.9	23.7
Ulaştırma-Haberleşme	17.7	18.6
Turizm	0.7	0.8
Eğitim	4.2	4.3
Sağlık	1.9	2.1
Konut	1.9	2.2
Diğer Hizmetler	8.4	9.1
Toplam	100.0	100.0

¹1981 yılı revize programı

1982. yatırım programı			
	Proje sayısı	Ödenek (milyar TL)	Pay (%)
Tarım	1057	100,571.0	11.1
Madencilik	346	85,517.0	9.4
İmalat	1236	217,047.0	24.0
Enerji	672	164,749.5	18.3
Ulaştırma	813	171,946.5	18.5
İmalat	126	7298.7	0.9
Turizm	288	18,658.0	2.1
Konut	1207	38,789.7	4.4
Eğitim	276	18,749.3	2.1
Sağlık	1315	82,813.0	9.2
Diğer	7346	907,138.7	100.0

1982 YILI SABİT SERMAYE YATIRIMLARI (PROGRAM)

(Carî Fiyatlarla Milyon TL.)

Sektörler	Genel-Katma (1)	Döner Sermaye (1)	KİT (2)	İller Bankası (1)	Mahalli İdareler (1)	Toplam	% Dağılımı
Tarım	83.353	13.50	3.727	-	640	101.230	11.0
Madencilik	6.857	-	78.660	-	350	85.867	9.3
İmalât	10.155	740	160.034	1.035	1.130	173.094	18.8
Enerji	48.027	-	158.000	10.920	1.520	218.467	23.7
Ulaştırma	93.614	-	71.235	-	6.240	171.089	18.6
Turizm	5.785	210	959	345	440	7.739	0.8
Konut	20.161	-	-	-	300	20.461	2.2
Eğitim	39.093	50	98	-	320	39.561	4.3
Sağlık	16.325	-	2.424	-	480	19.229	2.1
D.Hizmetler	56.630	550	1.853	23.780	1.450	84.263	9.1
T O P L A M	380.000	15.050	477.000	36.080	12.870	921.000	100.0
TOPLAM %	(41.2)	(1.6)	(51.8)	(3.9)	(1.4)	(100.0)	

Kaynak: DPT

(1) : 10 Aylık

(2) : 12 Aylık

TARIM SEKTÖRÜ YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

KURULUSLAR	GENEL + KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		TOPLAM	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
DSİ	37.500	44.000			10	10	37.500	44.000
Toprak-su	18.700	22.086			60	95	18.710	22.096
Ziraat İşleri	3.220	4.380			-	-	3.280	4.475
Bağ-bahçe	-	782			60	60	-	782
Zirai Mücadele	420	1.004			325	500	480	1.064
Devlet Üretme Çiftliği	90	88			-	1	415	588
Pamuk İşleri	65	78			33	54	65	79
Atatürk Orman Çiftliği	-	-			-	-	33	54
T.Zirai Donatım Kurumu	-	-	400	822	8,3	20	400	822
Veteriner İşl.Gen.Müd.	960	1.117			53,7	60	968	1.137
Suni Tabii Tohumlama	1.330	1.818					1.434	1.878
Hayvancılığı Geliştirme	100	175					100	175
Toprak Mahsulleri Ofisi	-	-	1.750	2.185			1.750	2.185
T.Şeker Fabrikası A.Ş.	-	-	550	700			550	700
Su Ürünleri Gen. Müd.	515,3	560					515	560
B.B.Limanl.(Balıkçı Barın.)	1.475	2.162					1.475	2.162
Orman Genel Müdürlüğü	1.810	1.450			6.100	7.400	7.910	8.850
Ağaçlandıрма Gen. Müd.	2.650	2.550			4.350	5.300	7.000	7.850
Orköl	140	103					140	103

TARIM SEKTÖRÜ YATIRIMLARI

KURULUŞLAR	GENEL KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Toprak Tarım Reformu Müsteşarlığı	10	9					10	9
Atom Enerjisi Kom.	6	14					6	14
Yapağı Tiftik Gn.Md.	-		-	30			-	30
Devlet Meteoroloji İşl.	240	296					240	296
Üniversiteler	438,7	470					439	470
Kooperatifler Des.Gn.Md.	135	188					135	188
Toprak İskân	30	23					30	23
Meysep	50						50	-
Tarımsal Araştırma Gn.Md.	600						600	-
	70.535	83.353	2.700	3.737	11.000	13.500	84.235	100.590
Mahalli İdareler							400	640
Genel Tarım Toplamı							84.635	101.230

MADENCİLİK YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

	GENEL+KATMA		K İ T		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Atom Enerjisi Kom.Gen.Sek.	10	14			10	14
MTA	6.915	6.763			6.915	6.678
Etibank			5.300	8.650	5.300	8.650
Karadeniz Bakır İşl.A.Ş.			1.500	1.500	1.500	1.500
Türkiye Kömür İşl.(TKİ)			30.000	48.950	30.000	48.950
Türkiye Petrolleri A.O.			13.000	16.400	13.000	16.400
Kümaş			1.000	1.260	1.000	1.260
T.Demir Çelik İşl.Gn.Md.			2.200	1.900	2.200	1.900
Ege Üniversitesi	65	75			65	75
ETKB	10	-			10	-
	7.000	6.857	53.000	78.660	60.000	85.517
Mahalli İdare					240	350
T O P L A M					60.240	85.867

İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

KURULUŞ	GENEL-KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		İLLER		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
GIDA	900	583	14.000	20.018	9	13	491	600	15.400	21.214
T.Seker Fab.			10.600	16.000	-	-	-	-	10.600	16.000
Çaykur			700	720	-	-	-	-	700	720
İller							491	600	491	600
TMO			200	147					200	147
AOÇ					9	13			9	13
Universite	240	119							240	119
Gıda İş Gen.Md.	200	170							200	170
Sümerbank			-	5					-	5
Yem Tescil	60	3							60	3
EBK			1.050	1.302					1.050	302
Yemsan			480	519					480	519
Süt E.Kurumu			970	1.325					970	325
Koop.	400	291							400	291
İÇKİ	912	824	-	-	4	14	85	120	1.001	958
Tekel	888	799							888	799
AOÇ					4	14			4	14
İller							85	120	85	120
Universite	24	25							24	25

İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

KURULUŞ	GENEL-KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		İLLER		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Tütün	14.000	5.921	-	-	-	-	-	-	14.000	5.921
Tekel	14.000	5.921	-	-	-	-	-	-	14.000	5.921
Döküma	66	189	5.080	7.365	-	-	-	-	5.146	8.054
Sümerbank			4.632	7.650	-	-	-	-	4.632	7.650
Yapı-İ-Tiftik			448	215					448	215
Ege Üniversitesi.	20	85							20	85
Koop.	46	104							46	104
Orman Ürün.San.	-		604	593	556	688	-	-	1.160	1.281
Orús					556	688			556	688
MKE			70	218					70	218
Sümerbank			534	375					534	375
Kağıt	-		7.500	5.500	-	-	-	-	7.500	5.500
Seka	-		7.500	5.500	-	-	-	-	7.500	5.500
Basım	28,4	28	321	538	-	25	-	-	350	641
DMO			321	538	-		-	-	321,2	588
DİE	24	9							24,4	9
Maliye Bakanlığı	4,4								4,4	
Başbakanlık	-	19			25				-	44
Deri-Kösele	67	28	150	290	-	-	-	-	217	318
Sümerbank			150	290					150	290
Koop	67	28							67	28
Lâstik	-		1.500	2.900	-	-	-	-	1.500	2.900
Petlas	-		1.500	2.900	-	-	-	-	1.500	2.900

İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

KURULUŞLAR	GENEL KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		İLLER		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Plastik	-		100	120	-	-	-	-	100	120
Sümerbank			80	98					80	98
Petkim Gen.Müd.			20	-					20	-
Çanakkale Pl.			-	22					-	22
Kimya	2.310	2.465	5.690	8.813	-	-	-	-	8.000	11.278
Etibank			3.800	7.000					3.800	7.000
Sümerbank			450	605					450	605
MKEK			204	245					204	245
T.Şeker Fab.			350	700					350	700
Seka			250	39					250	39
TMO			600	23					600	28
TZDK			21	196					21	196
Tekel	2.300	2.444							2.300	2.444
Üniversite	10	21							10	21
KBI			15	-					15	
Petro Kimya	-		19.000	31.000	-	-	-	-	19.000	31.000
Petkim			19.000	31.000					19.000	31.000
Petrol Ürün.	-		17.000	23.480	-	-	-	-	17.000	23.480
TPAO-İpraş			15.500	22.300					15.500	22.300
Petrol Ofisi			1.500	1.180					1.500	1.180
Gübre	-		4.450	6.001	-	-	50	20	4.500	6.021
Azot Sanayii			3.900	4.200					3.900	4.200
İGSAŞ			550	950					550	950
TZDK			-	411					-	411
KBI			-	440					-	440
İller							50	20	50	20

İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

KURULUSLAR	GENEL KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		İLLER		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Çimento	-		10.000	9.000	-	-	-	-	10.000	9.000
T.Çimentosan	-		10.000	9.000	-	-	-	-	10.000	9.000
Pişmiş Kil	-		1.400	1.070	-	-	-	-	1.400	1.070
Sümenbank	-		1.155	630	-	-	-	-	1.155	630
Kümaş	-		240	440	-	-	-	-	240	440
Emekli Sandığı	-		5	-	-	-	-	-	5	-
Seramik	-		300	320	-	-	-	-	300	320
Sünerbank	-		300	320	-	-	-	-	300	320
Demir-Çelik	-		16.000	21.107	-	-	-	-	16.000	21.107
TDÇİ	-		15.000	19.007	-	-	-	-	15.000	19.007
MKEK	-		1.000	2.100	-	-	-	-	1.000	2.100
Demir Dışı Metaller	-		800	4.300	-	-	-	-	800	4.300
Etibank	-		650	4.000	-	-	-	-	650	4.000
KBI	-		100	250	-	-	-	-	100	250
MKEK	-		50	50	-	-	-	-	50	50
Madeni Eşya	-		2.000	2.373	-	-	-	-	2.000	2.373
MKEK	-		600	807	-	-	-	-	600	807
TCDD	-		200	248	-	-	-	-	200	248
TDÇİ	-		180	68	-	-	-	-	180	68
Görkonsan	-		1.020	1.250	-	-	-	-	1.020	1.250

İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

KURULUŞLAR	GENEL-KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		İLLER		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Elektriksiz Mak.	6		6.200	6.225	-	-	-	-	6.206	6.225
MKEK			924	1.450					924	1.450
Taksan			3.615	2.800					3.615	2.800
TZDK			431	489					431	489
T.Şeker Fab.			80	180					80	180
Tümosan			1.000	1.255					1.000	1.255
TCDD			100	1					100	1
Sümerbank			50	50					50	50
Kooperatifler Gn.Md.	6								6	-
Meslek Bilim Ölçü	-		100	128	-	-	-	-	100	128
MKEK			45	28					45	28
T.Şeker Fab.			55	100					55	100
Elektrikli Mak.	-		915	1.118	-	-	485	295	1.400	1.413
Temsan			910	1.100					910	1.100
MKEK			5	18					5	18
İller							485	295	485	295
Elektronik	5	12	1.495	1.980	-	-	-	-	1.500	1.992
Testaş			1.100	1.530					1.100	1.530
PTT			385	400					385	400
Ege Üniver.	-	7							-	7
Atom Enerjisi	5	5							5	5
Kom.	-	-							-	-
TRT Gn.Md.	-	-							10	-

İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI

KURULUSLAR	GENEL KATMA		K İ T		DÖNER SERMAYE		İLLER		T O P L A M	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Taşıt Onarım	125	104,5	4.375	5.245	-	-	-	-	4.500	5.349,5
TCDD			1.200	2.365					1.500	2.365
Denizcilik			1.200	1.200					1.200	1.200
B.B.Limanlar	55	64,5							55	64,5
Ege Üniversitesi	20	11							20	11
İTÜ	50	29							50	29
Tümosan			1.000	1.445					1.000	1.445
Tusaf			600	100					600	100
THY			75	135					75	135
Toplam	18.419	10.154,5	118.980	160.034	569	740	1.111	1.035	139.079	171.963,5
Mahalli İdare									720	1.130
Genel Toplam									139.869	173.093,5

(Milyon TL.)

ENERJİ SEKTÖRÜ YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

KURULUŞLAR	GENEL+KATMA		K.İ.T		İLLER		TOPLAM	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Atom Enerjisi Komisyonu	500	222					500	222
DSİ	44.500	46.000					44.500	46.000
Elektrik İşleri Etüd İd.(E.İ.E.İ.)	1.960	1.720					1.960	1.720
Tek			96.000	158.000			96.000	158.000
İller Bankası					5.000	10.920	5.000	10.920
Ege Üniversitesi	40	66					40	66
İTÜ (Nükleer Enst.)	-	19					-	19
YSE		100						100
Toplam	47.000	48.127	96.000	158.000	5.000	10.920	148.000	217.047
Mahalli İdareler							1.400	1.520
Genel Toplam							149.400	218.567

Kamu sektörü 1982 yılı yatırım programına ekonomik sektörlerde 4923 adetlik proje stoku alınmıştır. Bu projelerin 1.97 trilyon lirası dış kredi olmak üzere, toplam 6.58 trilyon liralık toplam maliyeti bulunmaktadır.

1982 yılı yatırım programına göre ekonomik sektörlerde ödenek tahsis edilen yatırım projelerinde, bir önceki yıla göre yüzde 9.4 dolayında azaltma yapıldığı belirlenmiştir. Bir önceki yıl, ödenek verilen ekonomik nitelikli proje sayısı 5.433 olmuştur.

Program uyarınca, proje stokunda yer alan yatırımlardan 2.136 adedinin 1982 yılı içinde tamamlanması öngörülmektedir. Bu projelerin 101,3 milyar lirası dış kredi olmak üzere, toplam 456.4 milyar lira maliyeti bulunmaktadır. Projelerin 2.787 adedinin 1983 yılı ve sonrasına sarkması öngörülmektedir. 1983 yılı ve sonrasına devredilen projelerin proje paketi içindeki payı yüzde 56.6 oranına ulaşmaktadır.

1982 yılında, 1981'de de olduğu gibi, gerek yatırımların maliyeti, gerekse yıl içinde en fazla ödenek verilen sektör durumunda olması nedeniyle, yatırım programında ağırlığın enerji sektöründe bulunduğu görülmektedir.

1982 yılında 988,7 milyar lira olarak öngörülen yatırım ödeneklerinin yüzde 23.7'sini oluşturan 234.4 milyar lirası enerji yatırımlarına verilirken, bunu 188'er milyar lira ile imalat ve ulaştırma sanayilerindeki projeler izlemektedir.

Enerji yatırımlarının sayısı 959 adet olarak belirlenirken, toplam maliyet ise 754.6 milyar lirası dış paradan oluşmak üzere 2.03 trilyon lira olarak ortaya çıkmaktadır.

Proje sayısı bakımından ise ilk sırayı 1.065 adet yatırım ile tarım sektörü, ikinci sırayı enerji sektörü almaktadır.

EKONOMİK SEKTÖRLER İTİBARIYLA
1981 YILI YATIRIM PROGRAMINA GÖRE:

			(Milyar TL.)
	Adet	Dış Para Tutarı	Proje Tutarı
Toplam Proje	5.433	1.832,4	5.521,8
1981 Yılında Tamam- lanması Öngörülen	2.049	84,4	336,4
1981 Yılında Tamamlanan	1.258	40,8	175,6
Öngörülene Göre Gerç. (%)	61,4	48,3	52,2
1982 Yılına Devreden	4.175	1.791,6	5.346,2
Devredeninin Proje Pake- tindeki Payı (%)	76,8	97,8	96,8

ÖNGÖRÜLEN 1982 YILI PROGRAMINA GÖRE:

Toplam Proje	4.923	1.971,4	6.581,5
1982 Yılında Biten	2.136	101,3	456,4
1983 ve Sonrasına Devreden	2.787	1.871,9	6.125,2
1983 ve Sonrasına Devr- edeninin Proje Paketin- de Payı (%)	56,6	95,0	93,1
1983 Yılında Biten	1.356	231,4	853,6
1984 ve Sonrasına Devreden	1.431	1.460,4	5.271,6
1984 ve Sonrasına Devr- edeninin Proje Paketin- de Payı (%)	29,1	83,2	80,1

ÖNGÖRÜLENİN 1982 YILI YATIRIM ÖDENEKLERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI

(Milyar TL.)

	1981 Program	1981 Revize	1982 Program
Tarım	84,6	85,0	109,3
Madencilik	60,2	73,6	88,8
İmalat	139,9	189,0	188,9
Enerji	149,4	175,3	234,4
Ulaştırma	126,5	142,2	188,5
Turizm	5,3	5,3	8,3
Diğer Hizmetler	20,8	24,8	36,9
Ekonomik Sektörler Toplamı	586,7	695,2	855,1
Sosyal Sektörler Toplamı	90,9	106,5	133,6
Genel Toplam	677,6	801,7	988,7

1982 yılında tarım sektörü için ayrılan 108,6 milyar liralık ödeneğin yüzde 44.3'ünü oluşturan 48,1 milyar lira Devlet Su İşlerine ait projeler için kullanılacaktır.

1982 yılı yatırım programında, tarımın önemli altyapı yatırımı olan ve devam eden 118 büyük su projesinden 18'inin ve küçük su projelerinden 5'inin 1982 program döneminde ayrılan ödenekle tamamlanması öngörülmektedir.

DSİ'nin yapacağı bu yatırımlarla 70 bin hektarlık alan sulamaya açılırken 15 bin hektarlık alanda da taşkın koruma gerçekleştirilecektir.

Tarım sektöründeki yatırımlar için ayrılan ödeneklerden 1982 yılında yüzde 22.2 oranında pay alan Toprak Su ise, kısa sürede üretime geçecek projelere ağırlık verecektir. Bu kuruluşun yatırım programında DSİ şebekelerinin tamamlanmasına ve yeraltı sulamalarına öncelik verilmesi de öngörülmektedir.

Öte yandan, toplam kamu yatırımları içindeki payı 1979'da yüzde 9.4 olan ve 1980'de yüzde 10.6'ya yükselen tarım sektöründeki yatırımların, 1982 yılındaki ağırlığı yüzde 11.1'e ulaşacaktır.

Tarım sektöründe 1982 yılında yapılacak yatırımların kuruluşlara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

(Milyon TL.)

<u>Kuruluş</u>	<u>1982 Yılı Ödeneği¹</u>	<u>1982 Yılı Ödene- ğin Yüzde Payı</u>
D S İ	48.120	44,3
Toprak Su	24.120	22,2
Tarım-Orman Bakanlığı		
- Orman	17.453	16,1
- Tarım Hayvancılık	12.096	11,1
T M O	3.350	2,2
Balıkçı Lim.	2.660	2,4
Diğerleri	1.851	1,7
Toplam	108.640	100,0

¹Mahalli İdare Yatırımları hariç.

1983 Yılı programı içinde hazırlanacak proje düzeyinde beş yıllık yatırım programları ve ekleriyle bu konulardaki görüşlerin en geç 1 Temmuz 1982 tarihine kadar ilgili yatırımcı kuruluşlar ve Bakanlıklarca Devlet Planlama Teşkilatına gönderilmesi gerekmektedir.

1982 Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve izlenmesine ilişkin kararda, ilgili kuruluşlarca bu tarihten sonra yapılacak yatırım tekliflerinin 1983 yılı yatırım programında dikkate alınmayacağı belirtilmektedir.

Programda, idame, yenileme ve tamamlama yatırımlarını içine alan yatırım dilimlerinin ancak bu maksatlarla kullanılabileceği kaydedilmekte, bu ödeneklerin hiçbir şekilde programda yer almayan projeler için harcanamayacağı açıklanmaktadır.

Kooperatiflere yapılacak hibe şeklindeki yardımlar, kalkınmada öncelikli yörelere göre sınıflandırılmıştır. Kooperatiflerin projeye tahsis edilen öz kaynaklarının birinci derecede kalkınmada öncelikli illerde en çok yüzde 40'ı ikinci derecede kalkınmada öncelikli illerde en çok yüzde 30'u, diğer illerde ise en çok yüzde 20'si uygulanabilecektir.

Kalkınmada öncelikli yörelerde tarım ve imalat sanayiinde daha önce desteklenmiş projelerin yeniden desteklenebilmesi için, yeni projelerin seçiminde aranan destekleme kriterlerinin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Turizm sektöründeki projeler için Turizm ve Tanıtma Bakanlığından "Turizm Müessesesi Kuruluş Belgesi'nin" alınması öngörülmektedir. Kalkınmada öncelikli illerdeki Mahalli İdarelerin çok ortaklı şirketlerdeki ortaklık payının -Devlet yardımının sağlanabilmesi için- birinci derecede öncelikli illerde şirket sermayesinin yüzde 30'u, ikinci derecede öncelikli illerde ise en çok yüzde 20'si oranında olması esası getirilmektedir.

Genel ve Katma Bütçeli kuruluşların yıl içinde ortaya çıkan, geciktirilmeden yapılması zorunlu büyük onarım niteliğindeki işleri için DPT'nin kararı ile harcanabilecek tutar da, 1981'de 5 milyon lira olarak belirlenmişken, 1982 yılında 20 milyon liraya yükseltilmiştir.

Ayrıca, 1982 yılı programında yer alan her bir projenin ödeneğinde, program yılı içinde toplam 500 milyon liraya kadar olan değişiklik talepleri DPT, bunun üstündeki talepler ise Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanacaktır.

Kamu kuruluşlarının bina alım talepleri sonuçlandırılmadan önce Devlet Planlama Teşkilatının görüşünün alınması koşulu getirilmiştir.

Maliyeti 250 milyon liraya kadar olan projelerin, proje karakteristiğinde ve yerinde değişiklik yapılmaksızın maliyetlerinde meydana gelen yüzde 30'a kadar veya yüzde 30'un üzerinde olmakla birlikte 10 milyon lirayı geçmeyen değişiklikler ile bu projelerden maliyeti 125 milyon lirayı geçmeyenler için program ödeneğinin yüzde 20'sine kadar ödenek aktarmalarının, kuruluşlarca kendi bünyelerinde kabul edilen kurallar çerçevesinde ve önceden Devlet Planlama Teşkilatına bilgi verilerek yapılması öngörülmüştür.

II. 1982 MALİ YILI BÜTÇESİ

1. Konsolide Bütçe

1982 Mali Yılı Bütçe tasarısı 1 trilyon 815 milyar lira olarak bağlanmıştır. Böylece, Maliye Bakanlığı'nın 1 trilyon 891 milyar lira düzeyinde ve 80 milyar liralık ek finansman gereksinimi doğuran önerisine göre yüzde 4 dolayında bir kısıntıya gidilmiştir.

Maliye Bakanlığı'nın yatırımlar için daha önce önerdiği 416 milyar liralık ödenek tutarı yüzde 9.5 oranında bir kısıntıyla 380 milyar liraya indirilmiştir. 650 milyar liralık transfer harcamaları ise yüzde 9.2 oranında bir kısıntıyla 595 milyar liraya düşürülmüştür.

1982 Mali Yılı'nda on aylık bir süre için uygulanacak olan Bütçe'de, cari harcamalar ise 490 milyar lirası personel, 350 milyar lirası ise diğer cari harcamalar olmak üzere 480 milyar lirayı bulmaktadır.

1 trilyon 815 milyar liralık Bütçe 1981 mali yılının 10 aylık harcama tahminine göre yüzde 33.6 oranında bir artış getirmektedir. 10 aylık harcama tahminlerine göre, personel giderlerinde yüzde 35.4 oranında, diğer cari harcamalarda yüzde 31.1 oranında, yatırım harcamalarında yüzde 34.3 oranında, transfer harcamalarında ise yüzde 33.4 oranında artış görülmektedir.

1981 mali yılının 12 aylık bütününde harcamaların 1 trilyon 630 milyar liraya ulaşması beklenmektedir. Bu harcama tutarının 10 aylık büyüklüğü ise 1 trilyon 358 milyar liradır.

Tasariya göre 1 trilyon 815 milyar liraya indirilen 1982 mali yılı bütçesi "denk" bulunmaktadır. 1982 yılında 10 aylık bütçe döneminde, 1 trilyon 470 milyar liralık vergi geliri, 285 milyar liralık normal ve fon geliri öngörülmektedir. Bu arada 60 milyar lira düzeyinde de iç borçlanma yapılacağı kaydedilmiştir.

Danışma Meclisi başkanlığına sunulan 1982 mali yılı bütçesinin büyüklükleri, 1981 mali yılı bütçesi ile karşılaştırmalı olarak şöyledir:

1981

1982

	1982		1981		% Değişim		198
	10 Ay	%	10 Ay	12 Ay	10 Ay	12 Ay	
Bütçe Harcamaları	1.815	100	1.358	1.630	33.6	11.3	1.80
- Personel	490	27.0	362	435	35.4	12.6	56
- Diğer Cari	350	19.4	267	320	31.1	9.4	35
- Yatırım	380	21.0	283	340	34.3	11.8	33
- Transfer	595	32.6	446	535	33.4	11.2	55

Bütçenin GSMH içindeki payı % 25.

Bütçe Harcamaları (1981 11 Ayı)

Cari 503,9
Yatırım 262,4
Transfer 472,4

-161-

1.238,7

1982 yılı konsolide bütçesi 1 Mart 1982 ve 31 Aralık 1982 arasındaki 10 ayı kapsamakta olup aşağıdaki noktaları gözönünde bulundurularak hesaplanmıştır:

- Yüzde 4.4 olarak belirlenen kalkınma hızının gerçekleştirilebilmesi amacıyla, bu programla kesin uyum sağlanması
- Enflasyonla mücadelede bulunulması
- Daha büyük bir iç kaynağın harekete geçirilerek bu kaynakların üretimi artırma yönünde kullanılması
- Üretim güçlerinin büyüme ve sanayileşme doğrultusunda seferber edilmesi
- Gelir dağılımı dengesizliklerinin önlenmeye çalışılması
- Kamu hizmetlerinde yeterli ölçüde ödenek dağılımının yapılması.

1982 MALİ YILI BÜTÇE TASARISI

	Personel	D.Cari	Yatırım	Kamulaştır.	Transfer	Toplam	(1000 TL.)
GENEL	426.764.4	323.458.3	198.527.7	10.264.8	832.025.1	1.791.040.1	1.715
KATMA	63.235.6	28.541.7	183.189.8	13.003.3	8.823.8	296.799.3	24.
TOPLAM	490.000.0	352.000.0	381.717.6	23.268.0	840.853.9	2.087.839.4	1739
HAZİNE YARD.	-	-	-	-	272.839.4	272.839.4	65
KONSOLİDE	490.000.0	352.000.0	381.717.6	23.268.0	568.014.4	1.815.000.0	1.804

1982 tahmin
Bütçe
gelirleri

1981-1982 KONSOLİDE BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN

FONKSİYONEL DAĞILIMI

	1981	%Pay	1982	%Pay	(Milyon TL.)
Genel Hizmetler	415.856.6	26.7	470.869.3	26.0	
Genel Bütçe	415.856.6	26.7	470.869.3	26.0	
Katma Bütçe	-	-	-	-	
Sosyal Hizmetler	286.432.8	18.4	332.732.3	18.3	
Genel Bütçe	234.602.8	15.0	272.541.9	15.0	
Katma Bütçe	51.830.0	3.4	60.190.4	3.3	
Ekonomik Hizmetler	735.125.4	47.1	920.353.5	50.7	
Genel Bütçe	516.520.4	33.1	683.744.6	37.7	
Katma Bütçe	218.605.0	14.0	236.608.9	13.0	
Devlet Borçları	121.328.3	7.8	91.044.9	5.0	
Konsolide Bütçe	1.558.743.1	100.0	1.815.000.0	100.0	

istihraz
hasılat

1.804.000

2. Bütçe Gelirleri

1981 yılı konsolide bütçe gelirleri tahminleri 1 trilyon 630 milyar lira dolayındadır. Buna göre on aylık 1982 aylık bütçesinde gelirlerin yüzde 11.3 artarak 1 trilyon 815 milyar liraya varacağı tahmin edilmektedir. Genel bütçe gelirlerinde tahmin edilen artış oranı yüzde 11.2, iç istikrazda yüzde 8.3, katma bütçe gelirlerinde yüzde 33.1 dolayındadır.

Genel bütçe içinde vergi gelirlerinin yüzde 10.0, özel gelirler ve fonların yüzde 71.5 artacağı, vergi dışı normal gelirlerin ise yüzde 5.5 azalacağı tahmin edilmektedir. Vergi gelirlerindeki artış ve azalış (-) oranları, vergi türlerine göre şöyledir: Gelirlerden alınan vergiler yüzde 10.9 (gelir vergisi yüzde 12.8), servetten alınan vergiler yüzde -1.6, mallardan alınan vergiler yüzde 7.2, hizmetlerden alınan vergiler yüzde 7.1, dış ticaretten alınan vergiler yüzde 13.1 (gümrüksüz vergi yüzde 9.3).

1982 yılı bütçesi 10 aylık düzenlendiğinden bu yıla ait vergi yükü tahminini yapmak için vakit daha çok erkendir. Yaz başına doğru 1982 yılının ilk iki ayına ait vergi geliri tahminleri yayınlandıktan sonra vergi yükü hesapları yapılabilir.

KONSOLİDE BÜTÇE GELİRLERİNİN 1981

TAHSİLAT TAHMİNİ 1982 MALİ YILI BÜTÇE TEKLİFİ

VE ARTIŞ ORANLARI

Gelirin Çeşidi	1981 Yılı Tahsilat Tahmini	1982 Yılı Bütçe Tahmini	% Artış	82
Konsolide Bütçe Gelirleri	1.630.000.0	1.815.000.0	11.3	1.804.0
A-GENEL BÜTÇE GELİRLERİ	1.552.000.0	1.726.040.1	11.2	1.715.0
a) Vergi Gelirleri	1.327.000.0	1.459.499.1	10.0	1.449.0
Gelirlerden Alınan Vergiler	824.610.0	914.499.1	10.9	
Servetten Alınan Vergiler	24.500.0	24.100.0	-1.6	
Mallardan Alınan Vergiler	178.690.0	191.600.0	7.2	
Hizmetlerden alınan Vergiler	152.300.0	163.100.0	7.1	
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	146.900.0	166.200.0	13.1	
b) Vergi Dışı Normal Gelirler	155.000.0	146.500.0	-5.5	146.0
c) Özel Gelirler ve Fonlar	70.000.0	120.041.0	71.5	120.0
B-İÇ İSTİKRAZ	60.000.0	65.000.0	8.3	65.0
C- KATMA BÜTÇE GELİRLERİ	18.000.0	23.959.9	33.1	24.0

Tahminler!
yapıldı 81!
güncellenmiştir.

1981
11 aylık.

1.331.0
1289.0
1.077.0
672.3
21.0
161.4
115.7
106.5
151.0
61.0
20.4
22.3

3. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1982 Yılı Genel Yatırım ve Finansman Programı

Hükümetin Bakanlar Kurulu kararıyla Kamu İktisadi Teşebbüslerine verdiği talimatın özü şöyledir: Devletin elindeki kaynakların sınırlılığı gözönüne alındığında yatırım hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi, ancak kuruluşların faaliyetleri sonucunda yaratacakları fonlardaki büyük sıçramalarla mümkün olabileceğinden yatırım harcamalarında kuruluş kaynaklarını aşan taahhütlerde bulunmaktan kaçınılmalı ve eldeki kaynaklar öncelikle işletme ihtiyaçlarına tahsis edilmelidir.

Kamu İktisadi Teşebbüslerine 1982 yılında verilen yatırım görevinin üst limiti olan 477 milyar liralık harcama için 1981 ve 1982 yılı bütçelerinden 242 milyar liralık bütçe transferi öngörülmüştür.

KİT'lere bütçeden yapılan transfer rakamında geçen yıla göre yüzde 9.9'luk bir azalma mevcuttur. Bu nedenle transfer bütçesi içindeki büyüklük geçen yıl yüzde 43 iken bu yıl yüzde 36'ya düşmüştür. Geçen yıl olduğu gibi, 1982 yılında da KİT'ler işletme açıklarının finansmanı için kesinlikle Merkez Bankası kaynaklarına başvurmayacaklardır. Bu bakımdan, maliyet düşürücü ve verimliliği artırıcı tedbirlerin alınmasına geçen yıldan daha fazla özen gösterilmesi gerekecektir.

İşletmeciler KİT'lerin 1981 yılı programlarındaki kâr ve zarar hesaplarına göre KİT'lerin toplam harcamaları 2 trilyon 554 milyar TL. satış hasılatları ise 2 trilyon 601 milyar TL. olacaktır. Buna göre KİT'lerin 47.1 milyar TL. konsolide kârı olacak ancak bu kuruluşlar 82.5 milyar liralık görev zararı yükleneceklerdir.

1981 senesi geçici tahminlerine göre ise KİT'lerin satış hasılatı 1 trilyon 780 milyar, toplam harcamaları ise 1 trilyon 786 milyar bulacağından, KİT'lerin vergi öncesi zararı 6.6 milyar görev zararları ise 102.4 milyar lira olacaktır.

Bu hesaplara göre KİT'lerin 1982 senesinde harcamalarını 1981 senesine göre 768 milyar lira civarında artırmalarının yanı sıra 821 milyar lira daha fazla satış hasılatı elde etmeleri programlanmıştır. KİT'lerin işletme kârlarının ise bu dönem zarfında 33.9 milyar dolayında artacağı hesap edilmektedir.

	Bütçe 1982 Hükümet Talefi	Komit 2. Talefi	Son. 3. Raham	farkı (3-1)	(3-2)
Harcamalar					
Cari	842.0	842.0	798.9	- 43.1	- 44.4
Yatırım	381.7	374.2	411.2	29.5	37.0
Transfer	591.3	578.7	594.6	3.3	15.9
Toplam	1815.0	1796.2	1804.7	- 10.3	8.5
Gelirler					
Vergi gel.	1459.5	1440.6	1449.1	- 10.4	8.5
Vergi dışı normal	146.5	146.5	146.5	-	-
Özel gelirler	120.0	120.0	120.0	-	-
Katkı m. lütf.	24.0	24.1	24.1	0.1	-
Toplam	1750.0	1731.0	1739.7	- 10.3	8.5
Bütçe açığı	65.0	65.0	65.0	-	-
14 birleşme	6.50	65.0	65.0	-	-

Briefing
7 1/3/82
Milyar TL

İŞLETMECİ KİT'LERİN KÂR ZARAR HESAPLARI

Milyar TL

Kuruluşlar	Toplam Harcamalar	1 9 8 1 Tahmini			1 9 8 2 Programı			Görev Zararları	İşletme Kâr/Zarar	İşletme Kâr/Zarar
		Satış	Öncesi	Vergi	Toplam	Satış	Öncesi			
		Hasılatı	Kâr/Zarar	Kâr/Zarar	Harcamalar	Hasılatı	Kâr/Zarar	Zararları		
M.K.E.K.	23.522	24.872	1.350	1.350	32.834	35.279	2.445	-	-	2.445
Sümerbank	51.961	53.451	1.490	10	67.849	71.749	3.900	10	10	3.910
T.Çimento S.	28.107	30.357	2.250	-	39.747	49.471	5.724	-	-	5.724
T.Demir Ç.	62.671	56.335	-6.336	-	76.779	75.119	-1.660	-	-	-1.660
SEKA	38.587	37.887	-1.300	-	58.314	58.005	-309	-	-	-309
TUSAŞ	30	-2	-30	-30	30	-	30	-	-	30
TÜMÖSAN	300	310	10	-	6.499	6.778	279	-	-	279
TAKSAN	170	200	30	-	263	318	55	-	-	55
TEMSAN	3	-	-3	-3	-	-	3	-	-	3
TESTAŞ	120	107	-13	-13	432	462	30	-	-	30
GERKONSAN	30	32	2	-	445	505	60	-	-	60
ETİBANK	36.369	42.660	6.291	-	55.720	70.333	14.613	-	-	14.613
T.E.K.	74.344	91.866	20.522	1.510	113.579	144.357	30.778	1.800	1.800	32.578
PETKİM	33.356	34.856	1.500	-	48.442	50.442	2.000	-	-	2.000
Petrol Ofi.	350.811	353.805	2.994	-	516.090	519.290	3.200	-	-	3.200
T.P.A.O	478.957	528.795	49.838	-	720.547	754.444	33.897	-	-	33.897
T.K.İ.	69.199	60.499	-8.700	10.700	90.911	89.940	-571	-	-	-571
Karadeniz B.	6.543	7.666	1.123	-	10.881	13.487	2.606	-	-	2.606
PETLAS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Azot	22.553	26.457	3.904	-	30.104	27.381	-2.723	-	-	-2.723
T.Et Balık	27.500	27.862	362	-	36.168	37.728	1.560	-	-	1.560
T.M.O.	43.373	43.647	274	41	64.430	68.186	150	150	150	3.906
T.Süt End.	4.003	3.745	-258	-	7.100	7.280	180	-	-	180
T.Şeker	93.090	90.604	-2.456	4.297	133.315	132.469	-666	3.440	3.440	2.774
Yapı Tift.	1.504	1.410	-94	-	1.593	1.558	35	-	-	35
Yem San.	7.487	7.650	163	-	11.228	11.478	250	-	-	250
T.Z.D.K.	119.491	61.210	-58.281	59.528	144.598	96.663	-47.935	49.734	49.734	1.799
Çaykur	23.880	25.484	1.604	-	30.178	37.701	7.523	-	-	7.523
D.B. Nak.	15.261	16.077	816	800	21.943	23.685	1.742	800	800	2.542
Denizcil.B.	25.944	21.613	-4.331	994	34.524	33.621	-903	1.144	1.144	241
P.T.T.	42.338	52.368	10.030	-	56.705	69.039	12.334	-	-	12.234
T.C.D.D.	57.635	26.386	-31.249	24.514	73.438	50.794	-28.644	25.466	25.466	-3.178
T.H.Y.	28.362	27.519	-843	-	39.857	39.997	100	-	-	100
T.R.T.	5.327	6.746	1.419	-	7.080	9.076	2.056	-	-	2.056
T.M.O.	13.803	15.113	1.310	-	17.271	18.771	1.500	-	-	1.500
	1.786.631	1.799.999	-6.642	102.394	2.554.251	2.601.366	47.115	82.544	82.544	129.659
		1.799.989								

+

+

+

İŞLETMECİ KİT'LERİN KÂR VE ZARAR HESABI

bulunur TC

	1980	1981 Tahmin	1982 Program	1981/ 80 % Değişimler	1982/ 81
Ücret ve Maaşlar	238.0	321.3	380.2	35	18.3
Mal ve Hizmet Alımları	898.4	1.416.6	2.103.1	57.7	48.5
Amortisman	23.2	33.9	50.2	46.1	48.1
Diğer	9.5	14.8	20.8	55.8	40.5
<u>Toplam Harcamalar</u>	1.169.1	1.786.6	2.554.3	52.8	43.0
Satış Hasılatı	1.146.0	1.780.0	2.601.4	55.3	46.1
Kâr/Zarar	-23.1	-6.6	47.1	-71.4	813.6
Görev Zararı	-75.1	-102.4	-82.5	36.4	-19.4
<u>Toplam Kâr/Zarar</u>	52.0	95.5	129.6	83.7	35.7

YATIRIMLARIN FİNANSMANI

(İşletmecî KİT'lerde)

(bulunur TC)

	1980	1981 Tahmin	1982 Program	1981/80 % Değişimler	1982/81
Sabit Sermaye Yatırımları	281.1	407.8	472.0	45.1	15.7
Stok Değişimleri	<u>178.1</u>	<u>126.3</u>	<u>67.8</u>	-29.1	-46.3
Toplam Yatırımlar	459.2	534.1	539.8	16.3	1.1
Gayri Safi Kâr	-23.1	-6.6	47.1	128.6	-813.6
Vergiler	-14.6	-36.8	-49.2	152.1	33.7
Amortisman	23.2	33.9	50.2	46.1	48.1
Bütçe Transferleri	149.4	238.2	242.6	59.4	1.8
Merkez bankası	49.8	22.2	20.0	-55.4	-9.9
Devlet Yatırım Ban.	16.2	26.7	33.8	64.8	26.6
Dış Krediler	63.7	87.8	68.3	37.8	-22.2
Kısa Dönem Borçları	191.1	143.9	127.0	-24.7	-80.6
Karşılık Paralar	3.5	24.8	-	608.6	-

1982 senesinde işletmeci KİT'lere 472 milyar TL. sabit sermaye görevi verilmektedir. Bu rakam 1981 yılı yatırım tahminine oranla yüzde 15.7'lik bir artış göstermektedir. İşletmeci KİT'lerde 1982 yılında 67.8 milyarlık stok artışı olması ve 67.8 milyar TL. vergi ödenmesi programlanmıştır. Dikkati çeken bir nokta, stok değişimlerinin 82 programında 81'e oranla yüzde 46.3'lük bir düşüş göstermesidir. 1981'de bu oran yüzde -29.1 olarak hesaplanmıştı. Stok değişimleri hesaba katılınca toplam yatırımların 1982 senesinde sadece yüzde 1.1 oranında artması beklenmektedir. 1981 senesi için bu oran yüzde 16.3 olarak hesaplanmıştı. İşletmeci KİT'lerin gayri safi kârlarının da 1982 senesinde yüzde 813.6 gibi büyük bir oranda artması programlanmıştır. 1981 için bu oran yüzde 128.6'yı göstermektedir.

Her ne kadar KİT'lerin kârlarında 1982 senesinde 1981 senesine oranla büyük bir artış görülüyorsa da mutlak rakamlarla KİT'lerin finansman yükünün ancak ufak bir bölümünün, 47.1 milyar TL.sının kârlarla karşılanacağı geri kalan finansman gereksinmesinin 242.6 milyarlık kısmının bütçeden 20 milyarının Merkez Bankasından 33.8 milyar TL.sının Devlet Yatırım Bankasından, 68.3 milyarının dış borçlanma ve 127 milyar TL.sının da kısa dönemli borçlanma ile karşılanması yoluna gidileceği görülmektedir.

Bu arada vergilerde 1982 yılında yüzde 33.7'lik, amortismanlarda yüzde 48.1'lik, bütçe transferlerinde yüzde 1.8'lik DYB kredilerinde yüzde 26.6'lık artışlar öngörülmektedir. Ancak Merkez Bankası kaynaklarında yüzde 9.9'luk bir azalmanın yanı sıra dış krediler ve kısa dönemli borçlar vasıtasıyla karşılanacak finansman kaynaklarında da sırasıyla yüzde 22.2 ve yüzde 80.6 oranlarında düşüş söz konusudur. Bu durum başta belirtildiği gibi KİT'lerin açıklarının finansmanı için Merkez Bankası kaynakları ve borçlanma yoluna gitmemeleri gereğinden kaynaklanmaktadır.

İŞLETMECİ KİT'LERDE İSTİHDAM

	1980	1981 İstihdam	1982 Program	% Değişmeler 1980/81 1982/81 1981/1980	
Toplam(000)	543.1	541.1	551.1	-0.4	1.8
Memur	159.7	158.1	162.3	-1.0	2.7
İşçi	382.4	383.0	388.8	1	1.5
Toplam Harcamalar (Milyar TL)					
Toplam	238.0	321.2	380.2	35.0	18.4
Memur	48.0	60.3	74.3	25.6	23.2
İşçi	190.0	260.9	305.9	37.3	17.2

İşletmeci KİT'lerde istihdam durumu ele alındığında 1982 senesi için toplam 551.100 kişinin istihdam etmesinin programlandığını, bunun bir sene öncesine oranla toplam yüzde 1.8'lik bir artış gösterdiği, yüzde 2.7'sinin memurlardaki, yüzde 1.5'inin ise işçilerdeki istihdam artışından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Bu arada istihdamla ilgili toplam harcamalardaki artış 1982 senesi için yüzde 18.4 olarak programlanmıştır. 1981 senesindeki yüzde 37.3 oranıyla mukayese edildiğinde harcamalardaki artışın 1981 senesinin oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir.

35.0

1981 YILI EKONOMİK ÖNLEMLERİ

- 1 Ocak
- Demir Çelik ürünlerine yüzde 30 oranında zam yapıldı. Yuvarlak demirin tonu (5.265 TL. - 5.500 TL) arasında değişiyor.
 - Pik demiri, sac, levha ve teneke fiyatlarına ortalama yüzde 8 oranında zam yapıldı.
 - Sümerbank mamullerine yüzde 5-15 oranında zam yapıldı.
- 4 Ocak
- Garantisiz ticari borç ödeme anlaşmasında "Türk Lirası ödemeyi teşvik" amacıyla düzenleme yapıldı.
 - 1981 yılı ithalat rejimi, Ticaret Bakanı Cantürk tarafından açıklandı. Teminat oranları yeniden belirlendi. Montaj sanayii talimatı değiştirildi.
 - OECD çerçevesinde ABD'ye olan toplam 356.4 milyon dolarlık borcun ertelenmesine ilişkin anlaşma Bakanlar Kurulu'na onaylandı.
- 5 Ocak
- Türkiye ile SSCB'nin 1981 yılı içerisinde uygulayacakları Ticaret Protokolü yayınlandı.
- 14 Ocak
- Hükümetimiz ile AET ve UNDP arasında imzalanan Trans-Avrupa Kuzey-Güney Ortayolu projesi onaylandı.
- 15 Ocak
- Maliye Bakanlığı'nın Tahsilat Genel Tebliği yayınlandı.
- 21 Ocak
- Hollanda'ya olan 4.9 milyon Florin'lik borcumuzun ertelenmesine ilişkin anlaşma Bakanlar Kurulu'na onaylandı.
- 27 Ocak
- Yüksek Hakem Kurulu'nun süresi sone eren toplu iş sözleşmeleriyle ilgili tebliği yayınladı.
 - Türk Lirasının değeri yüzde 3 ile yüzde 4.5 oranında düşürüldü. 1 ABD doları 91.90 TL. oldu.
 - Soya fasulyesi taban fiyatı 40 TL. olarak belirlendi.
- 28 Ocak
- Borsa rayici olmayan yabancı paraların, 1980 yılı için yapılacak değerlemelerine esas olacak kurlara ilişkin Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği yayınlandı.
- 29 Ocak
- Para ve Kredi Kurulu, fındık ihracında alınmakta olan destekleme ve fiyat istikrar primlerini yüzde 8.2 ile yüzde 8.7 oranında artırdı.
 - Orman ürünlerinin ihracatçılara tatbik edilecek fiyatları belirlendi.
- 31 Ocak
- Para ve Kredi Kurulu'nun zeytinyağı ve tütün ihracında alınmakta olan destekleme ve fiyat istikrar primlerine ilişkin tebliği yayınlandı. Zeytinyağı ihracatı, destekleme ve fiyat istikrar primi dışında bırakıldı. 1977 ve daha önceki yılların tütün ürünü ihracatında dolar başına 20 TL. alınacak.
 - Gelir Vergisi Genel Tebliği yayınlandı.

1	Şubat	- Türkiye ile ABD arasında savunma ve ekonomik alanda işbirliğinde bulunulmasına dair anlaşma onaylandı.- Kamu hizmetlerinde tasarruf sağlayıcı ve maliyeti azaltıcı tedbirler talimatı yayınlandı.
3	Şubat	- Avusturalya'ya olan 6.4 milyon dolar borcumuzun ertelenmesine ilişkin anlaşma imzalandı.
4	Şubat	- Merkez Bankası'nın bankalara uyguladığı faiz oranları ve faiz farkı ödeme oranları düşürüldü. Altı aydan uzun vadeli mevduatların munzam karşılık oranı yüzde 30 olarak belirlendi.- Ham kurşun ve kurşun ithaline yüzde 1 gümrük uygulaması bir yıl uzatıldı.
5	Şubat	- Türk Lirası ABD doları karşısında yüzde 4.4 oranında değer kaybetti. 1 ABD doları 95.95 TL. oldu.- Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere yüzde 5, il özel idarelerine yüzde 1 pay verilmesine ilişkin kanun yayınlandı.- Tütün ihracatında alınmakta olan destekleme ve fiyat istikrar primleri yüzde 11.8 ile yüzde 12.8 arasında artırıldı.
7	Şubat	- Finlandiya'dan sağlanan 3.5 milyon dolarlık krediye ilişkin anlaşma Bakanlar Kurulu'na onaylandı.- Para Kredi Kurulu, fındık ihracatında uygulanmakta olan Destekleme ve Fiyat İstikrar Primlerini yeniden belirledi.
9	Şubat	- Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu kuruldu.
11	Şubat	- Norveç'e olan 115 milyon Norveç Kronu (27 milyon dolar) tutarındaki borcumuzun ertelenmesine ilişkin anlaşma imzalandı.- Türkiye - Libya Karma Ekonomik Komisyonu Toplantısı sonunda imzalanan protokol onaylandı.
15	Şubat	- Türkiye - Hollanda Bilimsel Tarım Araştırmaları sahasında işbirliği anlaşması onaylandı.- Reeskont ve avans işlemlerinde uygulanan faiz oranlarının yeniden düzenlenmesine ilişkin Merkez Bankası Tebliği yayınlandı.- Faiz farkı ödeme oranlarında bazı değişiklikler yapıldı.
16	Şubat	- Batı Raman Petrol Üretimi ve Petrol Arama Projeleri için Dünya Bankası'ndan sağlanan 87 milyon dolarlık krediye ilişkin anlaşma onaylandı.
17	Şubat	- DPT, yatırımların teşviki ve yönlendirilmesi ile ilgili açıklayıcı bir tebliğ yayınladı.

- 18 Şubat
- Tütün Destekleme Alımları yeniden düzenlendi.
 - İhracatı Teşvik Tebliğinde değişiklikler yapıldı. Sıfır vergi iadesi listesinde bal, zift ve şamot eklendi. Bazı yurt içi satışlarla ihracatı teşvik tedbirlerinden yararlanılabilecek.
- 19 Şubat
- Vergilerin işyerine ilanı ve vergi levhası hakkındaki Maliye Bakanlığı tebliği yayınlandı.
- 20 Şubat
- Avrupa İskan Fonu'ndan ABANA A.Ş. için sağlanan 8 milyon İsviçre Frangı tutarındaki kredi Bakanlar Kurulu'nca onaylandı.
- 21 Şubat
- Maliye Bakanlığı, değerli kağıtlar kanunu ve harçlar kanununa ilişkin olarak genel tebliğ yayınladı.
- 24 Şubat
- MBK, 1981 bütçesini kabul etti. 1981 Mali Yılı Bütçesi 1 trilyon 558.7 milyar TL. olarak bağlandı.
- 25 Şubat
- Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki fiyat düzenleme ve destekleme fonu kapsamında bulunan demir-çelik ve çimento ile kağıda ait fiyat farklarının sona ermiş bulunan ödeme süreleri 31 Mart 1981 tarihine kadar uzatıldı.
- 27 Şubat
- Tütün ihracından alınmakta olan destekleme ve fiyat istikrar primi yüzde 9.1 - yüzde 10.7 artırıldı.
- 28 Şubat
- 1981 Mali Yılı Bütçe Kanunu yürürlüğe girdi.
- 1 Mart
- Lüksemburg'la imzalanan vize harçlarından muafiyet anlaşması Bakanlar Kurulu'nca onaylandı.
 - Memurların yakacak parası 3.500 liraya çıkarıldı.
 - ✕ Emlak vergisinde değişiklik yapan kanun yürürlüğe girdi.
- 4 Mart ✕
- AET'nin 10 Ocak - 31 Aralık 1981 döneminde geçerli olmak kaydıyla pamuk ipliği, sair pamuklu dokumalar ve makina halılarının kontenjanı belirlendi.
 - ✕ II Sayılı Liberasyon Listesi uygulamasıyla ilgili olarak Ticaret ile Sanayi Bakanlıklarının tebliği yayınlandı.
- 5 Mart
- Katma Bütçeli kuruluşların 1981 mali yılı bütçe kanunları yayınlandı.
- 6 Mart
- Ham petrol serbest rekabet emsal fiyatını tesbitle ilgili Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı.
- 7 Mart
- Antakya da ihraç kontrol merkezleri arasına alındı.
- 8 Mart
- Dünya Bankası yönetim kurulu, 40 milyon dolarlık küçük sanat kredisini onayladı.

- 9 Mart - Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile SSCB Hükümeti arasında imzalanmış olan İskenderun Demir-Çelik Tesislerinin tevsiî konusundaki anlaşma Bakanlar Kurulu'na onaylandı.
- 10 Mart - Çan'daki inşası planlanan Termik Santralının Keles'te kurulmasına ilişkin olarak Sovyetler Birliği ile yapılan anlaşma onaylandı.
- 11 Mart - Gelir Vergisi peşin ödeme esaslarının tespiti hakkında yönetmeliğin yürürlüğe konulması, Bakanlar Kurulu'na kararlaştırıldı.
- Gelir Vergisi, 129 Sayılı Genel Tebliği yayınlandı. (Mükelleflerin peşin ödeme miktarları ve esasları tespit edildi.)
- 12 Mart - AET'nin Türk tarım ürünlerine gümrük indirimi uygulamasını öngören yönetmelik yürürlüğe girdi. Zeytin yağı ve domates salçası dışındaki tarım ürünleri 1985 yılından sonra topluluk piyasasına gümrüksüz girebilecek.
- 14 Mart - Bina, inşaat vergisi, Harçlar ve Damga Vergisi kanunlarıyla ilgili genel tebliğler yayınlandı.
- 17 Mart - Maliye Bakanlığı, Devlet İhaleleri genelgesi yayınlandı.
- 19 Mart - Türkiye ile Cezayir Hükümetleri arasında Turizm ve Termalizm alanında işbirliği anlaşması Bakanlar Kurulu'na onaylandı.
- 309 sıra no.lu gider vergilerine ait ilk madde indirimi tebliği yayınlandı.
- Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 17 Sayılı karara ilişkin seri III. no. 13/5 sayılı tebliğ yayınlandı.
- 20 Mart - Türkiye-Romanya Karma Ekonomik Komisyon Protokolü onaylandı.
- Yabancı devletler, uluslararası kurumlar ve yabancı bankalardan hazinenin ödeme garantisi ile alınacak kredi faizlerindeki tevkifat oranı sıfıra indirildi.
- İhracat Yönetmeliğinin 70. ve 71. maddelerinde yapılan değişikliklerle ilgili yönetmelik yayınlandı.
- 21 Mart - Amerika Birleşik Devletleri, İsviçre ve Norveç Hükümetlerince OECD çerçevesinde taahhüt edilen kredilerle, hibeye ilişkin anlaşmalar onaylandı.
- Hizmet erbabına ait Ocak ve Şubat ücret farkları Mayıs ve Haziran aylarında ödenecek.

- 22 Mart
- 492 sayılı harçlar kanunu ile bu kanunu değiştiren 1137 sayılı kanun ve 2345 sayılı kanunlarda değişiklik yapıldı.
 - Tahsilatın hızlandırılması hakkındaki kanun yürürlüğe girdi.
 - Türkiye ile İngiltere ve İrlanda Hükümetleri arasındaki ticari borçlara ilişkin anlaşma Bakanlar Kurulu'na onaylandı.
 - ✕ Türk Lirası, ABD dolarına karşı 30 krş değer kazandı ve (yüzde 0.3'lük) değer kazanımı ile 95.65 liraya çıktı.
- 25 Mart
- Taksitli satışların serbest bırakılmasına ilişkin tebliğ yürürlüğe girdi.
 - II Sayılı Liberasyon listesine 5 mal eklendi. Serbest döviz anlaşmalı ülkelere Sudan, Bangladeş, Malezya ve Güney Kore dahil edildi.
 - ✕ Finlandiya'ya olan "40 milyon Fin Markı" tutarındaki borcumuzun ertelenmesine ilişkin anlaşma onaylandı.
 - Türk Lirası İtalyan Lireti karşısında yüzde 5 oranında değer kazandı. 100 İtalyan Lireti 920 kuruş olarak belirlendi.
- 28 Mart
- Norveç'e olan garantili ticaret borçlarımızın ertelenmesine ilişkin anlaşma onaylandı.
 - İthalat yönetmeliğinin teminatın geri verilmesine ilişkin maddesinde değişiklik yapıldı.
 - İhracatı Geliştirme Merkezi kurulmasına ilişkin anlaşma onaylandı.
 - Para ve Kredi Kurulu, pamuk ihracında alınmakta olan destekleme ve fiyat istikrar primlerini yüzde 33.3 oranında azalttı.
- 29 Mart
- Karadeniz ekici tütün piyasası, 197 lira baş fiyatla açıldı.
- 30 Mart
- Türk-Sovyet Ekonomik İşbirliği Karma Komisyonu 5'nci toplantı protokol ve ekleri onaylandı.
 - Gümrük yönetmeliğinde değişiklik yapıldı.
- 31 Mart
- Türkiye ile İngiltere arasında Ankara Su Arıtma Tesisleri Finansman anlaşması onaylandı.
 - İş kazaları ve meslek hastalıkları sigortaları prim tarifesi yeniden belirlendi.
- 1 Nisan
- Bakanlar Kurulu, Türkiye'nin İsviçre'ye borçlarının ertelenmesine ilişkin konsolidasyon anlaşmasını onayladı.
 - Fiyat farkı (eskalasyon) kararnamesi yürürlüğe girdi.
- 2 Nisan
- Türkiye ile Hollanda arasındaki sosyal güvenlik sözleşmesinin tadilini amaçlayan sözleşme onaylandı.

- 3 Nisan
- Devlet Denetleme Kurulu kurulması hakkındaki kanun yürürlüğe girdi.
 - Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatına ilişkin yeni düzenlemeler yapıldı.
 - a) Fiyat Düzenleme ve Destekleme Fonu kurulmasına ilişkin 21 sayılı karar yürürlükten kaldırıldı.
 - b) Bir takvim yılında 250 bin dolardan fazla döviz sağlayan kuruluşların temsilcilerine, yurt dışına çıkmada sınırsız hak tanındı.
 - Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki 17 sayılı kararda yeni düzenlemeler yapıldı.
- 4 Nisan
- Veraset ilamına dayalı ithalatta değişiklik yapıldı.
 - Fiskobirlik'e serbest piyasadan fındık satın alma yetkisi verildi.
- 5 Nisan
- Emlak Alım Vergisi Kanunu genel tebliği yayınlandı.
- 7 Nisan
- B.Almanya'ya olan borçlarımızın 393 milyon DM'lık bölümünün ertelenmesine ilişkin temel anlaşma onaylandı.
- 8 Nisan
- OECD çerçevesinde İsveç'ten sağlanan 10 milyon dolarlık krediye ilişkin anlaşma onaylandı.
- 9 Nisan
- Ticaret Bakanlığı'nın Türkiye'den AET'ye ihraç edilecek tarımsal ürünlere ilişkin sirküleri yayınlandı. Türk tarım ürünlerinin AET'ye ithalinde uygulanan gümrük vergileri altı yıl içinde tedricen kaldırılacak.
 - Türkiye-Libya Ticaret Komitesi toplantısı sonunda imzalanan protokol onaylandı.
- 15 Nisan
- Türk Lirası, Amerikan doları karşısında yüzde 2.7 değer kaybetti. Amerikan doları 98.20 lira oldu.
- 16 Nisan
- TEK, elektrik satış tarifeleri 1 Nisan 1981'de geçerli olarak yeniden geçerli olmak üzere düzenlendi.
 - Asgari ücret komisyonu kararı yayınlandı. Asgari ücret 10 lira oldu.
- 17 Nisan
- Döviz pozisyonu tutma yetkisi olan bankalar yurt dışında iş alan Türk firmalarına döviz kredisi verebilecek
 - Yurt dışında taahhüt işleri yapan müteahhitler yurda gönderecekleri dövizin yüzde 20'sini kullanabilecek.
- 30 Nisan
- 1981 yılı yaş çay yaprak fiyatı ve alımlarda uygulanacak esaslar açıklandı. Çay yaprağı alım fiyatı kiloda 41 TL. oldu
- 1 Mayıs
- Merkez Bankası, Türk Lirası ile yabancı paralar arasındaki pariteyi ve çapraz kurları hergün tespit ve ilan edecek.

6	Mayıs	- Türk Lirası ABD doları karşısında binde 65 değer yitirerek 100 lira 45 krş. oldu.
15	Mayıs	- Amerikan doları alış fiyatı 102.25 liraya çıktı.
16	Mayıs	- Bankalar, döviz alışlarında yüzde 2'ye kadar komisyon alacaklar.
3	Haziran	- Hububat alım fiyatlarında geçen yıla göre yüzde 48.8 ile yüzde 60 arasında artış yapıldı. - Bütçe Kanununda değişiklik yapıldı.
26	Haziran	- Petrol ürünlerine yüzde 6.7 ile yüzde 7.6 arasında zam yapıldı.
16	Temmuz	- Mevduat sertifikası alması mümkün olmayan ger- çek ve tüzel kişilere ödenen faiz üzerinden yüzde 25 vergi kesilecek. } x ?
20	Temmuz	- Bütçe yılı takvim yılıyla aynı döneme getirildi.
23	Temmuz	- Merkez Bankası altın ve tahvil üzerine avans iş- lemlerinde uygulanacak faiz oranını yüzde 18'den yüzde 22'ye yükseltti.
29	Temmuz	- Un ihracında alınan destekleme ve fiyat istikrar primi kilo başına 150 kuruş olarak belirlendi.
30	Temmuz	- Yabancı firmalara garantisiz ticari alacaklarını Türk Lirası yoluyla tasfiye etmeleri için tanınan süre yılbaşına kadar uzatılıyor.
31	Temmuz	- Sermaye piyasası kanunu yayınlandı.
6	Ağustos	- Petrol ürünlerine yüzde 8.7 ile yüzde 6.1 arasında zam yapıldı. Normal benzinin fiyatı 69 lira, süper benzinin fiyatı 76 lira oldu.
13	Ağustos	- TEK'den enerji satın alan belediye ve köy birlik- lerinin 1 Temmuz 1981 tarihinden geçerli olmak üzere, elektrik enerjisi satış tarifi, yeniden belirlendi. Elektriğin kilovatı ortalama 28 krş artırıldı.
19	Ağustos	- Çimento fiyatlarına ortalama yüzde 12 zam yapıldı. - Kütlü pamuk, soya fasulyesi ile ayçiçeği tohumları ve incirin destekleme alım fiyatları açıklandı. Kütlü pamuk 1 kg. 63 lira, ayçiçeği taban fiyatı 40 lira, kuru incir taban fiyatı 65 lira oldu.
25	Ağustos	- Fındık destekleme alım fiyatı 125 lira olarak be- lirlendi.

26	Ağustos	- Merkez Bankası ihracat kredilerinin faiz oranını yüzde 24.5'den yüzde 27'ye yükseltti.
29	Ağustos	- TMO'nce satın alınacak çizilmemiş haşhaş kapsül fiyatı tespit edildi. (Kışlık kapsül 40 lira, yazlık kapsül 30 lira)
1	Eylül	- Gübre satış fiyatlarına zam yapıldı. Zam oranı, gübre türlerine göre yüzde 43 ile yüzde 67 arasında değişiyor. - Gübre ihracatı serbest bırakıldı.
2	Eylül	- Çekirdeksiz kuru üzüm taban fiyatı 110 lira olarak belirlendi.
12	Eylül	- Kolza ve yağ salgamının destekleme alım fiyatı 34 lira olarak belirlendi.
16	Eylül	- Ödünce para verme işleri hakkındaki kanun (2520 sayılı) da değişiklik yapan yasa yayınlandı. Böylece para ticareti yapan kuruluşların denetimi doğrudan Maliye Bakanlığına bağlandı.
19	Eylül	- 1980 ürünü tütünün ihracında alınacak destekleme fiyat istikrar primi tespit edildi. Beher kg. üzerinden alınan primler (120 - 9 lira) arasında değişmektedir.
23	Eylül	- THY ve Denizcilik Bankası yolcu taşıma ücretlerine ortalama yüzde 50 oranında zam yapıldı.
6	Ekim	- 1447 sayılı menkul kıymetler ve kambiyo borsaları kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun yürürlüğe girdi.
12	Ekim	- Alüminyum ve ferrokrom üretiminde kullanılan elektrik ücretlerinde yüzde 50 indirim uygulanacak.
13	Ekim	- Ticaret Bakanlığının yeni kurulacak veya sermaye artırımına gidecek anonim ve limited şirketlerin sermayelerinin dörtte birini bankalara bloke etmeleri ile ilgili işlemleri yeniden düzenleyen sirküleri yayınlandı.
31	Ekim	- Merkez Bankası reeskont ve avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranlarında değişiklik yapıldı. TC Ziraat Bankasıyla kullandırılan tarım kredi kooperatif kredilerinde yüzde 20.00, tarım satış kooperatifleri kredileri ve diğer Ziraat Bankası tarım kredilerinde yüzde 18.00, T.Halk Bankası kredilerinde yüzde 17.25 faiz uygulanacak.
4	Kasım	- Toz şeker, torbada küp şeker ve küp şekere ortalama yüzde 11 dolayında zam yapıldı.

12	Kasım	- İhracatta kısa vadeli ön finansman kredilerinin uygulama esaslarında değişiklik yapıldı. İhracatta kullanılacak önfinansman dövizlerine en çok yüzde 1.25'e kadar faiz farkı ödenecek.
17	Kasım	- Bankaların mevduat sertifikalarını faiz kuponlu olarak düzenlemeleri ve bankerler veya diğer üçüncü şahıslar aracılığıyla mevduat sertifikası pazarlamaları yasaklandı.
24	Kasım	- Bankalar ihraç ettikleri mevduat sertifikalarına ilişkin bilgileri her hafta Maliye Bakanlığına bildirecekleri açıklandı.
28	Kasım	- Özel sektör kuruluşları sabit ve değişken faizli olmak üzere iki çeşit tahvil çıkarabilecek. - Pamuk ihracında alınan destekleme ve fiyat istikrar primleri yeniden belirlendi.
16	Aralık	- 1981/82 ürünü yerfıstığı destekleme alımlarında kilo başına uygulanacak taban fiyatı 70 lira olarak belirlendi.
22	Aralık	- Garantisiz ticari borçların Türk Lirası ile ödemesi alternatifini seçenler, Türk liralارını petrol yatırımlarında kullanabilecekler. - AET'ye yapılacak çekirdeksiz kuru üzüm ihracından alınan destekleme ve fiyat istikrar primi 27 liraya yükseltildi.
23	Aralık	- Maliye Bakanlığının menkul kıymetlerin satışına aracılık edenlerin faaliyet sahaları, sermayeleri ve çalışma usullerini kapsayan 2520 sayılı kanuna ilişkin tebliği yayınlandı. - TC Merkez Bankası'na faiz farkı ödeme oranları değiştirildi.
24	Aralık	- Doların alış fiyatı 130 lira 35 krş. oldu.
25	Aralık	- Reasürans tekeli hakkında ekli kararın 1.1.1982 tarihinden 31.12.1982 tarihine kadar 10 yıl müddetçe yürürlüğe konulması bakanlar kurulunca kararlaştırıldı. - Süresi 1981 yılında sona eren Toplu İş Sözleşmelerinde işçi ücretlerine ortalama yüzde 15 oranında zam yapıldı ve ayrıca dört bin lira Seyyanen aylık artışı uygulaması kararlaştırıldı.
28	Aralık	- Sosyal Güvenlik Kurulu kurulması Bakanlar Kurulunca kararlaştırıldı.
30	Aralık	- Akaryakıt fiyatları yeniden düzenlendi. Satış fiyatlarına litre itibarıyla benzine 5 TL., gazyağı, motorin, kalorifer yakıtı ve 5 no.lu fuel-oile 2 lira zam yapıldı. - TEK'den elektrik enerjisi satın alan Belediye ve köylerin satış tarifeleri yeniden düzenlendi.